


DELHI Master Plan 2021

Master Plan Delhi 2041

The Ministry of Ayush
presents the
Namaste-Yoga
mobile app!



An app devoted to Yoga that
provides you information on:
Yoga Trainers, Centres and Events.
Yoga Aasanas
Ayush Merchandise
Track Fitness Activities

आयुष मंत्रालये 'नमस्ते योग' (Namaste Yoga)
मोबाइल ऐप्लिकेशन शरू करी

QS WORLD UNIVERSITY RANKINGS
2022
OUT NOW!



QS वर्ल्ड युनिवर्सिटी रेन्किंग 2022



click to join whatsapp
joinicerajkot.com



follow us on instagram
icerajkot



follow us on youtube
icerajkot



join telegram
t.me/icerajkotofficial

INDEX

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- મોડેલ પંચાયત નાગરિક જાહેરનામું.....01
- કોર્ટ કાર્યવાહીની લાઘવ સ્ટ્રીમિંગ માટે જારી કરાયેલા ડ્રાફ્ટ નિયમો.....02
- ચૂંટણી કમિશનર તરીકે અનુપચંદ્ર પાંડે (Anup Chandra Pandey)ની નિમણૂક.....03
- પ્રશ્નોત્તરી.....03

2. અર્થતંત્ર.....04

- વૈશ્વિક આર્થિક સંભાવનાઓ: વિશ્વ બેંક.....04
- કેન્દ્ર સરકારે ખરીફ પાકના ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ (MSP) માં વધારો કરવાની જાહેરાત કરી...05
- ક્રિસિલ (CRISIL)એ ભારતના ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP) ના અંદાજને 11% થી ઘટાડીને 9.5% કર્યો.....06
- બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ (BSE) માં રજિસ્ટર્ડ ચુઅર્સ 7 કરોડને પાર....06
- RBIએ ATM કેશ ઉપાડના નિયમોમાં ફેરફાર કર્યા.....06
- 2020-21માં ભારતની જૈવિક કૃષિ પેદાશોની નિકાસમાં 51% નો વધારો..07
- 2020-21 દરમિયાન ભારતની કૃષિ નિકાસમાં 17.34% નો વધારો..07
- RBI હાઉસિંગ ફાઇનાન્સ કંપનીઓને જોખમ આધારિત આંતરિક ઓડિટ નિયમો (RBIA) ના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ લાવ્યું..08
- પ્રશ્નોત્તરી.....08

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....10

- યુએસ કાઉન્ટર-ટેરિફ કાર્યવાહીનું સસ્પેન્શન.10
- બહુપક્ષીકરણ પર સંયુક્ત નિવેદન: બ્રિક્સ...11

- મોડેલ પંચાયત નાગરિક જાહેરનામું...12
- રાસાયણિક શસ્ત્ર સંમેલન.....13
- બિમસ્ટેકને 24 વર્ષ પુરા થયા.....14
- મિનિમમ ગ્લોબલ કોર્પોરેટ ટેક્સ પરના સોદા પર G7એ હસ્તાક્ષર કર્યા.....15
- રશિયા ઔપચારિક રીતે ઓપન સ્કાયસ સંધિ (Open Skies Treaty) માંથી ખસી ગયું.....15
- ભારત સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (ECOSOC) માટે ચૂંટાયું...16
- WTO કોવિડ-19 રસી ઉપર સપ્લાય વાતચીત શરૂ કરશે....16
- Operation Trojan Shield : વિશ્વભરમાં 800 ગુનેગારોની ઘરપકડ.....16
- ઓનલાઇન બુકિંગ કંપનીઓએ Confederation of Hospitality, Technology & Tourism Industry (CHATT) ની સ્થાપના કરી...17
- યુ.એસ.એ ગરીબ દેશો માટે 500 મિલિયન રસી ડોઝની જાહેરાત કરી.....17
- Firmina: ગૂગલ વિશ્વની સૌથી લાંબી દરિયાઈ કેબલ સ્થાપિત કરશે.....18
- અલ સાલ્વાડોર કાનૂની ચલણ તરીકે બિટકોઇન (Bitcoin)ને કાયદેસર રીતે અપનાવનાર પ્રથમ દેશ બન્યો.....18
- G-72022 સુધીમાં 1 અબજ વધારાની COVID-19 રસી વિતરણ કરવાની યોજના ઘરાવે છે..18
- રેબેકા ગ્રિન્સપન (Rebecca Grynspan) UNCTAD ની પ્રથમ મહિલા પ્રમુખ બન્યા.....19
- વેપાર અને વિકાસ અંગે યુનાઇટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સ (United Nations Conference on Trade and Development–UNCTAD)....19
- પ્રશ્નોત્તરી.....19

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી....22

- વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન પરિષદ.....22
- IBER -2: વાયરિંગની ગણતરી....23
- પ્રોજેક્ટ 75 ભારત.....23
- ફાસ્ટ રેડિયો બસ્ટર્સ.....24
- સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં તાજેતરના સુધારા.....25
- સુપરસોનિક વ્યાપારી વિમાન.....26
- SpaceX સ્ક્રિવ્સ અને સુક્ષ્મસજીવો રોકેટમાં ISS સુધી મોકલશે.....27
- ઇસરો(ISRO) એ 3 વેન્ટિલેટર બનાવ્યા.....28
- ભારતીય નૌકાદળ ત્રણ સ્વદેશી ALH MK-III હેલિકોપ્ટરનો સમાવેશ કરશે..28
- IIT -ખડગપુરે Early Cyclone Detection Technique વિકસાવી.....29
- MITએ કાર્બન નેનોટ્યુબથી વીજળી ઉત્પન્ન કરી....29
- ESA શુક્રનો અભ્યાસ કરવા માટે 'EnVision' ભ્રમણકક્ષાની ઘોષણા કરી.....29
- પ્રશ્નોત્તરી.....30

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....33

- ગ્રીન ગોલ્ડ કલેક્શન.....33
- ઈનકેડિબલ ભારત ટૂરિસ્ટ ફેસિલિટીટર સર્ટિફિકેશન પ્રોગ્રામ.....34
- સિનિયર કેર એજિંગ ગ્રોથ એન્જિન (SAGE) પહેલ.....34

- વર્લ્ડ એનર્જી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રિપોર્ટ, 2021: IEA...35
- સ્વચ્છ ભારત મિશન ગ્રામીણ તબક્કો-2.....37
- ઉચ્ચ શિક્ષણ અંગેનો ઓલ ઇન્ડિયા સર્વે રિપોર્ટ: AISHE 2019-20.....38
- ભારતનો ઇથેનોલ રોડમેપ.....39
- મહારાષ્ટ્રમાં વાર્ષિક અગ્રતા ક્ષેત્રની ક્રેડિટ યોજનાનો પ્રારંભ.....40
- EIU એ વિશ્વના જીવંત શહેરોનો વાર્ષિક સર્વે બહાર પાડ્યો.....40
- વર્લ્ડ બેંકે Global Economic Prospects Update બહાર પાડ્યું.....41
- ભારતનો પર્યાવરણ સ્થિતિ અહેવાલ 202141
- Costs of Climate Change in India અહેવાલ પ્રમાણે ભારતનો GDP વાર્ષિક ધોરણે ઘટશે....42
- ILO અને યુનિસેફ દ્વારા બાળ મજૂરી અંગે અહેવાલ રજૂ કરાયો.....42
- પ્રશ્નોત્તરી.....43

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....46

- ગ્લેશિયર્સ પર બ્લેક કાર્બનની અસર.....46
- શ્રીવિલીપુથુર-મેગામાલાઈ ટાઇગર રિઝર્વ અને વૈગઘ નદી: તામિલનાડુ....47
- હિન્દુકુશ હિમાલય પર્વત.....48
- મગરનું રક્ષણ: મહાનદી.....49
- રાયમોના આસામનો છઠ્ઠો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન બન્યો.....49
- અરૂણાચલ પ્રદેશમાં મોનાલની બે પ્રજાતિઓ મળી.....50



- CESL અને લદાખે લદાખને કાર્બનને તટસ્થ બનાવવાની સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....50
- દેહિંગ પટકાઈ (Dehing Patkai) આસામનો 7 મો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન બન્યો.....50
- પ્રશ્નોત્તરી.....51

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....53

- છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ.....53
- ગોવા સરકાર છત્રપતિ શિવાજીના કિલ્લાઓ, મંદિરોનું નવીનીકરણ કરશે.....54
- પ્રશ્નોત્તરી.....54

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....55

- સેનામાં મહિલાઓ.....55
- પર્ફોર્મન્સ ગ્રેડિંગ ઇન્ડેક્સ (PGI)....56
- QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ 2022.....57
- ભારતમાં ફાસ્ટ ટ્રેકિંગ ફેટ: નીતિ આયોગ...58
- નાગપુરમાં બાળકો પર કોવેક્સિન રસીની ટ્રાયલ શરૂ થઈ.....59
- હરિયાણામાં 80 એકરમાં 'ઓક્સિ-વન' બનાવવામાં આવશે.....59
- ભારતે એપ્રિલ અને મે મહિનામાં 3 લાખ મેટ્રિક ટન ઓક્સિજનનું ઉત્પાદન કર્યું: ધર્મેન્દ્ર પ્રધાન.....60
- માલદીવ્સના અબ્દુલ્લા શાહિદે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાના 76 મા અધિવેશનના પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા.....60
- વિશ્વ બેન્કે ભારતના MSME ક્ષેત્રને મદદ કરવા 500 મિલિયનના પ્રોગ્રામને મંજૂરી આપી.....61
- 8 જૂન: વિશ્વ મહાસાગર દિવસ 2021.....61
- વિશ્વ રોજગાર અને સામાજિક દષ્ટિકોણ 2021.....61
- આસામ સરકાર ભારત રત્ન અને પદ્મ જેવા એવોર્ડ આપશે...62

- સુનીલ ચેત્રી (Sunil Chhetri) એ આંતરરાષ્ટ્રીય ગોલમાં લાયોનેલ મેસ્સી (Lionel Messi) ને પાછળ છોડી દીધો.....62
- 9 જૂન: વિશ્વ માન્યતા દિવસ (World Accreditation Day).....62
- કેન્દ્ર સરકાર રાષ્ટ્રીય COVID-19 રસીકરણ કાર્યક્રમના અમલીકરણ માટે સુધારેલી માર્ગદર્શિકા જારી કરી.....63
- નીતિ આયોગ અને પિરામલ ફાઉન્ડેશન દ્વારા 'સુરક્ષા હમ સુરક્ષા તુમ અભિયાન' શરૂ કરાઈ...63
- UDID કાર્ડ હવે Co-WIN નોંધણી માટે વાપરી શકાશે.....64
- ભારત અને થાઇલેન્ડ વચ્ચે CORPAT ક્વાયત શરૂ થઈ.....64
- કેબિનેટ ભારતીય રેલ્વે માટે 5 મેગાહર્ટઝ સ્પેક્ટ્રમ ફાળવશે.....65
- કુ એપ (Koo App).....65
- Global House Price Index 2021 બહાર પડાયો.....65
- ફૂટબોલ ટૂર્નામેન્ટ યુરો 2020 (EURO 2020).....66
- દિલ્હી સરકારે 'જયા મત, ત્યાં રસીકરણ' અભિયાન શરૂ કર્યું.....66
- પર્ફોર્મન્સ ગ્રેડિંગ ઇન્ડેક્સ 2019-20.....66
- પીએમ મોદીએ E-100 પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો.....67
- 7 જૂન: વિશ્વ ફૂડ સેફ્ટી ડે.....67
- દિવ્યાંગો માટે વિશિષ્ટ ઇ-કન્ટેન્ટ પ્રકાશિત કરાયા.....67
- WHO એ અતિશય મોંઘી રસી સામે ચેતવણી આપી.....68
- વેયાન (Weyan) એ પુખ્ત વસ્તીના 100% રસી લેવાનું ભારતનું પ્રથમ ગામ બન્યું છે.....68
- કેન્દ્ર સરકારે પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-શહેરી (PMAY-U) અંતર્ગત 3.61 લાખ મકાનોના નિર્માણને મંજૂરી આપી.....68

- જાનગી હોસ્પિટલો માટે કોવિડ-19 રસીના ભાવ નક્કી કરાયા....69
- ભારત 2025 સુધીમાં 20 ગિગાવોટ વિન્ડ પાવર ક્ષમતા સ્થાપિત કરશે: GWEC....69
- ઈસરો ઉત્તરપૂર્વ વિકાસના પ્રોજેક્ટમાં સહાય કરશે.....70
- Miraculous Mosquito Hack.....70
- Master Plan Delhi 2041.....71
- આયુષ મંત્રાલયે 'નમસ્તે યોગ' (Namaste Yoga) મોબાઇલ એપ્લિકેશન શરૂ કરી.....71
- કેન્દ્રીય શિક્ષણ મંત્રાલય શાળા બહારના બાળકોનો ડેટા એકત્રિત કરશે.....71
- બોર્ડર રોડ ઓર્ગેનાઇઝેશન દ્વારા બે સેન્ટર્સ ઓફ એક્સેલન્સ (Centres of Excellence-CoE) ની સ્થાપના....72
- પ્રશ્નોત્તરી.....72



મોડેલ પંચાયત નાગરિક જાહેરનામું

- તાજેતરમાં, પંચાયતી રાજના કેન્દ્રીય પ્રધાને મોડેલ પંચાયત નાગરિક ચાર્ટર (Model Panchayat Citizens Charter) બહાર પાડ્યું.
- પંચાયતી રાજ મંત્રાલય (MoPR) દ્વારા રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ વિકાસ અને પંચાયતી રાજ સંસ્થા (National Institute of Rural Development & Panchayati Raj-NIRDPR) ના સહયોગથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.
- કેન્દ્ર સરકારના ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય હેઠળ NIRDPR એક સ્વાયત સંસ્થા છે.
- તે 29 ક્ષેત્રોમાં સેવાઓ પહોંચાડવા માટે વિકસાવવામાં આવ્યું છે, જે ટકાવ વિકાસ લક્ષ્યો (SDGs) સાથે ક્રિયાઓ ગોઠવે છે.
- અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે પંચાયતો, આ માળખાનો ઉપયોગ કરીને અને ગ્રામસભાની યોગ્ય મંજૂરી સાથે, નાગરિકોને પંચાયત દ્વારા આપવામાં આવતી વિવિધ સેવાઓ, જેની સેવાઓ માટેની શરતો, સમય અને સમયની વિગતો આપતી નાગરિકની ઘોષણા તૈયાર કરશે. આવી સેવાઓ મર્યાદા વિગતો ત્યાં હશે.
- આ ઢંઢેરા, એક તરફ, નાગરિકોને તેમના હક માટે જાગૃત કરશે, તો બીજી તરફ પંચાયતો અને તેમના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓને લોકો માટે સીધો જવાબદાર બનાવશે.

લાભ

- પંચાયતી રાજ સંસ્થા ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સરકારનું ત્રીજું સ્તર અને ભારતીય જનસંખ્યાના 60 ટકાથી વધુ લોકો માટે સરકાર સાથે સંપર્ક કરવાનું પ્રથમ સ્તર છે.
- પંચાયતો મૂળભૂત સેવાઓ, ખાસ કરીને આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા, શિક્ષણ, પોષણ, પીવાનું પાણી, ભારતના બંધારણની કલમ 243 (G) માં સૂચવ્યા મુજબ પહોંચાડવા માટે જવાબદાર છે.

Back to basics : પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ (PRIs) માટેની

અન્ય પહેલ

- ઇ-ગ્રામસ્વરાજ (eGramSwaraj):
- તે એક વપરાશકર્તા મૈત્રીપૂર્ણ વેબ-આધારિત પોર્ટલ છે જે ગ્રામ પંચાયતોના આયોજન, એકાઉન્ટિંગ અને દેખરેખ કાર્યોને એકીકૃત કરે છે.
- રાષ્ટ્રીય ગ્રામ સ્વરાજ અભિયાન (Rashtriya Gram Swaraj Abhiyan- RGSA):
- વર્ષ 2018 માં શરૂ થયેલ, કેન્દ્રીય પ્રાયોજીત આ યોજના “સબકા સાથ, સબકા ગાંવ, સબકા વિકાસ” પ્રાપ્ત કરવા તરફનો એક પ્રયાસ છે.

- લોકોની યોજના અભિયાન: PPC- સબકી યોજના સબકા વિકાસ (People's Plan Campaign: PPC- Sabki Yojana Sabka Vikas)
- તેનો ઉદ્દેશ દેશમાં ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજનાઓ (GDPDs) તૈયાર કરવાનો છે અને તેને એક વેબસાઈટ પર જાળવી રાખવાનો છે કે જેમાં કોઈ સરકારની વિવિધ મુખ્ય યોજનાઓની સ્થિતિથી વાકેફ થઈ શકે.

નાગરિક ઘોષણાપત્ર (Citizen's Charter)

- તે એક સ્વૈચ્છિક અને લેખિત દસ્તાવેજ છે જે સેવા પ્રદાતા દ્વારા નાગરિકો / ગ્રાહકોની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા તેની પ્રતિબદ્ધતા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાના પ્રયત્નોનો સંદર્ભ આપે છે.
- તે સેવા પ્રદાતા અને નાગરિકો / વપરાશકર્તાઓ વચ્ચેનો વિશ્વાસ જાળવે છે.
- આમાં તે સામગ્રી શામેલ છે જેની સેવા નાગરિકો સેવા પ્રદાતા પાસેથી કરી શકે છે.
- તેમાં નાગરિકો કોઈપણ ફરિયાદોનું નિવારણ કેવી રીતે કરી શકે તે પ્રક્રિયા પણ શામેલ છે.
- વર્ષ 1991 માં યુનાઈટેડ કિંગડમમાં જહોન મેજરની કન્ઝર્વેટિવ સરકાર દ્વારા રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ તરીકે ખ્યાલને પ્રથમ સ્પષ્ટ અને અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- નાગરિકોની ઘોષણા એ કાયદેસર રીતે લાગુ પાડવા યોગ્ય દસ્તાવેજ નથી. તેઓ માત્ર નાગરિકોને સેવા પહોંચાડવા માટે માર્ગદર્શિકા આપે છે.
- તદનુસાર, ઘોષણાપત્રમાં નીચેના મુદ્દાઓ શામેલ હોવા જોઈએ
- ગુણવત્તા – સેવાઓની ગુણવત્તામાં સુધારો
- વિકલ્પ – વપરાશકર્તાઓ માટે શક્ય હોય ત્યાં
- માનક – સમયમર્યાદામાં શું અપેક્ષા રાખવી તે સ્પષ્ટ કરવું
- મૂલ્ય – કરદાતાઓના નાણાં માટે
- જવાબદારી – સેવા પ્રદાતાઓ માટે (વ્યક્તિગત તેમજ સંગઠન)
- પારદર્શિતા – ત્યાં નિયમો, કાર્યવાહી, યોજનાઓ અને ફરિયાદ નિવારણ હોવું જોઈએ

ભારતીય પહેલ

- મે 1997 માં આયોજિત 'વિવિધ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના મુખ્ય પ્રધાનોના સંમેલનમાં' નાગરિક ઘોષણાની વિભાવના ભારતમાં પહેલી વાર અપનાવવામાં આવી હતી.
- કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો દ્વારા નાગરિકોનો મેનિફેસ્ટો તૈયાર કરવાનો નિર્ણય, આ રેલવે, ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ, પોસ્ટ, જાહેર વિતરણ સિસ્ટમ વગેરે જેવા મોટા જાહેર ઇન્ટરફેસો સાથેના ક્ષેત્રોથી શરૂ થવાનો નિર્ણય, પરિષદનું મુખ્ય પરિણામ હતું.

- > નાગરિક ચાર્ટરના સંકલન, નિર્માણ અને સંચાલનનું કાર્ય વહીવટી સુધારણા અને જાહેર ફરિયાદ ખાતા (Department of Administrative Reforms and Public Grievances- DARPG) દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.
- > નાગરિકોનો અધિકાર બિલ, 2011 (નાગરિકનો મેનિફેસ્ટો) ડિસેમ્બર, 2011માં લોકસભામાં માલ અને સેવાઓની સમય મર્યાદા પહોંચાડવા અને તેમની ફરિયાદોના નિવારણ માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > પરંતુ લોકસભાના વિસર્જનને કારણે વર્ષ 2014 માં તેનો અંત આવ્યો હતો.

જરૂરીયાત

- > વહીવટને જવાબદાર અને નાગરિકને અનુકૂળ બનાવવા માટે.
- > પારદર્શિતા સુનિશ્ચિત કરવા.
- > ગ્રાહક સેવા સુધારવા માટે પગલાં લેવા.
- > હિસ્સેદાર અભિગમ અપનાવવા.
- > વહીવટ અને નાગરિકો બંને માટે સમય બચાવવા.

ભારતમાં પડકારો

- > મોટાભાગના કેસોમાં તે અદ્યતન સ્ટાફની સલાહકાર પ્રક્રિયાની ગેરહાજરીમાં બનાવવામાં આવ્યું હતું જે આખરે તેનો અમલ કરશે.
- > તેમાં અર્થપૂર્ણ અને સંક્ષિપ્ત નાગરિક ઘોષણાપત્ર અને મહત્વપૂર્ણ માહિતીનો અભાવ છે.
- > નાગરિકોની ઘોષણામાં કરવામાં આવેલી પ્રતિબદ્ધતાઓથી અંતિમ વપરાશકર્તાઓની માત્ર થોડી ટકાવારી જાગૃત છે.
- > સેવા વિતરણના માપદંડ ધોરણો ભાગ્યે જ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે, આકારણી કરવી મુશ્કેલ બને છે કે સેવાનું ઈચ્છિત સ્તર પ્રાપ્ત થયું છે કે નહીં.
- > સંસ્થાના ડિફોલ્ટ માટે નાગરિકને વળતર આપવા માટે નાગરિક મૈત્રીપૂર્ણ મિકેનિઝમ ન હોવાને કારણે સંગઠનોએ તેમના નાગરિકોના ઘોષણાપત્ર નું પાલન કરવામાં થોડી રૂચિ દર્શાવી
- > સિટીઝન જાહેરનામું હજી પણ બધા મંત્રાલયો / વિભાગો દ્વારા અપનાવવામાં આવતું નથી. તદ્દુપરાંત, તે સ્થાનિક મુદ્દાઓને અવગણે છે.

આગળનો રસ્તો

- > નાગરિકનો મેનિફેસ્ટો કદાચ પોતાનો અંત ન પણ હોય, પરંતુ તે સમાપ્ત થવાનું એક સાધન છે – તે ખાતરી કરવા માટેનું એક સાધન છે કે નાગરિક હંમેશાં કોઈપણ સેવા વિતરણ પ્રણાલીના કેન્દ્રમાં હોય..

- > સેવોત્તમ મોડેલ (સર્વિસ ડિલીવરી એક્સેલન્સ મોડેલ) જેવા શ્રેષ્ઠ પ્રેક્ટિસ મોડેલ્સથી દોરો CCઓને વધુ નાગરિક કેન્દ્રિત બનવામાં મદદ કરી શકે છે.

કોર્ટ કાર્યવાહીની લાઈવ સ્ટ્રીમિંગ માટે જારી કરાયેલા ડ્રાફ્ટ નિયમો

- > સુપ્રીમ કોર્ટ ઈ-સમિતિએ લાઈવ સ્ટ્રીમિંગ અને કોર્ટ કાર્યવાહીની રેકોર્ડિંગ માટેના ડ્રાફ્ટ મોડેલના નિયમો જાહેર કર્યા. આ ડ્રાફ્ટ મોડેલના નિયમો વધુ પારદર્શિતા, સર્વસામાન્યતા અને ન્યાયની પ્રાપ્તિના હેતુ સાથે જારી કરવામાં આવ્યા હતા.

Back to basics : નિયમ

- > આ મુસદ્દાના નિયમોમાં સમાવિષ્ટ ન હોય તેવા મામલાઓ – વૈવાહિક બાબતો અને તે પછી ઉદભવતા ટ્રાન્સફર અરજીઓ, જાતીય ગુનાઓ અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ 376 (બળાત્કાર) હેઠળની કાર્યવાહી અને મહિલાઓ વિરૂદ્ધ લિંગ આધારિત હિંસા સંબંધિત બાબતો–
- > કાર્યવાહીના લાઈવ સ્ટ્રીમિંગ વિશે અંતિમ નિર્ણય બેંચ દ્વારા લેવામાં આવશે અને ખુલ્લા અને પારદર્શક ન્યાયિક પ્રક્રિયાના સિદ્ધાંત દ્વારા માર્ગદર્શન આપવામાં આવશે.
- > તે લાઈવ સ્ટ્રીમિંગ અને કોર્ટ કાર્યવાહીની રેકોર્ડિંગ માટે સંતુલિત નિયમનકારી માળખું પ્રદાન કરે છે.
- > કોર્ટના ઓરડામાં બેંચ તરફ, સંબંધિત કેસ સાથે સંકળાયેલા એડવોકેટ તરફ, આરોપી તરફ અને આરોપી તરફ અથવા સાક્ષી તરફ કેમેરા સ્થાપિત કરવામાં આવશે.
- > વધારાના ફીડ્સ મેળવવા માટે નિયમો ઇલેક્ટ્રોનિક પુરાવા પ્રસ્તુતિ સિસ્ટમ (Electronic evidence presentation system) નો ઉપયોગ કરે છે.
- > આ નિયમો મુજબ, કોઈપણ સમયે લાઈવ સ્ટ્રીમિંગને રોકવા માટે બેંચ પરના પ્રિજાઈડિંગ જજને રિમોટ-કંટ્રોલ ડિવાઈસ આપવામાં આવશે.
- > કોર્ટરૂમની સજાવટ માટે કોર્ટ પરિસરમાં લાઈવ-સ્ટ્રીમ્સ જોવા માટે સમર્પિત ખંડ ફાળવવામાં આવશે.

ઇ-સમિતિ

- > બોમ્બે હાઈકોર્ટ, દિલ્હી હાઈકોર્ટ, મદ્રાસ હાઈકોર્ટ, કર્ણાટક હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશોની બનેલી સમિતિએ લાઈવ સ્ટ્રીમિંગ નિયમો બનાવ્યા હતા. સમિતિએ તમામ હોદ્દેદારો પાસેથી ઈનપુટ્સ, પ્રતિસાદ અને ડ્રાફ્ટ નિયમો અંગેના સૂચનો આમંત્રિત કર્યા છે.

કયા અનુચ્છેદ નિયમો બનાવવા માટે શક્તિ આપે છે?

- > આ નિયમો હાઈકોર્ટ દ્વારા બંધારણના અનુચ્છેદ 225 અને અનુચ્છેદ 227 અનુસાર બનાવવામાં આવ્યા હતા.



ચૂંટણી કમિશનર તરીકે અનુપચંદ્ર પાંડે (Anup Chandra Pandey)ની નિમણૂક

- કેન્દ્ર સરકારે અનુપચંદ્ર પાંડે (Anup Chandra Pandey) ને ચૂંટણી કમિશનર તરીકે નિયુક્ત કર્યા છે. તે ઉત્તર પ્રદેશ કેડરમાંથી 1984 બેચના નિવૃત્ત IAS અધિકારી છે. તે લગભગ ત્રણ વર્ષ સેવા આપશે અને ફેબ્રુઆરી 2024 માં નિવૃત્ત થશે.

મુખ્ય મુદ્દો

- પૂર્વ મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર સુનિલ અરોરાની નિવૃત્તિ બાદ તેમની આ પદ પર નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- આમ, ચૂંટણી પંચ હવે તેની ત્રણ સભ્યોની સંપૂર્ણ તાકાતથી કામ કરશે. આ પેનલના અન્ય સભ્યો મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર સુશીલચંદ્ર અને ચૂંટણી કમિશનર રાજીવ કુમાર છે.
- આ ચૂંટણી પંચ હવે 2022 માં ઉત્તર પ્રદેશ, ગોવા, પંજાબ, મણિપુર અને ઉત્તરાખંડમાં આગામી મહત્વપૂર્ણ વિધાનસભા ચૂંટણીની દેખરેખ કરશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ઓગસ્ટ 2019 માં તેમણે સિવિલ સર્વિસીઝમાંથી નિવૃત્તિ લીધી. તેમણે મુખ્ય પ્રધાન યોગી આદિત્યનાથની અધ્યક્ષતામાં ઉત્તર પ્રદેશના મુખ્ય સચિવ તરીકે કામ કર્યું હતું. તેમણે ઉત્તર પ્રદેશના Infrastructure and Industrial Development Commissioner તરીકે પણ કામ કર્યું.

Back to basics : ચૂંટણી પંચ (Election Commission)

- ચૂંટણી આયોગ એક સ્વાયત્ત બંધારણીય સત્તા છે જે ભારતમાં સંઘ અને રાજ્યની ચૂંટણી પ્રક્રિયાઓનું સંચાલન કરે છે. બંધારણની કલમ 324 હેઠળ 25 જાન્યુઆરી, 1950 ના રોજ તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તે લોકસભા, રાજ્યસભા, રાજ્ય સભાઓ, પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખની ચૂંટણીઓ પણ કરે છે. તેનો પંચાયતો અને નગરપાલિકાઓની ચૂંટણી સાથે કોઈ લેવા-દેવા નથી. રાજ્ય ચૂંટણી પંચ પંચાયત અને નગરપાલિકાની ચૂંટણીઓનું આયોજન કરે છે.

મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર

- મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર અને ચૂંટણી કમિશનરની નિયુક્તિ રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા નિશ્ચિત મુદત માટે 6 વર્ષ માટે અથવા 65 વર્ષની વય સુધી કરવામાં આવે છે. તેઓની સમાન દરજ્જો, પગાર અને ભથ્થાઓ જે સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશોને ઉપલબ્ધ છે.

પ્રશ્નોત્તર

- ચૂંટણી પંચ (Election Commission)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - ચૂંટણી આયોગ એક સ્વાયત્ત બંધારણીય સત્તા છે જે ભારતમાં સંઘ અને રાજ્યની ચૂંટણી પ્રક્રિયાઓનું સંચાલન કરે છે. બંધારણની કલમ 324 હેઠળ 25 જાન્યુઆરી, 1950 ના રોજ તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
 - તે લોકસભા, રાજ્યસભા, રાજ્ય સભાઓ, પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખની ચૂંટણીઓ પણ કરે છે.
 - તેનો પંચાયતો અને નગરપાલિકાઓની ચૂંટણી સાથે કોઈ લેવા-દેવા નથી. રાજ્ય ચૂંટણી પંચ પંચાયત અને નગરપાલિકાની ચૂંટણીઓનું આયોજન કરે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
- નાગરિક ઘોષણાપત્ર (Citizen's Charter)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - તે એક સ્વૈચ્છિક અને લેખિત દસ્તાવેજ છે જે સેવા પ્રદાતા દ્વારા નાગરિકો / ગ્રાહકોની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા તેની પ્રતિબદ્ધતા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાના પ્રયત્નોનો સંદર્ભ આપે છે.
 - તે સેવા પ્રદાતા અને નાગરિકો / વપરાશકર્તાઓ વચ્ચેનો વિશ્વાસ જાળવે છે.
 - આમાં તે સામગ્રી શામેલ છે જેની સેવા નાગરિકો સેવા પ્રદાતા પાસેથી કરી શકે છે. તેમાં નાગરિકો કોઈપણ ફરિયાદોનું નિવારણ કેવી રીતે કરી શકે તે પ્રક્રિયા પણ શામેલ છે.
 - વર્ષ 1991 માં યુનાઈટેડ કિંગડમમાં જહોન મેજરની કન્ઝર્વેટિવ સરકાર દ્વારા રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ તરીકે ખ્યાલને પ્રથમ સ્પષ્ટ અને અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4
- કોર્ટ કાર્યવાહીની લાઈવ સ્ટ્રીમિંગ માટે જારી કરાયેલા ડ્રાફ્ટ નિયમોના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - આ ડ્રાફ્ટ મોડેલના નિયમો વધુ પારદર્શિતા, સર્વસામાન્યતા અને ન્યાયની પ્રાપ્તિના હેતુ સાથે જારી કરવામાં આવ્યા હતા.
 - આ નિયમો મુજબ, કોઈપણ સમયે લાઈવ સ્ટ્રીમિંગને રોકવા માટે બેંચ પરના પ્રિઝાઈડિંગ જજને રિમોટ-કંટ્રોલ ડિવાઈસ આપવામાં આવશે.
 - આ નિયમો હાઈકોર્ટ દ્વારા બંધારણના અનુચ્છેદ 225 અને અનુચ્છેદ 227 અનુસાર બનાવવામાં આવ્યા હતા. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

વૈશ્વિક આર્થિક સંભાવનાઓ: વિશ્વ બેંક

- તાજેતરમાં જ વિશ્વ બેંકે જૂન 2021 માટે તેનો વૈશ્વિક આર્થિક સંભાવના અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે, જે અંતર્ગત વર્ષ 2021-22 માટેનો ભારતનો GDP વૃદ્ધિ દર 8.3 ટકા અંદાજવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : GDPનો અંદાજ

- **ભારત માટે :**
 - ભારતના અર્થતંત્રમાં નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે 8.3%, વર્ષ 2022-23 માટે 7.5% અને 2023-24 વર્ષ માટે 6.5% ના દરે વૃદ્ધિ થવાની ધારણા છે.
- **વિશ્વ માટે :**
 - વિશ્વના અર્થતંત્રમાં 5.6.% ની વૃદ્ધિ થવાની અપેક્ષા છે, જે છેલ્લા 80 વર્ષમાં કોઈ મંદી પછીનો સૌથી ઝડપી વિકાસ દર છે.
 - જો કે, વર્ષના અંત સુધીમાં વૈશ્વિક ઉત્પાદન હજુ પણ પૂર્વ રોગચાળાના અંદાજોથી 2% નીચે રહેશે.

કારણ

- **નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટે :**
 - નાણાકીય વર્ષ 2020-21માં વર્ષ 2019-20ના 4% ના વિકાસ દરની તુલનામાં 7.3% નો સૌથી ખરાબ સંકોચન દર જોવા મળ્યો હતો.
 - મહા રોગચાળો શરૂ થયો ત્યારથી બીજા કોઈ પણ દેશની તુલનાએ ભારતે સૌથી વધુ ગંભીર અસરો જોઈ છે, જેનાથી ભારતની આર્થિક સુધારણા અવરોધાય છે.
- **નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે :**
 - વર્લ્ડ બેંકે નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે આર્થિક વૃદ્ધિની આગાહી (8.3 ટકા) ઘટાડી છે, મુખ્યત્વે કોવિડ-19 રોગચાળાના બીજા મોજાની તીવ્ર અસર અને માર્ચ 2021 પછી લાદવામાં આવેલી સ્થાનિક ગતિશીલતા પ્રતિબંધો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- **નાણાકીય વર્ષ 2022-23 માટે :**
 - ઘરો, કંપનીઓ અને બેંકોના નાણાકીય સ્વાસ્થ્ય પર રોગચાળાની અસર, ગ્રાહકોના આત્મવિશ્વાસનું નિમ્ન સ્તર, અને નોકરી અને આવકની અનિશ્ચિતતા નાણાકીય વર્ષ 2022-23માં વૃદ્ધિમાં મંદી (7.5%) ની અપેક્ષા છે.

ભારત દ્વારા લેવામાં આવેલા પગલા

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) એ બિન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સની જોગવાઈ પર માઈક્રો, સ્મોલ અને મીડિયમ ફર્મ્સ (MSMEs) ને રાહત નિયમનકારી આવશ્યકતાઓને પ્રવાહિતા પ્રદાન કરવાનાં પગલાં જાહેર કર્યાં છે.

- નાણાકીય વર્ષ 2021-22ના બજેટમાં, આરોગ્ય રોગ અને મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓ પર લક્ષિત ખર્ચ વધારવા, રોગચાળો પછી વસૂલાતને વેગ આપવા માટે નીતિગત ફેરફારો કરવામાં આવ્યા હતા.

સૂચનો

- ઓછી આવકવાળા દેશો માટે રસી વિતરણ અને દેવા રાહત કાર્યક્રમોને વેગ આપવા વૈશ્વિક સ્તરે સંકલિત પ્રયત્નો જરૂરી છે.
- જેમ જેમ આરોગ્ય સંકટ ઓછું થાય છે તેમ, નીતિનિર્માતાઓએ રોગચાળાના સ્થાયી પ્રભાવોને ધ્યાનમાં લેવા અને મેક્રો આર્થિક સ્થિરતાને સુનિશ્ચિત કરતી વખતે ગ્રીન, સ્થિતિસ્થાપક અને સમાવિષ્ટ વૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પગલાં લેવાની જરૂર રહેશે.
- ઓછી આવક ધરાવતા દેશો માટે, સામાજિક સુરક્ષા કાર્યક્રમોમાં વધારો, લોજિસ્ટિક્સમાં સુધારો કરવા અને સ્થાનિક ખાદ્ય પુરવઠાને વધુ આબોહવા-સ્થિતિસ્થાપક બનાવવાની નીતિઓ મહત્વપૂર્ણ હોઈ શકે છે.

મુખ્ય પરિભાષા

- **કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન :**
 - કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન એ દેશમાં આર્થિક પ્રવૃત્તિનું એક માપદંડ છે. તે દેશમાં માલ અને સેવાઓના વાર્ષિક આઉટપુટનું કુલ મૂલ્ય છે. તે ગ્રાહકો તરફથી આર્થિક ઉત્પાદનનો સંદર્ભ આપે છે.
- **GDP = ખાનગી વપરાશ + એકંદર રોકાણ + સરકારી રોકાણો + સરકારી ખર્ચ + (નિકાસ-આયાત)**
- **મંદી:**
 - આ એક આર્થિક શબ્દ છે, જે લાંબા ગાળા માટે આર્થિક પ્રવૃત્તિમાં મોટા પાયે સંકોચનનો સંદર્ભ આપે છે અથવા એવું કહી શકાય કે જ્યારે મંદી લાંબા સમય સુધી ચાલુ રહે છે, ત્યારે તેને મંદી કહેવામાં આવે છે.
- **હતાશા અથવા મહાન હતાશા:**
 - આ સ્થિતિમાં મંદીનું વાતાવરણ યથાવત્ રહે છે અને અર્થવ્યવસ્થાની સ્થિતિ વધુ ખરાબ થાય છે. તે નકારાત્મક આર્થિક વિકાસનો લાંબો સમય છે, જેમાં ઉત્પાદન ઓછામાં ઓછા 12 મહિના સુધી પડે છે અને GDP 10% કરતા વધુ નો ઘટાડો કરે છે.
- **ટ્રેઝરી નીતિ :**
 - નાણાકીય નીતિ એ આર્થિક પરિસ્થિતિઓને પ્રભાવિત કરવા માટે સરકારી ખર્ચ અને કર નીતિઓનો ઉપયોગ કરે છે.
 - મંદી દરમિયાન, સરકાર એકંદર માંગ વધારવા અને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા વેરા દર ઘટાડીને વિસ્તૃત નાણાકીય નીતિનો ઉપયોગ કરે છે.



- કુગાવાના વધારા અને અન્ય વિસ્તરણ સુવિધાઓને રોકવા માટે સરકાર સંકોચનકારી નાણાકીય નીતિનો ઉપયોગ કરે છે.

વિશ્વ બેંક

- ઈન્ટરનેશનલ બેંક ફોર રિકન્સ્ટ્રક્શન એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (IBRD) અને ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF) ની સ્થાપના અમેરિકાના ન્યુ હેમ્પશાયર, બ્રિટન વુડ્સ કોન્ફરન્સ દરમિયાન 1944 માં મળીને કરવામાં આવી હતી.
- પુન:નિર્માણ અને વિકાસ માટેની આંતરરાષ્ટ્રીય બેંક (IBRD) ને વિશ્વ બેંક તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- વર્લ્ડ બેંક ગ્રૂપ એ પાંચ સંસ્થાઓની અનોખી વૈશ્વિક ભાગીદારી છે જે ટકાઉ ઉકેલો તરફ કામ કરે છે જે ગરીબી ઘટાડે છે અને વિકાસશીલ દેશોમાં વહેંચાયેલ સમૃદ્ધિ બનાવે છે.

■ સભ્ય :

- તેમાં 189 સભ્ય દેશો છે. ભારત પણ સદસ્ય દેશ છે.

■ મુખ્ય અહેવાલ :

- ઈસ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ
- હ્યુમન કેપિટલ ઈન્ડેક્સ
- વલ્ડ ડેવલોપમેન્ટ રીપોર્ટ
- માઈગ્રેશન એન્ડ ડેવલોપમેન્ટ બ્રીફ
- ગ્લોબલ ઈકોનોમિક પ્રોસ્પેક્ટ્સ

■ પાંચ મોટી સંસ્થાઓ :

- પુન :નિર્માણ અને વિકાસ માટેની આંતરરાષ્ટ્રીય બેંક (IBRD): તે લોન અને અનુદાન પ્રદાન કરે છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય વિકાસ સંગઠન (IDA): તે ઓછી આવકવાળા દેશોને ઓછી અથવા બિન-વ્યાજની લોન પ્રદાન કરે છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય ફાઈનાન્સ કોર્પોરેશન (IFC): તે કંપનીઓ અને સરકારોને રોકાણ, સલાહ અને એસેટ મેનેજમેન્ટ સહાય પૂરી પાડે છે.
- બહુપક્ષીય રોકાણોની ગેરંટી એજન્સી (MIGA): તે યુદ્ધ જેવા રાજકીય જોખમો સામે ધીરનાર અને રોકાણકારોને સુરક્ષા પૂરી પાડવાનું કામ કરે છે.
- ઈન્ટરનેશનલ સેન્ટર ફોર સેટલમેન્ટ ઓફ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ વિવાદો (ICSID): તે રોકાણકારો અને દેશો વચ્ચે ઉદ્ભવતા રોકાણોના વિવાદોને સમાધાન અને લવાહ માટેની સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે.
- ભારત તેનો સભ્ય નથી.

કેન્દ્ર સરકારે ખરીફ પાકના ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ (MSP) માં વધારો કરવાની જાહેરાત કરી

- કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે ખેડુતોની આવક વધારવા 2021-22 માટે ખરીફ પાકના ન્યૂનતમ સપોર્ટ ભાવ (MSP) માં વધારાને મંજૂરી આપી છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- કેન્દ્ર સરકારે ડાંગર માટેનો MSP 72 રૂપિયા વધાર્યો હતો, હવે તે 2021-22 પાક માટે પ્રતિ ક્વિન્ટલ રૂ. 1,940 છે.
- પાછલા વર્ષની તુલનામાં તૂર અને ઉરદ પછી તલ માટે MSP માં સૌથી વધુ સંપૂર્ણ વધારાની ભલામણ કરવામાં આવી છે.
- મગફળી અને નાઈજર બિયારણ પર MSPમાં પ્રતિ ક્વિન્ટલ રૂ. 275 અને ક્વિન્ટલમાં રૂ. 235 નો વધારો કરવામાં આવ્યો છે.
- પાકના વિવિધતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વિશિષ્ટ મહેનતાણું (differential remuneration) સૂચવવામાં આવ્યું હતું.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ખરીફ પાક માટેના MSPમાં કેન્દ્રીય બજેટ 2018-19 ની અનુરૂપ વધારો કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં MSP ને ઓલ-ઈન્ડિયા વજનના સરેરાશ ઉત્પાદન ખર્ચના ઓછામાં ઓછા 1.5 ગણા નક્કી કરવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

ન્યૂનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ (MSP)

- MSP એ દર છે કે જેના પર સરકાર ખેડૂતો પાસેથી અનાજ ખરીદે છે. તે ભાવ છે જે સરકારી એજન્સીઓ કોઈ ચોક્કસ પાકની ખરીદી દરમિયાન ચૂકવે છે. MSP ને 22 આવશ્યક પાક અને શેરડી માટે વાજબી અને મહેનતાણું ભાવો (fair & remunerative price – FRP) માટે કૃષિ ખર્ચ અને ભાવો (Commission for Agricultural Costs & Prices – CACP) દ્વારા કમિશન દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવી છે. ખરીફ સીઝનના 14 પાક, રવિ સીઝનના 6 પાક અને 2 અન્ય વેપારી પાક (mandated crops) ફરજિયાત પાક છે.

MSP પાક

- જે પાક પર MSP અને FRP ની ભલામણ કરવામાં આવે છે તેમાં શામેલ છે—
- અનાજ— ડાંગર, ઘઉં, જોવાર, બાજરા, જવ, મકાઈ અને રાગી.
- કઠોળ— ચણા, અરહર અથવા અરહર, ઉરદ, મૂંગ અને દાળ.
- તેલીબિયાં — મગફળી, સરસવ, સોયાબીન, રાસબેરિઝ, સૂર્યમુખી બીજ, કેસર બીજ, તલ અને નાઈજર બીજ
- કાચી કપાસ, કાચો જૂટ, ભૂખમરોળ નાળિયેર, અને શેરડી

ક્રિસિલ (CRISIL)એ ભારતના ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP) ના અંદાજને 11% થી ઘટાડીને 9.5% કર્યો

- ક્રિસિલ (CRISIL) રેટિંગ એજન્સીએ નાણાકીય વર્ષ 2021-2022 માટે ભારતની ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP) ની વૃદ્ધિ આગાહી ઘટાડીને 9.5% કરી દીધી છે.
- આ સ્પષ્ટપણે બતાવે છે કે COVID-19ની બીજી તરંગે ખાનગી વપરાશ અને રોકાણને અસર કરી છે. આથી ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાને આઝાદી પછીના અત્યંત આકરા સંકોચનમાં મુકી દીધી છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- ક્રિસિલના જણાવ્યા મુજબ, COVID-19ની બીજી તરંગે રાજ્યોને લોકડાઉન કરવાની ફરજ પાડી હતી, જેણે 2021 માં ફરીથી ગ્રાહક અને વ્યવસાયના વિશ્વાસને અસર કરી છે.
- આ અહેવાલમાં ત્રીજી તરંગ અને રસીકરણનું વર્ણન અને હાઈલાઈટ્સ છે; રાજ્યો સંપૂર્ણ રીતે અનલોક કરવામાં અચકાશે. આનાથી અર્થવ્યવસ્થા પર અસર પડે છે.
- તદનુસાર, COVID-19 પ્રતિબંધો ચાલુ રહેશે અને ગતિશીલતાને કોઈક એક રૂપે અથવા બીજામાં ઓગસ્ટ 2021 સુધી અસર થશે.
- આ અહેવાલમાં આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિમાં રસીકરણના મહત્વ પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો છે.

વિકાસ અંગેના અન્ય અહેવાલો

- તબીબી વૈજ્ઞાનિકોએ અનુમાન લગાવ્યું; વૃદ્ધિના નોંધપાત્ર નકારાત્મક જોખમો સાથે, ભારતને COVID-19ની ત્રીજી તરંગનો ફટકો પડી શકે છે. તેણે GDP વૃદ્ધિ દર 8% ની આસપાસ રહેવાનો અંદાજ લગાવ્યો છે. એ જ રીતે, ભારતીય રિઝર્વ બેંકે 2021-22 માટેના GDP અનુમાનને 10.5% થી ઘટાડીને 9.5% કરી દીધી છે.

બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ (BSE) માં રજિસ્ટર્ડ યુઝર્સ 7 કરોડને પાર

- તાજેતરમાં BSE એ 7 કરોડ રજિસ્ટર્ડ યુઝર્સનો આંકડો પાર કર્યો. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે, 6 કરોડ વપરાશકારો સુધી પહોંચવા માટે BSE ને માત્ર 139 દિવસનો સમય લાગ્યો હતો. જ્યારે BSE ને 5 કરોડથી 6 કરોડ વપરાશકારો સુધી પહોંચવામાં 241 દિવસનો સમય લાગ્યો છે. આ નવા વપરાશકર્તાઓ માંથી, 82 લાખ લોકો 20 થી 40 વર્ષની વય જૂથમાં હતા.
- ગયા વર્ષે લોકડાઉનની જાહેરાત બાદ શેર બજારમાં ભારે ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો. જે પછી ઘણા નવા લોકોએ શેર

બજારમાં રોકાણ કરવાનું શરૂ કર્યું. જેના કારણે BSE ના વપરાશકારોમાં ભારે વધારો થયો હતો.

- BSE ના 7 કરોડ વપરાશકારોમાંથી 38% 30-40 વય જૂથમાં છે, જ્યારે 24% 20-30 વય જૂથમાં છે.

Back to basics : બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ (BSE)

- બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ એશિયામાં સૌથી જૂનું સ્ટોક એક્સચેન્જ છે, જેની સ્થાપના 1875 માં કરવામાં આવી હતી. તેની ઓફિસ મુંબઈના દલાલ સ્ટ્રીટમાં આવેલી છે. બ્રિટિશ સરકારે 1927 માં BSE ને અસ્થાયી મંજૂરી આપી હતી. ભારત સરકારે BSE ને 31 ઓગસ્ટ, 1957 ના રોજ કાયમી મંજૂરી આપી હતી. હાલમાં બજારમાં મૂડીકરણ દ્વારા BSE વિશ્વનું 10મું સૌથી મોટું સ્ટોક એક્સચેન્જ છે, તેનું માર્કેટકેપ \$ 1.7 ટ્રિલિયન છે. BSE પર 5000 થી વધુ કંપનીઓ સૂચિબદ્ધ છે.

RBIએ ATM કેશ ઉપાડના નિયમોમાં ફેરફાર કર્યા

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ (RBI) ATM માંથી રોકડ ઉપાડને લઈને કેટલાક નિયમોમાં ફેરફાર કર્યો છે. નવા નિયમોમાં મફત અનુમતિ (free permissible limit) મર્યાદાથી વધુના વ્યવહારો પર ઉંચી ફી, નવી નિ:શુલ્ક ATM ટ્રાન્ઝેક્શન મર્યાદા અને વધેલી ઈન્ટરચેન્જ ફીનો સમાવેશ થાય છે.
- જૂન 2019 માં રચાયેલી ચીફ એક્ઝિક્યુટિવ કમિટીની ભલામણોને આધારે આ ફેરફારો કરવામાં આવ્યા હતા.
- ભારતીય બેંકોના સંગઠને ATM ટ્રાન્ઝેક્શન માટેના ઈન્ટરચેન્જ સ્ટ્રક્ચર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા સાથે સમગ્ર ATM ફી અને શુલ્કની સમીક્ષા કરી.

Back to basics : નવા નિયમો

- નવા નિયમો નીચે સૂચિબદ્ધ છે:
- તમારી બેંકમાંથી નિ:શુલ્ક રોકડ ઉપાડની મર્યાદા:
- બેંકના ગ્રાહકો હવે તેમની બેંકના ATM થી દર મહિને પાંચ મફત આર્થિક અને બિન-આર્થિક વ્યવહારો કરી શકે છે.
- અન્ય બેંક તરફથી મફત ATM ટ્રાન્ઝેક્શન મર્યાદા:
- ATM કાર્ડધારકો મેટ્રો સેન્ટરો પર ત્રણ મફત આર્થિક અને બિન-આર્થિક વ્યવહાર કરી શકે છે જ્યારે 5 અન્ય બેંક ATM નોન-મેટ્રો સેન્ટરોમાં ટ્રાન્ઝેક્શન કરી શકે છે.
- ATM રોકડ ઉપાડના ચાર્જ:
- RBI એ બેંકોને નિ:શુલ્ક ATM ટ્રાન્ઝેક્શન મર્યાદાથી વધુ અને ઉપરના ATM ટ્રાન્ઝેક્શન પર શુલ્ક વધારવાની મંજૂરી આપી.



■ વિનિમય ફીમાં વધારો:

> 1 ઓગસ્ટ, 2021 થી, આર્થિક વ્યવહારો માટેના ટ્રાન્ઝેક્શન ફી રૂ. 15 થી રૂ. 17 કરવામાં આવશે, જ્યારે નાણાકીય વ્યવહાર માટેની ફી 5 રૂપિયાથી બદલી 6 રૂપિયા કરવામાં આવી છે.

■ મફત ટ્રાન્ઝેક્શન મર્યાદાથી વધુ પર ATM ઉપાડ પર નવા શુલ્ક:

> 1 જાન્યુઆરી, 2022 થી ટ્રાન્ઝેક્શનની મર્યાદાથી વધુના દરેક ATM રોકડ ઉપાડ માટે બેંક ગ્રાહકે 21 રૂપિયા (હાલમાં તે 20 રૂપિયા છે) ચૂકવવા પડશે.

2020-21માં ભારતની જૈવિક કૃષિ પેદાશોની નિકાસમાં 51% નો વધારો

- > વાણિજ્ય સચિવ અનુપ વધવાનના જણાવ્યા મુજબ, 2020-21માં ભારતની નૈતિક કૃષિ પેદાશોની નિકાસ વધીને 51% થઈ છે.
- > ગત નાણાકીય વર્ષમાં જૈવિક ઉત્પાદનોના આઉટબાઉન્ડ શિપમેન્ટમાં 1,040 મિલિયન ડોલરનો વધારો થયો છે, જેની સરખામણીએ 2020માં 689 મિલિયન હતી.
- > પાછલા નાણાકીય વર્ષમાં કૃષિ નિકાસ 17% વધીને 25 અબજ ડોલર થઈ છે.
- > ગયા નાણાકીય વર્ષમાં ઓર્ગેનિક ઉત્પાદનોની નિકાસ 39% વધી 8,88,179 ટન થઈ છે.
- > ઓર્ગેનિક કાર્બનિક ઉત્પાદનોમાં ખોરાક, તેલીબિયાં, બાજરી, અનાજ, મસાલા અને મસાલા, ચા, સૂકા ફળો, ખાંડ, કોફી અને ઔષધીય વનસ્પતિ ઉત્પાદનો શામેલ છે.

Back to basics : ભારતમાં ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ (Organic Farming in India)

- > ભારતમાં હાલમાં જૈવિક ખેતી તેની બાળપણમાં છે. કેન્દ્રીય કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર માર્ચ, 2020 સુધીમાં 2.78 મિલિયન હેક્ટર ખેતીની જમીન ઓર્ગેનિક ખેતી હેઠળ હતી. આ ભારતમાં 140.1 મિલિયન હેક્ટર જેટલા ચોખ્ખા વાવેતર વિસ્તારના માત્ર 2% છે. કેટલાક રાજ્યોએ તેમના કાર્બનિક ખેતીના ક્ષેત્રમાં સુધારો કર્યો છે. આ પ્રદેશનો મોટાભાગનો ભાગ મધ્ય પ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર અને રાજસ્થાન જેવા કેટલાક રાજ્યોમાં કેન્દ્રિત છે. આ રાજ્યો અડધો વિસ્તાર જૈવિક ખેતી હેઠળ આવરી લે છે. જૈવિક ખેતી હેઠળના 0.76 મિલિયન હેક્ટર ક્ષેત્ર સાથે મધ્યપ્રદેશ ટોચ પર છે, જે ભારતના કુલ કાર્બનિક ખેતી ક્ષેત્રના 27% જેટલું છે.

2020-21 દરમિયાન ભારતની કૃષિ નિકાસમાં 17.34% નો વધારો

- > 2020-21માં ભારતની કૃષિ અને સંલગ્ન ઉત્પાદનોની નિકાસમાં 17.34% નો વધારો થયો છે. જે હવે 41.25 અબજની બરાબર છે.
- > વાણિજ્ય સચિવ અનુપ વધવાનના જણાવ્યા મુજબ કૃષિ નિકાસમાં આ વૃદ્ધિ ચાલુ નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન પણ ચાલુ રહેવાની ધારણા છે.
- > ભારતે અનાજ, ઘઉં, બાજરી, બિન-બાસમતી ચોખા, મકાઈ અને અન્ય બરછટ અનાજની નિકાસમાં મોટો વધારો નોંધાવ્યો છે.
- > કેટલાક જૂથોમાંથી પ્રથમ વખત નિકાસ થઈ છે, ઉદાહરણ તરીકે, વારાણસીથી તાજા શાકભાજી અને કેરીની નિકાસ અને ચાંદૌલીથી કાળા ચોખા.
- > વર્ષ 2020-21માં કૃષિ ઉત્પાદનોની નિકાસ (દરિયાઈ અને વાવેતર ઉત્પાદનોને બાદ કરતા) માં 36% નો વધારો થયો છે, જેની સરખામણીએ વર્ષ 2019-20માં 23.23 અબજ ડોલરની તુલના કરવામાં આવી છે.

ભારતનું સૌથી મોટું બજાર

- > ભારતની કૃષિ પેદાશો માટેના સૌથી મોટા બજારોમાં યુ.એસ., ચીન, બાંગ્લાદેશ, સંયુક્ત આરબ અમીરાત, વિયેટનામ, સાઉદી અરેબિયા, ઈન્ડોનેશિયા, નેપાળ, ઈરાન અને મલેશિયા છે.

Back to basics : કૃષિ નિકાસ નીતિ (Agri Export Policy)

- > મહારાષ્ટ્ર, કેરળ, તમિલનાડુ, નાગાલેન્ડ, પંજાબ, આસામ અને કર્ણાટક સહિતના લગભગ 18 રાજ્યોએ કૃષિ નિકાસ નીતિને લાગુ કરવા માટે તેમની વિશિષ્ટ ક્રિયા યોજનાઓને અંતિમ સ્વરૂપ આપ્યું છે. આ નીતિ મુજબ, નિકાસ પ્રમોશન માટે 46 અનોખા ઉત્પાદન-જિલ્લા ફ્લસ્ટરોની ઓળખ કરવામાં આવી છે, જ્યારે 29 ફ્લસ્ટર લેવલ સમિતિઓની રચના કરવામાં આવી છે.

બજાર પ્રવેશ

- > ભારતે તાજેતરમાં ઓસ્ટ્રેલિયામાં દાડમ; સર્બિયામાં નારંગી; આર્જેન્ટિનામાં કેરી અને બાસમતી ચોખા; ઉઝબેકિસ્તાનમાં કેરી, કેળા અને સોયાબીન તેલ, ઈરાનમાં ગાજરના બીજ; ઘઉંનો લોટ, બાસમતી ચોખા અને ટામેટા, ભીંડા અને ડુંગળી વગેરે માટે ભુતાનમાં બજારમાં પ્રવેશ મેળવ્યો.

RBI હાઉસિંગ ફાઇનાન્સ કંપનીઓને જોખમ આધારિત આંતરિક ઓડિટ નિયમો (RBIA) ના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ લાવ્યું

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) એ જોખમ આધારિત ઈન્ટરનલ ઓડિટના નિયમો (RBIA) હેઠળ લાવવામાં આવેલ રૂ. 5,000 કરોડથી વધુની સંપત્તિ ધરાવતી HFC (હાઉસિંગ ફાઇનાન્સ કંપનીઓ) ની તમામ ડિપોઝિટ-ટેકિંગ અને નોન-ડિપોઝિટ Risk-based Internal Audit – RBIA ની સૂચના આપી છે. આ નિયમો 30 જૂન, 2022 થી લાગુ થશે.
- અગાઉ 3 ફેબ્રુઆરીએ RBIએ અન્ય નિયમોમાં પણ આ નિયમો લાગુ કર્યા હતા. આંતરિક ઓડિટ નિયમો HFCમાં લંબાવાયા પછી, HFC ના શેરના ભાવમાં ઘટાડો થયો.

નવા નિયમો શું છે?

- બેન્કો અને NBFCs માં નાણાકીય નિયમિતતા અને શાસનના વધતા જતા પ્રશ્નોના સંદર્ભમાં RBI ની નવી માર્ગદર્શિકા મહત્વપૂર્ણ છે.
- આ RBI એ, NBFCs અને સંબંધિત UCBs માટે આયોજન કરવાની જવાબદારીવાળી વરિષ્ઠ અધિકારીઓની સમિતિની રચના માટે આંતરિક ઓડિટ (internal audit) ની હાલની સિસ્ટમથી સરળ સંક્રમણની ખાતરી કરશે.
- NBFCs અને UCBs ના બોર્ડ મુખ્યત્વે તેમના આંતરિક ઓડિટ કાર્યોની દેખરેખ માટે જવાબદાર છે.

Back to basics : જોખમ આધારિત આંતરિક ઓડિટ

(Risk-based Internal Audit – RBIA)

- RBIA એક આંતરિક પદ્ધતિ છે, જે મુખ્યત્વે પ્રવૃત્તિઓ અથવા સિસ્ટમ સાથે સંકળાયેલા અંતર્ગત જોખમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તે નિર્ધારિત જોખમ ક્ષમતા સ્તરની અંદર જોખમના સંચાલન અંગેની ખાતરી પૂરી પાડે છે. તે એક જોખમ સંચાલન માળખું છે જે દરેક સ્તરે જોખમનું સંચાલન કરવા માટે મેનેજમેન્ટ અને ડિરેક્ટર બોર્ડની જવાબદારીને મજબૂત બનાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- જોખમ આધારિત આંતરિક ઓડિટ (RBIA)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. RBIA એક આંતરિક પદ્ધતિ છે, જે મુખ્યત્વે પ્રવૃત્તિઓ અથવા સિસ્ટમ સાથે સંકળાયેલા અંતર્ગત જોખમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. 2. તે નિર્ધારિત જોખમ ક્ષમતા સ્તરની અંદર જોખમના સંચાલન અંગેની ખાતરી પૂરી પાડે છે. 3. તે એક જોખમ સંચાલન માળખું છે જે દરેક સ્તરે જોખમનું સંચાલન કરવા માટે મેનેજમેન્ટ અને ડિરેક્ટર બોર્ડની જવાબદારીને મજબૂત બનાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
- વિશ્વ બેંકના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ઈન્ટરનેશનલ બેન્ક ફોર રિકન્સ્ટ્રક્શન એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (IBRD) અને ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF) ની સ્થાપના અમેરિકાના ન્યુ હેમ્પશાયર, બ્રિટન વુડ્સ કોન્ફરન્સ દરમિયાન 1944 માં મળીને કરવામાં આવી હતી. 2. પુનઃનિર્માણ અને વિકાસ માટેની આંતરરાષ્ટ્રીય બેંક (IBRD) ને વિશ્વ બેંક તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. 3. વર્લ્ડ બેંક ગ્રૂપ એ પાંચ સંસ્થાઓની અનોખી વૈશ્વિક ભાગીદારી છે જે ટકાઉ ઉકેલો તરફ કામ કરે છે જે ગરીબી ઘટાડે છે અને વિકાસશીલ દેશોમાં વહેંચાયેલ સમૃદ્ધિ બનાવે છે. 4. તેમાં 189 સભ્ય દેશો છે. ભારત પણ સદસ્ય દેશ છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4
- ન્યૂનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ (MSP)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. MSP એ દર છે કે જેના પર સરકાર ખેડૂતો પાસેથી અનાજ ખરીદે છે. તે ભાવ છે જે સરકારી એજન્સીઓ કોઈ ચોક્કસ પાકની ખરીદી દરમિયાન ચૂકવે છે. 2. MSP ને 22 આવશ્યક પાક અને શેરડી માટે વાજબી અને મહેનતાણું ભાવો (fair & remunerative price – FRP) માટે કૃષિ ખર્ચ અને ભાવો (Commission for Agricultural Costs & Prices – CACP) દ્વારા કમિશન દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવી છે. 3. ખરીફ સીઝનના 14 પાક, રવિ સીઝનના 6 પાક અને 2 અન્ય વેપારી પાક (mandated crops) ફરજિયાત પાક છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3



4. ક્રિસિલ (CRISIL)એ ભારતના ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP) ના અંદાજને 11% થી ઘટાડીને કેટલો કર્યો છે?
 (A) 10.5% (B) 11%
 (C) 10% (D) 9.5%
5. બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ (BSE)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ એશિયામાં સૌથી જૂનું સ્ટોક એક્સચેન્જ છે, જેની સ્થાપના 1875 માં કરવામાં આવી હતી.
 2. તેની ઓફિસ મુંબઈના દલાલ સ્ટ્રીટમાં આવેલી છે. બ્રિટિશ સરકારે 1927 માં BSE ને અસ્થાયી મંજૂરી આપી હતી. ભારત સરકારે BSE ને 31 ઓગસ્ટ, 1957 ના રોજ કાયમી મંજૂરી આપી હતી.
 3. હાલમાં બજારમાં મૂડીકરણ દ્વારા BSE વિશ્વનું 10મું સૌથી મોટું સ્ટોક એક્સચેન્જ છે, તેનું માર્કેટકેપ \$ 1.7 ટ્રિલિયન છે. BSE પર 5000 થી વધુ કંપનીઓ સૂચિબદ્ધ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
 (C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
6. RBIના ATM કેશ ઉપાડના નવા નિયમોના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. બેંકના ગ્રાહકો હવે તેમની બેંકના ATM થી દર મહિને પાંચ મફત આર્થિક અને બિન-આર્થિક વ્યવહારો કરી શકે છે.
 2. RBI એ બેંકોને નિ:શુલ્ક ATM ટ્રાન્ઝેક્શન મર્યાદાથી વધુ અને ઉપરના ATM ટ્રાન્ઝેક્શન પર શુલ્ક વધારવાની મંજૂરી આપી.
 3. 1 ઓગસ્ટ, 2021 થી, આર્થિક વ્યવહારો માટેના ટ્રાન્ઝેક્શન ફી રૂ. 15 થી રૂ. 17 કરવામાં આવશે, જ્યારે નાણાકીય વ્યવહાર માટેની ફી 5 રૂપિયાથી બદલી 6 રૂપિયા કરવામાં આવી છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
 (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
 (C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
7. 2020-21માં ભારતની જૈવિક કૃષિ પેદાશોની નિકાસમાં કેટલા ટકાનો વધારો થયો છે?
 (A) 45% (B) 62%
 (C) 40% (D) 51%
8. 2020-21 દરમિયાન ભારતની કૃષિ નિકાસમાં કેટલા ટકાનો વધારો થયો છે?
 (A) 12.68% (B) 15.56%
 (C) 20.11% (D) 17.34%

ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો
 ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો
 ગુજરાતની ભૂગોળ
 ગુજરાતના જિલ્લા

Google Play

ICE APP
 ICE CLICKS
 ડાઉનલોડ કરો

DISHANT GOHEL

GET DISCOUNT
 ENTER PROMO CODE
PROMO CODE
 dishant10

ગુજરાતનો ઇતિહાસ

Google Play

ICE APP
 ICE CLICKS
 ડાઉનલોડ કરો

KULDEEPSINH JADEJA

GET DISCOUNT
 ENTER PROMO CODE
PROMO CODE
 jadeja10

યુએસ કાઉન્ટર-ટેરિફ કાર્યવાહીનું સસ્પેન્શન

- તાજેતરમાં જ યુ.એસ.એ ભારત સહિતના છ દેશો વિરૂદ્ધ કાઉન્ટર ટેરિફ કાર્યવાહી સ્થગિત કરી છે, જેમાં 'ગૂગલ' અને 'ફેસબુક' જેવી કંપનીઓ પર ડિજિટલ સર્વિસ ટેક્સ લગાડવામાં આવ્યો હતો.
- ભારત સિવાય ઓસ્ટ્રિયા, ઇટાલી, સ્પેન, તુર્કી અને યુનાઈટેડ કિંગડમ દ્વારા આવા કર લાદવામાં આવ્યા છે.

Back to basics : ડિજિટલ સેવા કર

- આ કર કંપનીઓ દ્વારા ડિજિટલ સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે પ્રાપ્ત થતી આવક પર વસૂલવામાં આવે છે. આ ટેક્સ મુખ્યત્વે ગૂગલ, એમેઝોન અને એપલ જેવી ડિજિટલ મલ્ટિનેશનલ કંપનીઓને લાગુ પડે છે.
- આર્થિક સહકાર અને વિકાસ માટેની ઓર્ગનાઈઝેશન (OECD) હાલમાં આંતરરાષ્ટ્રીય કર પ્રણાલીને અનુરૂપ બનાવવાના લક્ષ્ય સાથે 130 દેશો સાથે વાતચીત કરી રહી છે. આ સંવાદનો એક લક્ષ્ય એ અર્થતંત્રને ડિજિટાઈઝ કરવાની કર પડકારોને દૂર કરવાનો છે.
- કેટલાક નિષ્ણાતો દલીલ કરે છે કે એકલ ક્ષેત્ર અથવા પ્રવૃત્તિને લક્ષ્યાંકિત કરવા માટે રચાયેલ ટેક્સ નીતિ એકદમ અન્યાયી હશે અને તેના જટિલ પરિણામો આવી શકે છે.
- તદુપરાંત, ડિજિટલ અર્થવ્યવસ્થા સરળતાથી બાકીના વૈશ્વિક અર્થતંત્રથી અલગ કરી શકાતી નથી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- 'યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ટ્રેડ રિપ્રેઝન્ટેટિવ' (USTR) ની ઓફિસ દ્વારા પ્રથમ નોંધ્યું છે કે ભારત, ઇટાલી અને તુર્કી દ્વારા અપનાવવામાં આવેલ ડિજિટલ સર્વિસ ટેક્સ યુએસ કંપનીઓ સામે ભેદભાવ રાખે છે અને આ દેશો પર ફરજો લાદવા પછી આંતરરાષ્ટ્રીય કરના સિદ્ધાંતો સાથે અસંગત કરેલ હતું.
- 1974 ના વેપાર અધિનિયમની કલમ 301 હેઠળ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના વેપાર પ્રતિનિધિ (USTR) પાસે વેપાર કરાર હેઠળ યુએસ રાષ્ટ્રીય હિતોની સુરક્ષા કરવા અને વિદેશી વેપાર વ્યવહારની તપાસ અને તેના પર કાર્યવાહી કરવા માટે ઘણી મહત્વપૂર્ણ જવાબદારીઓ અને શક્તિઓ છે.

સસ્પેન્શન માટેનું કારણ

- બહુપક્ષીય ઉકેલો:**
 - આ સસ્પેન્શનનો હેતુ ચાલુ આંતરરાષ્ટ્રીય ટેક્સ વાટાઘાટોને ચાલુ રાખવા માટે સમય પૂરો પાડવાનો છે. આમ, જો ભવિષ્યમાં જરૂરિયાત ઉભી થાય તો સેક્શન 301 હેઠળ ટેરિફ લાદવાનો વિકલ્પ જાળવી રાખીને યુએસ બહુપક્ષીય સમાધાનની માંગ કરી રહ્યાં છે.

- વૈશ્વિક અર્થતંત્રને નુકસાન:**
 - સંભવિત છ અસરગ્રસ્ત દેશોએ COVID-19 પછીની નબળા પુનઃપ્રાપ્તિનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે અને નવા વેપાર યુદ્ધની શરૂઆત ફક્ત તેમના માટે જ નહીં, પણ વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થા માટે પણ નુકસાનકારક હોઈ શકે છે.
 - રોગચાળાને કારણે થતી આર્થિક મંદી અને ચીન-યુએસ વેપાર યુદ્ધને કારણે વૈશ્વિક સપ્લાય ચેનમાં ફેરફારના પરિણામે ઘણી અર્થવ્યવસ્થાઓ પહેલેથી જ નબળી સ્થિતિનો સામનો કરી રહી છે.

વહીવટમાં ફેરફાર:

- પાછલી યુ.એસ. સરકાર (ટ્રમ્પ વહીવટ) હેઠળ, USTR નો ઉપયોગ વેપારને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો કે જે વહીવટને મફત, ન્યાયી અને પારસ્પરિક ગણાય, ખાસ કરીને યુ.એસ. અને વિદેશી સરકારો વચ્ચેના વેપારના અંતર અથવા સંતુલનને બંધ કરીને.
- જો કે, નવી સરકાર (બાયડન એડમિનિસ્ટ્રેશન) સંબંધિત દેશો સાથે સતત ટેક્સ વાટાઘાટો પર આગ્રહ કરીને USTR નો ઉપયોગ કરવાની મધ્યમ રીત શોધી રહી છે.

ભારત પર અસર

- આવકનું નુકસાન:**
 - 2021 ના નાણાં બિલ દ્વારા લાદવામાં આવતા ટેક્સથી ભારતને વાર્ષિક આશરે 55 મિલિયન ડોલરની રકમ મળી શકે છે.
 - આ કરને યુ.એસ. સાથેની વાટાઘાટોના પરિણામ રૂપે ફરીથી રજૂ કરી શકાય છે, તેમ છતાં સંમત અંતિમ દરને આધારે તે આવકના ભાગને ખોટ આપે તેવી સંભાવના છે.
- નિકાસ પર અસર:**
 - યુ.એસ.ને 118 મિલિયન યુ.એસ.ની ભારતની નિકાસ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના વેપાર પ્રતિનિધિ (USTR) દ્વારા સૂચિત ટેરિફને આધિન છે, જે 26 શ્રેણીના માલને અસર કરી શકે છે.
 - બાસમતી ચોખા, સિગારેટ કાગળ, મોતી, કિંમતી પથ્થરો, સોના-ચાંદીના દાગીના અને વિશેષતાવાળા ફર્નિચર ઉત્પાદનો.
- વૃદ્ધિ સંભાવના:**
 - યુ.એસ. સાથેની કોઈપણ બદલો લેવાની કાર્યવાહી હાલની મુશ્કેલ પુનઃપ્રાપ્તિ દરમિયાન ભારતની વૃદ્ધિ સંભાવનાને અસર કરી શકે છે.
 - જો કે, વૈશ્વિક ટેક કંપનીઓને ટેક્સ આપવાના પ્રસ્તાવને સ્કેપ કરવાનું પણ ભારત માટે સરળ રહેશે નહીં.

ડિજિટલ કંપનીઓ પર ભારતનો ટેક્સ

- તાજેતરમાં, સરકારે 2 કરોડથી વધુનું ટર્નઓવર ધરાવતા બિન-નિવાસી ઈ-કોમર્સ ઓપરેટર્સ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા વેપાર અને સેવાઓ પર 2 ટકા ડિજિટલ સર્વિસ ટેક્સ (DST) લાદીને ફાઇનાન્સ બિલ 2020-21 માં એક સુધારો કર્યો હતો.
- આનાથી સમાનતા વસૂલવાની તકને અસરકારક રીતે વિસ્તૃત કરવામાં આવી, જે ગયા વર્ષ સુધી ફક્ત ડિજિટલ જાહેરાત સેવાઓ માટે લાગુ હતી.
- અગાઉ સમાનતા વસૂલવા (6%) ની રજૂઆત 2016 માં કરવામાં આવી હતી અને રહેવાસી સેવા પ્રદાતા દ્વારા બિઝનેસ-ટુ-બિઝનેસ ડિજિટલ જાહેરાતો અને સંબંધિત સેવાઓ પરની આવક પર વસૂલવામાં આવતી હતી.
- નવી લેવી 1 એપ્રિલ, 2020 થી અમલમાં આવી છે, જે હેઠળ ઈ-કોમર્સ ઓપરેટર્સ દરેક ક્વાર્ટરના અંતે વેરો ભરવા માટે બંધાયેલા છે.
- તેનો ઉદ્દેશ એવી સંસ્થાઓ પાસેથી કર વસૂલવાનો છે કે જેમની ભારતમાં શારીરિક હાજરી નથી અને તેથી આવકવેરા વિભાગ ભારતમાંથી મેળવેલી આવક પર ટેક્સ લગાવી શકતો નથી.

આગળનો રસ્તો

- ભારત ટૂંક સમયમાં ડિજિટલ અર્થવ્યવસ્થામાં પ્રતિનિધિ બનવાની દિશામાં આગળ વધી રહ્યું છે, તેથી કોઈ અવરોધ ન આવે તે માટે 2 ટકા ડિજિટલ સર્વિસ ટેક્સની વાટાઘાટો કરવી મહત્વપૂર્ણ છે. ભારતે આ સમયે તેના વિકલ્પોનો કાળજીપૂર્વક વિચાર કરવો જોઈએ.
- આ ઉપરાંત, ડિજિટલ ઈકોનોમી પર કરવેરા અંગે આંતરરાષ્ટ્રીય સંમતિ બનાવવાની પણ જરૂર છે.

બહુપક્ષીકરણ પર સંયુક્ત નિવેદન: બ્રિક્સ

- તાજેતરની બેઠકમાં બ્રિક્સના વિદેશ પ્રધાનોએ બહુપક્ષીકરણ (Multilateralism) અંગે સંયુક્ત નિવેદન આપ્યું હતું.
- બ્રિક્સ (BRICS) એ વિશ્વની પાંચ ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થાના સંઘનું બિરૂદ છે.

બહુપક્ષીયતા (Multilateralism)

- અર્થ: બહુપક્ષીયતા એ ત્રણ અથવા વધુ હિસ્સેદારોના જૂથો વચ્ચે સંબંધોને ગોઠવવાની પ્રક્રિયા છે.
- તેમાં સામાન્ય રીતે કેટલાક ગુણાત્મક તત્ત્વો અથવા સિદ્ધાંતો શામેલ હોય છે જે સિસ્ટમ અથવા સંસ્થાને માળખાકીય આકાર આપે છે. આ સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ છે:
- સહભાગીઓ વચ્ચે રૂચિઓની અવિભાજ્યતા.

- પારસ્પરિકતા વધારવા માટેની પ્રતિબદ્ધતા એટલે કે મ્યુચ્યુઅલ એક્સચેન્જને પ્રોત્સાહન આપવાની
- વિશિષ્ટ વર્તનની રીત તરીકે તેને લાગુ કરવાના દૃષ્ટિકોણથી વિવાદ સમાધાનની સિસ્ટમ સ્થાપિત કરવી.

મહત્વ

- બહુપક્ષીય સંસ્થાઓએ યુદ્ધ પછીના વૈશ્વિક શાસનમાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવી છે અને હકીકતમાં તે સંગઠનના અન્ય સ્વરૂપો કરતાં વધુ સ્થિર છે કારણ કે તેમના અંતર્ગત સિદ્ધાંતો વધુ ટકાઉ અને બાહ્ય ફેરફારોને સ્વીકારવામાં વધુ સક્ષમ હોવાનું જણાય છે.

કાયદાની વધતી ઘટના

- આનો અર્થ એ છે કે હાલના આંતરરાષ્ટ્રીય અને રાષ્ટ્રીય કાયદાઓનો ઘણા દેશો દ્વારા અન્ય દેશોના ગેરવાજબી લાભ મેળવવા માટે (બિનજરૂરી તકનીકી માંગણીઓ, બૌદ્ધિક સંપત્તિ હકોના ઉલ્લંઘન અને સબસિડી દ્વારા) દુરુપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- યુ.એસ. દ્વારા બાહ્ય-પ્રાદેશિક પ્રતિબંધો (CAATSA હેઠળ) લાદવાના કારણે, તે વિકાસશીલ દેશો (જેમ કે ભારત અને ચીન) ની અર્થવ્યવસ્થાના વિકાસને અસર કરી છે.
- વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WTO) નો લકવો (Paralysis) એ વિકસિત અને વિકાસશીલ વિશ્વ વચ્ચેના તકરારનું પરિણામ છે.

વૈશ્વિક સપ્લાય ચેઇનનો દુરુપયોગ

- કેટલાક વિકસિત દેશોના વૈશ્વિક સપ્લાય ચેઇનનો અધિકારક્ષેત્ર અને નિયંત્રણ હોય છે, જે આ પુરવઠાની સાંકળોને બાહ્ય-સરહદના ક્ષેત્રમાં ભારે પ્રભાવશાળી બનાવે છે અને આ દેશોના વ્યાપારી હિતો સાથે વ્યૂહરચનાત્મક લક્ષ્યો પ્રાપ્ત કરવા માટે નવી શક્તિની અસમાનતાઓ પેદા કરે છે.
- બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈનિશિએટિવ (BRI) પ્રોજેક્ટ દ્વારા ચીન વિશ્વના આર્થિક શાસનમાં પોતાની ભૂમિકામાં વધારો કરી રહ્યું છે.
- આ ઉપરાંત, ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ 4.0 ના ડ્યુઅલ ઉપયોગ (વ્યાપારી વ્યવહારો અને લશ્કરી કાર્યક્રમો) દ્વારા પણ વિશ્વ ગભરાઈ ગયું છે.

વૈશ્વિક માળખાના અભાવ

- આતંકવાદ, આબોહવા પરિવર્તન અને સાયબર સિક્યોરિટી વગેરે જેવા મુદ્દાઓ પર વૈશ્વિક સમુદાય એક મંચ પર એકઠા થઈ શકશે નહીં અને એક સામાન્ય વૈશ્વિક એજન્ડા બનાવવા માટે સક્રિય થઈ શકશે નહીં.
- આ સાથે, જાહેર આરોગ્યના ક્ષેત્રમાં સામાન્ય આરોગ્ય માળખાના અભાવને લીધે, COVID-19 જેવા રોગચાળાએ આખી દુનિયાને ઘેરી લીધી છે.

- > બહુપક્ષીય પ્રણાલીને મજબૂત અને સુધારણા માટે બ્રિક્સ દ્વારા છ સિદ્ધાંતો મૂકવામાં આવ્યા છે
- > પ્રથમ, વિકાસશીલ અને ઓછા વિકસિત દેશોની વધુ અને વધુ અર્થપૂર્ણ ભાગીદારીની સુવિધા માટે વૈશ્વિક શાસનને વધુ વ્યાપક, પ્રતિનિધિ અને સહભાગી બનાવવું આવશ્યક છે.
- > બીજું, તે બધાના ફાયદા માટે સમાવિષ્ટ પરામર્શ અને સહકાર પર આધારિત હોવું જોઈએ.
- > ત્રીજી, બહુપક્ષીય સંસ્થાઓને આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાના ધોરણો અને સિદ્ધાંતો અને પરસ્પર આદર, ન્યાય, સમાનતા, પરસ્પર લાભદાયી સહકારની ભાવનાના આધારે વધુ પ્રતિભાવશીલ, ક્રિયાલક્ષી અને સમાધાનલક્ષી બનાવવી જોઈએ.
- > ચોથું, તેમાં ડિજિટલ અને તકનીકી સાધનો સહિત નવીન અને સમાવિષ્ટ ઉકેલોનો ઉપયોગ કરવો આવશ્યક છે.
- > પાંચમું, તેણે વિવિધ રાજ્યો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનોની ક્ષમતાઓને મજબૂત બનાવવી જોઈએ.
- > છઠ્ઠું, તે મૂળરૂપે લોકો-કેન્દ્રિત આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ.

Back to basics : બ્રિક્સ (BRICS)

- > બ્રિક્સ એ વિશ્વની મોટી ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થાઓ – બ્રાઝિલ, રશિયા, ભારત, ચીન અને દક્ષિણ આફ્રિકાના જૂથનું ટૂંકું (Abbreviation) નામ છે.
- > 2001 માં, બ્રિટિશ અર્થશાસ્ત્રી જીમ ઓનિલે બ્રાઝિલ, રશિયા, ભારત અને ચીનની ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થાના વર્ણન માટે BRICS શબ્દ રજૂ કર્યો હતો.
- > 2006 માં (BRIC) ના વિદેશ પ્રધાનોની પ્રથમ બેઠક દરમિયાન આ જૂથને નિયમિત અનૌપચારિક દેખાવ આપવામાં આવ્યો હતો.
- > ડિસેમ્બર 2010 માં, દક્ષિણ આફ્રિકાને બ્રિક (BRIC)માં જોડાવા માટે આમંત્રણ અપાયું હતું અને આ જૂથબંધી બ્રિક્સ (BRICS) તરીકે જાણીતી થઈ.
- > ભારતે જાન્યુઆરી 2021 માં બ્રિક્સનું રાષ્ટ્રપતિ પદ સંભાળ્યું.
- માળખું:
 - > બ્રિક્સ એ સંગઠનનું એક સ્વરૂપ નથી, બલકે તે પાંચ દેશોના ટોચના નેતાઓ વચ્ચે વાર્ષિક શિબર સંમેલન છે.
 - > બ્રિક્સ સમિટ ફોરમની અધ્યક્ષતા દર વર્ષે સભ્ય દેશો B-R-I-C-S દ્વારા કરે છે.

મોડેલ પંચાયત નાગરિક જાહેરનામું

- > તાજેતરમાં ચીને 10 એસોસિયેશન ઓફ સાઉથઈસ્ટ એશિયન નેશન્સ (આસિયાન) દેશોના વિદેશ પ્રધાનોની બેઠકનું આયોજન કર્યું હતું.
- > આ બેઠકમાં ચીન-આસિયાન સંવાદની 30મી વર્ષગાંઠ છે.
- > આ બેઠક દ્વારા, ચીન આ ક્ષેત્ર સાથેના આર્થિક સંબંધોને ગાઢ બનાવવા, યુ.એસ. સાથે પ્રાદેશિક જોડાણ તેમજ ક્વાડ

(ક્વોર્ટ્રોગલ ફેમવર્ક) જૂથબંધી અંગે નવેસરથી પ્રયાસો કરવા માગે છે.

- > QUAD એક પ્રાદેશિક રસી પહેલ સાથે આ વર્ષની શરૂઆતમાં સામે આવી હતી.

ચીનનો પક્ષ

- ચીનની સાંસ્કૃતિક મુત્સદ્દીગીરી:
 - > ચીને પુનરાવર્તિત કર્યું હતું કે ચાઈના અને એશિયાએ સંયુક્ત રીતે પશ્ચિમમાં એશિયન મૂલ્યોને આગળ વધારવા જોઈએ.
 - > 2014 માં, ચીને આ વિચાર રજૂ કર્યો કે તે 'એશિયાના એશિયન લોકોની સુરક્ષા જાળવવાનું છે'.
- કોવિડની રસી:
 - > ચીને એશિયાના દેશોને તેમની રસી તેમજ સંયુક્ત રસી વિકાસ અને ઉત્પાદન પર ગાઢ સહકારની ઓફર કરી હતી.
- દરિયાઈ સુરક્ષા અને વિવાદો:
 - > ચીને વ્યાપક વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી માટે ચાઈના-આસિયાન સંબંધો પર ભાર મૂકવા, દક્ષિણ ચાઈના સમુદ્રમાં આચારસંહિતા અંગેના વહેલા કરાર પર વિચારણા કરવા અને પ્રયત્નો કરવા જણાવ્યું છે.
 - > દક્ષિણ ચીન સમુદ્રમાં ચીનની વધી રહેલી લશ્કરી પ્રવૃત્તિઓ અંગેની ચિંતાઓ વચ્ચે ચીન કેટલાક આસિયાન દેશોના અમેરિકા સાથેના દરિયાઈ વિવાદો અને ઓફસેટ ગાઢ આર્થિક સંબંધો પર નિર્ભર છે.
- પ્રાદેશિક વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી:
 - > ચીને પ્રાદેશિક વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી (RCEP) ના વહેલા અમલીકરણ પર ભાર મૂક્યો હતો, જેના પર નવેમ્બર 2020 માં ચીન, આસિયાન દેશો, જાપાન, દક્ષિણ કોરિયા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યુ ઝિલેન્ડ દ્વારા સહી કરવામાં આવી હતી.
 - > પહેલેથી વ્યાપક અસંતુલન અને સેવાઓ નિષ્ફળતા વચ્ચે ચીનની ચિંતાઓને કારણે ભારતે ચીની ચીજો માટે RCEP ખોલી હતી.

ચીનને આસિયાનનું મહત્વ

- > ચીનના આર્થિક અને વ્યૂહાત્મક હિતોમાં આસિયાન મહત્વની ભૂમિકા ભજવશે.
- > આ ક્ષેત્રમાં સંદેશાવ્યવહારના મહત્વપૂર્ણ સમુદ્ર માર્ગો ફેલાયેલા છે જે મધ્ય પૂર્વીય ક્ષેત્રના તેલની મહત્વપૂર્ણ આયાત સહિત વૈશ્વિક બજારોમાં ચાઈનાની રજૂઆતને રજૂ કરે છે.
- > આ ક્ષેત્રના પ્રમાણમાં નાના દેશો, જે આર્થિક રીતે ચીન સાથે જોડાયેલા છે, તે પણ ચાઈનાને તેનો પ્રભાવ વધારવાની પૂરતી તકો પૂરો પાડે છે, અને ચીની વ્યૂહરચનાકારોને US(અમેરિકાની હાજરી) ચીનની મુખ્ય ભૂમિની આસપાસ ઘેરી લીધેલી સાંકળ તરીકે જોઈ શકાય છે.

Back to basics : આસિયાન અને ભારત

- > ભારત-આસિયાન સંબંધો પરંપરાગત રીતે વહેંચાયેલ ઈતિહાસિક અને સાંસ્કૃતિક મૂળને કારણે વેપાર અને લોકોથી



લોકોના સંબંધો પર આધારીત છે, જે ચાઇનાના ઉદ્યને સંતુલિત કરનારી એક વધુ તાજેતરના અને મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્ર છે.

- > વર્ષ 2020 માં 17મી આસિયાન-ભારત વર્ચ્યુઅલ સમિટ યોજાઈ હતી.
- > વર્ષ 2020 માં 8 મી પૂર્વ એશિયા સમિટ આર્થિક પ્રધાનોની બેઠક (EAS-EMM) પણ મળી હતી. તેમાં દસ આસિયાન સભ્ય દેશો તેમ જ અન્ય 8 દેશો ઓસ્ટ્રેલિયા, ચીન, જાપાન, ભારત, ન્યુઝીલેન્ડ, કોરિયા, રશિયા અને યુએસનો સમાવેશ થાય છે.
- > ભારત અને આસિયાન બંનેનું લક્ષ્ય, ચીનની આક્રમક નીતિઓથી વિરુદ્ધ આ ક્ષેત્રમાં શાંતિપૂર્ણ વિકાસ માટેના નિયમો આધારિત સુરક્ષા માળખું સ્થાપિત કરવાનું છે.
- > ભારતની જેમ, વિયેટનામ, ફિલિપાઈન્સ, મલેશિયા અને બ્રુનેઈ જેવા ઘણા આસિયાન સભ્યોના ચીન સાથે પ્રાદેશિક વિવાદો છે, જે ચીનના સંબંધોનો મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે.
- > ભારતે વર્ષ 2014 માં એક્ટ ઈસ્ટમાં 'લુક ઈસ્ટ' નીતિને નવતર બનાવી, તેના અગાઉના અભિગમ કરતા વધુ વ્યૂહાત્મક અભિગમ સાથે, ફક્ત દક્ષિણપૂર્વ એશિયાના દેશો સાથે જ નહીં, પણ પેસિફિક ક્ષેત્રમાં પણ સગાઈ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું હતું.
- > 'એક્ટ ઈસ્ટ' નીતિનું મુખ્ય કેન્દ્ર ભારત અને દક્ષિણ પૂર્વ એશિયા વચ્ચે જોડાણ વધારવાનું છે.

દક્ષિણપૂર્વ એશિયન રાષ્ટ્રોના સંગઠન

- > તે એક પ્રાદેશિક જૂથ છે જે આર્થિક, રાજકીય અને સુરક્ષા સહયોગને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > તેની સ્થાપના ઓગસ્ટ 1967 માં થાઈલેન્ડના બેંગકોકમાં, એશિયાની સ્થાપના કરનારાઓ, ઈન્ડોનેશિયા, મલેશિયા, ફિલિપાઈન્સ, સિંગાપોર અને થાઈલેન્ડ દ્વારા આસિયાન ઘોષણા (બેંગકોક ઘોષણા) પર હસ્તાક્ષર સાથે કરવામાં આવી હતી.
- > તેનું રાષ્ટ્રપતિ પદ દર વર્ષે એના સભ્ય દેશોનાં અંગ્રેજી નામોના મૂળાક્ષર ક્રમને આધારે આપવામાં આવે છે.
- > આસિયાન દેશોની કુલ વસ્તી 650 મિલિયન છે અને સંયુક્ત કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન (GDP) 2.8 ટ્રિલિયન ડોલર છે. લગભગ 86.9 અબજ ડોલરના વેપાર સાથે તે ભારતનો ચોથો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર છે.
- સભ્ય:
- > બ્રુનેઈ, કંબોડિયા, ઈન્ડોનેશિયા, લાઓસ, મલેશિયા, મ્યાનમાર, ફિલિપાઈન્સ, સિંગાપોર, થાઈલેન્ડ અને વિયેટનામ

આગળનો રસ્તો

- > ડોકલામ સ્ટેન્ડ ઓફમાં જોવા મળ્યા મુજબ, ચીન ઘણીવાર ભારતને પડકારવાની તેની ક્ષમતા દર્શાવે છે, તે યોગ્ય છે

કે ભારત પ્રાદેશિક શાંતિ અને સ્થિરતાના રક્ષણ માટે સાથે મળીને કામ કરવા ઇચ્છતા વધુ સમાનતા ધરાવતા દેશોની શોધ કરે.

- > આ સંદર્ભમાં આસિયાન એકદમ ઉપયોગી છે. જો લોકો અને માલની અવરજવરને સક્રિય કરવાના સંબંધો ઝડપથી સ્થાપિત થઈ શકે તો આસિયાન ભારતના અવિકસિત પૂર્વોત્તર ક્ષેત્રના ઝડપી વિકાસને પણ વેગ આપી શકે છે.
- > પરંતુ આમ કરવા માટે, ભારતે કનેક્ટિવિટી પ્રોજેક્ટ્સને વેગ આપવા અને એશિયન દેશો સાથેના તેના અસમાન વેપાર સંતુલનને દૂર કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ.

રાસાયણિક શસ્ત્ર સંમેલન

- > તાજેતરમાં ઓર્ગેનાઈઝેશન ફોર પ્રોહિબિશન ઓફ કેમિકલ વેપન્સ (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons- OPCW) એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રને માહિતી આપી હતી કે 17 કેસોમાં, સીરિયા દ્વારા રાસાયણિક હથિયારો સંભવિત અથવા ચોક્કસપણે ઉપયોગમાં લેવામાં આવ્યા હતા.
- > OPCW ની રચના કેમિકલ વેપન્સ કન્વેશન (CWC) 1997 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : રાસાયણિક શસ્ત્ર

- > રાસાયણિક હથિયાર એ એક રસાયણ છે જેનો ઉપયોગ તેના ઝેરી ગુણધર્મો દ્વારા ઈરાદાપૂર્વક મૃત્યુ અથવા નુકસાન પહોંચાડવા માટે થાય છે.
- > ઝેરી રસાયણોને હથિયાર બનાવવા માટે રચાયેલ યુદ્ધ સામગ્રી, સાધનો અને અન્ય શસ્ત્રો પણ રાસાયણિક હથિયારોની વ્યાખ્યા હેઠળ આવે છે.

રાસાયણિક શસ્ત્ર સંમેલન

- > રાસાયણિક હથિયારો પર પ્રતિબંધ મૂકવાની અને નિર્ધારિત સમયમાં તેનો વિનાશ માટે જરૂરી બહુપક્ષીય સંધિ છે.
- > CWC માટે વાટાઘાટો 1980 માં નિ:શસ્ત્રીકરણ અંગેના સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલનમાં શરૂ થઈ હતી.
- > આ અધિવેશન સપ્ટેમ્બર 1992 માં ઘડવામાં આવ્યું હતું અને જાન્યુઆરી 1993 માં સહી માટે સબમિટ કરાયું હતું. તે એપ્રિલ 1997 થી અમલમાં છે.
- > તેનાથી જૂના અને વપરાયેલ રાસાયણિક શસ્ત્રોનો નાશ કરવો હિતાવહ બને છે.
- > સભ્યોએ 'તોફાનો નિયંત્રણ એજન્ટો' (કેટલીકવાર 'ટીઅર ગેસ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ને પણ પોતાના કબજામાં રાખવું જોઈએ.

■ સભ્ય:

- > તેમાં 192 રાજ્ય સભ્યો અને 165 સહી કરનારાઓ છે.
- > જાન્યુઆરી 1993 માં ભારતે આ સંધિ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

- > સંમેલન પ્રતિબંધિત કરે છે—
- > રાસાયણિક શસ્ત્રોનો વિકાસ, ઉત્પાદન, સંપાદન, સંગ્રહ અથવા જાળવણી.
- > રાસાયણિક શસ્ત્રોનું સ્થાનાંતરણ.
- > રાસાયણિક શસ્ત્રોનો ઉપયોગ.
- > CWC દ્વારા પ્રતિબંધિત પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાવા માટે અન્ય રાજ્યોને સહાય.
- > હુલ્લડો નિયંત્રણ ઉપકરણોને 'યુદ્ધ પદ્ધતિઓ' તરીકે વાપરી રહ્યા છે.

રાસાયણિક શસ્ત્રોના નિષેધ માટેની સંસ્થા (OPCW)

- > CWC દ્વારા શરતોના અમલ માટે વર્ષ 1997 માં CWC દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવેલી તે એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે.
- > OPCW અને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વચ્ચેના 2001 ના કરાર દ્વારા, OPCW સંયુક્ત રાષ્ટ્રને તેના નિરીક્ષણો અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓ અંગે સેક્રેટરી-જનરલની કચેરી દ્વારા અહેવાલ આપે છે.
- > OPCW ને વર્ષ 2013 માં નોબલ શાંતિ પુરસ્કાર મળ્યો હતો.
- > મુખ્ય મથક: હેગ, નેધરલેન્ડ્સ
- > કાર્ય: સહી કરનારા રાજ્યો આ સંમેલનનું પાલન કરે છે તે ચકાસવા માટે નિરીક્ષણો કરવા તે અધિકૃત છે.
- > આમાં નિરીક્ષકોને રાસાયણિક શસ્ત્રોની સાઈટ્સની સંપૂર્ણ એક્સેસ પ્રદાન કરવાની પ્રતિબદ્ધતા શામેલ છે.
- > તે સાઈટ્સ અને શંકાસ્પદ રાસાયણિક હથિયારો પરના હુમલાના પીડિતોની પણ તપાસ કરે છે.
- > તે રાસાયણિક હથિયારોના હુમલો અથવા ધમકીથી પ્રભાવિત રાજ્યોને રસાયણોના શાંતિપૂર્ણ ઉપયોગમાં સહકાર અને સહાયની પણ જોગવાઈ કરે છે.

ભારતીય પહેલ

- > CWC ને લાગુ કરવા માટે કેમિકલ વેપન્સ કન્વેશન એક્ટ, 2000 પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- > કેમિકલ શસ્ત્રો સંમેલન અથવા NACWC માટે રાષ્ટ્રીય અધિકારની સ્થાપનાને મંજૂરી આપી. વર્ષ 2005 માં રચાયેલી આ સંસ્થા ભારત સરકાર અને OPCW સાથે મુખ્ય સંપર્કમાં છે. તે ભારત સરકારના કેબિનેટ સચિવાલય હેઠળનું એક કાર્યાલય છે.
- બેસેલ, રોટરડમ અને સ્ટોકહોમ સંમેલનો (જોખમી રસાયણો અને કચરો):
- > બેસેલ, રોટરડમ અને સ્ટોકહોમ સંમેલનો બહુપક્ષીય પર્યાવરણીય કરારો છે જે માનવ આરોગ્ય અને પર્યાવરણને જોખમી રસાયણો અને કચરોથી બચાવવાનાં સામાન્ય ઉદ્દેશ્યને વહેંચે છે.

બેસેલ સંમેલન

- > તે 1992 માં અમલમાં આવ્યો, વિકસિત દેશો (LDCs) થી જોખમી કચરાની સરહદની હિલચાલને ઘટાડવાનો અને શક્ય તેટલું ઉત્પાદનના સ્ત્રોતનો સલામત નિકાલ સુનિશ્ચિત કરવો.
- > ભારત તેનો સભ્ય છે.

રોટરડમ સંમેલન

- > સપ્ટેમ્બર 1998 માં નેધરલેન્ડ્સના રોટરડમમાં પ્લેનિપોટેન્ટિઅસ કોન્ફરન્સ દ્વારા તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો અને ફેબ્રુઆરી 2004 માં અમલમાં આવ્યું હતું.
- > ભારત તેનો સભ્ય છે.
- > આમાં જંતુનાશક દવાઓ અને ઔદ્યોગિક રસાયણો શામેલ છે જે આરોગ્ય અથવા પર્યાવરણીય કારણોસર સભ્યો દ્વારા પ્રતિબંધિત અથવા ગંભીર રીતે પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યા છે અને જેને સભ્યો દ્વારા પ્રસ્તાવિત સંમતિ (PIC) પ્રક્રિયામાં સમાવિષ્ટ કરવા માટે સૂચિત કરવામાં આવ્યું છે.
- > આ સંમેલન કાયદેસર રીતે બંધનકર્તા પ્રાયોજક સંમતિ (PIC) પ્રક્રિયાના અમલીકરણને બનાવે છે.

સ્ટોકહોમ સંમેલન

- > કાયમી કાર્બનિક પ્રદૂષકો (POPs) થી માનવ સ્વાસ્થ્ય અને પર્યાવરણને સુરક્ષિત રાખવા તે વૈશ્વિક સંધિ છે. ભારત તેનો સભ્ય છે. આ સંમેલન મે 2004 માં અમલમાં આવ્યું.
- > POPs એ રસાયણો છે જે લાંબા સમય સુધી પર્યાવરણમાં સ્થિર રહે છે અને ભૌગોલિક રૂપે વ્યાપકપણે વિતરિત થાય છે અને જીવંત જીવોના ચરબીયુક્ત પેશીઓમાં એકઠા થાય છે અને મનુષ્ય અને વન્યપ્રાણીસૃષ્ટિ માટે ઝેરી હોય છે.

બિમસ્ટેકને 24 વર્ષ પુરા થયા

- > PM નરેન્દ્ર મોદીએ 6 જૂને 24 મી બિમસ્ટેક દિવસના અભિનંદન આપતાં કહ્યું કે બિમસ્ટેક એક આશાસ્પદ પ્રાદેશિક જૂથ તરીકે ઉભરી આવ્યો છે અને કનેક્ટિવિટી સહિતના ઘણા ક્ષેત્રોમાં પ્રગતિ કરી છે.

Back to basics : બિમસ્ટેક વિશે

- > બિમસ્ટેક(BIMSTEC) એટલે (બહુક્ષેત્રીય તકનીકી અને આર્થિક સહકાર માટે બંગાળની ખાડીની પહેલ). તે એક પ્રાદેશિક બહુપક્ષીય સંસ્થા છે જેની સ્થાપના 6 જૂન 1997 માં બેંગકોકમાં BIST-EC (બાંગ્લાદેશ, ભારત, શ્રીલંકા અને થાઈલેન્ડ આર્થિક સહકાર) ના નામથી થઈ હતી. 1997 માં મ્યાનમારનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારબાદ જૂથનું નામ બદલીને BIMST-EC (બાંગ્લાદેશ, ભારત, મ્યાનમાર, શ્રીલંકા અને થાઈલેન્ડ આર્થિક સહકાર) કરવામાં આવ્યું હતું. 2004 માં નેપાળ અને ભુતાન સંપૂર્ણ સભ્યો બન્યા પછી, બિમસ્ટેકનું નામ તેના વર્તમાન સ્વરૂપમાં બદલી નાખવામાં આવ્યું.



બિમસ્ટેકના સભ્ય

- બિમસ્ટેકના સાત સભ્યો બંગાળની ખાડીના કાંઠે અને નજીકના વિસ્તારોની સાથે છે જે પ્રાદેશિક એકતા બનાવે છે. બાંગ્લાદેશ, ભૂટાન, ભારત, નેપાળ અને શ્રીલંકા નામના 5 દક્ષિણ એશિયાઈ દેશો છે જ્યારે 2 દેશો— મ્યાનમાર અને થાઈલેન્ડ— દક્ષિણ પૂર્વ એશિયાના છે.

બિમસ્ટેકનો ઉદ્દેશ

- બિમસ્ટેક ગ્રેટ હિમાલય અને બંગાળની ખાડી, તેમજ દક્ષિણ અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયાની ઇકોલોજીને જોડે છે. તેની સ્થાપના ઝડપી આર્થિક વિકાસ અને સામાજિક પ્રગતિને વેગ આપવા માટે સક્ષમ વાતાવરણ બનાવવાના હેતુથી કરવામાં આવી હતી.

મિનિમમ ગ્લોબલ કોર્પોરેટ ટેક્સ પરના સોદા પર G7એ હસ્તાક્ષર કર્યા

- તાજેતરમાં, ગ્રુપ ઓફ એડવાન્સ ઇકોનોમિક G7 એ બહુરાષ્ટ્રીય કંપનીઓને ટેક્સ લગાવવાના સીમાચિહ્ન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા. સોદા અનુસાર, ન્યૂનતમ વૈશ્વિક કરનો દર ઓછામાં ઓછો 15 ટકા હશે.
- આ કરાર પર યુનાઈટેડ કિંગડમ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, જર્મની, કેનેડા, ફ્રાંસ, ઈટાલી અને જાપાનના નાણાં પ્રધાનો દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. આ MNC પર જે દેશોમાં તેઓ કામ કરે છે ત્યાં વસૂલવા માટેની રીત ખોલે છે.

નવી સિસ્ટમ કેમ સૂચવવામાં આવી?

- વૈશ્વિક કરવેરાની જૂની સિસ્ટમની વર્ષોથી ટીકા કરવામાં આવી હતી કારણ કે તે મોટી કંપનીઓને તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં ફેરફાર કરીને કર બિલમાં અબજો ડોલરની બચત કરવાની મંજૂરી આપતી હતી. મોટી ડિજિટલ કંપનીઓ બહુવિધ દેશોમાં પૈસા કમાતી હતી અને ફક્ત તેમના જ દેશમાં કર ભરતી હતી. આમ, આ પ્રસ્તાવ બનાવવામાં આવ્યો હતો જેના દ્વારા ફેસબુક, એમેઝોન અને ગૂગલ જેવી તકનીકી કંપનીઓ પર, જ્યાં તેમના માલ અથવા સેવાઓ વેચાય છે ત્યાં કર ચૂકવવા માટે બહુરાષ્ટ્રીય કંપનીઓ પર એક વધારાનો ટેક્સ લાદવામાં આવશે.

Back to basics : ન્યૂનતમ વૈશ્વિક કર દર

- આ નવી ટેક્સ સિસ્ટમ હેઠળ, મોટી કંપનીઓ ચલાવતા દેશોને ઓછામાં ઓછા 20% નફાનો 'કર અધિકાર' મળશે.

સમસ્યા

- આયર્લેન્ડ 12.5 ટકાના કર દર સાથે આ સોદાનો વિરોધ કરી રહ્યો છે, એમ કહીને કે તે તેના આર્થિક મોડેલને વિક્ષેપિત કરશે.

ભારત પર અસર

- ભારતને વૈશ્વિક ન્યૂનતમ 15 ટકા કોર્પોરેટ ટેક્સ રેટના સોદાથી ફાયદો થવાની સંભાવના છે કારણ કે અસરકારક ઘરેલું કર દર આ શ્રેણીઓ ઉપર છે અને રોકાણો આકર્ષિત કરશે.

રશિયા ઔપચારિક રીતે ઓપન સ્કાયસ સંધિ (Open Skies Treaty) માંથી ખસી ગયું

- 2020 માં યુ.એસ. એ કરારથી પીછેહઠ કર્યા પછી, રશિયન રાષ્ટ્રપતિ વ્લાદિમીર પુટિને તાજેતરમાં રશિયાના ઓપન સ્કાય સંધિમાંથી ખસી જવાના ઔપચારિક કાયદા પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- ઓપન સ્કાયસ સંધિ એ આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ છે જે રાષ્ટ્રોને પારદર્શિતા વધારવા માટે એક બીજાની સૈન્ય દળો વિશે માહિતી એકત્રિત કરવાની મંજૂરી આપે છે. રશિયાએ તેનું ઉલ્લંઘન કરવાનો આરોપ લગાવ્યા બાદ નવેમ્બર 2020 માં યુએસ સંધિથી ખસી ગયું.

ઓપન આકાશ સંધિ (Open Skies Treaty)

- સોવિયત સંઘના વિસર્જન પછી 1992 માં ઓપન સ્કાયસ સંધિ પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. કોલ્ડ યુદ્ધના તણાવને સરળ બનાવવા માટે યુએસના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડ્વાઈટ આઈઝનહોવર દ્વારા સૌ પ્રથમ 1955 માં આ પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો. આ સંધિ પર નાટોના સભ્યો અને વર્સો સંધિના ભૂતપૂર્વ દેશો વચ્ચે હસ્તાક્ષર થયા હતા. 2002 માં, 35 થી વધુ દેશોએ સંધિ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. આમાં યુએસ અને રશિયા પણ શામેલ છે. ભારત ઓપન સ્કાય સંધિ માટે સહી કરનાર નથી.

મુખ્ય વિશેષતાઓ

- ઓપન સ્કાયસ સંધિનું લક્ષ્ય તેની સહી કરનારાઓ વચ્ચે વિશ્વાસ કેળવવાનું છે. આ સંધિ મુજબ, સભ્ય દેશ સંમતિ પ્રાપ્ત કર્યા પછી જ યજમાન રાષ્ટ્રના કોઈપણ ભાગની જાસૂસી કરી શકે છે. ઉપરાંત, સભ્ય રાષ્ટ્ર 72 કલાકની સૂચના આપ્યા પછી યજમાન રાજ્યના હવાઈ ફોટોગ્રાફ્સ લઈ શકે છે.

રશિયા અને અમેરિકા

- યુ.એસ.એ આરોપ લગાવ્યો છે કે રશિયા ઓપન સ્કાયસ સંધિનું પાલન કરતું નથી. બીજી બાજુ, રશિયાના જણાવ્યા મુજબ, અમેરિકા આ સંધિમાંથી ખસી જવાથી તેના અમલીકરણમાં અસંતુલન ઉભું થયું છે. આ રશિયાના પીછેહઠનું કારણ છે.

અન્ય સંધિઓ

- યુએસ અને રશિયાએ 2019 માં ઈન્ટરમીડિયેટ રેન્જ ન્યુક્લિયર ફોર્સ સંધિ (INF) છોડી દીધી હતી. INF અનુસાર, પરમાણુ શસ્ત્રોની સ્પર્ધા ઘટાડવા માટે બંને દેશો ઘાતક મિસાઈલ સિસ્ટમનો નાશ કરવા સંમત થયા હતા.

ભારત સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (ECOSOC) માટે ચૂંટાયુ

- તાજેતરમાં ભારતને સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (United Nations Economic and Social Council – ECOSOC) માં 2022-24 સમયગાળા માટે ચૂંટવામાં આવ્યો છે. ECOSOC યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ સિસ્ટમના કેન્દ્રમાં છે અને ટકાઉ વિશ્વ માટે સામૂહિક પગલાને પ્રોત્સાહન આપવા લોકો અને મુદ્દાઓને સાથે લાવે છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- અફઘાનિસ્તાન, કઝાકિસ્તાન અને ઓમાનની સાથે ભારતની પસંદગી એશિયા-પ્રશાન કેટેગરીમાંથી કરવામાં આવી હતી. જ્યારે આઈવરી કોસ્ટ, ઈસ્વાટિની, મોરેશિયસ, ટ્યુનિશિયા અને તાંઝાનિયાની પસંદગી આફ્રિકાથી કરવામાં આવી હતી. જ્યારે કોએશિયા અને ચેક રિપબ્લિક પૂર્વ યુરોપમાંથી પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. બેલિઝ, ચિલી અને પેરૂની પસંદગી લેટિન અમેરિકા અને કેરેબિયનમાંથી કરવામાં આવી હતી.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (United Nations Economic and Social Council – ECOSOC)

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (United Nations Economic and Social Council – ECOSOC) એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક એજન્સી છે, જેની રચના 26 જૂન, 1945 ના રોજ થઈ હતી. તેનું મુખ્ય મથક અમેરિકાના ન્યુ યોર્કમાં સ્થિત છે. તેમાં 54 સભ્ય દેશો છે, જે મહાસભા દ્વારા ત્રણ વર્ષની મુદત માટે ચૂંટાય છે. તે આર્થિક અને સામાજિક મુદ્દાઓ પર ચર્ચા માટેનું મુખ્ય મંચ છે, ઉપરાંત તે નીતિ નિર્માણ માટે પણ પોતાનો અભિપ્રાય આપે છે.

WTO કોવિડ-19 રસી ઉપર સપ્લાય વાતચીત શરૂ કરશે

- વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WTO) વિકાસશીલ દેશોમાં COVID-19 રસી પુરવઠાને વેગ આપવા માટે ઔપચારિક COVID-19 રસી પુરવઠાની વાતચીત શરૂ કરશે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- દક્ષિણ આફ્રિકા, ભારત અને અન્ય ઉભરતા દેશો રસીઓ અને અન્ય ઉપચારો પર બૌદ્ધિક સંપત્તિ હકો (intellectual property rights) ની અસ્થાયી માફીની માંગ કરી રહ્યા છે જો આ પ્રસ્તાવ સ્વીકારાય તો તે સ્થાનિક ઉત્પાદકોને રસી ડોઝ ઉત્પન્ન કરવાની મંજૂરી આપશે અને રસી સપ્લાયની અસમાનતા ઘટાડવામાં મદદ કરશે.
- જો કે, વિકસિત રાષ્ટ્રો દલીલ કરી રહ્યા છે કે આ મુક્તિથી ઉત્પાદનને વેગ મળશે નહીં અને રસી અને ઉપચારાત્મક ભાવિ સંશોધન અને વિકાસને જ નબળી પાડશે.
- વિરોધીઓ પર દબાણ લાવતા યુ.એસ.એ પણ આ મુક્તિને ટેકો આપવાનો નિર્ણય ફેરવ્યો.
- યુરોપિયન યુનિયન, બ્રિટન, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ અને દક્ષિણ કોરિયા સાથે દલીલ કરે છે કે બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકારોની મુક્તિ સપ્લાયને વધુ અસરકારક રીતે વિસ્તૃત કરશે. ઈયુનો મત છે કે ઈયુ પહેલેથી પેટન્ટ-ધારકની સંમતિ વિના દેશોને ઉત્પાદકોને લાઈસન્સ આપવાની મંજૂરી આપે છે.

ચર્ચા

- WTO સભ્યો 17 જૂનથી ચર્ચાઓ શરૂ કરશે જે વાટાઘાટનું ફોર્મેટ અને 21-22 જુલાઈ સુધીમાં રસી પુરવઠા યોજનાની પ્રગતિ અંગેનો અહેવાલ નક્કી કરશે.

માફી દરખાસ્ત (Waiver Proposal)

- ઉભરતા દેશોની મુક્તિ ઓફરમાં ડાયગ્નોસ્ટિક્સ, ઉપચારાત્મક અને તબીબી ઉપકરણો શામેલ છે. ઠરાવ ‘ ઓછામાં ઓછા ત્રણ વર્ષ’ નો સમયગાળો પણ નક્કી કરી શકે છે અને એક પણ WTO સભ્યને અનિશ્ચિત સમય માટે લંબાવી શકે છે.

Operation Trojan Shield : વિશ્વભરમાં 800 ગુનેગારોની ધરપકડ

- તાજેતરમાં, ઓપરેશન ટ્રોજન શીલ્ડ હેઠળ પોલીસે સમગ્ર વિશ્વમાં એક સાથે 800 થી વધુ ગુનેગારોની ધરપકડ કરી છે. આ માટે FBI અને અન્ય એજન્સીઓ દ્વારા છટકું ગોઠવવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : ઓપરેશન ટ્રોજન શીલ્ડ (Operation Trojan Shield) અથવા ઓપરેશન આયર્નસાઇડ (Operation Ironside)

- FBI (Federal Bureau of Investigation) એ ઓપરેશનનું નામ Operation Trojan Shield રાખ્યું છે, જ્યારે AFP (Australian Federal Police) એ તેનું નામ ઓપરેશન ઈરોન્સાઇડ (Operation Ironside) રાખ્યું છે.



- > આ ઓપરેશન યુએસની ગુપ્તચર એજન્સી FBI અને ઓસ્ટ્રેલિયા દ્વારા સંયુક્ત રીતે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. આ મિશન દ્વારા 150 થી વધુ હથેતીઓ અટકાવી, 40 ટન ડ્રગ્સ જપ્ત કરી, અને 250 શસ્ત્રો અને 48 મિલિયન જપ્ત કર્યા.
- > હકીકતમાં, FBIએ ચતુરતાથી વિશ્વના 100 દેશોમાં 300 થી વધુ ગુનેગારોને ANOM કહેવાતી સલામત મેસેજિંગ એપ્લિકેશન સાથે ઉપકરણો પ્રદાન કર્યા. ગુનેગારોને ખાતરી આપવામાં આવી હતી કે તેમના સંદેશા કોઈપણ ત્રીજા વ્યક્તિ દ્વારા વાંચી શકાશે નહીં. પરંતુ આ એપ્લિકેશન દ્વારા મોકલેલા સંદેશાઓ FBI અને અન્ય એજન્સીઓ દ્વારા વાંચી શકાય છે. આમ FBI એ આ ગુનેગારો પર નજર રાખી હતી.
- > આ પછી, 8 જૂને 8 કરતા વધુ દેશોમાં 800 થી વધુ ગુનેગારોની ઘરપકડ કરવામાં આવી હતી.

Airbnb Inc.

- > તે એક અમેરિકન કંપની છે જે વેકેશન બુકિંગ અને પર્યટન પ્રવૃત્તિઓ માટેના ઘરના સ્થળો માટે ઓનલાઇન માર્કેટ પ્લેસ ચલાવે છે. તે કેલિફોર્નિયાના સાન ફ્રાન્સિસ્કોમાં સ્થિત છે. પ્લેટફોર્મ વેબસાઇટ અને મોબાઇલ એપ્લિકેશન દ્વારા એક્સેસ કરી શકાય છે. આ કંપની દરેક બુકિંગમાંથી કમિશન મેળવીને નફો મેળવે છે. તેની સ્થાપના 2008 માં જો ગેબિઆ, બ્રાયન ચેસ્કી અને નાથન બ્લેચાર્સ્કી દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

યુ.એસ.એ ગરીબ દેશો માટે 500 મિલિયન રસી ડોઝની જાહેરાત કરી

- > અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ જો બાયડેને રોગચાળાને શક્ય તેટલી ઝડપથી સમાપ્ત કરવા માટે વિશ્વના ગરીબ દેશોમાં ફાઇઝર COVID-19 (Pfizer COVID-19 Vaccine) રસીના 500 મિલિયન ડોઝ દાનમાં આપવાની જાહેરાત કરી છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > યુ.એસ.એ વૈશ્વિક COVAX જોડાણ અંતર્ગત 92 ઓછી આવક ધરાવતા દેશો અને આફ્રિકન સંઘમાં વિતરણ માટે 500 મિલિયન ફાઇઝર ડોઝ ખરીદવા અને દાન આપવા પ્રતિબદ્ધ છે.
- > આ રસીઓ ઓગસ્ટ 2021 સુધીમાં ઉપલબ્ધ થશે.
- > યુ.એસ.એ 2021 ના અંત સુધીમાં 200 મિલિયન ડોઝ અને 2022 ના પહેલા ભાગમાં 300 મિલિયન ડોઝ પહોંચાડવાનું લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યું છે.

COVAX સુવિધા

- > તે COVID-19 ટૂલ્સ (ACT) એક્સિલરેટરના એક્સેસના ત્રણ સ્તંભોમાંથી એક છે. વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગનાઇઝેશન (WHO), એપ્રિલ 2020 માં તેને COVID-19 રોગચાળા સામે યુરોપિયન કમિશન દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. COVAX એ સુનિશ્ચિત કરવા માંગે છે કે લોકોને સમાન COVID-19 રસી મળે. 2021 ના અંત સુધીમાં 2 અબજ ડોઝ પ્રદાન કરવાનું લક્ષ્ય છે. COVAX GAVI, Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI) અને WHO દ્વારા સહ-નેતૃત્વ હેઠળ છે.

ACT Accelerator

- > તે COVID-19 પરીક્ષણો, ઉપચાર અને રસી માટે વિકાસ, ઉત્પાદન અને સમાન વપરાશને વેગ આપવા માટેના સહયોગ માટેનું માળખું છે. તેના ત્રણ મુખ્ય આધારસ્તંભ છે: રસી (COVAX), દવા, નિદાન.

ઓનલાઇન બુકિંગ કંપનીઓએ

Confederation of Hospitality, Technology & Tourism Industry (CHATT) ની સ્થાપના કરી

- > Airbnb, EaseMyTrip, OYO અને યાત્રા (Yatra) એ 'Confederation of Hospitality, Technology & Tourism Industry (CHATT)' નામનું એક નવું ઉદ્યોગ સંગઠન સ્થાપ્યું છે. CHATT નાની કંપનીઓ અને મુસાફરી અને હોસ્પિટાલિટી ટેકનોલોજીમાં સામેલ લોકોને મદદ કરશે.

Back to basics : CHATT

- > તે ઘરેલું પર્યટનને વેગ આપશે અને સ્થાનિક પર્યટનના ડિજિટલ પરિવર્તનમાં મદદ કરશે.
- > તે પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમ ચલાવવા માટેના નેતા તરીકે કામ કરશે.
- > દરેક સભ્યની પાસે CHATT સ્ત્રોતો અને લાભોની પહોંચ હશે.
- > તે વર્ષભર ચાલતી ઘટનાઓમાં ભાગ લેશે, ટ્રાવેલ-ટેક ઈકોસિસ્ટમની, ફ્સેસ, બિઝનેસ ઈવેન્ટ્સ, નિષ્ણાતોની સગાઈ અને અન્ય લોકો વચ્ચે પ્રાદેશિક નેતૃત્વ.

યુનિયન સભ્યો

- CHATT એસોસિએશનમાં નીચેના સભ્યો શામેલ છે:
 - > Airbnb ભારત, દક્ષિણપૂર્વ એશિયા, તાઇવાન અને હોંગકોંગના જનરલ મેનેજર - અમનપ્રીત બજાજ (Amanpreet Bajaj)
 - > com ના સહ-સ્થાપક અને સીઈઓ નિશાંત પટ્ટી (Nishant Pitti)
 - > રોહિત કપૂર, (Rohit Kapoor) OYO ભારત અને દક્ષિણ પૂર્વ એશિયાના સીઈઓ
 - > ધ્રુવ શ્રંગી (Dhruv Shringi), COM ના સહ-સ્થાપક અને CEO

Gavi COVAX Advance Market Commitment**(AMC)**

- > AMC એ COVAX સુવિધાની અંદરની એક વ્યવસ્થા છે કે જેથી મધ્યમ અને ઓછી આવકવાળા દેશોને ઉચ્ચ આવક ધરાવતા દેશોની જેમ COVID-19 રસીઓની સમાન વપરાશ હોય. ભારત એક GAVI લાભાર્થી પણ છે અને તેને COVAX સુવિધા હેઠળ રસીઓ મળી રહી છે.

- > દરખાસ્ત રાષ્ટ્રપતિ નયિબ બુકુલે (Nayib Bukele) એ આગળ ધપાવી હતી, જેને પાછળથી કોંગ્રેસ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- > જોકે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ સાથે અલ સાલ્વાડોરના 1 બિલિયન પ્રોગ્રામ પર ક્રિપ્ટોકોરન્સીને કાયદેસર બનાવવાની સંભવિત અસર અંગે ચિંતા હોવા છતાં, ઠરાવ 84 માંથી 62 મતની બહુમતી સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- > બિટકોઇનની મદદથી, વિદેશોમાં રહેતા સાલ્વાડોરન નાગરિકો સરળતાથી રેમિટન્સ (remittance) ઘરે મોકલી શકે છે, તે જોતાં બિટકોઇનને કાનૂની ચલણ તરીકે મંજૂરી આપવામાં આવી છે. અમેરિકન ડોલર અલ સાલ્વાડોરમાં કાનૂની ચલણ તરીકે પણ ચાલુ રહેશે.
- > તે અલ સાલ્વાડોરમાં નાણાકીય સમાવેશ, રોકાણ, નવીનતા, પર્યટન અને આર્થિક વિકાસ લાવશે.

Firmina: ગૂગલ વિશ્વની સૌથી લાંબી દરિયાઈ કેબલ સ્થાપિત કરશે

- > ગૂગલે યુ.એસ., બ્રાઝિલ, આર્જન્ટિના અને ઉરુગ્વેને જોડતી વિશ્વની સૌથી લાંબી અન્ડરસી કેબલ (world's longest undersea cable) બનાવવાની તૈયારી કરી છે. આ કેબલ આ વિસ્તારોમાં ઇન્ટરનેટ કનેક્શનની ક્ષમતામાં વધારો કરશે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > ફિરમિના (Firmina) નામની આ સી કેબલ અમેરિકાના પૂર્વ કિનારેથી લાસ ટોનીનાસ, આર્જન્ટિના તેમજ પ્રિયા ગ્રાન્ડે, બ્રાઝિલ અને પુંટા ડેલ એસ્ટ, ઉરુગ્વે સુધી વિસ્તરશે. ઓનલાઇન શોપિંગ, ઓનલાઇન મનોરંજન, ઓનલાઇન કાર્યને વેગ આપનારી COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે ઇન્ટરનેટ અને ક્લાઉડ સેવાઓની માંગમાં વધારો થયો છે.

Back to basics : અલ સાલ્વાડોરમાં બિટકોઇન રેમિટન્સ (Bitcoin Remittances in El Salvador)

- > અલ સાલ્વાડોરમાં બિટકોઇન રેમિટન્સની રકમ 2019 માં 6 બિલિયન જેટલી થઈ હોવાનું વર્લ્ડ બેંકના ડેટા મુજબ છે. તે કુલ સ્થાનિક ઉત્પાદન (GDP) ના પાંચમા ભાગનો હિસ્સો ધરાવે છે અને તે વિશ્વભરમાં સૌથી વધુ પ્રમાણ છે.

ફિરમિનાનું મહત્વ (Significance of Firmina)

- > ફિરમિના મરીન કેબલ દક્ષિણ અમેરિકાના વપરાશકર્તાઓ માટે ગૂગલ સેવાઓનો વપરાશ સુધારશે. તેમાં 12 ફાઇબરની જોડી હશે જે ઉત્તર અને દક્ષિણ અમેરિકા વચ્ચે ટ્રાફિકને ઝડપથી અને સુરક્ષિત રૂપે ખસેડશે. આમ તે જીમેલ, સર્ચ, યુટ્યુબ અને ગૂગલ ક્લાઉડ સેવાઓ જેવા ગૂગલ પ્રોડક્ટ્સમાં યુઝર્સને ઝડપી પ્રવેશ આપશે.

ક્રિપ્ટોકોરન્સી (Cryptocurrency)

- > તે એક ડિજિટલ એસેટ છે જે વિનિમયના માધ્યમ તરીકે કાર્ય કરે છે જ્યાં વ્યક્તિગત સિક્કાઓના માલિકીના રેકોર્ડ્સ કોમ્પ્યુટરાઈઝ્ડ ડેટાબેસના રૂપમાં ખાતામાં સંગ્રહિત થાય છે. આ રેકોર્ડ્સ મજબૂત ક્રિપ્ટોગ્રાફીનો ઉપયોગ કરીને સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે જેથી ટ્રાંઝેક્શન રેકોર્ડ સુરક્ષિત થઈ શકે.

આલ્ફાબેટ ઇંક. (Alphabet Inc)

- > તે એક અમેરિકન કંપની છે જેનું મુખ્ય મથક કેલિફોર્નિયામાં છે. તે 2 ઓક્ટોબર 2015 ના રોજ ગૂગલના પુનર્ગઠન દ્વારા બનાવવામાં આવ્યું હતું. તે ગૂગલ અને તેની અન્ય સહાયક કંપનીઓની મૂળ કંપની છે. આવક દ્વારા તે વિશ્વની ચોથી મોટી ટેકનોલોજી કંપની છે.

બિટકોઇન (Bitcoin)

- > તે વિકેન્દ્રિત ડિજિટલ ચલણ (decentralized digital currency) છે જેમાં મધ્યસ્થ બેંક અથવા એકલ વ્યવસ્થાપકનો અભાવ છે. તે પીઅર-ટુ-પીઅર બિટકોઇન નેટવર્ક પર એક વપરાશકર્તાથી બીજા વપરાશકર્તા સુધી મોકલવામાં આવે છે. આ માટે કોઈ વચેટિયાની જરૂર નથી.

અલ સાલ્વાડોર કાનૂની ચલણ તરીકે બિટકોઇન (Bitcoin)ને કાયદેસર રીતે અપનાવનાર પ્રથમ દેશ બન્યો**G-7 2022 સુધીમાં 1 અબજ વધારાની COVID-19 રસી વિતરણ કરવાની યોજના ઘરાવે છે**

- > અલ સાલ્વાડોર (El Salvador) કાનૂની ચલણ તરીકે બિટકોઇન (Bitcoin)ને ઔપચારિક રીતે અપનાવનાર પ્રથમ દેશ બન્યો છે. બિટકોઇનને કાયદેસર બનાવવાની

- > G-7 નેતાઓએ 2022 સુધીમાં વિશ્વની 80% પુખ્ત વસ્તીને આવરી લેવા માટે રસીના 1 અબજ વધારાના ડોઝ આપવાનું વચન આપ્યું છે.
- > યુનાઈટેડ કિંગડમમાં G-7 સમિટની આગળ અધિકારીઓએ ડિસેમ્બર 2022 સુધીમાં રોગચાળાને સમાપ્ત કરવાની યોજનાઓની રૂપરેખા સાથેનો દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો.



- > દસ્તાવેજને હજી અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે પરંતુ તે કોર્નવોલમાં G7 શિબર સંમેલનમાં વાટાઘાટના અંતિમ તબક્કાના આધારે રચશે.
- > આ સમિટમાં, રાષ્ટ્રપતિ અને વડા પ્રધાન આગામી વર્ષ દરમિયાન રસીના ઓછામાં ઓછા 1 અબજ વધારાના ડોઝ આપવાનું વચન આપશે.

Back to basics : બેઠક એજન્ડા

- > G-7 દેશો પણ અશ્મિભૂત બળતણ સંચાલિત વાહનોથી ઝડપી સંક્રમણ અને વિકાસશીલ દેશોમાં 'ગ્રીન ટ્રાન્ઝિશન' (green transition) કરવાની પ્રતિબદ્ધતાની યોજના ધરાવે છે. આ ચર્ચાના અન્ય વિષયોમાં શામેલ છે—
- > રશિયા પાસેથી જેણે તેના પ્રદેશમાંથી રેન્સમવેર હુમલા કર્યા તે સાયબર ગુનેગારોને પકડવાની માંગ હતી
- > સપ્લાય ચેન, ખાસ કરીને વસ્ત્રો (garment) અને સૌર ઉદ્યોગો (solar industries) માં બળપુર્વક મજૂરી પર કડક કાર્યવાહી કરવાની પ્રતિબદ્ધતા.
- > આ પ્રકાશનમાં ચીનનું નામ નથી, પરંતુ બેઈજિંગ સરકારે તેની ઉઈગર્સ સાથેના વ્યવહાર અંગે આંતરરાષ્ટ્રીય ટીકા કરી છે.

યુ.એસ. સરકારની યોજના

- > યુ.એસ. સરકાર 2021 માં રસીના સમાન વૈશ્વિક વિતરણ માટે COVAX સુવિધા દ્વારા વિતરિત કરવા માટે આશરે 200 મિલિયન ડોઝ ખરીદવાની યોજના ધરાવે છે. અમેરિકા 2022 માં લગભગ 300 મિલિયન ડોઝ ખરીદશે. આ રસીઓ 92 ઓછી આવક ધરાવતા દેશો અને આફ્રિકન સંઘને આપવામાં આવશે.

રેબેકા ગ્રિન્સન (Rebecca Grynsan) UNCTAD ની પ્રથમ મહિલા પ્રમુખ બન્યા

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA) એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટ્રેડ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ સંમેલન(UNCTAD) ના પ્રમુખ પદ માટે રેબેકા ગ્રિન્સનના નામાંકનને મંજૂરી આપી દીધી છે. તે કોસ્ટા રિકા ના અર્થશાસ્ત્રી છે.

તે જિનેવા આધારિત

- > સંસ્થા UNCTADનું નેતૃત્વ કરનાર પ્રથમ મહિલા અને મધ્ય અમેરિકન હશે.
- > સેક્રેટરી જનરલ એન્ટોનિયો ગુટેરેસે તેમને UNCTADના સેક્રેટરી જનરલ તરીકે નામ આપ્યું હતું.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > રેબેકા ગ્રિન્સન (Rebecca Grynsan) 2014થી આઈબેરો-અમેરિકન જનરલ સચિવાલય (Ibero-American General Secretariat)ના સેક્રેટરી જનરલ

છે. આ સચિવાલય આઈબેરો-અમેરિકન સમિટ માટેની તૈયારીઓને સમર્થન આપે છે. તેમણે 2010 થી 2014 દરમિયાન સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (UNDP) ના નાયબ પ્રશાસક તરીકે પણ કાર્ય કર્યું છે. તેમણે લેટિન અમેરિકા અને કેરેબિયન માટે UNDPના પ્રાદેશિક નિયામક તરીકે પણ કાર્ય કર્યું છે.

વેપાર અને વિકાસ અંગે યુનાઈટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સ (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD)

- > UNCTAD ની સ્થાપના 1964 માં કાયમી આંતર સરકારી સંસ્થા તરીકે થઈ હતી. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સચિવાલયનો એક ભાગ છે જે વેપાર, રોકાણ અને વિકાસ સંબંધિત મુદ્દાઓ સાથે વહેવાર કરે છે. તે વિકાસશીલ દેશોમાં વેપાર, રોકાણ અને વિકાસની તકોને મહત્તમ બનાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે અને તેમને સમાનતાના આધારે વિશ્વના અર્થતંત્રમાં એકીકૃત કરવામાં મદદ કરે છે. તેની સ્થાપના યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (United Nations General Assembly) દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી અને સામાજિક પરિષદ (United Nations Economic & Social Council – ECOSOC) ને અહેવાલ આપે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. વેપાર અને વિકાસ અંગે યુનાઈટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સ (UNCTAD)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. UNCTAD ની સ્થાપના 1964 માં કાયમી આંતર સરકારી સંસ્થા તરીકે થઈ હતી. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સચિવાલયનો એક ભાગ છે જે વેપાર, રોકાણ અને વિકાસ સંબંધિત મુદ્દાઓ સાથે વહેવાર કરે છે.
 2. તે વિકાસશીલ દેશોમાં વેપાર, રોકાણ અને વિકાસની તકોને મહત્તમ બનાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે અને તેમને સમાનતાના આધારે વિશ્વના અર્થતંત્રમાં એકીકૃત કરવામાં મદદ કરે છે.
 3. તેની સ્થાપના યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (United Nations General Assembly) દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી અને સામાજિક પરિષદ (United Nations Economic & Social Council – ECOSOC) ને અહેવાલ આપે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	A(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

2. ડિજિટલ સેવા કરના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- આ કર કંપનીઓ દ્વારા ડિજિટલ સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે પ્રાપ્ત થતી આવક પર વસૂલવામાં આવે છે. આ ટેક્સ મુખ્યત્વે ગૂગલ, એમેઝોન અને એપલ જેવી ડિજિટલ મલ્ટિનેશનલ કંપનીઓને લાગુ પડે છે.
 - આર્થિક સહકાર અને વિકાસ માટેની ઓર્ગેનાઇઝેશન (OECD) હાલમાં આંતરરાષ્ટ્રીય કર પ્રણાલીને અનુરૂપ બનાવવાના લક્ષ્ય સાથે 130 દેશો સાથે વાતચીત કરી રહી છે. આ સંવાદનો એક લક્ષ્ય એ અર્થતંત્રને ડિજિટાઇઝ કરવાની કર પડકારોને દૂર કરવાનો છે.
 - કેટલાક નિષ્ણાતો દલીલ કરે છે કે એકલ ક્ષેત્ર અથવા પ્રવૃત્તિને લક્ષ્યાંકિત કરવા માટે રચાયેલ ટેક્સ નીતિ એકદમ અન્યાયી હશે અને તેના જટિલ પરિણામો આવી શકે છે.
 - તાજેતરમાં જ યુ.એસ.એ ભારત સહિતના છ દેશો વિરૂદ્ધ કાઉન્ટર ટેરિફ કાર્યવાહી સ્થગિત કરી છે, જેમાં 'ગૂગલ' અને 'ફેસબુક' જેવી કંપનીઓ પર ડિજિટલ સર્વિસ ટેક્સ લગાડવામાં આવ્યો હતો.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
3. બ્રિક્સ (BRICS)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- બ્રિક્સ એ વિશ્વની મોટી ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થાઓ – બ્રાઝિલ, રશિયા, ભારત, ચીન અને દક્ષિણ આફ્રિકાના જૂથનું ટૂંકું (Abbreviation) નામ છે.
 - 2001 માં, બ્રિટિશ અર્થશાસ્ત્રી જીમ ઓનિલે બ્રાઝિલ, રશિયા, ભારત અને ચીનની ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થાના વર્ણન માટે BRICS શબ્દ રજૂ કર્યો હતો.
 - 2006 માં (BRIC) ના વિદેશ પ્રધાનોની પ્રથમ બેઠક દરમિયાન આ જૂથને નિયમિત અનૌપચારિક દેખાવ આપવામાં આવ્યો હતો.
 - બ્રિક્સ એ સંગઠનનું એક સ્વરૂપ નથી, બલકે તે પાંચ દેશોના ટોચના નેતાઓ વચ્ચે વાર્ષિક શિખર સંમેલન છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
4. આસિયાન અને ભારત સંબંધોના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- ભારત-આસિયાન સંબંધો પરંપરાગત રીતે વહેંચાયેલ ઈતિહાસિક અને સાંસ્કૃતિક મૂળને કારણે વેપાર અને લોકોથી લોકોના સંબંધો પર આધારીત છે, જે ચાઇનાના ઉદયને સંતુલિત કરનારી એક વધુ તાજેતરના અને મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્ર છે.
 - વર્ષ 2020 માં 17મી આસિયાન-ભારત વચ્ચેનું સમિટ યોજાઈ હતી.
 - વર્ષ 2020 માં 8 મી પૂર્વ એશિયા સમિટ આર્થિક પ્રધાનોની બેઠક (EAS-EMM) પણ મળી હતી. તેમાં દસ આસિયાન સભ્ય દેશો તેમ જ અન્ય 8 દેશો ઓસ્ટ્રેલિયા, ચીન, જાપાન, ભારત, ન્યૂઝીલેન્ડ, કોરિયા, રશિયા અને યુએસનો સમાવેશ થાય છે.
 - ભારત અને આસિયાન બંનેનું લક્ષ્ય, ચીનની આક્રમક નીતિઓથી વિરૂદ્ધ આ ક્ષેત્રમાં શાંતિપૂર્ણ વિકાસ માટેના નિયમો આધારિત સુરક્ષા માળખું સ્થાપિત કરવાનું છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
5. રાસાયણિક શસ્ત્રોના નિષેધ માટેની સંસ્થા (OPCW)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- CWC દ્વારા શરતોના અમલ માટે વર્ષ 1997 માં CWC દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવેલી તે એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે.
 - OPCW અને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વચ્ચેના 2001 ના કરાર દ્વારા, OPCW સંયુક્ત રાષ્ટ્રને તેના નિરીક્ષણો અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓ અંગે સેક્રેટરી-જનરલની કચેરી દ્વારા અહેવાલ આપે છે.
 - OPCW ને વર્ષ 2013 માં નોબલ શાંતિ પુરસ્કાર મળ્યો હતો.
 - તેનું મુખ્ય મથક હેગ(નેધરલેન્ડ્સ)માં છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
6. બિમસ્ટેક વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- તે એક પ્રાદેશિક બહુપક્ષીય સંસ્થા છે જેની સ્થાપના 6 જૂન 1997 માં બેંગકોકમાં BIST-EC (બાંગ્લાદેશ, ભારત, શ્રીલંકા અને થાઇલેન્ડ આર્થિક સહકાર) ના નામથી થઈ હતી.
 - 1997 માં મ્યાનમારનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારબાદ જૂથનું નામ બદલીને BIMST-EC (બાંગ્લાદેશ, ભારત, મ્યાનમાર, શ્રીલંકા અને થાઇલેન્ડ આર્થિક સહકાર) કરવામાં આવ્યું હતું.
 - 2004 માં નેપાળ અને ભુતાન સંપૂર્ણ સભ્યો બન્યા પછી, બિમસ્ટેકનું નામ તેના વર્તમાન સ્વરૂપમાં બદલી નાખવામાં આવ્યું.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3



7. મિનિમમ ગ્લોબલ કોર્પોરેટ ટેક્સ પરના સોદાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગ્રુપ ઓફ એડવાન્સ ઇકોનોમિઝ G7 એ બહુરાષ્ટ્રીય કંપનીઓને ટેક્સ લગાવવાના સીમાચિહ્ન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા. સોદા અનુસાર, ન્યૂનતમ વૈશ્વિક કરનો દર ઓછામાં ઓછો 15 ટકા હશે.

2. આ કરાર પર યુનાઈટેડ કિંગડમ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, જર્મની, કેનેડા, ફ્રાંસ, ઇટાલી અને જાપાનના નાણાં પ્રધાનો દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

3. આયર્લેન્ડ 12.5 ટકાના કર દર સાથે આ સોદાનો વિરોધ કરી રહ્યો છે, એમ કહીને કે તે તેના આર્થિક મોડેલને વિક્ષેપિત કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. ઓપન આકાશ સંધિ (Open Skies Treaty)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સોવિયત સંઘના વિસર્જન પછી 1992 માં ઓપન સ્કાયસ સંધિ પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

2. કોલ્ડ યુદ્ધના તણાવને સરળ બનાવવા માટે યુએસના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડ્વાઈટ આઈઝનહોવર દ્વારા સૌ પ્રથમ 1955 માં આ પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો. આ સંધિ પર નાટોના સભ્યો અને વર્સો સંધિના ભૂતપૂર્વ દેશો વચ્ચે હસ્તાક્ષર થયા હતા.

3. 2002 માં, 35 થી વધુ દેશોએ સંધિ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. આમાં યુએસ અને રશિયા પણ શામેલ છે. ભારત ઓપન સ્કાય સંધિ માટે સહી કરનાર નથી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (ECOSOC) ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (ECOSOC) એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક એજન્સી છે, જેની રચના 26 જૂન, 1945 ના રોજ થઈ હતી.

2. તેનું મુખ્ય મથક અમેરિકાના ન્યુ યોર્કમાં સ્થિત છે.

3. તેમાં 54 સભ્ય દેશો છે, જે મહાસભા દ્વારા ત્રણ વર્ષની મુદત માટે ચૂંટાય છે. તે આર્થિક અને સામાજિક મુદ્દાઓ પર ચર્ચા માટેનું મુખ્ય મંચ છે, ઉપરાંત તે નીતિ નિર્માણ માટે પણ પોતાનો અભિપ્રાય આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

10. CHATTના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે ઘરેલું પર્યટનને વેગ આપશે અને સ્થાનિક પર્યટનના ડિજિટલ પરિવર્તનમાં મદદ કરશે.

2. તે પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમ ચલાવવા માટેના નેતા તરીકે કામ કરશે.

3. દરેક સભ્યની પાસે CHATT સ્ત્રોતો અને લાભોની પહોંચ હશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. આલ્ફાબેટ ઈક. (Alphabet Inc)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે એક અમેરિકન કંપની છે જેનું મુખ્ય મથક કેલિફોર્નિયામાં છે.

2. તે 2 ઓક્ટોબર 2015 ના રોજ ગૂગલના પુનર્ગઠન દ્વારા બનાવવામાં આવ્યું હતું.

3. તે ગૂગલ અને તેની અન્ય સહાયક કંપનીઓની મૂળ કંપની છે. આવક દ્વારા તે વિશ્વની ચોથી મોટી ટેકનોલોજી કંપની છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. તાજેતરમાં કયો દેશ કાનૂની ચલણ તરીકે બિટકોઈન (Bitcoin)ને કાયદેસર રીતે અપનાવનાર પ્રથમ દેશ બન્યો છે?

- (A) જાપાન (B) ચીલી
(C) ઈન્ડોનેશિયા (D) અલ-સાલ્વાડોર

વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન પરિષદ

- તાજેતરમાં, વડા પ્રધાને વિડીયો કોન્ફરન્સ દ્વારા વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન (Council of Scientific and Industrial Research-CSIR) સોસાયટીની બેઠકની અધ્યક્ષતા આપી હતી.
- અગાઉ, CSIR ફ્લોરિકલ્ચર મિશન (CSIR Floriculture Mission) ને ભારતના 21 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં લાગુ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- આ રોગની અનન્ય આનુવંશિક લાક્ષણિકતાઓ, સંવેદનશીલતા (અને પ્રતિકાર) નક્કી કરવા માટે લગભગ 1000 ભારતીય ગ્રામીણ યુવાનોના નમૂનાના જીનોમ સિક્વેન્સિંગ કરવાની પણ યોજના છે.

Back to basics : CSIR વિશે

- તે ભારતની સૌથી મોટી રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (R&D) સંસ્થા છે. તેમાં 37 રાષ્ટ્રીય પ્રયોગશાળાઓ, 39 દૂરસ્થ કેન્દ્રો, 3 નવીન કેમ્પસ અને 5 એકમોના સક્રિય નેટવર્ક સાથે—ભારતની હાજરી છે.
- સ્કીમાગો સંસ્થાઓ રેન્કિંગ વર્લ્ડ રિપોર્ટ 2021 (Scimago Institutions Ranking World Report 2021) અનુસાર, તે વિશ્વભરના 1587 સરકારી સંસ્થાઓમાંથી 37 મા ક્રમે છે અને ટોચની 100 વૈશ્વિક સરકારી સંસ્થાઓમાં તે એકમાત્ર ભારતીય સંસ્થા છે.
- CSIR એશિયામાં 7 મા ક્રમે છે.
- વડા પ્રધાન તેના અધ્યક્ષ (ભૂતપૂર્વ અધિકારી) અને કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને તકનીકી પ્રધાન તેના વાઈસ ચેરમેન (ભૂતપૂર્વ અધિકારી) છે.

ધિરાણ

- CSIR ને વિજ્ઞાન અને તકનીકી મંત્રાલય દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે અને તે સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, 1860 હેઠળ સ્વાયત સંસ્થા તરીકે નોંધાયેલ છે.
- સ્થાપના: સપ્ટેમ્બર 1942
- સ્થાન: નવી દિલ્હી
- ઉદ્દેશ: કાઉન્સિલનો ઉદ્દેશ્ય રાષ્ટ્રીય મહવના વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન કરવાનું છે. રેડિયો અને સ્પેસ ફિઝિક્સ (Space Physics), સમુદ્ર વિજ્ઞાન (Oceanography), જિઓફિઝિક્સ (Geophysics), રસાયણશાસ્ત્ર, ડ્રગ્સ, જિનોમિક્સ (Genomics), બાયોટેકનોલોજી અને નેનો ટેકનોલોજીથી લઈને માઈનીંગ, એરોનોટિક્સ (Aeronautics), ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટેશન (Instrumentation), તે પર્યાવરણીય ઈજનેરી અને માહિતી તકનીકથી માંડીને વિવિધ શાખાઓને આવરી લે છે.

- તે સામાજિક પ્રયાસોના સંબંધમાં પર્યાવરણ, આરોગ્ય, પીવાનું પાણી, ખોરાક, આવાસ, ઉર્જા, કૃષિ ક્ષેત્ર અને બિન-ખેતીવાડી ક્ષેત્રો જેવા ઘણા ક્ષેત્રોમાં મહત્વપૂર્ણ તકનીકી હસ્તક્ષેપો પ્રદાન કરે છે.

CSIRની કેટલીક મોટી પહેલ

- COVID-19 થી સંબંધિત:
 - રોગચાળાને લીધે ઉભરતી પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે CSIRએ પાંચ ટેકનોલોજી વર્ટિકલ ગોઠવી છે:
 - ડિજિટલ અને મોલેક્યુલર સર્વેલન્સ.
 - ઝડપી અને ખર્ચ અસરકારક નિદાન.
 - દવાઓ, રસીઓ અને કન્વલેસન્ટ પ્લાઝ્મા થેરેપીને રિપોઝ (Repurpose) કરો.
 - હોસ્પિટલ એસેસરીઝ અને પર્સનલ પ્રોટેક્ટીવ ઈક્વિપમેન્ટ (Personal Protective Equipment- PPE).
 - સપ્લાય ચેઇન અને લોજિસ્ટિક્સ સપોર્ટ સિસ્ટમ.
- વ્યૂહાત્મક ક્ષેત્રમાં:
 - હેડ્સ-અપ-ડિસ્પ્લે (HUD): તેણે ઈન્ડિયન લાઈટ કોમ્બેટ એરક્રાફ્ટ તેજસ માટે સ્વદેશી હેડ-અપ-ડિસ્પ્લે (HUD) બનાવ્યો છે. HUD વિમાન ઉડાન અને હથિયારને લક્ષ્ય સહિત, વિમાનચાલકની કુશળ કવાયતમાં વિમાનચાલકને સહાય કરે છે.
 - ઉર્જા અને પર્યાવરણના ક્ષેત્રમાં:
 - સૌર વૃક્ષ (Solar Tree): તે સ્વચ્છ વીજળી ઉત્પન્ન કરવા માટે ઓછામાં ઓછી જગ્યા ધરાવે છે.
 - લિથિયમ-આયન બેટરી: સ્વદેશી નવીન સામગ્રી પર આધારિત ભારતની પ્રથમ લિથિયમ આયન બેટરી ઉત્પાદન સુવિધા 4.0 V / 14 h કલાકના પ્રમાણભૂત કોષો બનાવવા માટે સ્થાપિત કરવામાં આવી છે.
 - કૃષિમાં:
 - સામ્બા મસૂરી ચોખાની વિવિધતા: ICAR ના સહયોગથી, તેણે સામ્બા મસૂરી ચોખાની સુધારેલ બેક્ટેરિયલ બ્લટ રેજિસ્ટન્ટ વિવિધ વિકસાવી છે.
 - ચોખાની વિવિધતા (મુક્તશ્રી): એક ચોખાની વિવિધતા વિકસિત કરવામાં આવી છે જે પરવાનગી મર્યાદામાં આર્સેનિકના જોડાણને અટકાવે છે.
 - વ્હાઈટફ્લાય (Whitefly) પ્રતિરોધક કપાસની વિવિધતા: એક ટ્રાન્સજેનિક કપાસની વિવિધતા વિકસિત કરવામાં આવી છે જે વ્હાઈટફ્લાય માટે પ્રતિરોધક છે.
 - આરોગ્ય-સંબાળ ક્ષેત્રમાં:
 - મેડિકલ નિર્ણયને સક્ષમ કરવા માટેની જીનોમિક્સ અને અન્ય ઓમિક્સ ટેકનોલોજીઓ (GOMED): ફિલનિકલ સમસ્યાઓના નિવારણના સંદર્ભમાં રોગ જિનોમિક્સ માટે



એક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરવા માટે CSIR દ્વારા GOMED (Genomics and other Omics Technologies for Enabling Medical Decision) નો વિકાસ કરવામાં આવ્યો છે.

■ ખોરાક અને પોષણના ક્ષેત્રમાં:

- > ક્ષીર-સ્કેનર (Ksheer-scanner): તે ભેળસેળનું સ્તર અને 10 પૈસાના ખર્ચે 45 સેકન્ડમાં દૂધમાં ભેળસેળની ઓળખ કરે છે.
- > ડબલ-ફોર્ટિફાઇડ સોલ્ટ (Double-Fortified Salt): CSIR એ આયોડિન અને આયર્ન સાથે મીઠું મજબૂત બનાવ્યું છે જે લોકોમાં એનિમિયા રોગને દૂર કરી શકે છે.

IBER -2: વાયરિંગની ગણતરી

- > નેશનલ એરોનોટિક્સ એન્ડ સ્પેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન (NASA) દ્વારા ફંડ આપવામાં આવતા CIBER-2 સાઉન્ડિંગ રોકેટ (Sounding Rocket) નો લોન્ચ પેડ અમેરિકાના ન્યૂ મેક્સિકોમાં વ્હાઈટ સેન્ડ્સ મિસાઈલ રેન્જમાં ખોલવામાં આવશે.
- > CIBER-2 મિશનનો ઉદ્દેશ એ મુખ્ય તારાઓની ગણતરી દરમિયાન ચૂકી ગયેલા વધારાના તારાઓના પુરાવા શોધવાનું છે.
- > યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સીની (ESA) ઈન્ફારેડ સ્પેસ ઓબ્ઝર્વેટરી હર્શેલે (Herschel) પણ ઈન્ફારેડમાં તારાવિશ્વોની સંખ્યા ગણાવી હતી અને તારાઓની તેજ માપવા માટે તે પ્રથમ હતું.

Back to basics : સાઉન્ડિંગ રોકેટ (Sounding Rocket)

- > સાઉન્ડિંગ રોકેટનું નામ નોટિકલ શબ્દ 'પ્રવની' (Sound) પરથી રાખવામાં આવ્યું છે, જેનો અર્થ થાય છે માપવું.
- > 1959 થી, નાસા દ્વારા પ્રાયોજિત અવકાશ અને પૃથ્વી વિજ્ઞાન સંશોધન ઉપગ્રહો અને અવકાશયાન પર ઉપયોગમાં લેવાતા ઉપકરણોની ચકાસણી કરવા અને સૂર્ય, તારાઓ, તારાવિશ્વો અને પૃથ્વીના વાતાવરણ અને કિરણોત્સર્ગ વિશેની માહિતી આપવા માટે અવાજ કરનારા રોકેટનો ઉપયોગ કરે છે.

CIBER-2 (કોસ્મિક ઈન્ફારેડ પૃષ્ઠભૂમિ એપ્લિકેશન-2)

વિશે

- > આ મિશન 2009 માં શરૂ થયેલી રોકેટ લોન્ચિંગની શ્રેણીમાં નવીનતમ છે. પ્રથમ CIBER મિશન દ્વારા સંશોધનને ફરીથી ગોઠવવા અને સ્ટાર ગણતરીને નવી પ્રેરણા આપવાનો માર્ગ મોકળો થયો.
- > CIBER-2 ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ નાના અવાજવાળું રોકેટ પર એક નાના પેટા-ઓર્બિટલ રોકેટ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવશે, જે વૈજ્ઞાનિક ઉપકરણોને અવકાશમાં ચોક્કસ અંતર પર લઈ જશે, જે તેમને પુનર્પ્રાપ્ત માટે પૃથ્વી પર પાછા ફરવા દેશે.

- > એકવાર પૃથ્વીના વાતાવરણની ઉપર પહોંચ્યા પછી, CIBER-2 આશરે 4 ચોરસ ડિગ્રીના આકાશના ભાગનું સર્વેક્ષણ કરશે, જેમાં પૂર્ણ ચંદ્રનો આશરે અડધો ડિગ્રી આકાશનો સર્વેક્ષણ કરવામાં આવશે જેમાં ડઝનેક ગેલેક્સી ફલસ્ટરો શામેલ છે.
- > હકીકતમાં, તે માત્ર તારાઓની ગણતરી કરશે જ નહીં, પણ એક્સ્ટ્રા ગેલેક્સીક પૃષ્ઠભૂમિ પ્રકાશ (Extragalactic Background Light) પણ શોધી કાઢશે, જે તે બ્રહ્માંડના સમગ્ર ઇતિહાસમાં પ્રકાશિત થયો છે.
- > આ બધી એક્સ્ટ્રા ગેલેક્સીક બેકગ્રાઉન્ડ લાઈટમાંથી, CIBER-2 આ કોસ્મિક ઈન્ફારેડ પૃષ્ઠભૂમિના ભાગ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે, જેમાંથી કેટલાક સૌથી સામાન્ય તારાઓ દ્વારા બહાર ફેંકાય છે.
- > આ અભિગમનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ જોવાનું છે કે આ પ્રકાશ કેટલો તેજસ્વી અથવા ચમકદાર છે, વૈજ્ઞાનિકોને અંદાજ લગાવી શકાય છે કે આમાંથી કેટલા તારાઓ જુદા થયા છે.

તારાઓનો અપૂર્ણ અંદાજ

- > બ્રહ્માંડમાં તારાઓની કુલ સંખ્યાનો નજીકનો અંદાજ મેળવવા માટે, વૈજ્ઞાનિકોએ ગેલેક્સીમાં તારાઓની સરેરાશ સંખ્યાની ગણતરી કરી છે, જેમાંથી કેટલાકનો અંદાજ 100 મિલિયન જેટલો છે, જો કે તે 10 કે ઘણી વખત વધુ હોઈ શકે છે.
- > આ અંદાજને ગેલેક્સીની સંખ્યાથી ગુણાકાર કરવો એ આશરે 2 ટ્રિલિયન (ખૂબ જ અસ્થાયી) તારાઓનો એટલે કે સો સો ક્વિન્ટિલિયન તારાઓ (અથવા 1 પછી 21 ઝેરો) નો કામચલાઉ અંદાજ આપે છે.
- > પરંતુ આ ગણતરી ધારે છે કે બધા તારા તારાવિશ્વોની અંદર હાજર છે, જે કદાચ સાચા નહીં હોય અને CIBER-2 સાધન આ તથ્યને શોધવાનો પ્રયત્ન કરશે.
- > યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી (ESA) અનુસાર, ગેલેક્સીમાં 100,000 મિલિયન તારાઓ હોઈ શકે છે.

પ્રોજેક્ટ 75 ભારત

- > સંરક્ષણ એક્રિવિઝિશન કાઉન્સિલ (DAC) એ પ્રોજેક્ટ-75 ભારત અંતર્ગત છ પરંપરાગત સબમરીન બાંધવા માટે વિનંતી માટે દરખાસ્ત (RFP) જારી કરવાની મંજૂરી આપી છે.
- > RFP એ એક પ્રોજેક્ટ છે જે જાહેરમાં જાહેર કરવામાં આવે છે તે સંસ્થા દ્વારા સૂચવવામાં આવે છે કે પ્રોજેક્ટ પૂર્ણ કરવા માટે કોન્ટ્રાક્ટરો દ્વારા બિડ આપવામાં આવે છે.

Back to basics : પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટમાં રૂ. 43,000 કરોડના ખર્ચે અત્યાધુનિક હવા-સ્વતંત્ર પ્રોપલ્શન સિસ્ટમથી સજ્જ છ પરંપરાગત સબમરીનનાં સ્વદેશી બાંધકામની કલ્પના છે.

- > પ્રોજેક્ટ 75 ભારત, 2007 માં મંજૂર થયેલ, ભારતીય નૌકાદળની સ્વદેશી સબમરીન બાંધકામ માટેની 30 વર્ષીય યોજનાનો એક ભાગ છે.
- > સ્વદેશી સંરક્ષણ ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વર્ષ 2017 માં રજૂ કરાયેલ વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીના મોડેલ હેઠળ નો આ પહેલો પ્રોજેક્ટ હશે.
- > વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીનું મોડેલ સ્થાનિક ઉત્પાદકોને આયાત પરની તેમની અવલંબન ઘટાડવા માટે ઉચ્ચ વિદેશી લશ્કરી પ્લેટફોર્મ બનાવવા માટે મોટી વિદેશી સંરક્ષણ કંપનીઓ સાથે હાથ મિલાવવાની મંજૂરી આપે છે.
- > વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીના મોડેલ હેઠળ સંપાદન સંરક્ષણ માટે 'મેક ઇન ઇન્ડિયા' માં વિદેશી મૂળ ઉપકરણ ઉત્પાદકો (OEM) સાથે ખાનગી ભારતીય કંપનીઓની ભાગીદારીનો સંદર્ભ આપે છે.

મહત્વ

- મેક ઇન ઇન્ડિયાનો સૌથી મોટો પ્રોજેક્ટ:
 - > તે ટેકનોલોજીના ઝડપી અને વધુ નોંધપાત્ર શોષણને સરળ બનાવવા અને ભારતમાં સબમરીન મેન્યુફેક્ચરીંગ માટે એક સ્તરીય ઔદ્યોગિક ઇકોસિસ્ટમ બનાવવાનું કામ કરશે.
- આત્મનિર્ભરતાની ખાતરી:
 - > વ્યૂહાત્મક દ્રષ્ટિકોણથી, તે આયાત પરની વર્તમાન પરાધીનતા ઘટાડવામાં મદદ કરશે અને ધીરે ધીરે સ્વદેશી નિર્ભરતા અને સ્વદેશી સ્ત્રોતોના પુરવઠા પર નિર્ભરતાની ખાતરી કરશે.
- ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રનો સંરક્ષણ:
 - > પીપલ્સ લિબરેશન આર્મી નેવી (PLAN, ચાઈના) દ્વારા પરમાણુ સબમરીન શસ્ત્રાગારની ઝડપી વૃદ્ધિને ધ્યાનમાં રાખીને અને ભારત-પેસિફિકને ભવિષ્યના વિરોધી વર્યસ્વથી બચાવવા આ પરિવર્તન કરવામાં આવ્યું છે.

30 વર્ષનો સબમરીન નિર્માણ કાર્યક્રમ

- > જૂન 1999 માં, સલામતીની કેબિનેટ સમિતિ (CCS) એ 30 વર્ષીય સબમરીન બિલ્ડિંગ યોજનાને મંજૂરી આપી હતી, જેમાં 2030 સુધીમાં 24 પરંપરાગત સબમરીન બનાવવાનું શામેલ હતું.
- > P75 ભારત P75 ને સફળ કરે છે, જે અંતર્ગત સ્કોર્પેન વર્ગ (Scorpene class) પર આધારિત છ કાલવરી વર્ગ (Kalvari class) ડીઝલ-ઇલેક્ટ્રિક એટેક સબમરીન મેઝાગોન ડોક લિમિટેડ (MDL) ખાતે બનાવવામાં આવી હતી. ત્રીજી સબમરીન, INS કરંજ (Karanj), આ વર્ષે માર્ચ 2021 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > ભારતમાં બનાવવામાં આવનારી કુલ 24 સબમરીનમાંથી છ પરમાણુ સંચાલિત હશે.
- > હાલમાં ભારત પાસે માત્ર એક પરમાણુ સબમરીન INS અરિહંત (Arihant) છે. INS અરિઘાટ (Arighat) એ પરમાણુ સંચાલિત બેલિસ્ટિક મિસાઈલ સબમરીન પણ છે, જેને ટૂંક સમયમાં શરૂ કરવામાં આવશે.

- > INS ચક્ર (Chakra) એ રશિયાથી લીઝડ પરમાણુ સબમરીન છે. માનવામાં આવે છે કે તે પાછલા દેશમાં જતો રહ્યો છે.

સંરક્ષણ એક્ઝિવિઝન કાઉન્સિલ (DAC)

- > DAC સંરક્ષણ મંત્રાલયની સર્વોચ્ચ નિર્ણય લેતી સંસ્થા છે જે ત્રણેય સેવાઓ (આર્મી, નૌકાદળ અને વાયુસેના) તેમજ ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ માટે નવી નીતિઓ અને મૂડી સંપાદન અંગે નિર્ણય લે છે.
- > DAC ની સંરક્ષણ પ્રધાનની અધ્યક્ષતામાં છે.
- > 1999 ના કારગિલ યુદ્ધ પછી 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પ્રણાલીમાં સુધારો' પર પ્રધાનોના જૂથની ભલામણોને પગલે સંરક્ષણ અધિગ્રહણ પરિષદની સ્થાપના 2001 માં કરવામાં આવી હતી.

ફાસ્ટ રેડિયો બસ્ટર્સ

- > તાજેતરમાં, પૂના સ્થિત ટાટા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ફોર ફંડામેન્ટલ રિસર્ચ (TIFR) અને નેશનલ સેન્ટર ફોર રેડિયો એસ્ટ્રોફિઝિક્સ (NCRA) ના સંશોધકોએ ફાસ્ટ રેડિયો બ્રસ્ટ (FRB) કેટલોગનો સૌથી મોટો સંગ્રહ એક સાથે રાખ્યો છે.
- > આ ડેટા 'કેનેડિયન હાઈડ્રોજન ઇન્ટેન્સિટી મેપિંગ પ્રયોગ' (CHIME) થી પણ સંબંધિત છે.
- > વર્ષ 2020 માં, નેશનલ એરોનોટિક્સ અને સ્પેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન (NASA) એ પ્રથમ વખત આકાશગંગામાં FRB જોયું.

Back to basics : ફાસ્ટ રેડિયો બસ્ટર્સ

- > FRB એ મિલિસેકન્ડ-સ્કેલના સમયગાળા સાથે, રેડિયો તરંગો (રેડિયો તરંગો કે જે બદલાતા ચુંબકીય ક્ષેત્રોવાળા અવકાશી પદાર્થો દ્વારા પેદા કરી શકાય છે) નું તેજસ્વી વિસ્ફોટ છે, જે તેમને આકાશમાં તેમની સ્થિતિ શોધવા અને નક્કી કરવામાં મુશ્કેલ બનાવે છે.
- > તેની પ્રથમ શોધ વર્ષ 2007 માં થઈ હતી.
- > આની એક લાક્ષણિકતા લાક્ષણિકતા એ છે કે તેમનો વિખેરવું (વિખેરાય અથવા અલગ કરવું), તેમનો વિસ્ફોટ રેડિયો તરંગોનું સ્પેક્ટ્રમ ઉત્પન્ન કરે છે અને જેમ તરંગો પદાર્થ દ્વારા મુસાફરી કરે છે, તેઓ ઉચ્ચ રેડિયો ફ્રીક્વન્સીઝ પર વિસ્ફોટોથી ફેલાય છે, જે પહેલા કરતા ટેલિસ્કોપ પર નીચલા ફ્રીક્વન્સીમાં આવે છે.
- > વિખેરી નાખવાના પરિણામે ઘણી એપ્લિકેશનોમાં સિગ્નલ અધોગતિ થાય છે, ખાસ કરીને મોટા અંતર પર.
- આ ફેલાવો સંશોધકોને બે મહત્વપૂર્ણ બાબતો વિશે શીખવાની મંજૂરી આપે છે:
 - > તેઓ પરોક્ષ રીતે નિર્ધારિત કરી શકે છે કે વસ્તુઓ કેટલી દૂર છે.



FRB કેટલોગ અને નિષ્કર્ષ

- નવી સૂચિમાં હાલમાં જાણીતા FRBs વિશેની માહિતી વિસ્તૃત થઈ છે.
- ઉદાહરણ તરીકે— નવા વિસ્ફોટો બે જુદા જુદા કેટેગરીમાં આવે છે:
- જે પુનરાવર્તન કરે છે,
- અને જે પુનરાવર્તન કરતા નથી.
- પુનરાવર્તનોમાં વૈવિધ્ય હતું કે દરેકમાં વિસ્ફોટનો સમય વધુ હોય છે અને સિંગલ, નોન-રિપીટીંગ FRBs ના વિસ્ફોટ કરતા વધુ કેન્દ્રિત રેડિયો ફીક્વન્સીઝ ઉત્સર્જિત થાય છે.
- આ ભારપૂર્વક સૂચવે છે કે પુનરાવર્તકો અને બિન-પુનરાવર્તકોમાંથી ઉત્સર્જન વિવિધ ભૌતિક પદ્ધતિઓ દ્વારા અથવા અલગ અલગ એસ્ટ્રોફિઝિકલ વાતાવરણમાં થાય છે.
- આ વિસ્ફોટો અવકાશમાં એટલા સમાનરૂપે વિતરિત થાય છે કે તે આકાશના કોઈપણ અને તમામ ભાગોમાંથી ઉદભવ્યું હોય તેવું લાગે છે.
- દરરોજ આશરે 800 ના દરે આકાશમાં ઝડપી FRBs થાય છે જે અત્યાર સુધીમાં રેકોર્ડ કરાયેલા FRBs ના એકંદર દરનો સૌથી સચોટ અંદાજ છે.

FRBs નો ઉદભવ

- બ્રહ્માંડના વિવિધ અને દૂરના ભાગોમાં, તેમજ અમારી પોતાની ગેલેક્સીમાં FRBs જોવા મળી છે. તેમનું મૂળ અજ્ઞાત છે અને તેમનો દેખાવ અત્યંત અણધારી છે.
- CHIME પ્રોજેક્ટે અત્યાર સુધીમાં શોધી કાઢેલા 'ફાસ્ટ રેડિયો બ્રસ્ટ્સ'ની સંખ્યા લગભગ ચાર ગણી કરી દીધી છે.
- ટેલિસ્કોપે 2018 અને 2019 ની વચ્ચે ઓપરેશનના પહેલા વર્ષમાં 535 નવી FRBs શોધી કાઢી છે.
- ખગોળશાસ્ત્રીઓ આશા રાખે છે કે ટૂંક સમયમાં વધુ નિરીક્ષણો સાથે FRBs ના મૂળને શોધી કાઢે.

CHIME પ્રોજેક્ટ

- તે એક નવો રેડિયો ટેલિસ્કોપ છે જેમાં કોઈ ફરતા ભાગો નથી. મૂળરૂપે અવલોકનક્ષમ બ્રહ્માંડને હાઈડ્રોજન પર નકશો બનાવવાની કલ્પના, બ્રહ્માંડમાં સૌથી વધુ વિપુલ તત્વ, આ અસામાન્ય ટેલિસ્કોપને ઉચ્ચ મેપિંગ ગતિ માટે ઓપ્ટિમાઈઝ કરવામાં આવી છે.
- તે કેનેડાની રાષ્ટ્રીય સંશોધન પરિષદ દ્વારા સંચાલિત બ્રિટીશ કોલમ્બિયા, કેનેડામાં ડોમિનિયન રેડિયો એસ્ટ્રોફિઝિકલ વેધશાળા ખાતે સ્થિત છે.
- પૃથ્વી ફરતી વખતે, દરરોજ અડધા આકાશમાંથી ટેલિસ્કોપ રેડિયો સિગ્નલ મેળવે છે.

FRBs ના અભ્યાસનું મહત્વ

- ઝડપી રેડિયો વિસ્ફોટો અને તેમની યજમાની તારાવિશ્વોની અનન્ય ગુણધર્મો, તાજેતરના તકનીકી પ્રગતિ સાથે મળીને, સંશોધનકારોમાં આશા ઉભી કરી છે કે આ ઘટનાનો ઉપયોગ બ્રહ્માંડ વિશેના કેટલાક લાંબા સમયથી ચાલતા પ્રશ્નોના જવાબ માટે કરી શકાય છે.
- તેનો ઉપયોગ બ્રહ્માંડમાં પદાર્થની ત્રિ-પરિમાણીય રચનાને સમજવા માટે થઈ શકે છે અને બ્રહ્માંડના ઉત્ક્રાંતિમાં પ્રારંભિક ક્ષણોને સારી રીતે સમજી શકાય છે.

સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં તાજેતરના સુધારા

- તાજેતરમાં સંરક્ષણ પ્રધાને '2020 માં 20 સુધારા' (20 Reforms in 2020) નામનું એક ઈ-બુક બહાર પાડ્યું હતું, જે સંરક્ષણ મંત્રાલયે વર્ષ 2020 માં લીધેલા મોટા સુધારાની રૂપરેખા આપી છે.
- ભારતના પ્રથમ ચીફ ઓફ ડિકેન્સ સ્ટાફ (CDS) ની નિમણૂક અને લશ્કરી બાબતોના ડિપાર્ટમેન્ટ (Department of Military Affairs- DMA) ની રચના, સરકારે લીધેલા મુખ્ય નિર્ણયોમાંનો હતો.
- જનરલ બિપિન રાવતની પ્રથમ CDS તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી જે DMA ના સેક્રેટરીની જવાબદારીઓ પણ પૂરી કરે છે.
- સશસ્ત્ર દળોમાં કાર્યક્ષમતા અને સંકલન વધારવા અને ડુપ્લિકેશન ઘટાડવા માટે CDS ની પોસ્ટ બનાવવામાં આવી હતી, જ્યારે DMA ની સ્થાપના વધુ સિવિલ-લશ્કરી એકીકરણની ખાતરીના હેતુથી કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : સંરક્ષણ ક્ષેત્રે આત્મનિર્ભરતા

- ઓગસ્ટ 2020 માં સંરક્ષણ ક્ષેત્રે 'મેક ઈન ઈન્ડિયા'ને પ્રોત્સાહન આપવા 101 સંરક્ષણ વસ્તુઓની સૂચના સૂચિત કરવામાં આવી હતી, જ્યારે સંરક્ષણ સંપાદન પ્રક્રિયા 2020 નું અનાવરણ સપ્ટેમ્બર 2020 માં કરવામાં આવ્યું હતું.
- 2020-21માં સ્વદેશી ઉત્પાદિત સંરક્ષણ ઉપકરણો માટે 52,000 કરોડનું બજેટ રાખવામાં આવ્યું હતું.

સંરક્ષણ નિકાસમાં વધારો

- ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારીમાં સંરક્ષણ નિકાસમાં નોંધપાત્ર વિકાસ થયો છે.
- કુલ સંરક્ષણ નિકાસનું મૂલ્ય 2014-15માં 1,941 કરોડ રૂપિયાથી વધીને 2019-20માં 9,116 કરોડ રૂપિયા થયું છે. આ ઉપરાંત, પ્રથમ વખત, ભારત સંરક્ષણ સાધનો નિકાસ કરનારા દેશોની સૂચિમાં સામેલ થયું છે કારણ કે તેની સંરક્ષણ નિકાસ 84 થી વધુ દેશોમાં વિસ્તૃત થઈ છે.

સંરક્ષણ સંપાદન

- જુલાઈ 2020 માં પ્રથમ પાંચ રાફેલ લડાકુ વિમાનો ભારત આવ્યા હતા, ત્યારબાદ ઘણા વધુ લોકોએ ભારતીય વાયુસેનાના શસ્ત્રાગારની ફાયરપાવર વધારી હતી.

સંરક્ષણ R&Dમાં સુધારા

- યુવાનો દ્વારા નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વર્ષ 2020 માં સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (Defence Research and Development Organisation- DRDO) ની પાંચ યંગ સાયન્ટિસ્ટ લેબોરેટરીઝ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- DRDO ડિઝાઇન અને વિકાસમાં ખાનગી ક્ષેત્ર સાથે હાથ મિલાવ્યો છે અને ઉદ્યોગ માટે ડિઝાઇન, વિકાસ અને ઉત્પાદન માટે 108 સિસ્ટમો / પેટાસિસ્ટમોની ઓળખ કરી છે.

ડિજિટલ રૂપાંતર

- ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ક્વોલિટી એશ્યોરન્સ (Directorate General Quality Assurance- DGQA) એ સુરક્ષાના જોખમોને પહોંચી વળવા મે 2020 માં ઓનલાઇન પ્રી-ડિલિવરી નિરીક્ષણ રજૂ કર્યું હતું.
- સશસ્ત્ર દળ ટ્રિબ્યુનલે (Armed Forces Tribunal) પહેલીવાર ઓગસ્ટ 2020 માં ડિજિટલ સુનાવણી શરૂ કરી.

સરહદના માળખાને મજબૂત બનાવવું

- બોર્ડર રોડ ઓર્ગેનાઇઝેશન (Border Roads Organisation- BRO) ની પ્રક્રિયાઓ અને કાર્યપ્રવાહમાં થયેલા સુધારાને લીધે કેટલાક કિસ્સાઓમાં સમયપત્રક પહેલાં લક્ષ્યોની પ્રાપ્તિ થઈ હતી.
- લેહ-મનાલી હાઈવે પર રોડતાંગ ખાતે 10,000 ફુટથી વધુ ની ઉંચાઈ પર આવેલી વિશ્વની સૌથી લાંબી ટનલ 'અટલ ટનલ'નું ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.

સશસ્ત્ર દળોમાં મહિલા શક્તિ

- શોર્ટ સર્વિસ કમિશન (Short Service Commission- SSC) મહિલા અધિકારીઓને ભારતીય સેનાની દસ શાખાઓમાં કાયમી કમિશન આપવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે પહેલીવાર ભારતીય નૌકાદળમાં મહિલા પાઈલટ્સની રજૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- શૈક્ષણિક સત્ર 2020-21થી તમામ સૈનિક શાળાઓ વિદ્યાર્થીનીઓ માટે ખોલવામાં આવી છે.

રાષ્ટ્રીય કેડેટ કોર્પ્સ (NCC) માં સુધારાઓ

- નેશનલ કેડેટ કોર્પ્સ (National Cadet Corps) નો દૂરસ્થ વિસ્તારોમાં વિસ્તરણ એ મોટી જાહેરાત હતી.
- મે 2020 થી સેન્ટ્રલ સશસ્ત્ર પોલીસ દળ (Central Armed Police Forces) માં રોજગાર માટે NCC કેડેટ્સને પ્રાધાન્ય આપવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

કોવિડ-19 દરમિયાન નાગરિક વહીવટને સહાય

- સંરક્ષણ મંત્રાલય અને સશસ્ત્ર દળોએ સિવિલ વહીવટને COVID-19 સામેની લડતમાં સહાય કરવા સંસાધનો એકત્રિત કર્યા છે.
- DRDO રાજ્યોમાં કોવિડ દર્દીઓની સારવાર માટે ઘણી હોસ્પિટલો શરૂ કરી છે, જે ખાનગી ક્ષેત્રને વેન્ટિલેટર, ઓક્સિજન પ્લાન્ટ્સ, દવાઓ, પરીક્ષણ કીટ અને પીપીઈ કિટ્સના ઉત્પાદન માટે મોટા પાયે તકનીકી અનુભવ પ્રદાન કરે છે.
- સશસ્ત્ર દળોએ મુશ્કેલીમાં મુકાયેલા દેશો માટે મદદનો હાથ લંબાવ્યો. ભારતીય નેવીએ 2020-21 દરમિયાન આઠ રાહત મિશન શરૂ કર્યાં.
- વંદે ભારત મિશન (Vande Bharat Mission) અંતર્ગત ઈરાન, શ્રીલંકા અને માલદીવથી ફસાયેલા ભારતીયોને બહાર કાઢવા ઉપરાંત, ભારતીય નૌકાદળના જહાજોએ પાંચ દેશોને દવાઓ અને ડોક્ટરો સહિત 19 તબીબી રાહત આપી હતી.
- INS ઐરાવત સુદાન, જીબુતી અને એરિટ્રિયાને કુદરતી આફતોથી 270 મેટ્રિક ટન ખાદ્ય સહાય પૂરી પાડતી હતી.
- ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ (Indian Coast Guard- ICG) એ શ્રીલંકાના કાંઠાને તેલના મોટા પ્રવાહથી બચાવવા બચાવ કામગીરીનું નેતૃત્વ કર્યું હતું.

સુપરસોનિક વ્યાપારી વિમાન

- તાજેતરમાં યુએસ એરલાઇન યુનાઈટેડ દ્વારા વર્ષ 2029 માં 15 નવા સુપરસોનિક એરલાઇન્સર્સ અને 'સુપરવિઝન સ્પીડ ફોર એવિએશન' ખરીદવાની યોજના જાહેર થઈ છે.
- ડેનવર સ્થિત સ્ટાર્ટ-અપ - Boom Supersonic થી ઓવરચર એરક્રાફ્ટ (Overture Aircraft) ખરીદવા માટે એરલાઇન સંમત થઈ છે. આ વિમાન અવાજની ગતિ કરતા 1.7 મેક પર ઉડાન માટે સક્ષમ છે.
- નવું સુપરસોનિક 'ઓવરચર' વિમાન વિશ્વના સૌથી ઝડપી વ્યાપારી વિમાનમથક બનશે, જે આજના વિમાનના મુસાફરીનો સમય લગભગ અડધો કરશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- કોન્કોર્ડ (Concorde- બ્રિટીશ-ફ્રેન્ચ ટર્બોજેટ સંચાલિત કમર્શિયલ એરલાઇનર) સુપરસોનિક ગતિએ મુસાફરોને લઈ જવા માટેનું પ્રથમ વિમાન હતું. સુપરસોનિક વિમાન (Supersonic Plane) વર્ષ 1976 થી 2003 સુધીના મુસાફરોની સેવામાં રોકાયેલા હતા.
- પરંતુ આખરે ખર્ચ અને અન્ય ચિંતાઓને કારણે બંધ કરવું પડ્યું.



સુપરસોનિક વિમાન

- સુપરસોનિક વિમાન એ વિમાન છે જે પ્રવનિની ગતિ કરતા ઝડપથી ઉડાન ભરી શકે છે.
- સામાન્ય રીતે સુપરસોનિક વિમાનની શ્રેણી લગભગ 900 કિ.મી. કલાક દીઠ હોય છે. જે સામાન્ય વિમાનની ગતિથી બમણી છે.
- સુપરસોનિક ફ્લાઈટની તકનીક ખરેખર 70 વર્ષથી વધુ જૂની છે, પરંતુ તેનો ઉપયોગ તાજેતરમાં જ વ્યાપારી ઉડાન માટે કરવામાં આવ્યો છે.
- 1976 પહેલાં, વ્યાપારી સુપરસોનિક વિમાનોનો ઉપયોગ ફક્ત લશ્કરી હેતુ માટે કરવામાં આવતો હતો.

બૂમનું ઓવરચર સુપરસોનિક વિમાન

- ઓવરચર વિમાન 4,250 દરિયાઈ માઈલની રેન્જ સાથે 1.7 માય અથવા 1,805 કિમી પ્રતિ કલાકની ઝડપે ઉડાન કરશે.
- તે તેની દરેક ફ્લાઈટમાં 65 થી 88 મુસાફરો લઈ શકે છે અને 60,000 ફૂટની ઉંચાઈ સુધી ઉડી શકે છે.
- 2026 માં ત્રણ વર્ષ પછી વ્યવસાયિક ઉપયોગ સાથે, ટેસ્ટ ફ્લાઈટ્સ શરૂ થવાની છે.
- તે કોનકોર્ડના આધારે ઝડપી, વધુ કાર્યક્ષમ અને ટકાઉ તકનીકી દ્વારા બનાવવામાં આવશે.
- કંપનીએ વિમાનના નિર્માણ માટે 'નેટ-ઝીરો કાર્બન એમિશન (Net-Zero Carbon Emission) " સાથે ઈકો ફ્રેન્ડલી હોવાનો દાવો કર્યો છે, જે 100% સસ્ટેનેબલ એવિએશન ફ્યુઅલ (Sustainable Aviation Fuel- SAF) સાથે ઉડાન ભરવા માટે તૈયાર છે.
- ટકાઉ ઉડ્ડયન ઈંધણમાં બાયોફ્યુઅલ અને કૃત્રિમ કેરોસીન શામેલ છે જે નવીનીકરણીય અને ટકાઉ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવે છે.
- તેનો હેતુ 'ઝીરો ઓવરલેન્ડ અવાજ' (Zero Overland Noise) છે.
- આનો અર્થ એ છે કે તે માત્ર પાણી ઉપર સુપરસોનિક ગતિએ મુસાફરી કરશે, જ્યારે તે સુનિશ્ચિત કરે છે કે જ્યાં લોકો રહે છે તે સ્થળોએ કોઈ અવાજ અથવા વધુ અવાજ થતો નથી.
- તે એડવાન્સ્ડ એરોડાયનેમિક્સ અને કાર્બન કમ્પોઝિટ મટિરિયલથી સજ્જ હશે.
- આ કોનકોર્ડ વિમાન ન કરી શકતા તે વિકાસ અને જાળવણી ખર્ચને ઘટાડવામાં સમર્થ હશે.

સુપરસોનિક વિમાન સાથે પડકારો

- ઉચ્ચ ઉત્પાદન કિંમત: 'ટકાઉ' સુપરસોનિક વિમાન બનાવવાની કિંમત ખૂબ વધારે છે.
- પર્યાવરણીય ખર્ચ: બળતણ અને ઊર્જાના વધુ પડતા ઉપયોગને કારણે આ વિમાનોમાં પર્યાવરણીય નુકસાન પહોંચાડવાની સંભાવના છે.

- ટકાઉ બળતણનો ઉપયોગ કરવા છતાં, વિમાનનું ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન શૂન્ય નથી.
- આ વિમાન ઉડાન માટે મોટા પ્રમાણમાં બળતણ લે છે, તે પણ એવા બજારમાં જ્યાં ટકાઉ બળતણ સહેલાઈથી ઉપલબ્ધ નથી.
- અતિશય ઘોંઘાટ પ્રદૂષણ: આ વિમાનોની ગતિને કારણે વાતાવરણમાં અવાજનું પ્રદૂષણ વધુ પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થાય છે.
- આ વિમાન દ્વારા બનાવવામાં આવેલ 'સોનિક બૂમ' માનવ કાન માટેનો વિસ્ફોટક છે.
- આમ તે સુપરસોનિક વિમાન ક્યાં અને ક્યારે ઉડાન કરી શકે છે તે મર્યાદિત કરે છે. તેઓ તેમની સાચી ગતિ ત્યારે જ પહોંચી શકે છે જ્યારે તેઓ લોકોથી અને સમુદ્રથી સંપૂર્ણપણે દૂર હોય.
- નિયમનકારી મંજૂરી: આવા વિમાનને ઉડવાનું નિષ્ફળ થઈ શકે છે, ખાસ કરીને ટ્રાન્સએટલાન્ટિક (Transatlantic) ફ્લાઈટ્સ માટે. વિશ્વભરના નિયમનકારો પાસેથી મંજૂરી મેળવવી એક મુશ્કેલ કાર્ય હશે, કેમ કે ભૂતકાળમાં આ અવરોધો માટે સુપરસોનિક એરક્રાફ્ટ પહેલેથી જ પરવાનગી આપેલ છે.
- ખૂબ ખર્ચાળ: તે દરેક માટે આર્થિક રીતે શક્ય નહીં હોય. ફક્ત ખૂબ જ શ્રીમંત લોકોને જ સુપરસોનિક વિમાન પરવડી શકે છે, કારણ કે તેની ટિકિટ નિયમિત વિમાન માટેની ફર્સ્ટ ક્લાસની ટિકિટ કરતાં વધુ ખર્ચાળ હોઈ શકે છે.

SpaceX સ્ક્વિડ અને સુક્ષ્મસજીવો રોકેટમાં ISS સુધી મોકલશે

- SpaceX રોકેટએ તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશન (ISS) ને વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો માટે પુરવઠો સાથે સ્ક્વિડ્સ અને ટાર્ડિગ્રેડ્સ કહેવાતા સૂક્ષ્મસજીવો મોકલ્યા હતા.
- ટ્રેગન કેપ્સ્યુલને ફાલ્કન 9 રોકેટથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યો હતો.
- કેપ્સ્યુલમાં યુપ્રિમ્ના સ્કોલોપ્સ (Euprymna scolopes) ની પ્રજાતિના યુવાન નમૂનાઓનો સમાવેશ થાય છે જેને બોબટેઇલ સ્ક્વિડ (bobtail squid) કહેવામાં આવે છે.
- બેક્ટેરિયા અને તેના યજમાન સજીવ વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા પર શૂન્ય ગુરૂત્વાકર્ષણની અસરનો અભ્યાસ કરવા માટે મોકલવામાં આવી છે.
- ISS પહોંચ્યા પછી, સ્ક્વિડ બેક્ટેરિયાના સંપર્કમાં આવશે. 12 કલાક પછી, પૃથ્વી પર પાછા ન આવે ત્યાં સુધી નમૂનાઓ સાચવવામાં આવશે.

Back to basics : ટાર્ડિગ્રેડ્સ

- આ સૂક્ષ્મસજીવો, જેને 'પાણીના રીંછ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે SpaceX રોકેટની ઉપર પણ

મોકલવામાં આવ્યા છે. તેઓ આત્યંતિક કિરણોત્સર્ગ, ભારે ગરમી અને બ્રહ્માંડના કેટલાક સૌથી ઠંડા તાપમાનના સંપર્કમાં છે અને તે ખોરાક વિના દશકો સુધી જીવી શકે છે.

બોબટેલ રિફ્લ્સ

- પ્રાણીના મોડેલ, જેને યુપ્રિમ્ના સ્કોલોપ્સ કહેવામાં આવે છે, તેનો ઉપયોગ બે જાતિઓ વચ્ચેના સહજીવન સંબંધના અભ્યાસ માટે કરવામાં આવે છે. આરોગ્યપ્રદ પાચન અને રોગપ્રતિકારક શક્તિ જાળવવા પ્રાણીઓ અને માણસો સુક્ષ્મજીવાણુઓ પર આધાર રાખે છે. સ્પેસફલાઈટ આ ફાયદાકારક ક્રિયાપ્રતિક્રિયાઓને કેવી રીતે બદલી શકે છે તે સમજવા માટે, આ રિફ્લ્સ ISSમાં મોકલવામાં આવ્યો છે. આ પ્રયોગ વૈજ્ઞાનિકોને અવકાશમાં લાંબા ગાળાના મિશનમાં ભાગ લેનારા અવકાશયાત્રીઓના આરોગ્યને સુરક્ષિત રાખવા તકનીકો વિકસાવવામાં મદદ કરશે.

ઇસરો(ISRO) એ 3 વેન્ટિલેટર બનાવ્યા

- ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંગઠન (ISRO) ના વિક્રમ સારાભાઈ સ્પેસ સેન્ટર (VSSC) એ ત્રણ પ્રકારના ખર્ચ-અસરકારક (cost-effective) વેન્ટિલેટર અને ઓક્સિજન ઘટક વિકસિત કર્યા છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ 3 વેન્ટિલેટરનું નામ પ્રાણ, વાયુ અને સ્વાસ્થ્ય રાખવામાં આવ્યું છે જ્યારે ઓક્સિજન સિલિન્ડરનું નામ 'શ્વાસ' (Shwaas) રાખવામાં આવ્યું છે.
- ત્રણેય વપરાશકર્તા મૈત્રીપૂર્ણ છે અને ટચ-સ્કીન વિશિષ્ટતાઓ સાથે સંપૂર્ણ સ્વચાલિત છે. તેઓ સલામતીના તમામ ધોરણોને પૂરા કરે છે.
- VSSC આ ત્રણ વેન્ટિલેટર અને એક ઓક્સિજન કોન્ટ્રોલરના વ્યાપારી ઉત્પાદન માટે ટેકનોલોજી સ્થાનાંતરિત કરશે.
- મીની પરંપરાગત વેન્ટિલેટરની તુલનામાં આ વેન્ટિલેટરની કિંમત આશરે 1 લાખ હોવાની શક્યતા છે, મીની પરંપરાગત વેન્ટિલેટરની કિંમત લગભગ 5 લાખ છે.

પ્રાણ, વાયુ, સ્વસ્થ અને શ્વાસ વિશે

- પ્રાણ વેન્ટિલેટર(Prana ventilator) Ambu bag ના સ્વચાલિત કમ્પ્રેશન દ્વારા દર્દીને શ્વાસન ગેસ પહોંચાડશે

સ્વસ્થ વેન્ટિલેટર (Svasta ventilator) વીજળી વિના કામ

કરશે

- વાયુ (VaU) એ ઓછા ખર્ચે વેન્ટિલેટર છે જે ઉપયોગમાં લેવાતા વ્યાવસાયિક ઉચ્ચ-અંતિમ વેન્ટિલેટર છે.
- શ્વાસ લેતા ઓક્સિજન સિલિન્ડર દર મિનિટે 10 લિટર સમૃદ્ધ ઓક્સિજન પૂરા પાડવામાં સક્ષમ છે અને તે એક સમયે બે દર્દીઓ માટે પૂરતું છે.

વિક્રમ સારાભાઈ સ્પેસ સેન્ટર (VSSC)

- VSSC એ એક પ્રીમિયર સ્પેસ રિસર્ચ સેન્ટર છે જે ભારતમાં સેટેલાઈટ પ્રોગ્રામ માટે રોકેટ અને સ્પેસ વ્હીકલ પર કામ કરે છે. તે ત્રિવેન્દ્રમ (કેરળ) માં સ્થિત છે. ભારતીય અવકાશ કાર્યક્રમના પિતા તરીકે જાણીતા ડા.વિક્રમ સારાભાઈના સન્માનમાં તેનું નામ બદલવામાં આવ્યું.

ભારતીય નૌકાદળ ત્રણ સ્વદેશી ALH MK-III હેલિકોપ્ટરનો સમાવેશ કરશે

- ભારતીય નૌસેનાએ 7 જૂન, 2021 ના રોજ ત્રણ સ્વદેશી Advanced Light Helicopters ALH MK-III નો સમાવેશ કર્યો. આ હેલિકોપ્ટરનો ઉપયોગ દરિયાઈ સુરક્ષા માટે કરવામાં આવશે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ હેલિકોપ્ટર રાજ્યની માલિકીની હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ (HAL) દ્વારા બનાવવામાં આવ્યા છે. આ ત્રણેય હેલિકોપ્ટરને વિશાખાપટ્ટનમમાં ઈન્ડિયન નેવલ સ્ટેશન (INS) દેગા, પૂર્વી નૌસેના કમાન્ડમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા.

ALH MK-III

- તે ભારતનું એક સ્વદેશી હેલિકોપ્ટર છે, જેનું નિર્માણ રાજ્યની માલિકીની હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ (HAL) દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. હેલિકોપ્ટરમાં અત્યાધુનિક સર્વેલન્સ રડાર અને ઈલેક્ટ્રો-ઓપ્ટિકલ ઉપકરણો સજ્જ છે, જેનાથી તે દિવસ અને રાત લાંબા અંતરની શોધ અને બચાવ કામગીરી માટે સક્ષમ બને છે. આ સિવાય તેમાં હેવી મશીનગન પણ લગાવવામાં આવી છે.

હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ (HAL)

- HAL, જેનું મુખ્ય મથક બેંગ્લોરમાં છે, તે રાજ્યની માલિકીની એરોસ્પેસ અને સંરક્ષણ કંપની છે. તેની સ્થાપના 23 ડિસેમ્બર 1940 ના રોજ થઈ હતી. તે વિશ્વની સૌથી જૂની અને સૌથી મોટી એરોસ્પેસ અને સંરક્ષણ ઉત્પાદક છે. તેણે 1942 માં રોયલ ઈન્ડિયન એરફોર્સ માટે હાર્લો PC-5, કર્ટિસ P-36 હોક વગેરેના પરવાના ઉત્પાદન સાથે વિમાન નિર્માણની શરૂઆત કરી હતી. ભારતમાં, HAL પાસે 11 સમર્પિત સંશોધન અને વિકાસ (R&D) કેન્દ્રો છે અને 21 ઉત્પાદન વિભાગ 4 ઉત્પાદન એકમો હેઠળ કાર્યરત છે. સંરક્ષણ મંત્રાલયની સરકારની ભલામણ પર કંપનીનું સંચાલન ભારતના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા નિયુક્ત બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર દ્વારા કરવામાં આવે છે.



IIT -ખડગપુરે Early Cyclone Detection Technique વિકસાવી

- ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (IIT) ખડગપુર એ પ્રારંભિક ચક્રવાત શોધવાની તકનીક (early cyclone detection technique) વિકસાવી છે જે ઉત્તર હિંદ મહાસાગરના ક્ષેત્રમાં ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાતોના વિકાસ અથવા મજબૂતીકરણની વહેલી તકે તપાસ કરવામાં મદદ કરશે.

Back to basics : ચક્રવાત તપાસ તકનીક (cyclone detection technique)

- IIT એડી ડિટેક્શન ટેકનીક (Eddy detection technique) નો ઉપયોગ કરીને આ તકનીકી વિકસાવી છે. તે ઉષ્ણકટિબંધીય સાયક્લોજેનેસિસ (tropical cyclogenesis) ના પ્રારંભિક તબક્કા અને અગાઉથી તપાસના સમયની તપાસ કરશે. આ તકનીકનો વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગના સહયોગથી ફ્લાઇમેટ ચેન્જ પ્રોગ્રામ (Climate Change Program) હેઠળ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. આ તકનીકનો વિકાસ વાતાવરણીય સ્તંભ (atmospheric column) માં પૂર્વ ચક્રવાત એડી વાંટીસ (pre-cyclonic eddy vortices) ના પ્રારંભિક નિશાનો ઓળખવાના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવ્યો છે. સંશોધકોએ એડી વાંટીસ (eddy vortices) ની લાક્ષણિકતાઓને ઓળખવા માટે 27 કિ.મી. જાડા ગ્રીડ રેઝોલ્યુશનનો ઉપયોગ કર્યો.

આ તકનીક કેવી રીતે અલગ છે?

- ચક્રવાતની વહેલી તકે તપાસ માટે અગાઉ રિમોટ સેન્સિંગ તકનીકોનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો. પરંતુ તેની તપાસ ગરમ સમુદ્રની સપાટી પર નીચા દબાણની રચનાની રચના પછી જ શક્ય બન્યું હતું. નવી તકનીક ચક્રવાત એડિસ (cyclonic eddies) પર આધારિત છે, જે ઉભી વાતાવરણીય સ્તંભ (vertical atmospheric column) ની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ છે જે ગરમ સમુદ્રની સપાટી પર ચક્રવાત મંદી (cyclonic depression) માં વિકસે છે. પ્રારંભિક તબક્કે ચક્રવાતની આગાહી શોધવા માટે તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. આમ, ચક્રવાત શોધ અને અસર વચ્ચેનો મોટો સમયગાળો સજ્જતા પ્રવૃત્તિઓમાં મદદ કરી શકે છે.

MITએ કાર્બન નેનોટ્યુબથી વીજળી ઉત્પન્ન કરી

- MIT (Massachusetts Institute of Technology) ના ઈજનેરોએ કાર્બન નેનોટ્યુબનો ઉપયોગ કરીને વીજળી ઉત્પન્ન કરવાની નવી રીત શોધી કાઢી છે. કાર્બન નેનોટ્યુબથી

બનેલી નવી સામગ્રીમાં તેના વાતાવરણમાંથી ઉર્જા એકત્રિત કરીને વીજળી ઉત્પન્ન કરવાની સંભાવના છે.

Back to basics : વીજળી કેવી રીતે ઉત્પન્ન થાય છે?

- આ નાના કાર્બન કણો એક પ્રવાહ બનાવવા માટે તેની આસપાસના પ્રવાહી સાથે સંપર્ક કરી શકે છે.
- પ્રવાહી, એક કાર્બનિક દ્રાવક, નેનોપાર્ટિકલ્સમાંથી ઇલેક્ટ્રોન આકર્ષે છે, જે કરંટ ઉત્પન્ન કરે છે.
- આ કરંટનો ઉપયોગ રાસાયણિક પ્રતિક્રિયાઓ ચલાવવા અથવા માઈક્રો કે નેનોસ્કેલ રોબોટ્સને પાવર આપવા માટે થઈ શકે છે.
- આ ઇલેક્ટ્રિક પ્રવાહનો ઉપયોગ આલ્કોહોલ ઓક્સિડેશન તરીકે ઓળખાતી પ્રતિક્રિયા ચલાવવા માટે પણ થઈ શકે છે.

શોધના ગુણધર્મો

- આ શોધ કાર્બન નેનોટ્યુબ્સ પરના સંશોધનથી આગળ વધી છે. કાર્બન નેનોટ્યુબ્સ એ કાર્બન અણુઓની જાળીથી બનેલી ટ્યુબ્સ છે. આ નળીઓમાં વિશિષ્ટ વિદ્યુત ગુણધર્મો છે. કાર્બન નેનોટ્યુબ્સની થર્મોપાવર તરંગો ઉત્પન્ન કરવાની ક્ષમતા 2010 માં ઘણા સમય પહેલા દર્શાવવામાં આવી હતી. જ્યારે કાર્બન નેનોટ્યુબ્સ બળતણના સ્તર સાથે કોટેડ હોય છે, ત્યારે ટ્યુબ સાથે મુસાફરી કરતી ગરમી અથવા થર્મોપાવર તરંગોની કઠોળ ઇલેક્ટ્રિક પ્રવાહ ઉત્પન્ન કરે છે.

કાર્બન નેનોટ્યુબની વિશેષતા

- જ્યારે કાર્બન નેનોટ્યુબનો ભાગ ટેફ્લોન જેવા પોલિમર સાથે કોટેડ હોય છે, ત્યારે તે અસમપ્રમાણતા (asymmetry) પેદા કરે છે. આ ઇલેક્ટ્રોનને ટ્યુબના અનકોટેડ ભાગમાંથી પસાર થવાનું શક્ય બનાવે છે, જે ઇલેક્ટ્રિક પ્રવાહ બનાવે છે.

ESA શુક્રનો અભ્યાસ કરવા માટે 'EnVision' ભ્રમણકક્ષાની ઘોષણા કરી

- યુએસ સ્પેસ એજન્સી નાસા દ્વારા ગ્રહ પર બે મિશન મોકલવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યા બાદ, યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી (European Space Agency – ESA) એ શુક્ર ગ્રહ (Venus) નો અભ્યાસ કરવા માટે તેની 'EnVision' નામની તપાસની જાહેરાત કરી છે.

Back to basics : EnVision

- શુક્ર ગ્રહનું ભ્રમણ કરવા માટે EnVision એ આગલી ભ્રમણકક્ષા હશે. આ ગ્રહ શુક્ર ગ્રહના આંતરિક ભાગથી ઉપરના વાતાવરણ સુધીના ગ્રહનો સર્વગ્રાહી દૃશ્ય (holistic view) પ્રદાન કરશે.
- તે શુક્ર અને પૃથ્વીનો વિકાસ કેવી રીતે અને શા માટે એટલા અલગ રીતે થયો છે તે શોધશે. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે, નાસાની

દાવીંચી+ (DAVINCI+) અને વેરિટાસ (VERITAS) મિશન શુક્રના વાતાવરણમાં પ્રવેશ કરશે.

> ESA તેની તપાસ 2030 સુધીમાં રજૂ કરશે.

શુક્ર શા માટે વૈજ્ઞાનિકોને આકર્ષિત કરે છે?

> શુક્ર એ આંતરિક સૌરમંડળમાં પૃથ્વીનો સૌથી નજીકનો પડોશી છે. તે કદ અને રચનામાં પૃથ્વી જેવો જ છે. આ હોવા છતાં, બંને ગ્રહો અલગથી વિકાસ પામ્યા છે. શુક્ર પૃથ્વીની જેમ રહેવા યોગ્ય નથી, પરંતુ તેમાં આબોહવાનાં તીવ્ર ફેરફારો જોવા મળ્યા છે. જેને એક ઝેરી વાતાવરણ બનાવ્યું છે જે સલ્ફ્યુરિક એસિડવાળા વાદળોથી ઘેરાયેલું છે.

EnVision કઈ પ્રકારનો અભ્યાસ કરશે?

> ઓર્બિટર એન્વિઝન (Orbiter Envision) માં એક અવાજ હશે જે ભૂગર્ભ સ્તરનો અભ્યાસ કરશે અને તેનું સ્પેક્ટ્રોમીટર વાતાવરણ અને સપાટીનો અભ્યાસ કરશે. સ્પેક્ટ્રોમીટર વાતાવરણમાં ટ્રેસ વાયુઓનું નિરીક્ષણ કરશે અને સપાટીની રચનાનું વિશ્લેષણ કરશે અને સક્રિય જવાળામુખીના સંકેતો સાથે સંકળાયેલ કોઈપણ ફેરફારોની શોધ કરશે. ભ્રમણકક્ષા પરનો રેડિયો વિજ્ઞાન પ્રયોગ શુક્રની આંતરિક રચના અને ગુરૂત્વાકર્ષણ ક્ષેત્રની તપાસ કરશે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. EnVisionના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. શુક્ર ગ્રહનું ભ્રમણ કરવા માટે EnVision એ આગલી ભ્રમણકક્ષા હશે. આ ગ્રહ શુક્ર ગ્રહના આંતરિક ભાગથી ઉપરના વાતાવરણ સુધીના ગ્રહનો સર્વગ્રાહી દ્રશ્ય (holistic view) પ્રદાન કરશે.

2. તે શુક્ર અને પૃથ્વીનો વિકાસ કેવી રીતે અને શા માટે એટલા અલગ રીતે થયો છે તે શોધશે. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે, નાસાની દાવીંચી+ (DAVINCI+) અને વેરિટાસ (VERITAS) મિશન શુક્રના વાતાવરણમાં પ્રવેશ કરશે.

3. ESA તેની તપાસ 2030 સુધીમાં રજૂ કરશે. તે ઓર્બિટર એન્વિઝન (Orbiter Envision) માં એક અવાજ હશે જે ભૂગર્ભ સ્તરનો અભ્યાસ કરશે અને તેનું સ્પેક્ટ્રોમીટર વાતાવરણ અને સપાટીનો અભ્યાસ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન પરિષદના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે ભારતની સૌથી મોટી રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (R&D) સંસ્થા છે. તેમાં 37 રાષ્ટ્રીય પ્રયોગશાળાઓ, 39 હૂ રસ્થ કેન્દ્રો, 3 નવીન કેમ્પસ અને 5 એકમોના સક્રિય નેટવર્ક સાથે –ભારતની હાજરી છે.

2. વડા પ્રધાન તેના અધ્યક્ષ (ભૂતપૂર્વ અધિકારી) અને કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને તકનીકી પ્રધાન તેના વાઈસ ચેરમેન (ભૂતપૂર્વ અધિકારી) છે.

3. CSIR ને વિજ્ઞાન અને તકનીકી મંત્રાલય દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે અને તે સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, 1860 હેઠળ સ્વાયત સંસ્થા તરીકે નોંધાયેલ છે.

4. તેની સ્થાપના સપ્ટેમ્બર 1942માં થયેલી છે. તથા તેનું સ્થાન નવી દિલ્હી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. CIBER-2 (કોસ્મિક ઈન્ફારેડ પૃષ્ઠભૂમિ એપ્લિકેશન-2) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ મિશન 2009 માં શરૂ થયેલી રોકેટ લોન્ચિંગની શ્રેણીમાં નવીનતમ છે. પ્રથમ CIBER મિશન દ્વારા સંશોધનને ફરીથી ગોઠવવા અને સ્ટાર ગણતરીને નવી પ્રેરણા આપવાનો માર્ગ મોકળો થયો.

2. CIBER-2 ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ નાના અવાજવાળું રોકેટ પર એક નાના પેટા-ઓર્બિટલ રોકેટ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવશે, જે વૈજ્ઞાનિક ઉપકરણોને અવકાશમાં ચોક્કસ અંતર પર લઈ જશે, જે તેમને પુનર્પ્રાપ્તિ માટે પૃથ્વી પર પાછા ફરવા દેશે.

3. એકવાર પૃથ્વીના વાતાવરણની ઉપર પહોંચ્યા પછી, CIBER-2 આશરે 4 ચોરસ ડિગ્રીના આકાશના ભાગનું સર્વેક્ષણ કરશે, જેમાં પૂર્ણ ચંદ્રનો આશરે અડધો ડિગ્રી આકાશનો સર્વેક્ષણ કરવામાં આવશે જેમાં ડઝનેક ગેલેક્સી ક્લસ્ટરો શામેલ છે.

4. તે માત્ર તારાઓની ગણતરી જ કરશે નહીં, પણ એક્સ્ટ્રા ગેલેક્સીક પૃષ્ઠભૂમિ પ્રકાશ (Extragalactic Background Light) પણ શોધી કાઢશે, જે તે બ્રહ્માંડના સમગ્ર ઇતિહાસમાં પ્રકાશિત થયો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4



4. પ્રોજેક્ટ-75 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ પ્રોજેક્ટમાં રૂ. 43,000 કરોડના ખર્ચે અત્યાધુનિક હવા-સ્વતંત્ર પ્રોપલ્શન સિસ્ટમથી સજ્જ છ પરંપરાગત સભમરીનનાં સ્વદેશી બાંધકામની કલ્પના છે.
 2. પ્રોજેક્ટ 75 ભારત, 2007 માં મંજૂર થયેલ, ભારતીય નૌકાદળની સ્વદેશી સભમરીન બાંધકામ માટેની 30 વર્ષીય યોજનાનો એક ભાગ છે.
 3. સ્વદેશી સંરક્ષણ ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વર્ષ 2017 માં રજૂ કરાયેલ વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીના મોડેલ હેઠળનો આ પહેલો પ્રોજેક્ટ હશે.
 4. વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીનું મોડેલ સ્થાનિક ઉત્પાદકોને આયાત પરની તેમની અવલંબન ઘટાડવા માટે ઉચ્ચ વિદેશી લશ્કરી પ્લેટફોર્મ બનાવવા માટે મોટી વિદેશી સંરક્ષણ કંપનીઓ સાથે હાથ મિલાવવાની મંજૂરી આપે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. ફાસ્ટ રેડિયો બસ્ટર્સના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. FRB એ મિલિસેકન્ડ-સ્કેલના સમયગાળા સાથે, રેડિયો તરંગો (રેડિયો તરંગો કે જે બદલાતા ચુંબકીય ક્ષેત્રોવાળા અવકાશી પદાર્થો દ્વારા પેદા કરી શકાય છે) નું તેજસ્વી વિસ્ફોટ છે, જે તેમને આકાશમાં તેમની સ્થિતિ શોધવા અને નક્કી કરવામાં મુશ્કેલ બનાવે છે.
 2. તેની પ્રથમ શોધ વર્ષ 2007 માં થઈ હતી.
 3. આની એક લાક્ષણિકતા લાક્ષણિકતા એ છે કે તેમનો વિખેરવું (વિખેરાય અથવા અલગ કરવું), તેમનો વિસ્ફોટ રેડિયો તરંગોનું સ્પેક્ટ્રમ ઉત્પન્ન કરે છે અને જેમ તરંગો પદાર્થ દ્વારા મુસાફરી કરે છે, તેઓ ઉચ્ચ રેડિયો ફ્રીક્વન્સીઝ પર વિસ્ફોટોથી ફેલાય છે, જે પહેલા કરતા ટેલિસ્કોપ પર નીચલા ફ્રીક્વન્સીમાં આવે છે.
 4. તાજેતરમાં, પૂના સ્થિત ટાટા ઈન્સ્ટિટ્યુટ ફોર ઇંડામેન્ટલ રિસર્ચ (TIFR) અને નેશનલ સેન્ટર ફોર રેડિયો એસ્ટ્રોફિઝિક્સ (NCRA) ના સંશોધકોએ ફાસ્ટ રેડિયો બ્રસ્ટ (FRB) કેટલોગનો સૌથી મોટો સંગ્રહ એક સાથે રાખ્યો છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. 2020-21માં સ્વદેશી ઉત્પાદિત સંરક્ષણ ઉપકરણો માટે 52,000 કરોડનું બજેટ રાખવામાં આવ્યું હતું.
 2. યુવાનો દ્વારા નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વર્ષ 2020 માં સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (Defence Research and Development Organisation-DRDO) ની પાંચ યંગ સાયન્ટિસ્ટ લેબોરેટરીઝ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 3. લેહ-મનાલી હાઈવે પર રોહતાંગ ખાતે 10,000 ફુટથી વધુની ઉંચાઈ પર આવેલી વિશ્વની સૌથી લાંબી ટનલ 'અટલ ટનલ'નું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
 4. INS ઐરાવત સુદાન, જીબુતી અને એરિટ્રિયાને કુદરતી આફતોથી 270 મેટ્રિક ટન ખાદ્ય સહાય પૂરી પાડતી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
7. સુપરસોનિક વિમાનના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. સુપરસોનિક વિમાન એ વિમાન છે જે પ્રવર્તિની ગતિ કરતા ઝડપથી ઉડાન ભરી શકે છે.
 2. સામાન્ય રીતે સુપરસોનિક વિમાનની શ્રેણી લગભગ 900 કિ.મી. કલાક દીઠ હોય છે. જે સામાન્ય વિમાનની ગતિથી બમણી છે.
 3. સુપરસોનિક ફ્લાઈટની તકનીક ખરેખર 70 વર્ષથી વધુ જૂની છે, પરંતુ તેનો ઉપયોગ તાજેતરમાં જ વ્યાપારી ઉડાન માટે કરવામાં આવ્યો છે.
 4. 1976 પહેલાં, વ્યાપારી સુપરસોનિક વિમાનોનો ઉપયોગ ફક્ત લશ્કરી હેતુ માટે કરવામાં આવતો હતો.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
8. વેન્ટિલેટરના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. પ્રાણ વેન્ટિલેટર (Prana ventilator) Ambu bag ની સ્વચાલિત કમ્પ્રેશન દ્વારા દર્દીને શ્વસન ગેસ પહોંચાડશે
 2. સ્વસ્થ વેન્ટિલેટર (Svasta ventilator) વીજળી વિના કામ કરશે
 3. વાયુ (VaU) એ ઓછા ખર્ચે વેન્ટિલેટર છે જે ઉપયોગમાં લેવાતા વ્યાવસાયિક ઉચ્ચ-અંતિમ વેન્ટિલેટર છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. ALH MK-IIIના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે ભારતનું એક સ્વદેશી હેલિકોપ્ટર છે, જેનું નિર્માણ રાજ્યની માલિકીની હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ (HAL) દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
 2. હેલિકોપ્ટરમાં અત્યાધુનિક સર્વેલન્સ રડાર અને ઈલેક્ટ્રો-ઓપ્ટિકલ ઉપકરણો સજ્જ છે, જેનાથી તે દિવસ અને રાત લાંબા અંતરની શોધ અને બચાવ કામગીરી માટે સક્ષમ બને છે.
 3. તેમાં હેવી મશીનગન પણ લગાવવામાં આવી છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
10. ચક્રવાત તપાસ તકનીક (cyclone detection technique) ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. IIT ખડકપુર એડી ડિટેક્શન ટેકનીક (Eddy detection technique) નો ઉપયોગ કરીને આ તકનીકી વિકસાવી છે.
 2. તે ઉષ્ણકટિબંધીય સાયક્લોજેનેસિસ (tropical cyclogenesis) ના પ્રારંભિક તબક્કા અને અગાઉથી તપાસના સમયની તપાસ કરશે.
 3. આ તકનીકનો વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગના સહયોગથી ક્લાઈમેટ ચેન્જ પ્રોગ્રામ (Climate Change Program) હેઠળ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. આ તકનીકનો વિકાસ વાતાવરણીય સ્તંભ (atmospheric column) માં પૂર્વ ચક્રવાત એડી વાંટીસ (pre-cyclonic eddy vortices) ના પ્રારંભિક નિશાનો ઓળખવાના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવ્યો છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

તર્કશક્તિ

Google Play

ICE APP
ICE CLICKS
સાઈનલોડ કરો

GAURAV DANIDHARIYA

GET DISCOUNT
ENTER PROMO CODE
PROMO CODE
gaurav10

ભારતની ભૂગોળ

Google Play

ICE APP
ICE CLICKS
સાઈનલોડ કરો

HIREN SAKARIYA

GET DISCOUNT
ENTER PROMO CODE
PROMO CODE
hiren10

ગ્રીન ગોલ્ડ કલેક્શન

- તાજેતરમાં ભારત સરકારે વાંસની ચીજોના માર્કેટિંગ માટે GeM (ગવર્નમેન્ટ ઇ-માર્કેટપ્લેસ) પોર્ટલ પર વિંડો 'ધ ગ્રીન ગોલ્ડ કલેક્શન' શરૂ કરવાનું કામ શરૂ કર્યું છે.
- આ વિંડો નેશનલ વાંસ મિશન (NBM) અને GeM ના સામૂહિક પ્રયત્નોથી શરૂ કરવામાં આવી રહી છે.
- 'ધ ગ્રીન ગોલ્ડ કલેક્શન' [https://gem.gov.in/national-bamboo-mission] દ્વારા ઉત્કૃષ્ટ હસ્તકલા વાંસ અને વાંસના ઉત્પાદનો, હસ્તકલા, નિકાલજોગ અને ઓફિસ-ઉપયોગ વપરાયેલ ઉત્પાદનો પ્રદર્શિત થાય છે.
- તેનો ઉદ્દેશ ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં વાંસ કારીગરો, વણકર અને ઉદ્યોગ સાહસિકોને સરકારી ખરીદદારો માટે બજાર પ્રવેશ પૂરો પાડવાનો છે.
- તે સરકારી ખરીદદારોમાં વાંસના ઉત્પાદનોના દત્તક અને ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવાનો અને આત્મનિર્ભર ભારતના નિર્માણ માટે ટકાઉ ગ્રામીણ અર્થતંત્રનો આરંભ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય વાંસ મિશન

- લોચ:**
- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીની અધ્યક્ષતામાં આર્થિક બાબતોની મંત્રીમંડળ સમિતિ દ્વારા 14મી નાણા પંચ (2018-19 અને 2019-20) ના બાકીના સમયગાળા દરમિયાન રાષ્ટ્રીય અભિયાન માટે સ્થિર કૃષિ (National Mission for Sustainable Agriculture - NMSA) હેઠળ પુનઃસ્થાપિત રાષ્ટ્રીય વાંસ મિશન (National Bamboo Mission - NBM) ને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. તે 'હબ અને સ્પોક' મોડેલ પર આધારિત છે.
- "હબ અને સ્પોક" મોડેલ જેમાં માર્ગદર્શક સંસ્થા, જેને "હબ" કહેવામાં આવે છે, તે કેન્દ્રિય છે અને તે ગૌણ શાખાઓ દ્વારા "સ્પોક" અર્થાત્ 'મેન્ટી' પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ દ્વારા આ સંસ્થાઓને માર્ગદર્શન આપવા માટે જવાબદાર રહેશે.
- ઉદ્દેશ:**
- બિન-વન સરકારી અને ખાનગી જમીનોમાં વાંસના વાવેતરના ક્ષેત્રમાં કૃષિ આવકની પૂરવણી માટે અને આબોહવા પરિવર્તન માટે મજબૂત યોગદાન આપવા.
- નવીન પ્રાઈમરી પ્રોસેસિંગ યુનિટ સ્થાપવા, મોસમી રોપાઓ શુદ્ધિકરણ અને વાવેતર, પ્રાથમિક સારવાર, સંરક્ષણ તકનીક અને બજારના માળખાગત સુવિધાઓ દ્વારા લણણી પછીના મેનેજમેન્ટમાં સુધારો કરવો.

- સૂક્ષ્મ, નાના અને મધ્યમ સ્તરે ઉત્પાદનના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને મોટા ઉદ્યોગોને પહોંચી વળવા.
- ભારતમાં અવિકસિત વાંસ ઉદ્યોગને નવજીવન આપવું.
- વાંસ ક્ષેત્રના વિકાસ વિશે કૌશલ્ય વિકાસ, ક્ષમતા નિર્માણ અને જાગૃતિ માટે પ્રોત્સાહન આપવું.
- નોડલ મંત્રાલયો:**
- કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય.

સરકારી ઇ-માર્કેટપ્લેસ

- વિવિધ કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારના વિભાગો / સંગઠનો / જાહેર ક્ષેત્રની અન્ડરટેકિંગ્સ (PSU) દ્વારા જરૂરી સામાન્ય વપરાશ માલ અને સેવાઓની ઓનલાઈન ખરીદીની સુવિધા માટે GeM એ એક સ્ટોપ રાષ્ટ્રીય જાહેર પ્રાપ્તિ પોર્ટલ છે.
- મંત્રાલયો અને સેન્ટ્રલ પબ્લિક સેક્ટર એન્ટરપ્રાઈઝ (CPSEs) દ્વારા માલ અને સેવાઓની ખરીદી GeM પર ઉપલબ્ધ માલ અને સેવાઓ માટે ફરજિયાત છે.
- તે સરકારી વપરાશકર્તાઓને તેમના નાણાંનું શ્રેષ્ઠ મૂલ્ય મેળવવા માટે સુવિધા આપવા માટે ઇ-બિડિંગ અને વિપરીત ઇ-હરાજી ટૂલ્સ પણ પ્રદાન કરે છે.
- હાલમાં GeM ની પાસે 30 લાખથી વધુ ઉત્પાદનો છે, તેના પોર્ટલ પર અત્યાર સુધીમાં 10 લાખ કરોડ રૂપિયાની લેવડદેવડ થઈ છે.

- લોચ:**
- સરકારની ખરીદી પ્રક્રિયામાં પારદર્શિતા અને કાર્યક્ષમતા લાવવા માટે વર્ષ 2016 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- નોડલ મંત્રાલયો:**
- વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય

વાંસ

- વિશ્વ વાંસ સંગઠન દ્વારા 18 સપ્ટેમ્બરને વિશ્વ વાંસ દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- સ્ટેટ ઓફ એન્વાયર્નમેન્ટ રિપોર્ટ 2018 મુજબ ભારત ચીન પછી વાંસના ઉત્પાદનમાં બીજા નંબરનો દેશ છે, જેમાં 136 પ્રજાતિઓ અને 23 પેઢી 13.96 મિલિયન હેક્ટરમાં ફેલાયેલી છે.
- વાંસ ઘણીવાર 'ગ્રીન ગોલ્ડ' તરીકે ઓળખાય છે, તે ભારતમાં દરેક જગ્યાએ જોવા મળે છે.
- 'ગરીબ માણસના લાકડા' તરીકે જાણીતા, વાંસ આદિવાસી સંસ્કૃતિ અને સમુદાય જીવનમાં સર્વવ્યાપક સ્થાન ધરાવે છે. ગ્રામીણ સમુદાયો ઘણીવાર વાંસની હસ્તકલા, વસ્ત્રો, કલાકૃતિઓ અને ઘરના ઉપયોગિતાઓમાં શામેલ હોય છે.
- ઉદાહરણોમાં ત્રિપુરા વાંસની રેશમ, શેકેલા અને અથાણાં વાળા વાંસની વાનગીઓ, આસામી 'જાપી' (વાંસ, શેરડી અને

પામથી બનેલા) જેવા સાંસ્કૃતિક ચિહ્નો, વ્યાપકપણે લોકપ્રિય વાંસના ઝાડ, પાલખ, આધુનિક ટકાઉ આર્કિટેક્ચરલ ખ્યાલો અને સંગીતનાં સાધનો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

- > નવી પહેલ: રાષ્ટ્રીય વાંસ મિશન હેઠળ 'વૃક્ષ' વર્ગમાંથી વાંસ જૂથને દૂર કરવા (ભારતીય વન અધિનિયમ 1927 માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો 2017).

ઈનકેડિબલ ભારત ટૂરિસ્ટ ફેસિલિટેટર સર્ટિફિકેશન પ્રોગ્રામ

- > તાજેતરમાં જ, વિશ્વ પર્યાવરણ દિવસ (5 જૂન) ના અવસરે, પર્યટન પ્રધાને 'ઈનકેડિબલ ઈન્ડિયા ટૂરિસ્ટ ફેસિલિટેટર સર્ટિફિકેશન પ્રોગ્રામ' (IITFC) ની પ્રશંસા કરી હતી.
- > IITFC પ્રોગ્રામ એ ભારતના નાગરિકો માટે પર્યટન મંત્રાલય (MoT) ની ડિજિટલ પહેલ છે, જેનો હેતુ ભારતના નાગરિકોને ઝડપથી વિકસતા પર્યટન ઉદ્યોગનો એક ભાગ બનાવવાનો છે.
- > તે એક ઓનલાઇન કાર્યક્રમ છે જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ તેમના સમય, સ્થળ અને ગતિ અનુસાર પર્યટન વિશે શીખી શકે છે.
- > આ કાર્યક્રમની સફળ સમાપ્તિથી વિદ્યાર્થી પર્યટન મંત્રાલયનો 'સર્ટિફાઇડ ટૂરિસ્ટ ફેસિલિટેટર' બની શકશે.

Back to basics : ભારતમાં પર્યટન અને આતિથ્ય ક્ષેત્ર

- > નાણાકીય વર્ષ 2020 માં, ભારતમાં પર્યટન ક્ષેત્રે 39 મિલિયન રોજગાર સર્જાયા હતા, જે દેશના કુલ રોજગારના 8% હતા. તે વર્ષ 2029 સુધીમાં લગભગ 53 મિલિયન નોકરીઓ બનાવશે.
- > WTTC (વર્લ્ડ ટ્રાવેલ એન્ડ ટૂરિઝમ કાઉન્સિલ) ના જણાવ્યા મુજબ, વર્ષ 2019 માં GDPમાં મુસાફરી અને પર્યટનના કુલ યોગદાનની બાબતમાં ભારત 185 દેશોમાં 10 મા ક્રમે છે. વર્ષ 2019 દરમિયાન GDPમાં મુસાફરી અને પર્યટનનું યોગદાન એ કુલ અર્થવ્યવસ્થાના 6.8% હતું.
- > વર્ષ 2028 સુધીમાં આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યટક આવનારાઓ 30.5 અબજ સુધી પહોંચશે અને US \$ 59 અબજ ડોલરથી વધુની આવક મેળવે તેવી સંભાવના છે.

પર્યટન મંત્રાલયની અન્ય પહેલ

- 'દેખો અપના દેશ' અભિયાન:
 - > દેશની અંદર વ્યાપકપણે મુસાફરી કરવા અને ભારતમાં વિવિધ ધરોહર સ્થળોનું અન્વેષણ કરવા નાગરિકોને પ્રોત્સાહિત કરવાની પહેલ છે. દેશમાં પર્યટન સ્થળોએ સ્થાનિક પર્યટન સુવિધાઓ અને માળખાગત સુવિધાના વિકાસને સક્ષમ કરવા.
- પ્રસાદ યોજના:
 - > યાત્રાધામ કાયાકલ્પ અને આપ્રયાત્મિક હેરિટેજ પ્રમોશન અભિયાન (પ્રસાદ) ની ઓળખ વર્ષ 2014-15માં ઓળખાતી

તીર્થસ્થાનોના સર્વાંગી વિકાસના ઉદ્દેશ્યથી કરવામાં આવી હતી.

- સ્વદેશ દર્શન યોજના:
 - > સ્વદેશ દર્શન એ દેશમાં થીમ આધારિત પ્રવાસન સર્કિટના સંકલિત વિકાસ માટે વર્ષ 2014-15માં શરૂ કરાયેલ કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે.
 - > હાલમાં ત્યાં 15 થીમ આધારિત સર્કિટ્સ છે— બૌદ્ધ, દરિયાઈ, રણ, ઇકોલોજી, હેરિટેજ, હિમાલય, કૃષ્ણ, ઉત્તર-પૂર્વ, રામાયણ, ગ્રામીણ, આપ્રયાત્મિક, સુફી, તીર્થંકર, આદિજાતિ અને વન્યજીવન.
- તાજેતરની પહેલ:
 - > જાન્યુઆરી 2021 માં, કેન્દ્રીય પર્યટન મંત્રીએ સાહસિક પર્યટન અને શિયાળુ રમતોત્સવને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કારગિલ (લદાખ) માં આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાના માળખાગત વિકાસની યોજના જાહેર કરી.
 - > ઈ-ટૂરિસ્ટ વિજા સુવિધા માર્ચ 2021 સુધી 171 દેશોના નાગરિકોને લંબાવી દેવામાં આવી હતી.
 - > 'ભારતીય રેલ્વે કેટરિંગ અને ટૂરિઝમ કોર્પોરેશન' (IRCTC) ભારત દર્શન ટૂરિસ્ટ ટ્રેનોની શ્રેણી ચલાવે છે, જેનો હેતુ લોકોને દેશભરના વિવિધ પ્રવાસ સ્થળો પર લઈ જવાનો છે.
 - > ઓલ ઈન્ડિયા ટૂરિસ્ટ ટિકટલ ઓથોરિટી અને પરમિટ નિયમો, 2021: તે માર્ગ પરિવહન અને હાઈવે મંત્રાલયે રજૂ કર્યું હતું, જેમાં પર્યટક વાહન સંચાલક ઓલ ઈન્ડિયા ટૂરિસ્ટ ઓથોરિટી / પરમિટ માટે ઓનલાઇન નોંધણી કરાવી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- > ભારતનો પ્રવાસ અને પર્યટન ઉદ્યોગ વિકાસની અપાર સંભાવના ધરાવે છે.
- > ઉદ્યોગ ક્ષેત્ર પણ 'ઈ-વિજા યોજના' ના વિસ્તરણની રાહ જોઈ રહ્યું છે, જે ભારત તરફના પ્રવાસીઓના પ્રવાસમાં બમણી થવાની અપેક્ષા છે.
- > 2017 માં એસોસિએમ અને યસ બેન્ક દ્વારા કરવામાં આવેલા સંયુક્ત અધ્યયન મુજબ, ભારતના પ્રવાસ અને પર્યટન ઉદ્યોગમાં ઉંચા બજેટરી ફાળવણી અને ઓછા ખર્ચે આરોગ્યસંભાળ સુવિધાઓના કારણે 2.5% સુધી વિસ્તરણ થવાની સંભાવના છે.

સિનિયર કેર એજિંગ ગ્રોથ એન્જિન (SAGE) પહેલ

- > તાજેતરમાં સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલયે વરિષ્ઠ નાગરિકોને ટેકો પૂરો પાડવા માટે 'સિનિયર કેર એજિંગ ગ્રોથ એન્જિન' (SAGE) પહેલ અને પોર્ટલ શરૂ કર્યું છે.



- > રજત અર્થવ્યવસ્થાને વેગ આપવા માટે રૂ. 100 કરોડની રકમ ફાળવવામાં આવી છે.

Back to basics : સિલ્વર ઇકોનોમી (Silver Economy)

- > રજત અર્થવ્યવસ્થા એ વૃદ્ધો અને વૃદ્ધ લોકોની ખરીદ શક્તિને પહોંચી વળવા અને તેમના વપરાશ, જીવન અને આરોગ્યની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા, ચીજો અને સેવાઓના ઉત્પાદન, વિતરણ અને વપરાશની એક સિસ્ટમ છે.
- > રજત અર્થવ્યવસ્થાનું વિશ્લેષણ સામાજિક જીરો-ટોલોજી (Gerontology- ઉંમરના અધ્યયન) ના ક્ષેત્રમાં હાલની આર્થિક સિસ્ટમ તરીકે નહીં, પરંતુ વૃદ્ધત્વની નીતિના સાધન તરીકે અને તેમની વસ્તી માટે સંભવિત આવશ્યક લક્ષી આર્થિક પ્રણાલી બનાવવાનો એક રાજકીય વિચાર છે.
- > તેના મૂળ તત્વો જેરોટેકનોલોજી (Gerontechnology- વૃદ્ધ લોકો સાથે સંબંધિત ટેકનોલોજી) એક નવા વિજ્ઞાનીક, સંશોધન અને અમલીકરણના દાખલા તરીકે ઓળખાય છે.

પરિચય

- > સેજ પોર્ટલ (SAGE Portal) એક 'વન સ્ટોપ એક્સેસ' હશે જે વિશ્વસનીય સ્ટાર્ટઅપ્સ દ્વારા વરિષ્ઠ નાગરિકોની સંભાળ હેઠળ ઉપયોગી ઉત્પાદનો અને સેવાઓ પ્રદાન કરશે.
- > વરિષ્ઠ નાગરિકોની સંભાળ માટે સેવાઓ પ્રદાન કરવામાં રસ ધરાવતા ઉદ્યોગસાહસિકોને ટેકો આપતી વ્યક્તિઓને મદદ કરવાના હેતુથી તેની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.
- > SAGE પ્રોજેક્ટનો હેતુ ઉત્પાદનો, ઉકેલો અને સેવાઓ સીધા હિસ્સેદારોને ઓળખવા, મૂલ્યાંકન કરવા, ચકાસણી કરવા, એકત્રિત કરવા અને પહોંચાડવાનો છે. વૃદ્ધોને આ પસંદ કરેલા સ્ટાર્ટઅપ્સ દ્વારા ઉત્પાદનોને એક્સેસ કરવામાં સક્ષમ બનાવવા મંત્રાલય એક સહાયક તરીકે કાર્ય કરશે.

વિશેષતા

- > સ્ટાર્ટઅપ્સ સમર્પિત પોર્ટલ દ્વારા SAGE નો ભાગ બનવા માટે અરજી કરી શકે છે.
- > SAGE હેઠળ પસંદ થયેલ સ્ટાર્ટઅપ્સ તે હશે જે આરોગ્ય, મુસાફરી, નાણાં, કાનૂની, આવાસ, ખોરાક જેવા વિવિધ ક્ષેત્રમાં વૃદ્ધ વ્યક્તિઓને નવા અને નવીન ઉત્પાદનો અને સેવાઓ પ્રદાન કરશે.
- > નાણાકીય વર્ષ 2021-22માં SAGE પ્રોજેક્ટ માટે 25 કરોડ ફાળવવામાં આવ્યા છે.
- આ પહેલ અથવા કાર્યક્રમની આવશ્યકતા:
 - > દેશની કુલ વસ્તીમાં વૃદ્ધોનો હિસ્સો 2001 માં 7.5 ટકાથી વધીને 2026 સુધીમાં લગભગ 12.5 ટકા અને 2050 સુધીમાં 19.5 ટકાથી વધુ થવાની ધારણા છે.

વૃદ્ધો માટે સરકારની અન્ય પહેલ

- વૃદ્ધ વ્યક્તિઓ માટે એકીકૃત પ્રોગ્રામ (IPOP):
 - > આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ આશ્રય, ખોરાક, તબીબી સંભાળ અને મનોરંજન માટેની તકો વગેરે જેવી મૂળભૂત સુવિધાઓ આપીને વૃદ્ધ વ્યક્તિના જીવનની ગુણવત્તામાં સુધારો લાવવાનો છે.
- રાષ્ટ્રીય વયોશ્રી યોજના (RVY):
 - > તે એક વરિષ્ઠ નાગરિક કલ્યાણ નિધિ દ્વારા નાણાં પૂરા પાડવામાં આવતી કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે. ફંડને વર્ષ 2016 માં સૂચિત કરાયું હતું.
 - > ગરીબી લાઇનની નીચે (BPL) કેટેગરી સાથે જોડાયેલા વરિષ્ઠ નાગરિકોને શારીરિક સહાયતા અને જીવનનિર્વાહના સાધનો પૂરા પાડવાનો હેતુ છે, જે ઓછી દ્રષ્ટિ, સાંભળવામાં ક્ષતિ, દાંતમાં ખરાબી અને ચાલવામાં અક્ષમતા જેવી વય-સંબંધિત વિકલાંગીઓથી પીડાય છે.
- પ્રધાનમંત્રી વય વંદના યોજના (PMVVY):
 - > વૃદ્ધાવસ્થા દરમિયાન સામાજિક સુરક્ષા આપવા માટે પ્રધાનમંત્રી વય વંદના યોજના (PMVVY) મે 2017 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 - > તે વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે પેન્શન યોજના છે. આ યોજના હેઠળ, નિશ્ચિત અથવા ખાતરીપૂર્વકની પેન્શન 10 વર્ષના ગાળાના વળતરની બાંધધરી દરને આધારે આપવામાં આવે છે અને માસિક / ત્રિમાસિક / અર્ધ વાર્ષિક અને વાર્ષિક ધોરણે પેન્શન પસંદ કરવાનો વિકલ્પ છે. તે ફક્ત 60 વર્ષ અથવા તેથી વધુ ઉંમરના લોકો માટે જ ઉપલબ્ધ છે.
- વયોશ્રેષ્ઠ સન્માન:
 - > 1 ઓક્ટોબરના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ વ્યક્તિ દિવસ (International Day of Older Person) પર, સંસ્થાઓ અને વરિષ્ઠ નાગરિકોને તેમની ઉત્તમ સેવાઓ અને સિપ્રિધઓ માટે પ્રશંસનીય સેવા આપનાર સંસ્થાઓને રાષ્ટ્રીય સન્માન આપવામાં આવે છે.
 - > માતા-પિતા અને વરિષ્ઠ નાગરિકોની જાળવણી અને કલ્યાણ (MWPS) અધિનિયમ, 2007:
 - > તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ માતા-પિતા અને વરિષ્ઠ નાગરિકોની જરૂરિયાત આધારિત જાળવણી અથવા તેની સંભાળ અને તેમના કલ્યાણની ખાતરી કરવી છે.

વર્લ્ડ એનર્જી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રિપોર્ટ, 2021: IEA

- > તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ઊર્જા એજન્સી (International Energy Agency- IEA) એ વર્લ્ડ એનર્જી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રિપોર્ટ (World Energy Investment Report), 2021 પ્રકાશિત કર્યો હતો.
- ઊર્જા ક્ષેત્રે રોકાણમાં વધારો:
 - > વૈશ્વિક ઊર્જા રોકાણોમાં 2021 માં ફરીથી વૃદ્ધિ થઈ છે અને વાર્ષિક 10% વધીને લગભગ 1.9 ટ્રિલિયન યુએસ ડોલર થવાની ધારણા છે.

- > આમાંના મોટાભાગના રોકાણો પરંપરાગત અશ્મિભૂત ઈંધણ ઉત્પાદનથી વીજળી અને અંતિમ વપરાશના ક્ષેત્રોમાં જશે.
- > દષ્ટિકોણ સંપૂર્ણ રીતે આ અંદાજો સાથે સુસંગત છે કે વૈશ્વિક ઉર્જાની માંગ 2021 માં તેના સંકોચનને સરભર કરવા માટે, વર્ષ 2021 માં વાર્ષિક ધોરણે 4.6% વૃદ્ધિ કરશે.

Back to basics : પુનઃપ્રાપ્ય ઉર્જા

- > નવી વીજ ઉત્પાદન ક્ષમતા પરના કુલ ખર્ચનો આશરે 70% ખર્ચ નવીનીકરણીય ઉર્જા (Renewable Power) પર થશે.
- > નવીનીકરણીય ઉર્જાને નોંધપાત્ર ફાયદા થશે કારણ કે તે તકનીકી પ્રગતિ, સારી રીતે સ્થાપિત સપ્લાય ચેન અને કાર્બન-તટસ્થ વીજળી માટે ગ્રાહકોની માંગ પર આધારિત છે.

અશ્મિભૂત ઈંધણ

- > તેલ ઉત્પાદન અને સંશોધન ક્ષેત્રે રોકાણમાં 10% વૃદ્ધિની અપેક્ષા છે. અશ્મિભૂત ઈંધણમાં આ વિસ્તરણનું આયોજન કાર્બન કેપ્ચર એન્ડ સ્ટોરેજ (Carbon Capture and Storage- CCS) અને જૈવઉર્જા(Bioenergy CCS) જેવી નવી તકનીકીઓ સાથે કરવામાં આવ્યું છે, જેને હજી સુધી વ્યાપારી સફળતા સાથે મળી નથી.
- > 2020 માં કોલસાથી ચાલતી વીજળીમાં વૃદ્ધિ, જે મોટે ભાગે ચીન દ્વારા ચાલે છે, તે સૂચવે છે કે મોંઘા હોવા છતાં પણ કોલસાથી ચાલતી વીજ ઉત્પાદન મહત્વપૂર્ણ છે.

વધેલું ઉત્સર્જન

- > ઉપરોક્ત સકારાત્મક દૃશ્ય 2020 પછીના કોરોના વાયરસ રોગચાળા દ્વારા પ્રેરિત આર્થિક મંદીના કારણે કાર્બન ડાયોક્સાઇડના ઉત્સર્જનમાં વધારો હજી પણ ઘટશે નહીં.
- > 2021 માં વૈશ્વિક ઉત્સર્જનમાં 1.5 અબજ ટનનો વધારો થવાનો અંદાજ છે.
- > ઘણા વિકાસશીલ દેશોની સહાયક નીતિ અને નિયમનકારી માળખા હજી સુધી લાંબા ગાળાના નેટ શૂન્ય ઉત્સર્જન (Net Zero Emission) લક્ષ્યો સાથે સુસંગત નથી.
- > નેટ શૂન્ય ઉત્સર્જન એ વાતાવરણમાંથી કાઢેલા ગ્રીનહાઉસ ગેસ (Greenhouse Gas) અને ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન વચ્ચે એકંદર સંતુલન પ્રાપ્ત કરવા સંદર્ભિત કરે છે.
- > ઘણા ઉભરતા બજાર અને વિકાસશીલ અર્થવ્યવસ્થા (Emerging Market and Developing Economies- EMDE) માં નવીનીકરણીય ઉર્જાના રોકાણમાં COVID-19 ને કારણે વિકસિત દેશોની તુલનામાં ઘટાડો થયો છે, ઘણા EMDE કોલસા અને તેલને પસંદ કરે છે.

ઉત્સર્જન વધવાનું કારણ

- > ઉભરતા બજારો માંગ વૃદ્ધિના લગભગ 70% માટે જવાબદાર છે અને ભારત આ અવરોધમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે.

- > ચીન કોલસા આધારિત વીજ ઉત્પાદન (ડિસેમ્બર 2020 માં તેનો કોલસો વપરાશ) માં ભારે વધારો કરી રહ્યો છે, જોકે તે તેના નવીનીકરણીય ઉર્જા વિકાસમાં પણ પ્રશંસનીય કાર્ય કરી રહ્યું છે.

- > વિકસિત દેશોની જવાબદારી અને શેરને ઓછો અંદાજ ન કરવો જોઈએ. તેમના ઉત્સર્જનની વૃદ્ધિ મધ્યમ છે પરંતુ તેમના નિકાસ ઉત્સર્જન ચિંતાનો વિષય છે.
- > કોલસા દ્વારા ઓસ્ટ્રેલિયાના નિકાસ ઉત્સર્જન તેના ઘરેલું ઉત્સર્જનથી બમણું છે.
- > જોકે, USA પેરિસ સમજૂતી (Paris Agreement) માં ફરીથી જોડાવા સાથે આબોહવા પરિવર્તનનો સામનો કરવા માટે બહુપક્ષીય સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (United Nation) પ્રણાલી માટે નવી પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવી છે. સસ્તા શેલ ગેસ પ્રત્યેનું તેનું આકર્ષણ રોકાણની વિકૃતિ પેદા કરી રહ્યું છે અને ભારત જેવા દેશોની વૃદ્ધિના સ્થિરતાને પ્રતિકૂળ અસર કરી રહ્યું છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સી

- > તે એક સ્વાયત્ત આંતર-સરકારી સંસ્થા છે જેની સ્થાપના વર્ષ 1974 માં ફ્રાન્સના પેરિસમાં થઈ હતી.
- > તે મુખ્યત્વે આર્થિક વિકાસ, ઉર્જા સુરક્ષા અને પર્યાવરણીય સંરક્ષણ, સહિત ઉર્જા નીતિઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ નીતિઓને 3E (3E) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

ભારત અને IEA

- > ભારત માર્ચ 2017 માં IEAનો સહયોગી સભ્ય બન્યો, જોકે ભારત તે પહેલા જ સંગઠન સાથે કામ કરી રહ્યું હતું.
- > તાજેતરમાં, ભારતે વૈશ્વિક ઉર્જા સુરક્ષા અને ટકાઉપણાના ક્ષેત્રમાં સહકાર મજબૂત કરવા IEA સાથે વ્યૂહાત્મક કરાર કર્યો છે.

IEA ફ્લીન કોલ સેન્ટર

- > તે સ્વતંત્ર માહિતી અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોની અનુરૂપ કોલસો ઉર્જાનો શુદ્ધ સ્ત્રોત કેવી રીતે બની શકે તેનું વિશ્લેષણ કરવા માટે સમર્પિત છે.

અહેવાલ

- > વર્લ્ડ એનર્જી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રિપોર્ટ (World Energy Investment Report), વર્લ્ડ એનર્જી આઉટલુક રિપોર્ટ (World Energy Outlook Report), ગ્લોબલ એનર્જી રિવ્યૂ (Global Energy Review).
- > તાજેતરમાં તેણે ઇન્ડિયા એનર્જી આઉટલુક, 2021 નો રિપોર્ટ અને 2050 સુધીમાં નેટ ઝીરો અને વિશ્વનો પ્રથમ વ્યાપક ઉર્જા રોડમેપ બહાર પાડ્યો છે.

આગળનો રસ્તો

- > કોવિડ રોગચાળા વચ્ચે, બજારના પ્રોત્સાહનોએ વિશ્વને અત્યંત જરૂરી એવા સ્વચ્છ વિકાસ પાથને મહત્તમ બનાવવાની તક ગુમાવી દીધી છે.



- > સંદેશાવ્યવહારમાં જોવા મળતી તાકીદ હજી પણ સંતોષકારકરૂપે ક્રિયામાં પ્રતિબિંબિત થતી નથી અને આબોહવા પરિવર્તનને બે ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી મર્યાદિત રાખવાના વિજ્ઞાનીક લક્ષ્યથી વિશ્વ દૂર છે.
- > ઉર્જા ક્ષેત્રની વધુ લોકશાહી નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા અને બિન-સંસ્થાકરણ એ આ ગ્રહ પરની સંસ્કૃતિના અસ્તિત્વ માટેની ભાવિ આવશ્યકતા છે.

સ્વચ્છ ભારત મિશન ગ્રામીણ તબક્કો-2

- > સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) [SBM (G)] તબક્કો-2 કોવિડ-19 રોગચાળા દ્વારા ઉભી કરવામાં આવેલી પડકારો વચ્ચે સતત પ્રગતિ કરી રહ્યું છે, જેમાં 1249 ગામોને ODF (ઓપન ડેફેકેશન ફ્રી) પ્લસ જાહેર કર્યા છે.
- > SBM (G) ફેઝ-2 ને જલ શક્તિ મંત્રાલય દ્વારા ફેબ્રુઆરી 2020 માં મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

Back to basics : SBM (G) ફેઝ-2 વિશે

- > તે પ્રથમ તબક્કા હેઠળ કરવામાં આવેલી સિદ્ધિઓના ટકાઉપણું અને ગ્રામીણ ભારતમાં સોલિડ / લિક્વિડ અને પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (SLWM) માટે પૂરતી સુવિધાઓ પર ભાર મૂકે છે.
- > અમલીકરણ: સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) તબક્કો II ના રૂ. 1,40,881 કરોડના કુલ ખર્ચ સાથે 2020-21 થી 2024-25 સમયગાળા માટે એક જ મિશન તરીકે લાગુ કરવામાં આવશે.
- > ભંડોળનું પેટર્ન અને માપદંડ: કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચેના તમામ ઘટકો માટે ભંડોળ વહેંચણીનું પ્રમાણ ઉત્તર પૂર્વી રાજ્યો, હિમાલયન રાજ્યો અને જમ્મુ-કાશ્મીરના UT માટે 90:10, અન્ય રાજ્યો માટે :60:40 અને અન્ય કેન્દ્રશાસિત કેન્દ્રો માટે 100 રહેશે.
- > SLWM માટેના ભંડોળના ધોરણોને તર્કસંગત બનાવવામાં આવ્યા છે અને ઘરોની સંખ્યામાંથી માથાદીઠ ધોરણમાં બદલાયા છે.
- > નક્કર અને પ્રવાહી કચરાના સંચાલનનું નિરીક્ષણ નીચેના ચાર સૂચકાંકોના આધારે કરવામાં આવશે—
- પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ :
 - > બાયોડિગ્રેડેબલ સોલિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (જેમાં જૈવકચરાનું સંચાલન શામેલ છે)
- ગ્રે વોટર મેનેજમેન્ટ :
 - > ગટરના કાઢવનું સંચાલન

મહત્વ

- > સોલિડ અને લિક્વિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ અંતર્ગત કમ્પોસ્ટ પીટ્સ, એસોર્પ્શન પીટ્સ, વેસ્ટ સ્ટેબિલાઇઝેશન તળાવ,

ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ વગેરે જેવા માળખાકીય સુવિધાઓ પણ બનાવવામાં આવશે. સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) નો આ તબક્કો રોજગાર ઉત્પન્ન કરવાનું અને ગૃહસ્થ શૌચાલયો અને સામુહિક શૌચાલયોના નિર્માણ દ્વારા ગ્રામીણ અર્થતંત્રને ગતિ આપશે.

- > તે ગ્રામીણ ભારતને સોલિડ અને લિક્વિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટના પડકારને અસરકારક રીતે સામનો કરવામાં મદદ કરશે અને દેશના ગ્રામજનોના સ્વાસ્થ્યમાં નોંધપાત્ર સુધારવામાં મદદ કરશે.

સ્વચ્છ ભારત મિશન (G) પ્રથમ તબક્કો

- > 2 જી ઓક્ટોબર, 2014 ના રોજ ભારતમાં સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) ની શરૂઆત સમયે, ગ્રામીણ સ્વચ્છતા ક્વરેજ 38.7 ટકા નોંધાયું હતું.
- > આ મિશન અંતર્ગત 10 કરોડથી વધુ વ્યક્તિગત શૌચાલયો બનાવવામાં આવ્યા હતા જેના પરિણામે તમામ રાજ્યોના ગ્રામીણ વિસ્તારો 2જી ઓક્ટોબર, 2019 ના રોજ પોતાને ODF તરીકે જાહેર કર્યા હતા.
- SBMના ભાગ રૂપે અન્ય યોજનાઓ :
 - > ગોબર-ધન (Galvanizing Organic Bio-Agro Resources Dhan- GOBAR-DHAN) યોજના: તે જલ શક્તિ મંત્રાલય દ્વારા વર્ષ 2018 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 - > આ યોજનાનો ઉદ્દેશ ગામડાઓને સ્વચ્છ રાખવા, ગ્રામીણ ઘરોની આવક વધારવા અને પશુઓ દ્વારા પેદા થતા કચરામાં થી ઉર્જા ઉત્પન્ન કરવાનો છે.
 - > વ્યક્તિગત ઘરેલુ શૌચાલયો (IHHL): SBM હેઠળ લોકોને શૌચાલય બનાવવા માટે લગભગ 15 હજાર રૂપિયા મળે છે.
 - > સ્વચ્છ વિદ્યાલય અભિયાન: શિક્ષણ મંત્રાલયે એક વર્ષમાં તમામ સરકારી શાળાઓમાં છોકરાઓ અને છોકરીઓ માટે અલગ શૌચાલયો પ્રદાન કરવાના ઉદ્દેશ્યથી સ્વચ્છ ભારત મિશન અંતર્ગત સ્વચ્છ વિદ્યાલય કાર્યક્રમની શરૂઆત કરી હતી.

આગળનો રસ્તો

- > રોગચાળોએ આ દેશના લોકોને મોટા પ્રમાણમાં વ્યક્તિગત આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા પ્રત્યે સંવેદનશીલ બનાવ્યું છે. સ્વચ્છ ભારત મિશન અંતર્ગત લક્ષ્યોને આગળ વધારવા માટે જાગૃતિ ફેલાવવી જોઈએ.
- > વર્ષ 2021-25માં પાણી અને સ્વચ્છતા ક્ષેત્રો માટે 15મા નાણાં પંચ દ્વારા કરવામાં આવેલા ઈતિહાસિક ફાળવણીને ગ્રામ પંચાયતો માટે ગેમ ચેન્જર કહેવામાં આવે છે.
- > વર્ષ 2021-25માં જળ અને સ્વચ્છતા ક્ષેત્ર માટે 15મા નાણાં પંચ દ્વારા રૂપિયા 1.42 લાખ કરોડની ઈતિહાસિક ફાળવણીની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે અને તેને ગ્રામ પંચાયતો માટે ગેમ ચેન્જર તરીકે વર્ણવવામાં આવી છે.

ઉચ્ચ શિક્ષણ અંગેનો ઓલ ઈન્ડિયા સર્વે રિપોર્ટ: AISHE 2019-20

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય શિક્ષણ મંત્રાલયે ઓલ ઈન્ડિયા સર્વે ઓન હાયર એજ્યુકેશન (All India Survey on Higher Education- AISHE) 2019-20 ના વિમોચનની જાહેરાત કરી છે.
- આ અહેવાલ દેશમાં ઉચ્ચ શિક્ષણની વર્તમાન સ્થિતિ વિશેના મુખ્ય પ્રભાવ સૂચકાંકો પ્રદાન કરે છે.
- ઉચ્ચ શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા વાર્ષિક ધોરણે જાહેર કરાયેલા ઉચ્ચ શિક્ષણ સર્વેક્ષણ (AISHE) ની શ્રેણીનો આ 10 મો અહેવાલ છે.

Back to basics : કુલ વિદ્યાર્થી નોંધણી

- 2015-16થી 2019-20 સુધીના છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં વિદ્યાર્થીઓની નોંધણીમાં 11.4 ટકાનો વધારો થયો છે.
- વર્ષ 2019-20 દરમિયાન ઉચ્ચ શિક્ષણમાં કુલ નોંધણી 3.85 કરોડ હતી જે વર્ષ 2018-19માં 3.74 કરોડ હતી. તેમાં 11.36 લાખ (3.04 ટકા) નો વધારો નોંધવામાં આવ્યો છે.
- ઉત્તર પ્રદેશમાં ભારતમાં સૌથી વધુ નોંધણી 49.1% છોકરાઓ અને 50.9% છોકરીઓ છે, ત્યારબાદ તમિલનાડુ અને મહારાષ્ટ્ર છે.

કુલ નોંધણી ગુણોત્તર (GER)

- વર્ષ 2019-20 દરમિયાન ગ્રોસ એનરોલમેન્ટ રેશિયો (Gross Enrollment Ratio- GER) માં 0.8% નો નજીવો વધારો થયો હતો.
- GER એ શિક્ષણના આપેલ સ્તરમાં નોંધાયેલા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા છે, જે વયને ધ્યાનમાં લીધા વિના સમાન સ્તરના શિક્ષણને અનુરૂપ, શાળા-વયની સત્તાવાર વસ્તીની ટકાવારી તરીકે વ્યક્ત કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2019-20માં ઉચ્ચ શિક્ષણમાં પ્રવેશ મેળવનારા પાત્ર વય જૂથોના વિદ્યાર્થીઓની ટકાવારી 27.1 હતી. જ્યારે વર્ષ 2018-19માં તે 26.3% અને વર્ષ 2014-15માં 24.3% હતી.

સ્ત્રી નોંધણી

- ઉચ્ચ શિક્ષણમાં એકંદરે સ્ત્રી નોંધણીમાં 2015-16થી 2019-20 સુધીમાં 18% થી વધુનો વધારો થયો છે.
- શૈક્ષણિક અભ્યાસક્રમોની તુલનામાં વ્યાવસાયિક અભ્યાસક્રમોમાં મહિલાઓની ભાગીદારી ઓછી છે, તેમજ રાષ્ટ્રીય મહત્વની સંસ્થાઓમાં છોકરીઓની ઓછી સંખ્યા છે.

જાતિ સમાનતા સૂચકાંક

- ઉચ્ચ શિક્ષણમાં જેન્ડર પેરિટી ઈન્ડેક્સ (Gender Parity Index- GPI) એ વર્ષ 2018-19 ના 1.0 મુકાબલે વર્ષ 2019-20માં 1.01 ની સપાટીએ રહ્યો હતો, જે યોગ્ય વય જૂથના પુરૂષોની તુલનામાં સ્ત્રીઓ માટે ઉચ્ચ શિક્ષણની એક્સેસમાં સુધારો દર્શાવે છે.
- 1 ની GPI લિંગ સમાનતા સૂચવે છે; GPI 0 થી 1 ની વચ્ચે બદલાય છે તેનો અર્થ સામાન્ય રીતે પુરૂષોની તરફેણમાં અસમાનતા છે; જ્યારે 1 થી વધુની GPI મહિલાઓની તરફેણમાં અસમાનતા દર્શાવે છે.

શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થી શિક્ષક ગુણોત્તર

- શિક્ષકોની કુલ સંખ્યા 15,03,156 છે, જેમાંથી 57.5 ટકા પુરૂષો અને 42.5 ટકા સ્ત્રીઓ છે.
- વર્ષ 2019 - 20 માં ઉચ્ચ શિક્ષણમાં વિદ્યાર્થી શિક્ષકનું પ્રમાણ 26 છે.

મુખ્ય આકર્ષણ

- હુમેનિટીઝ, વિજ્ઞાન, વાણિજ્ય, ઈજનેરી અને ટેકનોલોજી, તબીબી વિજ્ઞાન અને IT અને કોમ્પ્યુટર્સ જેવા છ મુખ્ય વિષયોમાં લગભગ 85% વિદ્યાર્થીઓ (2.85 કરોડ) નામાં કિત થયા હતા.

તાજેતરની પહેલ

- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ- National Education Policy- NEP4 2020:
 - વર્ષ 2035 સુધીમાં ઉચ્ચ શિક્ષણમાં GER વધારીને 50% કરવાનો લક્ષ્યાંક છે.
- શૈક્ષણિક અને સંશોધન સહયોગ (SPARC) ના પ્રમોશન માટેની યોજના:
 - SPARC નો ઉદ્દેશ ભારતીય સંસ્થાઓ અને વિશ્વની સર્વશ્રેષ્ઠ લોકો વચ્ચે શૈક્ષણિક અને સંશોધન સહયોગની સુવિધા આપીને ભારતની ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં સંશોધન લેન્ડસ્કેપને સુધારવાનો છે.
- રાષ્ટ્રીય ઉચ્ચતર શિક્ષા અભિયાન (RUSA):
 - તેનો હેતુ દેશભરની ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને વ્યૂહાત્મક ધિરાણ પૂરું પાડવાનો છે.
- પ્રધાનમંત્રી સંશોધન ફેલો (PMRF) યોજના:
 - તે રાષ્ટ્રીય અગ્રતા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતા એજ સાયન્સ અને ટેકનોલોજી ડોમેન્સને કાપવા સંશોધન માટે ડોક્ટરલ (Ph.D) કાર્યક્રમો માટેની દેશની પ્રતિભાને આકર્ષિત કરશે.



ભારતનો ઇથેનોલ રોડમેપ

- તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે વર્ષ 2025 સુધીમાં ભારતમાં ઇથેનોલ મિશ્રણ માટેના માર્ગદર્શિકા પર નિષ્ણાત સમિતિનો અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે.
- રોડમેપ એપ્રિલ 2022 અને એપ્રિલ 2023 થી એપ્રિલ 2025 સુધીમાં E10 ઇથેનોલ સપ્લાય કરવા ઇથેનોલ-મિશ્રિત ઇથેનોલના તબક્કાવાર રોલઆઉટની દરખાસ્ત કરે છે.

Back to basics : અહેવાલ વિશે

- પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલય (MoP&NG) દ્વારા એક નિષ્ણાત જૂથની રચના કરવામાં આવી હતી જેથી નવા એન્જિન વાહનો માટે ઇથેનોલનો પુરવઠો, આવા વાહનોની કિંમત, વિવિધ એન્જિનની બળતણ કાર્યક્ષમતા જેવા મુદ્દાઓનો અભ્યાસ કરવામાં આવે.

ઇથેનોલ મિશ્રણ

- ઇથેનોલ :**
 - તે એક મુખ્ય બાયોફ્યુઅલ છે, જે ખમીર અથવા ઇથિલિન હાઇડ્રેશન જેવી પેટ્રોકેમિકલ પ્રક્રિયાઓ દ્વારા શર્કરાના આથો દ્વારા કુદરતી રીતે ઉત્પન્ન થાય છે.
- સંમિશ્રણ લક્ષ્ય :**
 - વર્ષ 2025 સુધીમાં ભારત સરકારે પેટ્રોલમાં 20% ઇથેનોલ મિશ્રણ કરવાનું લક્ષ્ય બનાવ્યું છે (જેને E20 તરીકે પણ ઓળખાય છે).
 - હાલમાં ભારતમાં 8.5% ઇથેનોલ પેટ્રોલ સાથે ભેળવવામાં આવે છે.

ઇથેનોલ મિશ્રણનો હેતુ

- ઊર્જા સુરક્ષા :**
 - ઇથેનોલનો વધુ ઉપયોગ તેલ આયાત બિલ ઘટાડવામાં મદદ કરી શકે છે. વર્ષ 2020-21માં ભારતની ચોખ્ખી આયાત કિંમત 551 અબજ યુએસ ડોલર છે.
 - E20 પ્રોગ્રામ દેશ માટે વાર્ષિક 4 અબજ ડોલર (30,000 કરોડ રૂપિયા) બચાવી છે.
- ખેડૂતો માટે પ્રોત્સાહનો :**
 - તેલ કંપનીઓ ખેડૂતો પાસેથી ઇથેનોલ ખરીદે છે, જે શેરડીના ખેડૂતોને ફાયદો કરે છે.
 - આ ઉપરાંત, સરકાર પાણીની બચત પાકો જેવા કે મકાઈને ઇથેનોલ ઉત્પન્ન કરવા અને નોન-ફૂડ ફીડસ્ટોકમાંથી ઇથેનોલના ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહિત કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- ઉત્સર્જન પર અસર :**
 - ઇથેનોલ મિશ્રિત પેટ્રોલના ઉપયોગથી કાર્બન મોનોક્સાઇડ (CO), હાઇડ્રોકાર્બન્સ (HC) અને નાઇટ્રોજન ઓક્સાઇડ (NOx), વગેરેના ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો થાય છે.
 - તેમ છતાં, અનિયમિત કાર્બોનીલ ઉત્સર્જન, જેમ કે એસેટાલેહાઇડ ઉત્સર્જન સામાન્ય પેટ્રોલ કરતા E10 અને E20 માં વધારે છે, આ ઉત્સર્જન પ્રમાણમાં ઓછું છે.

સૂચનો

- ઇથેનોલ બ્લેન્ડિંગ રોડમેપને સૂચિત કરવું: MoP&NG એ તાત્કાલિક અસરથી એપ્રિલ, 2022 સુધીમાં E-10 ઇથેનોલ સમગ્ર-ભારત ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરવાની યોજનાની સૂચના આપવી જોઈએ અને ત્યારબાદ વર્ષ 2025 સુધી એપ્રિલ, 2023 E20 દેશમાં શરૂ કરવું જોઈએ એપ્રિલ 2025 સુધીમાં E20 ની ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત થઈ શકે.
- ઓઇલ માર્કેટિંગ કંપનીઓ માટેના ઇન્ફાસ્ટ્રક્ચરમાં વધારો: ઓઇલ માર્કેટિંગ કંપનીઓને ઇથેનોલ સ્ટોરેજ, હેન્ડલિંગ, બ્લેન્ડિંગ અને ડિસ્ટ્રિબ્યુશન ઇન્ફાસ્ટ્રક્ચરની અંદાજિત આવશ્યકતા માટે તૈયાર થવાની જરૂર છે.
- નિયમનકારી મંજૂરી પ્રક્રિયાને ઝડપી બનાવવી: હાલમાં, ઇથેનોલ ઉત્પાદન પ્લાન્ટ્સ 'રેડ કેટેગરી' હેઠળ આવે છે અને નવા અને વિસ્તરણ પ્રોજેક્ટ્સને હવા અને પાણીના કાયદા હેઠળ પર્યાવરણીય મંજૂરીની જરૂર પડે છે.
- આમાં ઘણીવાર લાંબો સમય લાગે છે જે વિલંબ તરફ દોરી જાય છે.
- પર્યાવરણ સુરક્ષા કાયદા હેઠળ પર્યાવરણીય ક્લિયરન્સ (EC) ને ઝડપી બનાવવા માટે ઘણા પગલા લેવામાં આવ્યા છે, જોકે હજી પણ એવા ઘણા ક્ષેત્રો છે જ્યાં સુધારાઓ દેશમાં ઇથેનોલ પ્લાન્ટ્સની ઝડપથી સ્થાપના કરવામાં મદદ કરશે.
- ઇથેનોલ મિશ્રિત વાહનોને પ્રોત્સાહન: વૈશ્વિક સ્તરે ઉંચા ઇથેનોલ મિશ્રણ સુસંગત હોય તેવા વાહનોને ટેક્સ લાભ આપવામાં આવે છે.
- આ પ્રકારનો અભિગમ અપનાવવો મહત્વપૂર્ણ છે જેથી E20 ની રચનાને કારણે ખર્ચમાં વધારો અમુક હદ સુધી ઘટાડી શકાય, કેમ કે ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવા કેટલાક રાજ્યોમાં અમલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- ઇથેનોલ બ્લેન્ડેડ ગેસોલિનની કિંમત: દેશમાં ઉંચા ઇથેનોલ મિશ્રણની સારી સ્વીકૃતિ આપવા માટે, જરૂરી છે કે આવા બળતણની છૂટક કિંમત સામાન્ય પેટ્રોલ કરતા ઓછી હોવી જોઈએ જેથી મિશ્રિત બળતણને પ્રોત્સાહન મળી શકે.
- ઇથેનોલ પરના કરવેરા વિરામને સરકાર બળતણ માની શકે છે.

આ અંગે લેવાયેલી અન્ય પહેલ

- નેશનલ બાયોફ્યુઅલ પોલિસી-2018, 2030 સુધીમાં ઇથેનોલ બ્લેન્ડેડ પેટ્રોલ (EBP) પ્રોગ્રામ હેઠળ 20% ઇથેનોલ મિશ્રણનું સૂચક લક્ષ્ય પ્રદાન કરે છે.
- કેન્દ્રીય માર્ગ પરિવહન અને હાઈવે મંત્રાલયે તેમની E20, E85 અથવા E100 ની સુસંગતતા દર્શાવતા વાહનો પર સ્ટીકરો લગાવવાનું ફરજિયાત બનાવ્યું છે.
- આ ફ્લેક્સ ફ્યુઅલ વાહનો માટે માર્ગ મોકળો કરશે.
- ફ્લેક્સ ફ્યુઅલ વાહનો મિશ્રિત પેટ્રોલના કોઈપણ ગુણોત્તર (E20 થી E100) પર દોડી શકે છે.

- > E100 પાયલોટ પ્રોજેક્ટ: તે પુણેમાં શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- > 'TVS અપાયે' ટુ-વીલર E80 અથવા શુદ્ધ ઇથેનોલ (E100) પર ચલાવવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે.
- > પ્રધાનમંત્રી 'જી-વન' યોજના 2019: આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય 2G ઇથેનોલ ક્ષેત્રે વ્યાવસાયિક પ્રોજેક્ટ સ્થાપવા અને R&D ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઇકોસિસ્ટમ બનાવવાનો છે.
- > ગોબર-ધન (ગેલ્વેનાઈઝિંગ ઓર્ગેનિક બાયો-એગ્રો રિસોર્સિસ) યોજના: આ યોજનાનો ઉદ્દેશ ગામની સ્વચ્છતા પર સકારાત્મક અસર લાવવા અને પશુઓ અને કાર્બનિક કચરામાંથી સંપત્તિ અને ઊર્જા ઉત્પન્ન કરવાનો છે.
- > તેનો ઉદ્દેશ નવી ગ્રામીણ આજીવિકાની તકો ઉભી કરવાનો અને ખેડૂતો અને અન્ય ગ્રામીણ લોકોની આવક વધારવાનો છે.
- > રિપ્પોઝ યુઝ્ડ ફૂડિંગ ઓર્ગેનિક (RUCO): ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) એ આ પહેલ શરૂ કરી છે, જેનો હેતુ વપરાયેલ રસોઈ તેલને બાયોડિઝલમાં રૂપાંતરિત કરવાનો છે.

મહારાષ્ટ્રમાં વાર્ષિક અગ્રતા ક્ષેત્રની કેડિટ યોજનાનો પ્રારંભ

- > મહારાષ્ટ્રએ રૂ. 18,10,779 કરોડની 'સંયુક્ત વાર્ષિક કેડિટ યોજના' સાથે 4,60,881 કરોડ રૂપિયાની 'રાજ્ય વાર્ષિક અગ્રતા ક્ષેત્રની કેડિટ યોજના' શરૂ કરી.
- > તેની શરૂઆત મહારાષ્ટ્રની ત્રિમાસિક રાજ્ય કક્ષાની બેન્કર્સ સમિતિ (SBLC) ની બેઠક દરમિયાન કરવામાં આવી હતી.
- > રાજ્ય સરકારે નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે કૃષિ ક્ષેત્રને બેંકો દ્વારા વાર્ષિક 19 લાખ કરોડનું ધિરાણ આપવાનું લક્ષ્ય રાખ્યું છે.
- > આમાંથી ખરીફ અને રવી સીઝનમાં પાક લોન માટે 60,860 કરોડ રૂપિયા રાખવામાં આવ્યા છે.
- > બેંકોએ આ નાણાકીય વર્ષ માટે 47,972 કરોડ રૂપિયાની પાક લોન પણ આપી છે.
- > સરકારે રાજ્યની બેંકોને ખરીફ 2021 સીઝન માટે પાક લોન વિતરણ હેઠળ વધુ નાણાં આપવાનું ચાલુ રાખવા અને જૂન 2021 ના અંત સુધીમાં સિઝનના લક્ષ્યાંકને પ્રાપ્ત કરવા જણાવ્યું છે.
- > બેંકોને કૃષિ ક્ષેત્ર હેઠળ કેડિટ ડિલીવરીમાં સુધારો કરવા અને સરકાર દ્વારા પ્રાયોજિત તમામ યોજનાઓ અને સ્વ-સહાય જૂથોને ટેકો આપવા સલાહ આપવામાં આવી છે.

Back to basics : અગ્રતા ધિરાણ ક્ષેત્ર

- > અગ્રતા ક્ષેત્રમાં ધિરાણ લેવાનું RBIની માર્ગદર્શિકા મુજબ નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. આ હેઠળ, RBI, બેંકોને કૃષિ ક્ષેત્રે તેમના ભંડોળમાંથી ચોક્કસ રકમ ઉધાર લેવાની મંજૂરી આપે છે; માઈક્રો, સ્મોલ એન્ડ મીડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝ (MSME); તે શિક્ષણ, નિકાસ કેડિટ, નવીનીકરણીય ઊર્જા, આવાસ અને

સામાજિક માળખાગત ક્ષેત્રોને ધિરાણ આપવાની ફરજ પાડે છે. બધી સુનિશ્ચિત વેપારી બેન્કો અને વિદેશી બેંકોએ આ ક્ષેત્રોમાં ધિરાણ માટે તેમની 40% એડજસ્ટેડ નેટ બેંક કેડિટ (ANDC) જાળવવી જરૂરી છે. પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકો, સહકારી બેંકો અને સ્મોલ ફાઇનાન્સ બેંકો ANDCના 75% ફાળવણી કરી શકે છે.

EIU એ વિશ્વના જીવંત શહેરોનો વાર્ષિક સર્વે બહાર પાડ્યો

- > વિશ્વના સૌથી જીવંત શહેરો (World's Most Liveable Cities) 2021 ના ઇકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ (EIU) ના વાર્ષિક સર્વે અનુસાર, COVID-19 રોગચાળોએ જીવવા યોગ્ય શહેરોની રેન્કિંગને હચમચાવી નાખ્યું છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > ઓકલેન્ડ 2021 માં રોગચાળા સાથેના વ્યવહારમાં સફળ અભિગમને કારણે શ્રેષ્ઠ રહેવા યોગ્ય શહેર છે.
- > તે પછી જાપાનમાં ઓસાકા અને ટોક્યો, ઓસ્ટ્રેલિયામાં એડિલેડ અને ન્યૂઝીલેન્ડમાં વેલિંગ્ટન છે, આ તમામ દેશોએ રોગચાળો સામે પ્રતિક્રિયા આપી હતી.
- > આ અહેવાલ મુજબ, ઓસ્ટ્રેલિયા, જાપાન અને ન્યૂઝીલેન્ડના મહાનગરો યુરોપના મહાનગરને પાછળ છોડી દે છે.
- > સીરિયામાં ચાલી રહેલા ગૃહયુદ્ધને કારણે દમાસ્કસમાં જીવન એક સૌથી મુશ્કેલ રહ્યું છે.
- > સૌથી નોંધપાત્ર વધારો હવાઈના હોનોલુલુએ કર્યો હતો. તે 46 સ્થાન ઉપરથી 14 માં સ્થાને રહ્યો છે. તેના નિવારક પગલાં અને ઝડપી રસીકરણ પ્રોગ્રામને કારણે તેની રેન્કિંગમાં સુધારો થયો છે.

યુરોપિયન શહેરોની નબળી કામગીરી

- > વિયેના, જે 2018-20 દરમિયાન વિશ્વનું શ્રેષ્ઠ રહેવા યોગ્ય શહેર હતું, તે નીચે આવીને 12 માં સ્થાને આવી ગયું છે. ઉત્તરી જર્મનીનું બંદર શહેર હેમ્બર્ગ, 34 સ્થાન નીચે આવીને 47 માં ક્રમે છે. યુરોપિયન શહેરોએ નબળા પ્રદર્શન કર્યું કારણ કે હોસ્પિટલનાં સંસાધનો પર વધી રહેલા તાણના પરિણામે, તેમની આરોગ્યસંભાળની સંખ્યા બગડે છે. યુરોપિયન આરોગ્ય પ્રણાલીઓ પરના દબાણને કારણે હલનચલન પરના પ્રતિબંધોને લીધે સંસ્કૃતિ અને એકંદરે રહેવાની પરિસ્થિતિને પણ અસર થઈ.

- > રહેવા માટે 10 શ્રેષ્ઠ શહેરો (World's Most Liveable Cities in 2021)
- > ઓકલેન્ડ, ન્યૂઝીલેન્ડ)
- > ઓસાકા (જાપાન)
- > એડિલેડ (ઓસ્ટ્રેલિયા)



- > વેલિંગ્ટન (ન્યુઝીલેન્ડ)
- > ટોક્યો, જાપાન
- > પર્થ (ઓસ્ટ્રેલિયા)
- > જ્યુરિચ (સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ)
- > જિનીવા (સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ)
- > મેલબોર્ન, ઓસ્ટ્રેલિયા)
- > બ્રિસ્બેન (ઓસ્ટ્રેલિયા)

ઇકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ (EIU)

- > તે ઇકોનોમિસ્ટ જૂથનું સંશોધન અને વિશ્લેષણ વિભાગ છે તે સંશોધન અને વિશ્લેષણ કરીને આગાહી અને સલાહકારી સેવાઓ પ્રદાન કરે છે. તેની વિશ્વભરમાં ઘણી ઓફિસો છે જેમાં ચીનમાં બે ઓફિસ છે અને એક હોંગકોંગમાં છે.

વર્લ્ડ બેંકે Global Economic Prospects Update બહાર પાડ્યું

- > વર્લ્ડ બેંકે તાજેતરમાં જ Global Economic Prospects Update બહાર પાડ્યું છે. આ અપડેટ મુજબ, 2021 માં વૈશ્વિક અર્થતંત્રમાં 5.6% વૃદ્ધિ થવાની સંભાવના છે. કેટલાક મોટા અર્થશાસ્ત્રના મજબૂત પલટાને કારણે 80 વર્ષમાં મંદી પછીની આ સૌથી તીવ્ર ગતિ હશે.

Back to basics : મુખ્ય તારણો

- > આ અપડેટ મુજબ, ઘણી ઉભરતી બજાર અને વિકાસશીલ અર્થવ્યવસ્થાઓ COVID-19 રોગચાળો અને ત્યારબાદના કટોકટીથી ઝઝૂમી રહી છે.
- > વૈશ્વિક પુનઃપ્રાપ્તિના સંકેતો છે પરંતુ COVID-19 રોગચાળો વિકાસશીલ દેશોમાં લોકોમાં ગરીબી અને અસમાનતામાં વધારો કરી રહ્યો છે.
- > ઉભરતા બજાર અને વિકાસશીલ અર્થતંત્રના તૃતીયાંશ ભાગને 2022 સુધીમાં માથાદીઠ આવકના નુકસાનની ભરપાઈ કરવામાં આવશે નહીં.
- > ઓછી આવકવાળી અર્થવ્યવસ્થામાં, રોગચાળાની અસરોએ ગરીબી ઘટાડાની લંબાઈ અને વધેલી અસલામતીને ઉલટાવી દીધી છે.
- > 2021 માં યુ.એસ. નો વિકાસ આર્થિક સહાય અને રોગચાળાના નિયંત્રણમાં સરળતાને કારણે 20% માં 8% થવાનો અંદાજ છે.

ચીન પાંચ ટકાના દરે વૃદ્ધિ કરશે.

- > ઉભરતા બજાર અને વિકાસશીલ અર્થવ્યવસ્થાઓ 2021 માં 6% વધશે.
- > COVID-19 કેસના પુનરુત્થાન અને રસીકરણની પ્રગતિમાં વિલંબના કારણે ઘણા દેશોમાં પુનઃપ્રાપ્તિ વિલંબિત થઈ રહી છે.

- > રિબાઉન્ડ ચીન સિવાયના વિકાસશીલ દેશોના જૂથમાં 4% થવાની ધારણા છે.

અહેવાલોમાં ભલામણો

- > અહેવાલમાં ખાસ કરીને ઓછી આવક ધરાવતા દેશોમાં રસી વિતરણ અને દેવાની રાહતને વેગ આપવા વૈશ્વિક સ્તરે સંકલિત પ્રયત્નોની સમયની આવશ્યકતા પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો છે. એકવાર સ્વાસ્થ્ય સંકટ ઓછું થઈ જાય, પછી નીતિનિર્માતાઓએ રોગચાળાના સ્થાયી પ્રભાવોને ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ અને લીલોતરી, સ્થિતિસ્થાપક અને વ્યાપક વિકાસને વધારવા માટે પગલાં ભરવા જોઈએ.

ભારતનો પર્યાવરણ સ્થિતિ અહેવાલ 2021

- > ભારતના પર્યાવરણ સ્થિતિ અહેવાલ 2021 મુજબ, 17 ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG) પરની 2020 ની રેંકિંગની તુલનામાં ભારતનો ક્રમ બે સ્થાન ઘટીને 117 પર પહોંચી ગયો છે.
- > વર્ષ 2030 ના કાર્યસૂચિના ભાગ રૂપે વર્ષ 193 માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના સભ્ય દેશો દ્વારા ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો અપનાવવામાં આવ્યા હતા.
- > 2020 માં, SDG 2, SDG 5 અને SDG 9 થી સંબંધિત મોટા પડકારોને કારણે ભારતનો ક્રમ 115 હતો અને તે બે સ્થાન નીચે ગયો છે.
- > ભારતને દક્ષિણ એશિયાના ચાર દેશો— નેપાળ, શ્રીલંકા, ભૂટાન અને બાંગ્લાદેશથી નીચે સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું.
- > ભારતનો કુલ SDG સ્કોર 100 માંથી 61.9 હતો.

Back to basics : રાજ્ય મુજબની તૈયારી

- > આ અહેવાલ મુજબ, ઝારખંડ અને બિહાર 2030 સુધીમાં ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો હાંસલ કરવા માટે ઓછામાં ઓછા તૈયાર છે.
- > ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોમાંથી પાંચ ઝારખંડ પાછળ છે, જ્યારે બિહાર સાત પરિબળો પાછળ છે.
- > કેરળ, હિમાચલ પ્રદેશ અને ચંદીગઢનાં રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો, સસ્ટેઈનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ હાંસલ કરવા માટે એકંદરે શ્રેષ્ઠ સ્કોર્સ સાથેના ટ્રેક પર છે.

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ (SDG)

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રના સભ્ય દેશોએ 17 SDG અપનાવી હતી. કેટલાક SDGમાં શામેલ છે—

- SDG 1- ગરીબીનો અંત
- SDG 2- ભૂખ સમાપ્ત કરો
- SDG 3- સારું સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી
- SDG 4- ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ

- SDG 5- લિંગ સમાનતા
- SDG 6- સ્વચ્છ પાણી અને સ્વચ્છતા
- SDG 9- ઉદ્યોગ, ઇનોવેશન અને ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર
- SDG 10- ઓછી અસમાનતાઓ
- SDG 13- આબોહવા ક્રિયા

ટકાઉ વિકાસ માટે 2030 એજન્ડા

- > આ એજન્ડાને 2015 માં યુએનના તમામ સભ્ય દેશો દ્વારા અપનાવવામાં આવ્યો હતો. તે લોકોના વર્તમાન અને ભવિષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને શાંતિ અને સમૃદ્ધિ માટે સામાન્ય બ્લુપ્રિન્ટ પ્રદાન કરે છે.

Costs of Climate Change in India અહેવાલ પ્રમાણે ભારતનો GDP વાર્ષિક ધોરણે ઘટશે

- > લંડન સ્થિત વૈશ્વિક થિંક ટેન્ક ઓવરસીઝ ડેવલપમેન્ટ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (Overseas Development Institute) દ્વારા 'Costs of Climate change in India' શીર્ષકનો અહેવાલ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે. અહેવાલમાં હવામાન સંબંધિત જોખમોની આર્થિક કિંમત અને ભારતમાં અસમાનતા અને ગરીબી વધવાની સંભાવનાનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : મુખ્ય તારણો

- > આ અહેવાલ મુજબ હવામાન પલટાની અસર ભારતના અર્થતંત્ર પર પડશે.
- > 2100 સુધીમાં ભારત વાર્ષિક તેના કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદન (GDP) ના 3 થી 10 ટકા ગુમાવી શકે છે.
- > ગરીબી દર પણ 2040 માં વધીને 5 ટકા થઈ શકે છે.
- > ભારે વરસાદ, ભારે ગરમીના મોજા, તીવ્ર પૂર, સમુદ્રનું સ્તર વધતા અને વિનાશક તોફાનોના રૂપમાં ભારત પહેલેથી જ ગ્લોબલ વોર્મિંગના 1 ડિગ્રી સેલ્સિયસના પરિણામોનો સામનો કરી રહ્યું છે.
- > એવું જોવા મળ્યું હતું કે ભારતે છેલ્લા ત્રણ દાયકામાં આવક અને જીવનધોરણમાં વધારો કરવામાં ઝડપી પ્રગતિ કરી છે, જો કે જો ઝડપી વૈશ્વિક પગલાં લેવામાં નહીં આવે તો, હવામાન પરિવર્તન તાજેતરનાં દાયકાઓના વિકાસના લાભને વિરૂદ્ધ કરી શકે છે.

- > હવામાન પરિવર્તન ભારતમાં ગરીબી ઘટાડવાની અને અસમાનતામાં વધારો કરી શકે છે.
- > જો તાપમાન 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી મર્યાદિત હોય, તો પણ ભારતને વાર્ષિક GDPના 6 ટકાના નુકસાનનો સામનો કરવો પડશે. જો વૈશ્વિક તાપમાન 3° સે સુધી મર્યાદિત રાખવામાં આવે તો, વાર્ષિક નુકસાન 13.4 ટકા થઈ જશે.

ILO અને યુનિસેફ દ્વારા બાળ મજૂરી અંગે અહેવાલ રજૂ કરાયો

- > તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય લેબર ઓર્ગેનાઇઝેશન (ILO) અને યુનિસેફ સંયુક્તપણે બાળ મજૂરી અંગેનો અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો હતો. આ અહેવાલ મુજબ, બે દાયકામાં વિશ્વમાં બાળ મજૂરી વધી છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > અહેવાલમાં પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો છે કે કોરોનાવાયરસ સંકટ લાખો બાળકોને બાળ મજૂરીમાં ધકેલી શકે છે.
- > 2020 સુધીમાં, બાળ મજૂરીની સંખ્યા 160 મિલિયન છે, જે ચાર વર્ષમાં 4 મિલિયન વધી છે.
- > કોવિડ -19 રોગચાળો પકડવાના કારણે, આ સંખ્યામાં વધારો થવાનું શરૂ થયું છે.
- > વૈશ્વિક સ્તરે, COVID-19 રોગચાળો વચ્ચે 10 માંથી 1 બાળકો બાળ મજૂરીમાં રોકાયેલા છે.
- > પેટા સહારન આફ્રિકા સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત ક્ષેત્ર છે.
- > છોકરાઓને અસર થવાની સંભાવના છે. 2020 ની શરૂઆતમાં બાળ મજૂરીમાં રોકાયેલા 160 મિલિયન બાળકોમાંથી 97 મિલિયન છોકરાઓ છે.
- > જોખમી કામ કરતા 5 થી 17 વર્ષની વયના બાળકોની સંખ્યામાં વધારો થયો છે લગભગ 79 મિલિયન બાળકો જોખમી કાર્યમાં કાર્યરત છે. તે બાળકના વિકાસ, શિક્ષણ અથવા આરોગ્યને અસર કરી શકે છે.

સમસ્યા

- > ILO અને યુનિસેફ ચેતવણી આપી છે કે જો ગરીબીમાં જતા પરિવારોની સંખ્યામાં ઘટાડો ન કરવામાં આવે તો આગામી બે વર્ષમાં 5 કરોડ બાળકોને બાળ મજૂરી કરવાની ફરજ પડી શકે છે.



પ્રશ્નોત્તરી

1. ILO અને યુનિસેફ દ્વારા બાળ મજૂરી અંગે અહેવાલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2020 સુધીમાં, બાળ મજૂરીની સંખ્યા 160 મિલિયન છે, જે ચાર વર્ષમાં 4 મિલિયન વધી છે.

2. વૈશ્વિક સ્તરે, COVID-19 રોગચાળો વચ્ચે 10 માંથી 1 બાળકો બાળ મજૂરીમાં રોકાયેલા છે.

3. જોખમી કામ કરતા 5 થી 17 વર્ષની વયના બાળકોની સંખ્યામાં વધારો થયો છે લગભગ 79 મિલિયન બાળકો જોખમી કાર્યમાં કાર્યરત છે. તે બાળકના વિકાસ, શિક્ષણ અથવા આરોગ્યને અસર કરી શકે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. વાંસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વ વાંસ સંગઠન દ્વારા 18 સપ્ટેમ્બરને વિશ્વ વાંસ દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

2. સ્ટેટ ઓફ એન્વાયર્નમેન્ટ રિપોર્ટ 2018 મુજબ ભારત ચીન પછી વાંસના ઉત્પાદનમાં બીજા નંબરનો દેશ છે, જેમાં 136 પ્રજાતિઓ અને 23 પેઠી 13.96 મિલિયન હેક્ટરમાં ફેલાયેલી છે.

3. વાંસ ઘણીવાર 'ગ્રીન ગોલ્ડ' તરીકે ઓળખાય છે, તે ભારતમાં દરેક જગ્યાએ જોવા મળે છે.

4. 'ગરીબ માણસના લાકડા' તરીકે જાણીતા, વાંસ આદિવાસી સંસ્કૃતિ અને સમુદાય જીવનમાં સર્વવ્યાપક સ્થાન ધરાવે છે. ગ્રામીણ સમુદાયો ઘણીવાર વાંસની હસ્તકલા, વસ્ત્રો, કલાકૃતિઓ અને ઘરના ઉપયોગિતાઓમાં શામેલ હોય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. પર્યટન મંત્રાલયની પહેલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'દેખો અપના દેશ' અભિયાન: દેશની અંદર વ્યાપકપણે મુસાફરી કરવા અને ભારતમાં વિવિધ ધરોહર સ્થળોનું અન્વેષણ કરવા નાગરિકોને પ્રોત્સાહિત કરવાની પહેલ છે. દેશમાં પર્યટન સ્થળોએ સ્થાનિક પર્યટન સુવિધાઓ અને માળખાગત સુવિધાના વિકાસને સક્ષમ કરવા.

2. પ્રસાદ યોજના: યાત્રાધામ કાયાકલ્પ અને આપ્રયાત્મિક હેરિટેજ પ્રમોશન અભિયાન (પ્રસાદ) ની ઓળખ વર્ષ 2014-15માં ઓળખાતી તીર્થસ્થાનોના સર્વાંગી વિકાસના ઉદ્દેશ્યથી કરવામાં આવી હતી.

3. સ્વદેશ દર્શન યોજના: સ્વદેશ દર્શન એ દેશમાં થીમ આધારિત પ્રવાસન સર્કિટના સંકલિત વિકાસ માટે વર્ષ 2014-15માં શરૂ કરાયેલ કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે.

4. હાલમાં ત્યાં 15 થીમ આધારિત સર્કિટ્સ છે— બૌદ્ધ, દરિયાઈ, રણ, ઇકોલોજી, હેરિટેજ, હિમાલય, કૃષ્ણ, ઉત્તર-પૂર્વ, રામાયણ, ગ્રામીણ, આપ્રયાત્મિક, સુફી, તીર્થંકર, આદિજાતિ અને વન્યજીવન.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. સિલ્વર ઇકોનોમી (Silver Economy)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રજત અર્થવ્યવસ્થા એ વૃદ્ધો અને વૃદ્ધ લોકોની ખરીદ શક્તિને પહોંચી વળવા અને તેમના વપરાશ, જીવન અને આરોગ્યની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા, ચીજો અને સેવાઓના ઉત્પાદન, વિતરણ અને વપરાશની એક સિસ્ટમ છે.

2. રજત અર્થવ્યવસ્થાનું વિશ્લેષણ સામાજિક જીરોન્ટોલોજી (Gerontology- ઉંમરના અધ્યયન) ના ક્ષેત્રમાં હાલની આર્થિક સિસ્ટમ તરીકે નહીં, પરંતુ વૃદ્ધત્વની નીતિના સાધન તરીકે અને તેમની વસ્તી માટે સંભવિત આવશ્યક લક્ષી આર્થિક પ્રણાલી બનાવવાનો એક રાજકીય વિચાર છે.

3. તેના મૂળ તત્વો જેરોન્ટેકનોલોજી (Gerontechnology- વૃદ્ધ લોકો સાથે સંબંધિત ટેકનોલોજી) એક નવા વિજ્ઞાનીક, સંશોધન અને અમલીકરણના દાખલા તરીકે ઓળખાય છે.

4. તાજેતરમાં સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલયે વરિષ્ઠ નાગરિકોને ટેકો પૂરો પાડવા માટે 'સિનિયર કેર એજિંગ ગ્રોથ એન્જિન' (SAGE) પહેલ અને પોર્ટલ શરૂ કર્યું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સીના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે એક સ્વાયત્ત આંતર-સરકારી સંસ્થા છે જેની સ્થાપના વર્ષ 1974 માં ફ્રાન્સના પેરિસમાં થઈ હતી.
2. તે મુખ્યત્વે આર્થિક વિકાસ, ઉર્જા સુરક્ષા અને પર્યાવરણીય સંરક્ષણ, સહિત ઉર્જા નીતિઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ નીતિઓને 3ઈ (3E) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
3. ભારત માર્ચ 2017 માં IEAનો સહયોગી સભ્ય બન્યો, જોકે ભારત તે પહેલા જ સંગઠન સાથે કામ કરી રહ્યું હતું.
4. તાજેતરમાં, ભારતે વૈશ્વિક ઉર્જા સુરક્ષા અને ટકાઉપણાના ક્ષેત્રમાં સહકાર મજબૂત કરવા IEA સાથે વ્યૂહાત્મક કરાર કર્યો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. SBM (G) ફેઝ-2 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે પ્રથમ તબક્કા હેઠળ કરવામાં આવેલી સિદ્ધિઓના ટકાઉપણું અને ગ્રામીણ ભારતમાં સોલિડ / લિક્વિડ અને પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (SLWM) માટે પૂરતી સુવિધાઓ પર ભાર મૂકે છે.
2. અમલીકરણ: સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) તબક્કો II ના રૂ. 1,40,881 કરોડના કુલ ખર્ચ સાથે 2020-21 થી 2024-25 સમયગાળા માટે એક જ મિશન તરીકે લાગુ કરવામાં આવશે.
3. ભંડોળનું પેટર્ન અને માપદંડ: કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચેના તમામ ઘટકો માટે ભંડોળ વહેંચણીનું પ્રમાણ ઉત્તર પૂર્વી રાજ્યો, હિમાલયન રાજ્યો અને જમ્મુ-કાશ્મીરના UT માટે 90:10, અન્ય રાજ્યો માટે :60:40 અને અન્ય કેન્દ્રશાસિત કેન્દ્રો માટે 100 રહેશે.
4. SLWM માટેના ભંડોળના ધોરણોને તર્કસંગત બનાવવામાં આવ્યા છે અને ઘરોની સંખ્યામાંથી માથાદીઠ ધોરણમાં બદલાયા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. ઉચ્ચ શિક્ષણ અંગેનો ઓલ ઈન્ડિયા સર્વે રિપોર્ટ: AISHE 2019-20ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2015-16થી 2019-20 સુધીના છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં વિદ્યાર્થીઓની નોંધણીમાં 11.4 ટકાનો વધારો થયો છે.
2. વર્ષ 2019-20 દરમિયાન ગ્રોસ એનરોલમેન્ટ રેશિયો (Gross Enrollment Ratio- GER) માં 0.8% નો નજીવો વધારો થયો હતો.
3. ઉચ્ચ શિક્ષણમાં એકંદરે સ્ત્રી નોંધણીમાં 2015-16થી 2019-20 સુધીમાં 18% થી વધુનો વધારો થયો છે.
4. ઉચ્ચ શિક્ષણમાં જેન્ડર પેરિટી ઈન્ડેક્સ (Gender Parity Index- GPI) એ વર્ષ 2018-19 ના 1.0 મુકાબલે વર્ષ 2019-20માં 1.01 ની સપાટીએ રહ્યો હતો, જે યોગ્ય વય જૂથના પુરૂષોની તુલનામાં સ્ત્રીઓ માટે ઉચ્ચ શિક્ષણની એક્સેસમાં સુધારો દર્શાવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈથેનોલ એક મુખ્ય બાયોફ્યુઅલ છે, જે બમીર અથવા ઈથિલિન હાઈડ્રેશન જેવી પેટ્રોકેમિકલ પ્રક્રિયાઓ દ્વારા શર્કરાના આથો દ્વારા કુદરતી રીતે ઉત્પન્ન થાય છે.
2. વર્ષ 2025 સુધીમાં ભારત સરકારે પેટ્રોલમાં 20% ઈથેનોલ મિશ્રણ કરવાનું લક્ષ્ય બનાવ્યું છે (જેને E20 તરીકે પણ ઓળખાય છે). હાલમાં ભારતમાં 8.5% ઈથેનોલ પેટ્રોલ સાથે ભેળવવામાં આવે છે.
3. નેશનલ બાયોફ્યુઅલ પોલિસી-2018, 2030 સુધીમાં ઈથેનોલ બ્લેન્ડેડ પેટ્રોલ (EBP) પ્રોગ્રામ હેઠળ 20% ઈથેનોલ મિશ્રણનું સૂચક લક્ષ્ય પ્રદાન કરે છે.
4. પ્રધાનમંત્રી 'જી-વન' યોજના 2019: આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય 2G ઈથેનોલ ક્ષેત્રે વ્યાવસાયિક પ્રોજેક્ટ સ્થાપવા અને R&D ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઈકોસિસ્ટમ બનાવવાનો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

9. કયાં રાજ્યમાં વાર્ષિક અગ્રતા ક્ષેત્રની કેડિટ યોજનાનો પ્રારંભ થયો?

- (A) ગુજરાત (B) ગોવા
(C) કેરળ (D) મહારાષ્ટ્ર



10. ઇકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ (EIU)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે ઇકોનોમિસ્ટ જૂથનું સંશોધન અને વિશ્લેષણ વિભાગ છે તે સંશોધન અને વિશ્લેષણ કરીને આગાહી અને સલાહકારી સેવાઓ પ્રદાન કરે છે.
2. તેની વિશ્વભરમાં ઘણી ઓફિસો છે જેમાં ચીનમાં બે ઓફિસ છે અને એક હોંગકોંગમાં છે.
3. તાજેતરમાં EIU એ વિશ્વના જીવંત શહેરોનો વાર્ષિક સર્વે બહાર પાડ્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. Global Economic Prospects Updateના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેને વર્લ્ડ બેંકે બહાર પાડ્યું હતું.
2. આ અપડેટ મુજબ, 2021 માં વૈશ્વિક અર્થતંત્રમાં 5.6% વૃદ્ધિ થવાની સંભાવના છે. કેટલાક મોટા અર્થશાસ્ત્રના મજબૂત પલટાને કારણે 80 વર્ષમાં મંદી પછીની આ સૌથી તીવ્ર ગતિ હશે.
3. આ અપડેટ મુજબ, ઘણી ઉભરતી બજાર અને વિકાસશીલ અર્થવ્યવસ્થાઓ COVID-19 રોગચાળો અને ત્યારબાદના કટોકટીથી ઝઝૂમી રહી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. AISHE સર્વેક્ષણ (AISHE Survey)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. શિક્ષણ મંત્રાલય દ્વારા 2010-11 થી AISHE રિપોર્ટ પ્રકાશિત કરવામાં આવી રહ્યો છે.
2. આ સર્વે ભારતમાં ઉચ્ચ શિક્ષણની હાલની સ્થિતિ અંગેના મુખ્ય પ્રભાવ સૂચકાંકો પ્રદાન કરે છે.
3. તે શૈક્ષણિક વિકાસના સૂચકાંકો જેવા કે સંસ્થાની ધનતા, વિદ્યાર્થી-શિક્ષક ગુણોત્તર, એકંદર નોંધણી રેશિયો, જાતિ સમકક્ષ અનુક્રમણિકા, વિદ્યાર્થી દીઠ ખર્ચ, શિક્ષકોની સંખ્યા, વિદ્યાર્થી નોંધણી, પરીક્ષાનું પરિણામ, કાર્યક્રમો, શિક્ષણ નાણા અને માળખાકીય સુવિધાઓ પર ડેટા એકત્રિત કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. ભારતનો પર્યાવરણ સ્થિતિ અહેવાલ 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના પર્યાવરણ સ્થિતિ અહેવાલ 2021 મુજબ, 17 ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG) પરની 2020 ની રેકિંગની તુલનામાં ભારતનો ક્રમ બે સ્થાન ઘટીને 117 પર પહોંચી ગયો છે.
2. 2020 માં, SDG 2, SDG 5 અને SDG 9 થી સંબંધિત મોટા પડકારોને કારણે ભારતનો ક્રમ 115 હતો અને તે બે સ્થાન નીચે ગયો છે.
3. ભારતને દક્ષિણ એશિયાના ચાર દેશો- નેપાળ, શ્રીલંકા, ભૂટાન અને બાંગ્લાદેશથી નીચે સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. ભારતનો કુલ SDG સ્કોર 100 માંથી 61.9 હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ગ્લેશિયર્સ પર બ્લેક કાર્બનની અસર

- 'હિમાલયન ગ્લેશિયર્સ: ક્લાઈમેટ ચેન્જ, બ્લેક કાર્બન અને પ્રાદેશિક સ્થિતિસ્થાપકતા' નામના અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે આ ગ્લેશિયર્સ 'ગ્લોબલ એવરેજ બરફ સમૂહ' કરતા વધુ ઝડપથી ઓગળી રહ્યા છે. જો કે, બ્લેક કાર્બનને લગતી એક મજબૂત નીતિ ગ્લેશિયર ગલનની પ્રક્રિયાને વેગ આપી શકે છે.
- આ સંશોધન અહેવાલ વિશ્વ બેંક દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો છે અને તેમાં હિમાલય, કારાકોરમ અને હિન્દુકુશ (HKHK) પર્વતમાળાઓને આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

Back to basics : બ્લેક કાર્બન (BC)

- બ્લેક કાર્બન એ એરોસોલનો એક પ્રકાર છે.
- એરોસોલ એ માઈક્રોસ્કોપિક સોલિડ કણો અથવા હવામાં પ્રવાહી ટીપુંનું સસ્પેન્શન છે.
- એરોસોલ્સમાં કાળા કાર્બન (દા.ત. બ્રાઉન કાર્બન, સલ્ફેટ્સ) વાતાવરણમાં પરિવર્તન માટેનું બીજું સૌથી મહત્વપૂર્ણ એન્થ્રોપોજેનિક એજન્ટ અને હવાના પ્રદૂષણને કારણે થતાં પ્રતિકૂળ અસરોને સમજવા માટેના પ્રાથમિક એજન્ટ તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત છે.
- તે ગેસ અને ડીઝલ એન્જિન, કોલસાથી ચાલતા પાવર પ્લાન્ટ્સ અને અન્ય સ્ત્રોતોમાંથી ઉત્સર્જિત થાય છે જે અશ્મિભૂત ઈંધણને બાળી નાખે છે. તેમાં રજકણ પદાર્થ અથવા PM નો નોંધપાત્ર ભાગ છે, જે હવા પ્રદૂષક છે.

HKHK પર્વત પ્રદેશ

- HKHK પ્રદેશ આઠ દેશોમાં ફેલાયેલો છે; આ ક્ષેત્રમાં અફઘાનિસ્તાન, પાકિસ્તાન, ભારત, નેપાળ, ચીન, ભૂટાન, બાંગ્લાદેશ અને મ્યાનમાર સહિત વિશ્વની કેટલીક ઉંચી પર્વતમાળાઓ જેવા કે એવરેસ્ટ અને K2 શામેલ છે.
- HKHK પર્વત વિસ્તારના હિમનદીઓ ગંગા, યાંગ્ત્સે, ઈરાવડી અને મેકોંગ સહિત નદી પ્રણાલીઓના છે.
- હિમનદીઓનું પાણી કૃષિને ફીડ કરે છે, જેના પર લગભગ 2 અબજ લોકો નિર્ભર છે.
- HKHK પ્રદેશ, જેને ચીનના તિયાંશાન પર્વતો સાથે ત્રીજા ધ્રુવ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તેમાં ઉત્તર અને દક્ષિણ ધ્રુવ પછીનો બરફ સૌથી વધુ છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- BC એ એક અલ્પજીવી પ્રદૂષક છે જે કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (CO2) પછી ગ્રહ વોર્મિંગમાં બીજો સૌથી મોટો ફાળો આપનાર છે.

- અન્ય ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનથી વિપરીત, BC ઝડપથી ધોવાઈ જાય છે અને જો તેનું ઉત્સર્જન બંધ કરવામાં આવે તો વાતાવરણમાંથી તેને દૂર કરી શકાય છે.
- ઈતિહાસિક કાર્બન ઉત્સર્જનથી વિપરીત, તે એક સ્થાનિક સ્ત્રોત છે જેનો વધુ સ્થાનિક પ્રભાવ છે.

હિમાલયના ક્ષેત્રમાં કાળા કાર્બનનો સ્ત્રોત

- કુલ કાળા કાર્બનમાં 45-66% પ્રાદેશિક માનવશાસ્ત્ર પૂર્વ ઉદ્યોગમાંથી ઉત્સર્જન થાય છે (મુખ્યત્વે ઈંટ ભટ્ટીઓ) અને નક્કર બળતણ બર્નિંગ, ત્યારબાદ ઓન-રોડ ડીઝલ ઈંધણ (7-18%) અને ખુલ્લા બળતણ બર્નિંગ (3% કરતા ઓછા) થી બ્લેક કાર્બન ઉત્સર્જન થાય છે.

BC સ્ટોરેજની અસર

- આ હિમનદીઓના ગલનને બે રીતે વેગ આપવાનું કામ કરે છે:
 - સૂર્યપ્રકાશની સપાટીના પ્રતિબિંબને ઘટાડીને.
 - હવાનું તાપમાન વધારવું.

હિમનદી દર ઘટાડવો

- HKHK ગ્લેશિયર્સનો પીછેહઠ દર પશ્ચિમમાં દર વર્ષે 0.3 મીટર અને પૂર્વમાં દર વર્ષે 1.0 મીટર હોવાનો અંદાજ છે.
- BC ને ઘટાડવા માટે હાલની નીતિઓનો સંપૂર્ણ અમલ તેને 23% ઘટાડી શકે છે પરંતુ નવી નીતિઓ લાગુ કરવા અને દેશો વચ્ચે પ્રાદેશિક સહયોગ દ્વારા તેમને સમાવિષ્ટ કરવાથી વધુ મેળવી શકાય છે.
- સસ્ટેનેબલ હિમાલયન ઈકોસિસ્ટમ (NMSHE) નેશનલ મિશન ભારતમાં આ પ્રકારની એક નીતિ અપનાવવામાં આવી છે. નેશનલ એક્શન પ્લાન ક્લાઈમેટ ચેન્જ (NAPCC) હેઠળ તે આઠ મિશનમાંથી એક છે.
- હાલના વ્યવહારૂ નીતિઓ દ્વારા વર્તમાન સ્તરથી વધારાના 50% દ્વારા BC સંચય ઘટાડી શકાય છે.

ગ્લેશિયર્સ પીગળવાના કારણો

- ગ્લેશિયર પીગળવાના કારણે પૂર, ભૂસ્ખલન, જમીનના ધોવાણ અને હિમ-તળાવના પૂર (GLFO) નું કારણ બને છે.
- ટૂંકા ગાળામાં, ઓગળેલા પાણીનું ઉંચું પ્રમાણ ભૂગર્ભજળને નીચેના પ્રવાહમાં બદલી શકે છે. પરંતુ લાંબા ગાળે પાણીની ઉપલબ્ધતા ઓછી થવાને કારણે પાણીની અછત વધશે.

પગલાંઓ

- કાળા કાર્બન ઉત્સર્જનને ઘટાડવામાં હિમાલય પર રસોઈ સ્ટોવ, ડીઝલ એન્જિન અને ખુલ્લા બર્નિંગની સૌથી વધુ અસર પડશે અને કિરણોત્સર્ગ બળને નોંધપાત્ર રીતે ઘટાડશે



અને હિમાલય ગ્લેશિયર સિસ્ટમના મોટા ભાગને ટકાવી રાખવામાં મદદ કરશે.

- રેડિયેશન ફોર્સિંગ એ વૈશ્વિક ઉર્જા સંતુલનને પ્રભાવિત કરવા અને હવામાન પરિવર્તનમાં ફાળો આપવા માટે દબાણ કરનારા એજન્ટ (જેમ કે ગ્રીનહાઉસ ગેસ, એરોસોલ્સ, વાદળો અને સપાટી અલ્બેડો) માં પરિવર્તનના પરિણામે ઉર્જા સંતુલનમાં ફેરફારનું એક પગલું છે.

પ્રાદેશિક સરકારોના પ્રયત્નો

- કાર્યક્ષમતા અને ભાવ સંકેતોના ઉપયોગ (એક વિશિષ્ટ ક્રિયા) ના બેસિન આધારિત નિયમન પર ભાર મૂકવા સાથે જળ વ્યવસ્થાપન નીતિઓની સમીક્ષા કરવી.
- પાણીના પ્રવાહમાં ફેરફાર અને તેની ઉપલબ્ધતાને પ્રતિબિંબિત કરવા માટે હાઈડ્રોપાવરનું ટૂંકું આયોજન.
- સાબિત તકનીકીઓ દ્વારા ઈટના ભટ્ટાઓની કાર્યક્ષમતા વધારવા માટે.
- આ ક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત જ્ઞાનની મહત્તમ વહેંચણી પણ હોવી જોઈએ.

શ્રીવિલીપુથુર-મેગામાલાઈ ટાઈગર રિઝર્વ અને વૈગઈ નદી: તામિલનાડુ

- શ્રીવિલીપુથુર-મેગામાલાઈ ટાઈગર રિઝર્વ (Srivilliputhur-Megamalai Tiger Reserve), તાજેતરમાં તમિલનાડુમાં જાહેર કરાયેલ, વૈગઈ નદીના પ્રાથમિક જોડાણ, મેગામાલાઈ (Megamalai)ને સુરક્ષા પૂરી પાડશે, જે આ નદીના પાણીના સ્તરને વધારવામાં મદદ કરશે.

Back to basics : વૈગઈ નદી વિશે

- ઉત્પત્તિ અને ઉપનદીઓ:
 - તે પશ્ચિમી ઘાટ - (Western Ghat વરુજ્ઞાદ હિલ્સ)થી ઉદ્ભવે છે.
 - તે તમિલનાડુના પંડ્યા નાડુ (Pandya Nadu) ક્ષેત્રમાંથી પસાર થાય છે.
 - તેની મુખ્ય ઉપનદીઓ સુરુલિયારુ, મુલાયારુ, વરાગનાધિ, મંજાલારુ, કોટ્ટાગુડી, કૃધુમલ અને અપરુ છે.
 - વાઘાઈ 258 કિલોમીટર લાંબી છે અને છેલ્લે રામાનાથપુરમ જિલ્લાના પમ્બન પુલ નજીક પાક જલસમૂહમધ્ય (Palk Strait) ની પટ્ટીમાં જાય છે.
- હેરિટેજ નદી:
 - વૈગઈ દક્ષિણ તમિલનાડુમાં સ્થિત પ્રાચીન અને સમૃદ્ધ પંડ્યા રાજ્ય (4 થી 11 મી સદી) ની પ્રખ્યાત રાજધાની મદુરાઈ દ્વારા વહેતી હતી.
 - સંગમ સાહિત્યમાં પણ આ નદીનો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે.

- મહત્વ:
 - આ નદી તામિલનાડુના પાંચ જિલ્લા એટલે કે થેની, મદુરાઈ, રામાનાથપુરમ, શિવગંગાઈ અને ડિંડીગુલની પીવાના પાણીની જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરે છે.
 - આ નદી પણ 2,00,000 હેક્ટર ખેતીલાયક જમીનને સિંચન કરે છે.
- વૈગઈ કાયાકલ્પ:
 - 18 મી સદીના અંતથી આ નદીનો પ્રવાહ બગડવાનું શરૂ થયું, કેમ કે બ્રિટિશરોએ મેગામાલાઈ વિસ્તારના જંગલોની કાપણી શરૂ કરી હતી, જે વૈગઈ માટેના મુખ્ય ક્ષેત્ર તરીકે કામ કરે છે. પરિણામે નદીમાં પાણીનો પ્રવાહ ધીરે ધીરે ઓછો થયો.
 - 1876-77 ના ભયંકર દુકાળ દરમિયાન આ પ્રદેશમાં લગભગ 2,00,000 લોકોના મોત થયા હતા.
 - આ દુષ્કાળ પછી, બ્રિટિશ કાઉને પેરીઅર નદી (કેરળ) ને એક ટનલ દ્વારા વૈગઈ નદી સાથે જોડવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો.
 - વાઘાઈ હાલમાં પેરિયાર ડેમમાંથી તેના લગભગ 80% પાણી મેળવે છે. બાકીના 20% ઈશાન ચોમાસા દરમિયાન મેગામાલાઈ ક્ષેત્રના મુખ્ય કેચમેન્ટ વિસ્તારમાંથી પ્રાપ્ત થાય છે.
 - શ્રીવિલીપુથુર-મેગામાલાઈ ટાઈગર રિઝર્વ જંગલી પ્રાણીઓ અને પ્રાકૃતિક જંગલો તેમ જ તેમના રહેઠાણોનું રક્ષણ કરશે જે કેચમેન્ટ ક્ષેત્ર તરીકે કાર્ય કરે છે.

શ્રીવિલીપુથુર-મેગામાલાઈ ટાઈગર રિઝર્વ

- નિર્માણ:
 - આ ટાઈગર રીઝર્વની સ્થાપના ફેબ્રુઆરી 2021 માં કરવામાં આવી હતી. તેને કેન્દ્ર અને તમિલનાડુ બંને સરકારોએ સંયુક્ત રીતે જાહેર કર્યું હતું.
 - આ માટે મેગામાલાઈ ડબ્લ્યુએલએસ (Megamalai WLS) અને અડીને આવેલા શ્રીવિલીપિથુર ડબ્લ્યુએલએસ (Srivilliputhur WLS) એક સાથે જોડાયેલા હતા.
 - આ ટાઈગર રીઝર્વ તમિલનાડુમાં પાંચમો અને ભારતમાં 51 મો ટાઈગર રિઝર્વ છે.
- ઇકોલોજીકલ વિવિધતા:
 - અહીં જોવા મળતા મુખ્ય પ્રાણીઓ બંગાળ ટાઈગર, હાથી, ગૌર, ભારતીય જાયન્ટ ખિસકોલી, ચિત્તા, નીલગિરિ તાહર વગેરે છે.
 - ઉષ્ણકટિબંધીય સદાબહાર અને અર્ધ-સદાબહાર જંગલો, શુષ્ક પાનખર જંગલો અને ભેજવાળા મિશ્ર પાનખર જંગલો અને ઘાસના મેદાનો આ અનામતમાં જોવા મળે છે.
- તમિલનાડુના અન્ય ચાર ટાઈગર રીઝર્વ:
 - અનામલાઈ ટાઈગર રિઝર્વ
 - કલકકડ મુંડથુરાય ટાઈગર રિઝર્વ
 - મુદુમલાઈ ટાઈગર રિઝર્વ
 - સત્યમંગલમ્ ટાઈગર રિઝર્વ

હિન્દુકુશ હિમાલય પર્વત

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રના વિકાસ કાર્યક્રમ અનુસાર, હિન્દુકુશ હિમાલય (HKH) પર્વતમાળાઓ વર્ષ 2100 સુધીમાં તેમના હિમના બે તૃતીયાંશ ભાગથી વહી શકે છે.
- > વર્ષ 2100 સુધીમાં લગભગ 2 અબજ લોકોને ખોરાક અને પાણીની અછતનો સામનો કરવો પડી શકે છે.

Back to basics : HKH પ્રદેશ

- > આ ઘણીવાર પૃથ્વી પરના 'ત્રીજા ધ્રુવ' તરીકે ઓળખાય છે, તે ભારત, નેપાળ અને ચીન સહિતના આઠ દેશોમાં 3,500 ચોરસ કિલોમીટરમાં ફેલાયેલ છે.
- > એન્ટાર્કટિકા અને આર્ક્ટિક પછી તેમાં વિશ્વનો ત્રીજું સૌથી વધુ સ્થિર જળ સંગ્રહ છે.
- > આ ક્ષેત્રના પર્વતોમાં 240 મિલિયનથી વધુ લોકો રહે છે. 1.7 અબજ નદીના તટપ્રદેશમાં ડાઉનસ્ટ્રીમ રહે છે, જ્યારે આ બેસિનમાં ઉગાડવામાં આવતું ખોરાક ત્રણ અબજ લોકો સુધી પહોંચે છે.
- > હિમનદીઓ ઓછામાં ઓછી 10 મુખ્ય નદી પ્રણાલીને ટકાવી રાખે છે જે આ ક્ષેત્રમાં કૃષિ પ્રવૃત્તિઓ, પીવાનું પાણી અને જળવિદ્યુત ઉત્પાદનને અસર કરે છે.

પડકારો

- > ICIMOD's (આંતરરાષ્ટ્રીય સેન્ટર ફોર ઇન્ટિગ્રેટેડ માઉન્ટેન ડેવલપમેન્ટ) 2019 ના અનુમાન અનુસાર, 21મી સદી સુધી HKH પ્રદેશ ગરમ થવાનું ચાલુ રાખશે, પછી ભલે વિશ્વ સંમત થયેલ 1.5 ° સે સુધી ગ્લોબલ વોર્મિંગને મર્યાદિત કરી શકશે.
- > પેરિસ કરારનો અર્થ આ સદીમાં વૈશ્વિક ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થવાનો છે, જે વૈશ્વિક તાપમાનમાં વધારોને પૂર્વ-ઔદ્યોગિક સ્તરોથી 2 ° સે સુધી મર્યાદિત કરવાના પ્રયાસમાં છે, જ્યારે વધારાને 1.5 ° સે સુધી મર્યાદિત કરવાના માધ્યમોનો પીછો કરે છે.
- > જો ભવિષ્યના ગ્લોબલ વોર્મિંગને પૂર્વ-ઔદ્યોગિક સ્તરોથી 1.5 ° સે ઉપર રાખવામાં આવે છે, તો પણ HKH વિસ્તારમાં ઓછામાં ઓછું 0.3 ° સે અને ઉત્તર-પશ્ચિમ હિમાલય અને કારાકોરમમાં ઓછામાં ઓછું 0.7 ડિગ્રી સેલ્સિયસ ઉચ્ચ તાપમાન રહેવાની સંભાવના છે.

જોખમ

- > ઉચ્ચ પર્વત એશિયા (તિબેટીયન પ્લેટની આસપાસની એશિયન પર્વતમાળા) આગામી દાયકાઓમાં તેના કાયોસ્ફિયરનો મોટો ભાગ ગુમાવશે અને આમ તેની જળ સંગ્રહ ક્ષમતાનો નોંધપાત્ર ભાગ ગુમાવશે. આનાથી ઉંચા પર્વત વિસ્તારોમાં પાણીનું સંકટ વધશે.

- > કાયોસ્ફિયરમાં પૃથ્વીની સપાટીના તે ભાગો શામેલ છે જ્યાં પાણી નક્કર સ્વરૂપમાં હોય છે, જેમાં દરિયાઈ બરફ, તળાવ બરફ, નદીનો બરફ, બરફનું આવરણ, હિમનદીઓ, બરફની ચાદર વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

હિમનદીઓ ઓગળવાનાં કારણો

- > ગ્લેશિયર્સનું ઓગળવું એ વાતાવરણમાં એન્ટ્રોપોજેનિક ફેરફારો દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે (એટલે કે તે માણસોથી પ્રભાવિત છે).
- > HKH ક્ષેત્ર એ પૃથ્વી પરનું સૌથી પ્રદૂષિત સ્થાન છે. આ કૃષિ, આબોહવા તેમજ ચોમાસાની રીતને ધમકી આપે છે.

ભલામણો

- > ગ્રીનહાઉસ વાયુઓના શુદ્ધ-શૂન્ય ઉત્સર્જન માટે આહાર અને કૃષિ પદ્ધતિઓમાં ફેરફાર કરીને ઉર્જા, પરિવહન અને અન્ય ક્ષેત્રોમાં અશ્મિભૂત ઈંધણના ઉપયોગને ઘટાડવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.
- > આ ક્ષેત્રના દેશોએ પણ બ્લેક કાર્બન અને અન્ય વાયુ પ્રદુષકોનું ઉત્સર્જન ઘટાડવાની જરૂર છે.

સમસ્યાને ઘટાડવા માટે સૂચવેલ વ્યૂહરચનાઓ અને

ક્રિયાઓ

- > ખેડુતોને સ્થાનિક રીતે યોગ્ય પાણી સંગ્રહમાં ડિઝાઇન કરવા અને રોકાણ કરવા અથવા પાણીની વપરાશમાં ઓછી ખેતી પદ્ધતિઓ અપનાવવા માટે ટેકોની જરૂર પડશે.
- > નવા હાઈડ્રોઇલેક્ટ્રિક પાવર પ્લાન્ટ્સ અને ગ્રીડની ડિઝાઇનમાં બદલાતી વાતાવરણ અને પાણીની ઉપલબ્ધતા ધ્યાનમાં લેવી પડશે.
- > ડેટા અને માહિતી, ક્ષમતા નિર્માણ અને પ્રારંભિક ચેતવણી પ્રણાલીઓ અને માળખાગત સુવિધાઓની રચનામાં સુધારાની જરૂર રહેશે. આ માટે નોંધપાત્ર ભંડોળ અને મોટા પાયે સંકલનની જરૂર છે.

ભારત દ્વારા લેવામાં આવેલી સંબંધિત પહેલ

- > હિમાલયન ઈકોસિસ્ટમ્સ (NMSHE) હવામાન પરિવર્તન પર નેશનલ એક્શન પ્લાન (NAPCC) હેઠળના આઠ મિશનમાંથી એક છે.
- > YAH નો આદેશ હિમાલયના હિમનદીઓ, પર્વત ઈકોસિસ્ટમ્સ, જેવવિવિધતા અને વન્યપ્રાણી સંરક્ષણના રક્ષણ અને જાળવણીનાં પગલાં જાળવવા અને વિકસાવવાનો છે.

એકીકૃત પર્વત વિકાસ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર

- > ICIMOD એ એક આંતર સરકારી જ્ઞાન અને શિક્ષણ કેન્દ્ર છે જે હિન્દુકુશ હિમાલય (HK)ના લોકો માટે કામ કરે છે.
- > તે નેપાળના કાઠમાંડુ સ્થિત છે અને આઠ પ્રાદેશિક સભ્ય દેશો – અફઘાનિસ્તાન, બાંગ્લાદેશ, ભૂટાન, ચીન, ભારત, મ્યાનમાર, નેપાળ અને પાકિસ્તાનમાં કાર્યરત છે.



મગરનું રક્ષણ: મહાનદી

- તાજેતરમાં ઓડિશાએ મહાનદી બેસિનમાં એલિગેટર્સના સંરક્ષણ માટે 1000 રૂપિયાના રોકડ ઈનામની જાહેરાત કરી હતી.

Back to basics : ઘરિયાલ વિશે

- ઘરિયાલ, જેને કેટલીકવાર ગેવિયલ (Gavials) કહેવામાં આવે છે, એ એશિયન મગરનો એક પ્રકાર છે, જે તેની લાંબી, પાતળી તંગી દ્વારા અલગ પડે છે. મગર સરિસૃપનો એક જૂથ છે જેમાં એલિગેટર્સ, ઘરિયાલો, કેઈમન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- ભારતમાં મગરોની ત્રણ જાતો છે:
 - ઘરિયાલ (ગેવિઆલિસ ગેંગેટીકસ): IUCN લાલ સૂચિ – ગંભીર રીતે જોખમમાં મૂકેલી
 - મગર મગરમચ્છ (Crocodylus Palustris): IUCN -સંવેદનશીલ.
 - ખારા પાણીના મગર (Crocodylus Porosus): IUCN -ઓછામાં ઓછી ચિંતા.
 - ત્રણેય CITESના પરિશિષ્ટ I અને વાઈલ્ડલાઈફ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ 1972 ના શેડ્યૂલ I માં સૂચિબદ્ધ છે.
 - અપવાદો: ઓસ્ટ્રેલિયા, ઈન્ડોનેશિયા અને પપુઆ ન્યુ ગિનીના ખારા પાણીના મગરની વસ્તી CITESના પરિશિષ્ટ II માં સમાવિષ્ટ છે.

ઘરિયાલનું રહેઠાણ

- પ્રાકૃતિક આવાસ: ભારતના ઉત્તરીય ભાગનું તાજુ પાણી.
- પ્રાથમિક આવાસ: ચંબલ નદી (યમુનાની સહાયક નદી).
- ગૌણ આવાસ: ઘાઘરા, ગંડક નદી, ગિરવા નદી (ઉત્તર પ્રદેશ), રામગંગા નદી (ઉત્તરાખંડ) અને સોન નદી (બિહાર).
- મહત્વ: ઘરિયાલ વસ્તી શુદ્ધ નદીના પાણીનો સારો સૂચક છે.

સંરક્ષણ પ્રયત્નો

- ઉત્તર પ્રદેશના લખનૌ ખાતે કુકરેલ ઘરિયાલ પુનર્વસન કેન્દ્ર અને સંવર્ધન કેન્દ્ર, રાષ્ટ્રીય ચંબલ અભયારણ્ય (ઘરિયાલ ઈકો પાર્ક, મધ્યપ્રદેશ).

જોખમો

- નદીના પ્રદૂષણ, ડેમના નિર્માણ, મોટા પાયે માછીમારી અને પૂરમાં વધારો.
- ગેરકાયદેસર રેતી ખનન અને શિકાર.

મહાનદી નદી

- મહાનદી વિશે:
 - મહાનદી એ ઓડિશા રાજ્યની સૌથી મોટી નદી અને દ્વીપકલ્પમાં ભારતની ત્રીજી સૌથી મોટી (ગોદાવરી અને કૃષ્ણા નદીઓ પછી) છે.

- મહાનદી છત્તીસગઢ, મધ્યપ્રદેશ, ઓડિશા, ઝારખંડ અને મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં વહે છે.
- તેનો બેસિન ઉત્તરમાં મધ્ય ભારતની ટેકરીઓ, દક્ષિણ અને પૂર્વમાં પૂર્વ ઘાટ અને પશ્ચિમમાં મૈકલ રેન્જથી બંધાયેલ છે.
- ઉદભવ:
 - આ નદી અમરકંટક દક્ષિણમાં, છત્તીસગઢ રાજ્યના બસ્તર ટેકરીઓમાં સિહાવા નજીક ઉદભવે છે.
 - મહાનદીની મહાન ઉપનદીઓ: શિવનાથ નદી, હસડેઓ નદી, માંડ નદી, ઈબ નદી, જંક નદી, તેલ નદી.
 - મહાનદી વિવાદ: કેન્દ્ર સરકારે વર્ષ 2018 માં મહાનદી જળ વિવાદ ટ્રિબ્યુનલની રચના કરી.
- મહાન ડેમ્સ / પ્રોજેક્ટ્સ મહાનદી પર:
 - હિરાકુડ ડેમ: આ ભારતનો સૌથી લાંબો ડેમ છે.
 - રવિશંકર સાગર, દૂધવા જળાશય, સોડુર જળાશય, હસદેવ બંગો અને ટંડુલા અન્ય મોટા પ્રોજેક્ટ છે.

રાયમોના આસામનો છઠ્ઠો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન બન્યો

- આસામના મુખ્ય પ્રધાન હિમંત બિસ્વા સરમાના જણાવ્યા મુજબ, કોકરાઝાર જિલ્લામાં રાયમોના રિઝર્વ ફોરેસ્ટને આસામના છઠ્ઠા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં અપગ્રેડ કરવામાં આવ્યું છે. આ જંગલ બોડોલેન્ડ ટેરિટોરિયલ રિજન (BTR) હેઠળ આવે છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- આસામમાં પાંચ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો છે—
- કાજીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
- માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
- નામેરી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
- ઓરંગ નેશનલ પાર્ક અને
- ડિબ્રુ-સાઈબોવા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન.

રાયમોના નેશનલ પાર્ક

- આસામનું આ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન BTR હેઠળ કોકરાઝાર જિલ્લાના ગોસાળગાઉન પેટા વિભાગમાં આવેલું છે. આ ઉદ્યાન 422 ચોરસ વિસ્તારને આવરી લેતા એક જંગલનો એક ભાગ છે. તે સૂચિત રીપુ રિઝર્વ ફોરેસ્ટના ઉત્તરીય ભાગને આવરે છે જે માનસ ટાઈગર રિઝર્વનો સૌથી પશ્ચિમનો બફર છે. આ ઉદ્યાનમાં સુવર્ણ લંગૂર, વાઘ, એશિયન હાથી, દીપડા, જંગલી ભેંસ, ભારતીય ગૌર, શિંગડા બીલ્સ, સ્પોટેડ હરણ, પક્ષીઓની 170 પ્રજાતિઓ, પતંગિયાની 150 જાતિઓ અને 380 જાતિના છોડ અને ઓર્કિડ જોવા મળે છે.

માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

- આ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન આસામમાં યુનેસ્કો પ્રાકૃતિક વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ, એલિફન્ટ રિઝર્વ, પ્રોજેક્ટ ટાઈગર રિઝર્વ અને બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ છે. તે ભૂટાનના રોયલ માનસ નેશનલ

પાર્કની બાજુમાં છે. તે જંગલી ભેંસ સિવાય સુવર્ણ લંગુર, પિંગ્વી હોગ, કાયબો અને સસલા જેવા દુર્લભ અને લુપ્તપ્રાય સ્થાનિક વન્ય જીવન માટે જાણીતું છે.

અરૂણાચલ પ્રદેશમાં મોનાલની બે પ્રજાતિઓ મળી

- મધ્ય અરૂણાચલ પ્રદેશના ઉચ્ચ સિયાંગ જિલ્લામાં સ્થાનિક વન્યપ્રાણી ઉત્સાહીઓ દ્વારા મોનાલની બે પ્રજાતિઓ શોધવામાં આવી.
- શોધાયેલી પ્રજાતિઓ હિમાલયન મોનલ છે, જેને લોફોફોરસ ઈમ્પેજેનસ (Lophophorus Impejanus) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે અફઘાનિસ્તાનથી ઉત્તરપૂર્વ ભારત સુધી વ્યાપકપણે જોવા મળે છે.
- જ્યારે બીજી પ્રજાતિ સ્લેટરની મોનલ (Sclater's Monal) છે જેને લોફોફોરસ સ્લેટરિ (Lophophorus Sclateri) પણ કહેવામાં આવે છે તે દક્ષિણ ચીન અને ઉત્તરી મ્યાનમારમાં જોવા મળે છે. IUCN (International Union of Conservation of Nature) દ્વારા તેને સંવેદનશીલ તરીકે સૂચિબદ્ધ કરાઈ છે. તે કોમજી લિપિક (Komji Lipik)ની નજીક 2,850 મીટરની ઉંચાઈએ જોયું હતું.
- આ પક્ષીઓને સમુદ્રની સપાટીથી 4,173 મીટરની ઉંચાઈએ માઉન્ટ ઈકો ડમ્બિંગ (Mount Eko Dumbing) પર જોવામાં આવ્યા હતા.

Back to basics : મોનલ બર્ડ (Monal)

- મોનાલ પક્ષી તીતળ (pheasant) નામના તિજોરી પરિવારના વંશ લોફોફોરસથી સંબંધિત છે. જેને Phasianidae કહેવાય છે. નર પક્ષીઓ રંગબેરંગી, બહુરંગી પ્લમેજ ધરાવે છે. તેઓ આહાર તરીકે મૂળ, ગોળો અને જંતુઓ પસંદ કરે છે. નિવાસસ્થાન વિનાશ અને શિકારને લીધે તેઓ નિર્બળ તરીકે સૂચિબદ્ધ છે.

સિયાંગ જિલ્લો (Siang District)

- તે અરૂણાચલ પ્રદેશનો 21 મો જિલ્લો છે જે પશ્ચિમ સિયાંગ અને પૂર્વ સિયાંગ જિલ્લાઓને વિભાજીત કરીને બનાવવામાં આવ્યો છે. તેનું ઉદ્ઘાટન તત્કાલિન મુખ્યમંત્રી નખમ તુકીએ 27 નવેમ્બર, 2015 ના રોજ કર્યું હતું. તે આ જિલ્લામાંથી વહેતી સિયાંગ નદીના નામ પરથી નામ પાડવામાં આવ્યું છે. માનવામાં આવે છે કે સિયાંગ હિમાલયના ઉત્તરીય ભાગમાં આંગ્સી ગ્લેશિયર (Angsi Glacier)થી ઉભવ્યું છે. અરૂણાચલ પ્રદેશની આદિ જાતિ (Adi Tribe) મુખ્યત્વે આ જિલ્લામાં વસે છે.

CESL અને લદાખે લદાખને કાર્બનને તટસ્થ બનાવવાની સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- રાજ્યની માલિકીની કન્વર્જન્સ એનર્જી સર્વિસીસ લિમિટેડ (CESL) એ કેન્દ્રશાસિત લદાખને કાર્બન-તટસ્થ બનાવવા માટે લદાખ વહીવટીતંત્ર સાથે કરાર કર્યો છે.

સમજૂતીના મેમોરેન્ડમ વિશે

- CESL, જે એનર્જી એફિશિયન્સી સર્વિસીસ લિમિટેડ (EESL) ની સંપૂર્ણ માલિકીની પેટાકંપની છે, તેને સ્વચ્છ અને લીલોતરી બનાવવા માટે લદાખ એડમિનિસ્ટ્રેશન સાથે સમજૂતી પત્ર MoU પર એક હસ્તાક્ષર કર્યા.
- આ અંતર્ગત, ઘણા સ્વચ્છ ઉર્જા અને ઉર્જા દક્ષતા કાર્યક્ષમતા કાર્યક્રમો લાગુ કરવામાં આવશે.

Back to basics : પ્રોજેક્ટ

- CESL સોલાર મીની અને માઈક્રો-ગ્રીડ સોલ્યુશન્સ, એનર્જી સ્ટોરેજ-આધારિત સોલ્યુશન્સ, એનર્જી એફિશિયન્ટ લાઈટિંગ, કાર્યક્ષમ રસોઈ સ્ટોવ અને ઇલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા સોલ્યુશન્સ જેવા પ્રોજેક્ટ્સ પર કામ કરશે. તે લદાખમાં ખૂબ જ ઠંડા તાપમાન માટે ઘરેલું ઉપકરણો, ઇલેક્ટ્રિક હીટિંગ, પમ્પ સેટ્સ અને રસોઈ સેટ માટેના આરોગ્યપ્રદ ઉકેલોનો વિકાસ કરશે.

મહત્વ

- લદાખ માટે ઉર્જા પ્રવેશ સર્વોચ્ચ છે. લદાખને વિકેન્દ્રિત ઉર્જા-કાર્યક્ષમ ઉકેલો જેવા ટકાઉ ઉકેલોની જરૂર છે જે લદાખના મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં સરળતાથી લાગુ થઈ શકે છે. આ પ્રોજેક્ટ લદાખને કાર્બન-તટસ્થ બનાવવા માટે અશિભૂત ઈંધણને દૂર કરશે. જો સૌર સંભવિતતાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો તે આ ક્ષેત્રમાં વ્યવસાય અને નોકરીઓને વેગ આપશે.

દેહિંગ પટકાઈ (Dehing Patkai) આસામનો 7 મો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન બન્યો

- આસામ સરકારે દેહિંગ પટકાઈ (Dehing Patkai) ને રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન તરીકે સૂચિત કર્યું છે જે આસામ ખીણના ઉષ્ણકટિબંધીય ભીના સદાબહાર જંગલોનો છેલ્લો ભાગ હતો.
- આ સૂચના આસામના કોકરાઝાર જિલ્લામાં રાયમોના નેશનલ પાર્કની ઘોષણા પછી આવી છે.
- આસામ હવે ભારતનું ત્રીજું સૌથી વધુ (7) રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો ધરાવતું રાજ્ય બન્યું છે.
- મધ્ય પ્રદેશમાં સૌથી વધુ 12 રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો છે, ત્યારબાદ અંદમાન અને નિકોબાર આઈલેન્ડ્સમાં 9 રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો છે.



Back to basics : આસામમાં રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો

- > આસામમાં પાંચ જૂના રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો છે જેમાં શામેલ છે—
- > કાજીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
- > માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
- > નામેરી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
- > ઓરંગ નેશનલ પાર્ક
- > ડિબ્રુ-સાઈબોવા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
- > આમાં કાજીરંગા અને માનસ યુનેસ્કોની વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સ અને વાળનો સંગ્રહ છે. નામેરી અને ઓરંગને ટાઈગર રિઝર્વેઝ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે.

દેહિંગ પટકાઈ (Dehing Patkai)

- > દેહિંગ પટકાઈનું ક્ષેત્રફળ 234.26 ચોરસ કિલોમીટર છે. તે આસામના ડિબ્રુગઢ અને ટીનસુકિયા જિલ્લાઓને આવરી લે છે. તે હાથીઓનો મુખ્ય નિવાસસ્થાન છે. તેને પર્તગિયાની 310 જાતો મળી છે. આ ઉદ્યાનમાં સરિસૃપ અને સસ્તન પ્રાણીઓની 47 પ્રજાતિઓ પણ છે, જેમાં વાઘ અને ચિત્તાનો સમાવેશ થાય છે. તેનું સંચાલન ડિગ્બોઈ ફોરેસ્ટ વિભાગની સોરૈપંગ રેન્જ (Soraipung Range) અને ડિબ્રુગઢ ફોરેસ્ટ વિભાગની જેપોર રેન્જ (Jeypore Range) દ્વારા કરવામાં આવશે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. દેહિંગ પટકાઈ (Dehing Patkai) ક્યાં રાજ્યનો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન બન્યો?

(A) મધ્યપ્રદેશ	(B) અરૂણાચલ પ્રદેશ
(C) ઉત્તરાખંડ	(D) આસામ
2. બ્લેક કાર્બન (BC) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. બ્લેક કાર્બન એ એરોસોલનો એક પ્રકાર છે.
 2. એરોસોલ એ માર્ફકોસ્કોપિક સોલિડ કણો અથવા હવામાં પ્રવાહી ટીપુંનું સસ્પેન્શન છે.
 3. એરોસોલ્સમાં કાળા કાર્બન (દા.ત. બ્રાઉન કાર્બન, સલ્ફેટ્સ) વાતાવરણમાં પરિવર્તન માટેનું બીજું સૌથી મહત્વપૂર્ણ એન્થ્રોપોજેનિક એજન્ટ અને હવાના પ્રદૂષણને કારણે થતાં પ્રતિકૂળ અસરોને સમજવા માટેના પ્રાથમિક એજન્ટ તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત છે.
 4. તે ગેસ અને ડીઝલ એન્જિન, કોલસાથી ચાલતા પાવર પ્લાન્ટ્સ અને અન્ય સ્ત્રોતોમાંથી ઉત્સર્જિત થાય છે જે અશિમભૂત ઈધણને બાળી નાખે છે. તેમાં રજકણ પદાર્થ અથવા PM નો નોંધપાત્ર ભાગ છે, જે હવા પ્રદૂષક છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

3. વૈગઈ નદી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે પશ્ચિમી ઘાટ – (Western Ghat વરુખાદ હિલ્સ)થી ઉદ્ભવે છે.
 2. તે તમિલનાડુના પંડ્યા નાડુ (Pandy Nadu) ક્ષેત્રમાંથી પસાર થાય છે. આ નદી તમિલનાડુના પાંચ જિલ્લા એટલે કે થેની, મદુરાઈ, રામાનાથપુરમ, શિવગંગાઈ અને ડિડિગુલની પીવાના પાણીની જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરે છે.
 3. તેની મુખ્ય ઉપનદીઓ સુરુલિયારૂ, મુલાયારૂ, વરાગનાધિ, મંજાલારૂ, કોટ્ટાગુડી, કૃદુમલ અને અપરૂ છે. આ નદી પણ 2,00,000 હેક્ટર ખેતીલાયક જમીનને સિંચન કરે છે.
 4. વૈગઈ દક્ષિણ તમિલનાડુમાં સ્થિત પ્રાચીન અને સમૃદ્ધ પંડ્યા રાજ્ય (4 થી 11 મી સદી) ની પ્રખ્યાત રાજધાની મદુરાઈ દ્વારા વહેતી હતી. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4
4. હિંદુકુશ હિમાલય(HKH) પ્રદેશના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. આ ઘણીવાર પૃથ્વી પરના 'ત્રીજા ધ્રુવ' તરીકે ઓળખાય છે, તે ભારત, નેપાળ અને ચીન સહિતના આઠ દેશોમાં 3,500 ચોરસ કિલોમીટરમાં ફેલાયેલ છે.
 2. એન્ટાર્કટિકા અને આર્કટિક પછી તેમાં વિશ્વનો ત્રીજું સૌથી વધુ સ્થિર જળ સંગ્રહ છે.
 3. આ ક્ષેત્રના પર્વતોમાં 240 મિલિયનથી વધુ લોકો રહે છે. 1.7 અબજ નદીના તટપ્રદેશમાં ડાઉનસ્ટ્રીમ રહે છે, જ્યારે આ બેસિનમાં ઉગાડવામાં આવતું ખોરાક ત્રણ અબજ લોકો સુધી પહોંચે છે.
 4. હિમનદીઓ ઓછામાં ઓછી 10 મુખ્ય નદી પ્રણાલીને ટકાવી રાખે છે જે આ ક્ષેત્રમાં કૃષિ પ્રવૃત્તિઓ, પીવાનું પાણી અને જળવિદ્યુત ઉત્પાદનને અસર કરે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4
5. મહાનદી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. મહાનદી એ ઓડિશા રાજ્યની સૌથી મોટી નદી અને દ્વીપકલ્પમાં ભારતની ત્રીજી સૌથી મોટી (ગોદાવરી અને કૃષ્ણા નદીઓ પછી) છે.
 2. મહાનદી છત્તીસગઢ, મધ્યપ્રદેશ, ઓડિશા, ઝારખંડ અને મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં વહે છે.
 3. તેનો બેસિન ઉત્તરમાં મધ્ય ભારતની ટેકરીઓ, દક્ષિણ અને પૂર્વમાં પૂર્વ ઘાટ અને પશ્ચિમમાં મૈકલ રેન્જથી બંધાયેલ છે.
 4. આ નદી અમરકંટક દક્ષિણમાં, છત્તીસગઢ રાજ્યના બસ્તર ટેકરીઓમાં સિલાવા નજીક ઉદ્ભવે છે. તથા મહાનદીની મહાન ઉપનદીઓ શિવનાથ નદી, હસ્ડેઓ નદી, માંડ નદી, ઈબ નદી, જંક નદી, તેલ નદી છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

6. નીચેનામાંથી કયાં રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો આસામમાં આવેલા છે?

1. માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
2. નામેરી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
3. ઓરંગ નેશનલ પાર્ક

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. તાજેતરમાં કયાં રાજ્યમાં મોનાલની બે પ્રજાતિઓ મળી આવી છે?

- (A) મેઘાલય (B) જમ્મુ-કાશ્મીર
(C) ઉત્તરાખંડ (D) અરુણાચલ પ્રદેશ

8. લદ્દાખને કાર્બનને તટસ્થ બનાવવાના પ્રોજેક્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાજ્યની માલિકીની કન્વર્જન્સ એનર્જી સર્વિસીસ લિમિટેડ (CESL) એ કેન્દ્રશાસિત લદ્દાખને કાર્બન-તટસ્થ બનાવવા માટે લદ્દાખ વહીવટીતંત્ર સાથે કરાર કર્યો છે.
2. CESL સોલાર મીની અને માઈક્રો-ગ્રીડ સોલ્યુશન્સ, એનર્જી સ્ટોરેજ-આધારિત સોલ્યુશન્સ, એનર્જી એફિશિયન્ટ લાઈટિંગ, કાર્યક્ષમ રસોઈ સ્ટોવ અને ઇલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા સોલ્યુશન્સ જેવા પ્રોજેક્ટ્સ પર કામ કરશે.
3. તે લદ્દાખમાં ખૂબ જ ઠંડા તાપમાન માટે ઘરેલુ ઉપકરણો, ઇલેક્ટ્રિક હીટિંગ, પમ્પ સેટ્સ અને રસોઈ સેટ માટેના આરોગ્યપ્રદ ઉકેલોનો વિકાસ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ENGLISH GRAMMAR

Google Play

ICE APP
ICE CLICKS
ડાઉનલોડ કરો




ASHOK CHAUDHARY

GET DISCOUNT
ENTER PROMO CODE

PROMO CODE

ashok10

છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ

> તાજેતરમાં, મરાઠા રાજા છત્રપતિ શિવાજી (Chhatrapati Shivaji) ના રાજ્યાભિષેક દિન (6 જૂન) ના પ્રસંગે ગોવા સરકારે એક શોર્ટ ફિલ્મ રજૂ કરી હતી.

■ જન્મ:

> તેમનો જન્મ 19 ફેબ્રુઆરી, 1630 ના રોજ હાલના મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના પૂના જિલ્લાના શિવનેરી કિલ્લામાં થયો હતો.
> શિવાજીનો જન્મ મરાઠા સેનાના શાહજી ભોંસલેના ઘરે થયો હતો, જેમણે બિજાપુર સલ્તનત હેઠળ પુણે અને સુપેની જાગીર મેળવી હતી. એક ધર્મનિષ્ઠ સ્ત્રી જીજાબાઈના ધાર્મિક ગુણોની તેમના પર ઉંડી અસર પડી.

પ્રારંભિક જીવન

> તેમણે 1645 ની સાલમાં પ્રથમ વખત પોતાનો લશ્કરી ઉત્સાહ દર્શાવ્યો, જ્યારે નાની ઉંમરે તેણે વિજયપુર હેઠળના તોર્ના કિલ્લા (Torna Fort) નો સફળતાપૂર્વક કબજો લીધો.
> તેણે કોંડના કિલ્લો પણ કબજો કર્યો હતો. આ બંને કિલ્લાઓ બિજાપુરના આદિલ શાહ હેઠળ હતા.

Back to basics : મહત્વપૂર્ણ યુદ્ધ

પ્રતાપઢનું યુદ્ધ, 1659	આ યુદ્ધ મહારાષ્ટ્રના સતારા શહેર નજીક પ્રતાપઢના કિલ્લા પર મરાઠા રાજા છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ અને આદિલશાહી જનરલ અફઝલ ખાનની સૈન્ય વચ્ચે લડ્યું હતું.
પવન ખાંડની યુદ્ધ, 1660	આ યુદ્ધ મહારાષ્ટ્રના કોલ્હાપુર શહેર નજીક (વિશાલગઢ કિલ્લાની આસપાસ) એક ટેકરી પાસે પર મરાઠા સરદાર બાજી પ્રભુ દેશપાંડે અને આદિલશાહીના સિદ્દી મસૂદ વચ્ચે લડ્યું હતું.
સુરતનું યુદ્ધ, 1664	આ યુદ્ધ ગુજરાતના સુરત શહેર નજીક છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ અને મોગલ કપ્તાન ઈનાયત ખાન વચ્ચે થયું હતું.
પુરંદરનું યુદ્ધ, 1665	આ યુદ્ધ મોગલ સામ્રાજ્ય અને મરાઠા સામ્રાજ્ય વચ્ચે લડ્યું હતું.

સિંહગઢનું યુદ્ધ, 1670	મહારાષ્ટ્રના પૂના શહેર નજીક સિંહગઢ ના કિલ્લા પર મરાઠા શાસક શિવાજી મહારાજના સેનાપતિ તનાજી માલુસારે અને મોગલ સૈન્યના વડા એવા જયસિંહ પહેલાના કિલ્લાના ઉદયબહેન રાઠોડ વચ્ચે યુદ્ધ થયું હતું.
કલ્યાણનું યુદ્ધ, 1682-83	આ યુદ્ધમાં, મોગલ સામ્રાજ્યના બહાદુર ખાને મરાઠા સેનાને હરાવી કલ્યાણ પર કબજો કર્યો.
સંગમનેરનું યુદ્ધ, 1679	આ યુદ્ધ મોગલ સામ્રાજ્ય અને મરાઠા સામ્રાજ્ય વચ્ચે લડ્યું હતું. આ છેલ્લી લડાઈ હતી જેમાં મરાઠા રાજા શિવાજી લડ્યા હતા.

મોગલો સાથે સંઘર્ષ

- > મરાઠાઓએ વર્ષ 1657 માં અહમદનગર નજીક અને જુનર ખાતે મોગલ પ્રદેશ પર દરોડા પાડ્યા હતા.
- > ઔરંગઝેબે અહમદનગર ખાતે શિવાજીની સેનાને હરાવી ચૂકેલા નસિરી ખાનને મોકલીને દરોડાની પ્રતિક્રિયા આપી હતી.
- > શિવાજીએ વર્ષ 1659 માં પૂણે ખાતે શાસ્તા ખાન (ઔરંગઝેબના મામા) અને બીજપુરની સૈન્યની મોટી સૈન્યને પરાજિત કરી.
- > શિવાજીએ 1664 ની સાલમાં સુરતનાં મોગલ ટ્રેડિંગ બંદરનો કબજો લીધો હતો.
- > જૂન 1665 માં, શિવાજી અને રાજા જયસિંહ પ્રથમ (ઔરંગઝેબનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા) વચ્ચે પુરંદરની સંધિ પર હસ્તાક્ષર થયા.
- > આ સંધિ મુજબ મરાઠાઓએ મોગલોને ઘણા કિલ્લા આપવાના હતા અને શિવાજી આગ્રા ખાતે ઔરંગઝેબને મળવા સંમત થયા હતા. શિવાજી પણ તેમના પુત્ર સંભાજીને આગ્રા મોકલવા સંમત થયા.
- શિવાજીની ઘરપકડ:
> 1666 માં શિવાજી આગ્રામાં મુઘલ બાદશાહને મળવા ગયા ત્યારે મરાઠા યોદ્ધાને લાગ્યું કે ઔરંગઝેબે તેમનું અપમાન કર્યું છે અને તે દરબારની બહાર આવી ગયો.
> જે બાદ તેમની ઘરપકડ કરી કેદી લઈ લેવામાં આવ્યો હતો. શિવાજી અને તેના પુત્રના આગ્રાથી ભાગી છૂટવાની વાર્તા હજી અધિકૃત નથી.
> આ પછી, 1670 સુધી મરાઠા અને મોગલો વચ્ચે શાંતિ રહી.
> મુગલો દ્વારા સંભાજીને અપાયેલી બેરારની જાગીર તેની પાસેથી પાછી લઈ લેવામાં આવી.
> તેના જવાબમાં, શિવાજીએ ચાર મહિનાના ટૂંકા ગાળામાં મુગલોના ઘણા વિસ્તારો પર હુમલો કર્યો અને ફરીથી કબજો કર્યો.

- પોતાની સૈન્ય વ્યૂહરચના દ્વારા, શિવાજીએ ડેક્કન અને પશ્ચિમ ભારતમાં વિશાળ જમીન મેળવી.

સન્માનિત શીર્ષક

- 6 જૂન, 1674 ના રોજ રાયગઢ ખાતે શિવજીને મરાઠાઓના રાજા તરીકે તાજ પહેરાવવામાં આવ્યો હતો.
- તેમણે છત્રપતિ, શક્તા, ક્ષત્રિય કુલવંત અને હંડવા ધર્મધરકરનાં બિરુદ ગ્રહણ કર્યાં હતાં.
- શિવાજી દ્વારા સ્થાપિત મરાઠા સામ્રાજ્ય સમય જતાં વધ્યું અને 18 મી સદીની શરૂઆતમાં પ્રબળ ભારતીય સત્તા બની.

મૃત્યુ

- તેમનું 3 એપ્રિલ, 1680 ના રોજ અવસાન થયું.

શિવાજી હેઠળ વહીવટ

- કેન્દ્રીય વહીવટ:
 - શિવાજી દ્વારા પ્રશાસનની મજબૂત પ્રણાલી માટે તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી જે ડેક્કન વહીવટની શૈલીથી ભારે પ્રેરિત હતી.
 - અહમદનગરના મલિક અંબર (Malik Amber)ની સુધારાથી મોટાભાગના વહીવટી સુધારાઓ પ્રેરિત હતા.
 - રાજા રાજ્યના સર્વોચ્ચ વડા હતા, જેને 'અષ્ટપ્રધાન' તરીકે ઓળખાતા આઠ પ્રધાનોના જૂથ દ્વારા મદદ કરવામાં આવી હતી.
 - મુખ્ય પ્રધાન તરીકે ઓળખાતા પેશ્વા મૂળ રાજા શિવાજીની સલાહકાર સમિતિના વડા હતા.
- મહેસૂલ વહીવટ:
 - શિવાજીએ જાગીરદારી પ્રથાને નાબૂદ કરી અને તેને બદલી નાંખી અને વારસાગત મહેસૂલ અધિકારીઓની સ્થિતિ બદલીને દેશમુખ, દેશપાંડે, પાટીલ અને કુલકર્ણી તરીકે ઓળખાતા.
 - શિવાજીએ મીરાસદારો (Mirasdar)ની કડક દેખરેખ રાખી જેમને જમીન ઉપર વંશપરંપરાગત અધિકાર હતા.
 - મહેસૂલ પ્રણાલી મલિક અંબરની કાથી સિસ્ટમ (Kathi System)થી પ્રેરિત હતી, જેમાં જમીનના દરેક ટુકડાને લાકડી અથવા કાઠી દ્વારા માપવામાં આવી હતી.
 - ચોથ અને સરદેશમુખી અન્ય આવકનાં સ્ત્રોત હતા.
 - મરાઠા આક્રમણના બચાવના બદલામાં બિન-મરાઠા વિસ્તારોમાંથી એકત્રિત કરવામાં આવેલી કુલ આવકનો ચોથો (1/4) ભાગ ચોથ હતો.
 - તે આવકના 10 ટકા જેટલી આવકનો ઉપયોગ કરતી હતી જે વધારાના ટેક્સના રૂપમાં હતી.
- લશ્કરી વહીવટ:
 - શિવાજીએ શિસ્તબદ્ધ અને કાર્યક્ષમ સૈન્યની રચના કરી.
 - સામાન્ય સૈનિકોને રોકડમાં ચૂકવવામાં આવતા હતા, પરંતુ મુખ્ય અને સૈન્ય કમાન્ડરને જાગીર ગ્રાન્ટ્સ (સરંજમ અથવા મોકાસા) દ્વારા ચૂકવવામાં આવતા હતા.
 - મરાઠા સૈન્યમાં પાયદળ સૈનિકો, ઘોડેસવાર, નૌકાદળ વગેરેનો સમાવેશ થતો હતો.

ગોવા સરકાર છત્રપતિ શિવાજીના કિલ્લાઓ, મંદિરોનું નવીનીકરણ કરશે

- ગોવા સરકારે શિવાજી મહારાજ પર તેમના રાજ્યાભિષેક દિન નિમિત્તે એક ટૂંકી ફિલ્મ રિલીઝ કરી છે, જેમાં ગોવાના ઇતિહાસ અને પોર્ટુગીઝો સામે લડવામાં શિવાજીની ભૂમિકા પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે.
- "છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ શિવરાજ્યાભિષેક દિવસ" નામની આ ફિલ્મ કોંકણી અને હિન્દી સંસ્કરણમાં સોશિયલ મીડિયા પર રીલિઝ થઈ હતી. આ ફિલ્મ સેંકડો સાચી વાર્તાઓને પ્રકાશિત કરે છે કે જેના માટે ભાવિ પેઢીઓને જાગૃત રહેવાની જરૂર છે.

Back to basics : છત્રપતિ શિવાજી

- શિવાજીનો જન્મ 19 ફેબ્રુઆરી, 1630 ના રોજ શિવનેરી કિલ્લા પર, જીજાબાઈ અને શાહજી ભોંસલેને ત્યાં થયો હતો. શિવજી મરાઠા રાષ્ટ્રના મહાન નેતા અને નિર્માતા હતા. તેમણે શક્તિશાળી મોગલો સામે લડતા, તમામ અવરોધો સામે ડેક્કનમાં હિન્દુ રાજ્યની સ્થાપના કરી. તેમણે મોગલ શાસક ઔરંગઝેબના જુલમ સામે લડવાની જનતાને પ્રેરણા આપી અને તેમને એક કર્યાં, તેમનામાં ગર્વ અને રાષ્ટ્રવાદની ભાવના ઉભી કરી.
- તેમણે અસરકારક નાગરિક અને લશ્કરી વહીવટ દ્વારા તેમના રાજ્યને સ્થિર કર્યું. તેમના રાજ્યમાં બધા ધર્મો અને સંપ્રદાયો પ્રત્યે સહિષ્ણુતા હતી. તેમણે મહેસૂલ સંગ્રહની સિસ્ટમો રજૂ કરી હતી.

પ્રશ્નોત્તરી

- કયાં રાજ્ય દ્વારા છત્રપતિ શિવાજીના કિલ્લાઓ, મંદિરોનું નવીનીકરણ કરાશે?

(A) મહારાષ્ટ્ર	(B) મધ્યપ્રદેશ
(C) કર્ણાટક	(D) ગોવા
- છત્રપતિ શિવજીના મહત્વપૂર્ણ યુદ્ધ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - પ્રતાપરુદ્રનું યુદ્ધ, 1659: આ યુદ્ધ મહારાષ્ટ્રના સતારા શહેર નજીક પ્રતાપગઢના કિલ્લા પર મરાઠા રાજા છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ અને આદિલશાહી જનરલ અફઝલ ખાનની સૈન્ય વચ્ચે લડ્યું હતું.
 - સુરતનું યુદ્ધ, 1664: આ યુદ્ધ ગુજરાતના સુરત શહેર નજીક છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ અને મોગલ કપ્તાન ઈનાયત ખાન વચ્ચે થયું હતું.
 - પુરંદરનું યુદ્ધ, 1665: આ યુદ્ધ મોગલ સામ્રાજ્ય અને મરાઠા સામ્રાજ્ય વચ્ચે લડ્યું હતું.
 - સંગમનેરનું યુદ્ધ, 1679: આ યુદ્ધ મોગલ સામ્રાજ્ય અને મરાઠા સામ્રાજ્ય વચ્ચે લડ્યું હતું. આ છેલ્લી લડાઈ હતી જેમાં મરાઠા રાજા શિવાજી લડ્યા હતા.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4



સેનામાં મહિલાઓ

- તાજેતરમાં, આર્મી એવિએશન કોર્પ્સમાં પ્રથમ વખત, બે મહિલા અધિકારીઓની પસંદગી હેલિકોપ્ટર પાઈલટ તાલીમ માટે કરવામાં આવી છે. તે જુલાઈ 2022 માં તાલીમ પૂર્ણ કર્યા પછી ફ્રન્ટ લાઈન ફ્લાઈંગ ડ્યુટીમાં જોડાશે.
- હાલ સુધી આર્મી એવિએશન કોર્પ્સમાં મહિલા અધિકારીઓને માત્ર ગ્રાઉન્ડ ડ્યુટી આપવામાં આવી હતી.

Back to basics : સશસ્ત્ર દળોમાં જમાવટ

- સેના, વાયુસેના અને નૌકાદળ દ્વારા વર્ષ 1992 માં મહિલાઓને શોર્ટ-સર્વિસ કમિશન (Short-Service Commission-SSC) અધિકારીઓ તરીકે સામેલ કરવાનું શરૂ કરાયું હતું.
- આ પહેલીવાર હતું જ્યારે મહિલાઓને તબીબી પ્રવાહની બહાર સૈન્યમાં જોડાવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 2015 માં સેનામાં મહિલાઓ માટે એક વળાંક આવ્યો જ્યારે ભારતીય વાયુ સેના (Indian Air Force- IAF) એ તેમને ફાઈટર પ્રવાહમાં સામેલ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.
- વર્ષ 2020 માં, સુપ્રીમ કોર્ટે (SC) કેન્દ્ર સરકારને સેનાના બિન-લડાઈ સહાયક એકમોમાં મહિલા અધિકારીઓને તેમના પુરૂષ સમકક્ષોની સમાન કાયમી કમિશન (Permanent Commission- PC) આપવાનો આદેશ આપ્યો હતો.
- સુપ્રીમ કોર્ટે 'લિંગ સ્ટીરિયોટાઈપિંગ' અને 'મહિલાઓ સામે લૈંગિક ભેદભાવ' ના આધારે મહિલા અધિકારીઓની શારીરિક મર્યાદા (Physiological Limitations) ઓ અંગે સરકારના વલણને ઠપકો આપ્યો હતો.
- ભારતીય અધિકારીઓની તમામ દસ શાખાઓમાં મહિલા અધિકારીઓને PC આપવામાં આવ્યા છે જેમાં મહિલાઓને SSC માટે શામેલ કરવામાં આવ્યા છે.
- મહિલા હવે પુરૂષ અધિકારીઓની જેમ સમાન આદેશો પરની તમામ કમાન્ડની નિમણૂકોમાં હોદ્દાઓ મેળવવા માટે પાત્ર છે, જે ઉચ્ચ હોદ્દા પર વધુ બઢતી માટે માર્ગ ખોલશે.
- 2021 ની શરૂઆતમાં, ભારતીય નૌસેનાએ લગભગ 25 વર્ષના અંતર પછી ચાર મહિલા અધિકારીઓને યુદ્ધ જહાજોમાં તૈનાત કર્યા.
- ભારતના વિમાનવાહક જહાજ આઈ.એન.એસ. વિક્રમાદિત્ય (INS Vikramaditya) અને કાફલા ટેન્કર આઈ.એન.એસ. શક્તિ (INS Shakti) એ જ એકમાત્ર યુદ્ધ જહાજ છે જેને 1990 ના દાયકાથી તેમની પ્રથમ મહિલા કૂ સોંપવામાં આવી.
- સેનાએ મે 2021 માં મહિલાઓની પ્રથમ ટુકડીને સૈન્ય પોલીસના સૈન્યમાં શામેલ કરી, પ્રથમ વખત મહિલાઓ બિન-અધિકારી કેડરમાં આર્મીમાં સામેલ થઈ.

- જોકે, હજી પણ મહિલાઓને ઈન્ફન્ટ્રી અને સશસ્ત્ર કોર્પ્સ જેવા લડાઈ શસ્ત્રોનો ઉપયોગ કરીને કાફલોમાં પ્રવેશ મેળવવાની મંજૂરી નથી.

આર્મી એવિએશન કોર્પ્સ (Army Aviation Corps- ACC)

- નવેમ્બર 1986 માં સ્થપાયેલ ACC, એડવાન્સ લાઈટ હેલિકોપ્ટર 'ધ્રુવ', ચેતક, ચિત્તા અને ચિતલ હેલિકોપ્ટરના સંચાલનમાં રોકાયેલ છે.
- તે સિયાચીન ગ્લેશિયર સહિત ઉચ્ચ ઉંચાઈવાળા વિસ્તારોમાં સૈન્ય તૈનાત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.
- સંખ્યામાં વધારો:
 - છેલ્લા છ વર્ષમાં આ સંખ્યા લગભગ ત્રણ ગણી વધી ગઈ છે અને મહિલાઓ માટે સતત ગતિએ વધુ તકો ખુલી રહી છે.
 - હાલમાં આર્મી, નૌકાદળ અને એરફોર્સમાં 9,118 મહિલાઓ સેવા આપી રહી છે.
 - વર્ષ 2019 ના આંકડા મુજબ, વિશ્વની બીજી સૌથી મોટી સેનામાં મહિલાઓની સંખ્યા માત્ર 3.8% છે, જ્યારે એરફોર્સમાં તેઓ 13% અને નેવીમાં 6% છે.

લાભ

- જાતીયતા અવરોધ નથી:
 - જો અરજદાર કોઈ પોસ્ટ માટે પાત્ર છે, તો જાતીયતા તેની યોગ્યતા માટે અવરોધ હોઈ શકે નહીં. આધુનિક ઉચ્ચ તકનીકી યુદ્ધના ક્ષેત્રમાં, તકનીકી કુશળતા અને નિર્ણય લેવાની કુશળતા સામાન્ય જડ બળ કરતાં વધુ મૂલ્યવાન બની રહી છે.
- લશ્કરી તત્પરતા:
 - મિશ્રિત જાતિ બળને મંજૂરી આપવી સૈન્યને મજબૂત રાખે છે. સશસ્ત્ર દળો હાલમાં રીટેન્શન અને ભરતી દરમાં થયેલા ઘટાડાથી ગંભીર રીતે પરેશાન છે. લડાઈની ભૂમિકામાં મહિલાઓને મંજૂરી આપીને આ મુશ્કેલીને ઘટાડી શકાય છે.
- અસરકારકતા:
 - મહિલાઓ પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ સેનાપતિઓની સેનામાં નોકરી માટે સૌથી સક્ષમ વ્યક્તિને પસંદ કરવાની ક્ષમતાને મર્યાદિત કરે છે.
- પરંપરા:
 - લડાઈ એકમોમાં મહિલાઓને એકીકૃત કરવા માટે તાલીમ લેવી પડશે. સમય જતાં સંસ્કૃતિઓ બદલાય છે અને આનાથી માતૃત્વની પેટા સંસ્કૃતિઓનો વિકાસ પણ થઈ શકે છે.
- વૈશ્વિક દૃશ્ય:
 - જ્યારે મહિલાઓને યુ.એસ. સૈન્યમાં લડાઈ હોદ્દા માટે યોગ્ય રીતે માન્યતા આપવામાં આવી હતી, ત્યારે તે જાતિ સમાનતા તરફનું એક બીજું પગલું છે. 2018 માં, યુકેની સૈન્યએ નજીકની લડાઈની ભૂમિકાઓમાં સેવા આપતી મહિલાઓ

પરનો પ્રતિબંધ હટાવ્યો, જેનાથી તેમના માટે યુનંદા દળોમાં સેવા કરવાનું સરળ બન્યું.

આગળનો રસ્તો

- મહિલાઓને કમાન્ડ પોસ્ટ્સથી દૂર રાખવામાં આવ્યાં હતાં કારણ કે મહિલાઓને રેન્કમાં અને મોટામાં કમાન્ડિંગ ઓફિસર તરીકે સમસ્યા થાય છે. આમ સંસ્કૃતિ, ધારાધોરણો અને કિંમતોમાં ફક્ત લશ્કરના ક્રમ અને ફાઇલની જ નહીં પણ મોટા પાયે સમાજમાં પરિવર્તન આવશે. આ ફેરફારો લાવવાની જવાબદારી વરિષ્ઠ સૈન્ય અને રાજકીય નેતૃત્વની છે.
- યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, ઈઝરાયેલ, ઉત્તર કોરિયા, ફ્રાંસ, જર્મની, નેધરલેન્ડ, ઓસ્ટ્રેલિયા અને કેનેડાની સૈન્ય એ વૈશ્વિક સૈન્યમાં શામેલ છે જે યુદ્ધની સ્થિતિમાં મહિલાઓને આગળની લાઇનો પર રોજગારી આપે છે.
- દરેક સ્ત્રીને પોતાની પસંદગીના વ્યવસાયને પસંદ કરવાનો અને ટોચ પર ઉભા થવાનો અધિકાર છે કારણ કે સમાનતાનો અધિકાર બંધારણીય ગેરંટી છે.

પર્ફોર્મન્સ ગ્રેડિંગ ઇન્ડેક્સ (PGI)

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય શિક્ષણ પ્રધાને ભારતના રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે 'પર્ફોર્મન્સ ગ્રેડિંગ ઇન્ડેક્સ' (Performance Grading Index- PGI) 2019-20 ના પ્રકાશનને મંજૂરી આપી છે.
- PGI એ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં શાળાના શિક્ષણની સ્થિતિ વિશેની આંતરદષ્ટિ પ્રદાન કરવાનું એક સાધન છે, જેમાં મુખ્ય તબક્કાઓ અથવા લિવર (Levers)નો સમાવેશ થાય છે જે તેમના પ્રભાવ અને નિર્ણાયક ક્ષેત્રોમાં સુધારણાને સંદર્ભિત કરે છે.

Back to basics : પર્ફોર્મન્સ ગ્રેડિંગ ઇન્ડેક્સ (PGI) વિશે

- **પૃષ્ઠભૂમિ:**
- 2017-18ના સંદર્ભમાં રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે PGI પ્રથમવાર વર્ષ 2019 માં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.
- **PGI:**
- રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ 2019-20 માટે આ શ્રેણીનું ત્રીજું પ્રકાશન છે.
- **ઉદ્દેશ:**
- PGI ક્વાયતની કલ્પના છે કે ઇન્ડેક્સ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને બહુપક્ષીય હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રેરે છે જે ઈચ્છિત મહત્તમ શિક્ષણ પરિણામ લાવશે.
- PGI રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત કેન્દ્રોને તે અંતરાલોને નિર્દેશ કરવામાં મદદ કરે છે જે શાળા શિક્ષણના દરેક સ્તરને મજબૂત બનાવવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે હસ્તક્ષેપ માટેના ક્ષેત્રોને પ્રાધાન્ય આપે છે.

અમલીકરણ એજન્સી

- આ શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતા વિભાગ (DoSEL) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી છે.

માહિતીનો સ્ત્રોત

- યુનિફાઇડ ડિસ્ટ્રિક્ટ ઈન્ફર્મેશન સિસ્ટમ ફોર એજ્યુકેશન (UDISE), NCERTનો નેશનલ એચિવમેન્ટ સર્વે (NAS), મિડ ડે મીલ વેબસાઇટ, પબ્લિક ફાઇનાન્સિયલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (PFMS) અને DoSEL ના શગુન પોર્ટલ પર સ્ટેટ્સ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા અપલોડ કરેલી માહિતી, DoSEL સાથે શેર કરવામાં આવી છે.

કાર્યપ્રણાલી

- PGI બે કેટેગરીમાં વહેંચાયેલું છે, જેમ કે પરિણામ, શાસન અને સંચાલન અને 1000 ની કુલ ભાર ધરાવતા કુલ 70 સૂચકાંકોનો સમાવેશ થાય છે.
- કેટેગરી હેઠળના ડોમેન્સ(Domains) માં શામેલ છે: એક્સેસ, ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સુવિધાઓ, ઈકિવટી, શાસન પ્રક્રિયાઓ.

PGI 2019-20 ના મહત્વપૂર્ણ તારણો

- **રાજ્ય મુજબની કામગીરી:**
- આ આંકડા મુજબ, રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ ગત વર્ષની તુલનામાં 2019-20માં PGI ના સ્કોરમાં સુધારો કર્યો છે.
- અંદમાન અને નિકોબાર આઇલેન્ડ્સ, અરુણાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, પુડુચેરી, પંજાબ અને તમિલનાડુએ PGIના કુલ સ્કોરમાં 10% નો સુધારો કર્યો છે.
- **આંતર-રાજ્ય અંતરાલ:**
- વર્ષ 2019-20માં મહત્તમ શક્ય 1000 પોઇન્ટ પરના રાજ્યના અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચેની શ્રેણી 380 પોઇન્ટથી વધુ છે.
- **ડોમેન (Domain-wise) મુજબનું પ્રદર્શન:**
- એક્સેસ: (Access) ડોમેન્સની દ્રષ્ટિએ અંદમાન-નિકોબાર આઇલેન્ડ્સ, લક્ષદ્વીપ અને પંજાબમાં 10% કે તેથી વધુનો સુધારો થયો છે.
- ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સુવિધાઓ: રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં 'ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સુવિધાઓ' માં 10% થી વધુનો સુધારો થયો છે, જ્યારે આંદામાન અને નિકોબાર આઇલેન્ડ્સ અને ઓડિશાએ તેમના ડોમેન સ્કોર્સમાં 20% થી વધુનો સુધારો કર્યો છે.
- સમાનતા અથવા ઈકિવટી: અરુણાચલ પ્રદેશ, મણિપુર અને ઓડિશામાં ઈકિવટીમાં 10% થી વધુનો સુધારો થયો છે.
- **શાસન પ્રક્રિયા:**
- આ 19 રાજ્યોમાં 10% કે તેથી વધુનો સુધારો થયો છે.



- > આંદામાન અને નિકોબાર આઇલેન્ડ, આંધ્રપ્રદેશ, અરુણાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, પંજાબ, રાજસ્થાન અને પશ્ચિમ બંગાળમાં ઓછામાં ઓછા 20 ટકાનો સુધારો થયો છે.

આગળનો રસ્તો

- > વિશ્વસનીય, સમયસર અને સહભાગી માહિતી પ્રણાલી સાથે એક મજબૂત અને કાર્યક્ષમ ડેટા વિશ્લેષણ માળખું કોઈપણ સરકારી પ્રોગ્રામના સફળ અમલીકરણની ચાવી છે.
- > શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાના ક્ષેત્રમાં શિક્ષણનો અધિકાર, રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 અને સ્વપ્નદ્રષ્ટા ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG) સમગ્ર શિક્ષા (SS), મધ્યાહન ભોજન (MDM) જેવી સરકારી યોજનાઓના સક્ષમ ધારાકીય કાયદાકીય માળખા દ્વારા માર્ગદર્શન આપવાનો છે. અને જણાવે છે કે રાજ્ય દ્વારા સમાન યોજનાઓ જો તેનું અસરકારક રીતે નિરીક્ષણ કરવામાં આવે તો ઈચ્છિત પરિણામો પ્રદાન કરશે.
- > રીઅલ ટાઈમ ડેટા પ્રાપ્યતા સિસ્ટમ ફેમવર્ક (એટલે કે, UDISE+ શુકન વગેરે) અને PGI તેના ઉદ્દેશ્ય અને એકંદર કામગીરી મૂલ્યાંકન માળખા દ્વારા શાળા શિક્ષણ ક્ષેત્રે નીતિના અસરકારક અમલીકરણ માટે યોગ્ય સંયોજન પ્રદાન કરશે.
- > પ્રદર્શન આધારિત ગ્રાન્ટ આ ક્ષેત્ર પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને જરૂરી ગતિ આપશે, જે દેશના સર્વાંગી વિકાસ અને વૃદ્ધિ માટે નિર્ણાયક છે.

QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ 2022

- > QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સ 2022 મુજબ, ટોચની 200 યુનિવર્સિટીઓમાં ભારતની સ્થિતિ છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં યથાવત્ છે.

QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સ વિશે

- > ક્વાલિટી સાયમન્ડ્સ (QS) વ્યક્તિગત અને વ્યાવસાયિક વિકાસને આગળ વધારવાના લક્ષ્યાંક સાથે મહત્વાકાંક્ષી વ્યાવસાયિકો માટે અગ્રણી વૈશ્વિક કારકિર્દી અને શૈક્ષણિક નેટવર્ક છે.
- > QS સંસ્થાઓની ગુણવત્તાને ઓળખવા માટે તુલનાત્મક ડેટા સંગ્રહ અને વિશ્લેષણની પદ્ધતિઓનો વિકાસ અને સફળતાપૂર્વક અમલ કરે છે.
- > યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સ દર વર્ષે પ્રકાશિત થાય છે જેમાં વૈશ્વિક સ્તરે એકંદર વિષય ક્રમાંક શામેલ છે.
- મૂલ્યાંકન અને તેમના ભારણના છ માપદંડ:
 - > શૈક્ષણિક પ્રતિષ્ઠા (40%)
 - > નિયોક્તાની પ્રતિષ્ઠા (10%)
 - > ફેકલ્ટી / વિદ્યાર્થી ગુણોત્તર (20%)
 - > ફેકલ્ટી દીઠ શ્રેષ્ઠતા (20%)

- > આંતરરાષ્ટ્રીય ફેકલ્ટી રેશિયો (5%)
- > આંતરરાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થી ગુણોત્તર (5%)

Back to basics : વૈશ્વિક રેન્કિંગ

- ટોચનો ક્રમ :
 - > અમેરિકાની મેસેચ્યુસેટ્સ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (MIT) સતત 10 મી વાર આ યાદીમાં ટોચ પર છે.
 - > ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટી (UK) 2006 પછી પ્રથમ વખત બીજા સ્થાને આવી ગઈ છે, જ્યારે સ્ટેનફોર્ડ યુનિવર્સિટી (USA) અને યુનિવર્સિટી ઓફ કેમ્બ્રિજ (UK) ત્રીજા સ્થાને છે.
- એશિયન સંસ્થા :
 - > સિંગાપોરની નેશનલ યુનિવર્સિટી અને સિંગાપુરની નાન્યાંગ ટેકનોલોજીકલ યુનિવર્સિટી અને ચીનમાં ત્સિંગુઆ યુનિવર્સિટી અને પેકિંગ યુનિવર્સિટી એ વૈશ્વિક ટોચની 20 યુનિવર્સિટીઓમાં એક માત્ર એશિયન યુનિવર્સિટી છે.

ભારતીય સંસ્થા

- > એકંદરે, ટોચની 1,000 સંસ્થાઓની યાદીમાં 22 ભારતીય સંસ્થાઓ છે, જેમાં ભારતીય ટેકનોલોજી સંસ્થા (IIT) ના ગુવાહાટી, કાનપુર, ખડગપુર અને મદ્રાસ ટોચ પર છે. તે જાણવું રહ્યું કે વર્ષ 2021 માં, ટોચની 1,000 સંસ્થાઓની યાદીમાં 21 ભારતીય સંસ્થાઓ હતી.
- > જવાહરલાલ નહેરૂ યુનિવર્સિટીએ પ્રથમ વખત રેન્કિંગની ટોચની 1000 સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ કર્યો છે, કેમ કે તેનો નવો અંડરગ્રેજ્યુએટ એન્જિનિયરિંગ પ્રોગ્રામ હવે તેને રેન્કિંગમાં લાયક બનાવ્યો છે.
- > IIT-બોમ્બેએ સતત ચોથા વર્ષે ટોચની ભારતીય સંસ્થા તરીકેનું સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે, જોકે તે વૈશ્વિક રેન્કિંગમાં પાંચ સ્થાન નીચે આવીને 177 મા સ્થાને છે.
- > ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી-દિલ્હી (185 રેન્ક) એ ભારતીય વિજ્ઞાન સંસ્થા, બેંગલોર (186 રેન્ક) ને પાછળ છોડી દીધી છે. આ સાથે, ટોચની 200 સંસ્થાઓમાં ભારતમાં ત્રણ સંસ્થાઓ છે.
- > ભારતીય વિજ્ઞાન સંસ્થાને 'શ્રેષ્ઠતા દીઠ ફેકલ્ટી' ના આધારે વિશ્વની ટોચની સંશોધન યુનિવર્સિટી જાહેર કરવામાં આવી છે, જેને ફેકલ્ટી કદ માટે એડજસ્ટ કરવામાં આવી હતી.

ભારતનું પ્રદર્શન

- > ભારતીય યુનિવર્સિટીઓએ શૈક્ષણિક પ્રતિષ્ઠા મેટ્રિક્સ અને સંશોધન પર તેમનો પ્રભાવ સુધાર્યો છે, પરંતુ ભારત હજી પણ શિક્ષણની ક્ષમતાના મેટ્રિક્સ સાથે સંઘર્ષ કરે છે.
- > કોઈ ભારતીય યુનિવર્સિટી ફેકલ્ટી-વિદ્યાર્થી રેશિયો માટે ટોચની 250 સંસ્થાઓમાં શામેલ નથી.
- > અધ્યાપન ક્ષમતા પર નબળા પ્રદર્શન વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીમાં ઘટાડો થવાનું કારણ નથી, પરંતુ સરકાર દ્વારા આર્થિક રીતે નબળા વર્ગના અનામતને લાગુ કરવા માટે ફરજિયાત વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં વધારો થવાનું કારણ છે.

સિંતા

- ઉદ્દેશ્ય પદ્ધતિનો અભાવ :
 - > રેન્કિંગ ભારતમાં શિક્ષણની ગુણવત્તાને ચોક્કસપણે પ્રતિબિંબિત કરતી નથી, પરંતુ તે મોટા ભાગે આંતરરાષ્ટ્રીય દ્રષ્ટિ પર આધારિત છે.
 - > અડધો સ્કોર પ્રતિષ્ઠા સૂચકાંકો તરફથી આવે છે, જે ઉદ્દેશ્ય પદ્ધતિને બદલે ધારણા પર આધારિત હોય છે.
- કમની હેરાફેરી :
 - > એવો આક્ષેપ કરવામાં આવી રહ્યો છે કે આ વર્ષે સ્કોર્સમાં સુધારો ફક્ત વ્યાવસાયિક દબાણથી પ્રેરાઈને રેન્કિંગ એજન્સી દ્વારા સંખ્યામાં હેરાફેરી કરવાને કારણે છે.

સંબંધિત ભારતીય પહેલ

- 'સંસ્થાઓની સ્થાપના' યોજના:
 - > સરકાર વર્લ્ડ ફ્લાસ શૈક્ષણિક અને સંશોધન સંસ્થાઓમાં એટલે કે 'સંસ્થાઓની સંસ્થાઓ' માં વિકસિત થવા માટે 20 સંસ્થાઓ (જાહેર ક્ષેત્રની 10 અને ખાનગી ક્ષેત્રની 10) ની સ્થાપના અથવા અપગ્રેડ માટે એક નિયમનકારી માળખું પ્રદાન કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ, 2020 :
 - > તેનું લક્ષ્ય ભારતીય શિક્ષણ પ્રણાલીમાં શાળાથી કોલેજ સ્તરે નોંધપાત્ર પરિવર્તન લાવવું અને ભારતને વૈશ્વિક જ્ઞાન મહાસત્તા બનાવવું છે.
- પ્રભાવ સંશોધન ઇનોવેશન અને ટેકનોલોજી (IMPRINT):
 - > ભારત માટે સમાવિષ્ટ વિકાસ અને આત્મનિર્ભરતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ એન્જિનિયરિંગ અને તકનીકી પડકારોને દૂર કરવા માટે નવી શિક્ષણ નીતિ અને સંશોધન માટેનો માર્ગદર્શિકા વિકસાવવા માટેની આ પહેલી પહેલ છે.
- ઉચ્ચ શોધ યોજના:
 - > આ યોજના ઉચ્ચ ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી જે ઉદ્યોગની જરૂરિયાતોને સીધી અસર કરે છે અને તેથી ભારતીય ઉત્પાદન ક્ષેત્રની સ્પર્ધાત્મકતામાં સુધારો થાય છે.

ભારતમાં ફાસ્ટ ટ્રેકિંગ ફ્રેટ: નીતિ આયોગ

- > નીતિ આયોગ, રોકી માઉન્ટેન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (RMI) અને RMI ઇન્ડિયા દ્વારા નવી રિપોર્ટ, 'ભારતમાં ફાસ્ટ ટ્રેકિંગ ફ્રેટ: ફ્લીન એન્ડ કોસ્ટ-ઈફેક્ટિવ ગુડ્સ ટ્રાન્સપોર્ટ માટે એક રોડમેપ' (Fast Tracking Freight in India: A Roadmap for Clean and Cost-Effective Goods Transport) ભારત માટે તેની લોજિસ્ટિક્સ કિંમત ઘટાડવા માટે નોંધપાત્ર તક રજૂ કરે છે.
- > RMI એક સ્વતંત્ર બિન-લાભકારી સંસ્થા છે જે વર્ષ 1982 માં સ્થાપિત થઈ હતી.

Back to basics : નીતિ આયોગ

- > તે ભારત સરકારની એક જાહેર નીતિ થિંક-ટેન્ક છે, જે Bottom-Up Approachની મદદથી આર્થિક નીતિ નિર્માણ પ્રક્રિયામાં ભારતના રાજ્ય સરકારોની ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન આપીને સહકારી સંઘવાદ સાથે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો હાંસલ કરવા માટે રચાયેલ છે.
- > આયોજન પંચની જગ્યાએ તેની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. વડા પ્રધાન તેના અધ્યક્ષ છે.

માલ પરિવહનની વધતી માંગ

- > વસ્તુ અને સેવાઓ માટેની વધતી માંગને કારણે ભવિષ્યમાં માલ પરિવહન વધવાની અપેક્ષા છે.
- > આર્થિક વિકાસ માટે માલ પરિવહન આવશ્યક છે, તે ઉંચા લોજિસ્ટિક્સ ખર્ચથી પીડાય છે અને શહેરોમાં કાર્બન ડાયોક્સાઇડ ઉત્સર્જન અને વાયુ પ્રદૂષણમાં વધારો કરવા માટે પણ ફાળો આપે છે.

ભારતની સંભાવના

- > અહેવાલ મુજબ, ભારત પાસે નીચેની ક્ષમતાઓ છે:
 - > તેની લોજિસ્ટિક્સ ખર્ચને ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (Gross Domestic Product- GDP) ના 4 ટકા સુધી ઘટાડવાની ક્ષમતા છે.
 - > વર્ષ 2020-2050 વચ્ચે 10 ગિગાટન્સ સંચિત CO2 બચાવવાની સંભાવના છે.
 - > 2050 સુધીમાં નાઈટ્રોજન ઓક્સાઇડ (NOx) અને પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (Particulate Matter- PM) ને અનુક્રમે 35 ટકા અને 28 ટકા ઘટાડવાની સંભાવના છે.

વધુ શહેરી નાગરિકોને સમાવવા માટે

- > વર્ષ 2050 સુધીમાં ભારતની માલ પરિવહન પ્રવૃત્તિ પાંચ ગણી થઈ જશે અને લગભગ 400 મિલિયન નાગરિકો શહેરોમાં જશે. આવી સ્થિતિમાં, ફક્ત આખી સિસ્ટમમાં પરિવર્તન જ માલ ધુલાઈ ક્ષેત્રને ઉત્તેજન આપી શકે છે.
- આ ફેરફાર જેમ કે તકોના શોષણ દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવશે:
 - > કાર્યક્ષમ રેલ આધારિત પરિવહન
 - > લોજિસ્ટિક્સ અને સપ્લાય ચેઇન ઓપ્ટિમાઇઝેશન
 - > ઇલેક્ટ્રિક અને અન્ય શુદ્ધ બળતણના વાહનોમાં પરીવર્તન.
 - > આ ઉકેલો ભારતને આગામી ત્રણ દાયકામાં 311 લાખ કરોડ રૂપિયાની બચત કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- માલ પરિવહન ખર્ચને અસરકારક બનાવવાની જરૂર છે:
 - > માલ પરિવહન એ ભારતની વિકસતી અર્થવ્યવસ્થાનું એક મહત્વપૂર્ણ આધારસ્તંભ છે અને આ પરિવહન પ્રણાલીને વધુ ખર્ચ અસરકારક, કાર્યક્ષમ અને ફ્લીનર બનાવવા માટે હવે પહેલા કરતા વધુ મહત્વનું છે.



- > કાર્યક્ષમ માલવાહક પરિવહન, મેક ઈન ઈન્ડિયા, આત્મનિર્ભર ભારત અને ડિજિટલ ઈન્ડિયા જેવી હાલની સરકારી પહેલના ફાયદાઓને સમજવામાં પણ આવશ્યક ભૂમિકા ભજવશે.

ભલામણ

- > આ ભલામણોમાં રેલ નેટવર્કની ક્ષમતા વધારવી, ઈ-ન્ટરમોડલ ટ્રાન્સપોર્ટને પ્રોત્સાહન આપવું, વેરહાઉસિંગ અને ટ્રક ઓપરેટિંગ પ્રથામાં સુધારો કરવો, નીતિના પગલાં અને સ્વચ્છ ટેકનોલોજી અપનાવવા માટેના પાયલોટ પ્રોજેક્ટ અને બળતણ અર્થતંત્રનાં કડક ધોરણો શામેલ છે.
- > સફળતાપૂર્વક ધોરણો તેનાત, સૂચિત ઉકેલો ભારતને લોજિસ્ટિક્સ ઈનોવેશનમાં અને એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્રે અને આગળના ક્ષેત્રમાં નેતૃત્વ સ્થાપિત કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- તાજેતરની પહેલ:
 - > સમર્પિત ફેટ કોરિડોર (DFC)
 - > તે એક હાઈ સ્પીડ અને ઉચ્ચ-ક્ષમતાવાળા રેલ માર્ગ છે, જે વર્લ્ડ ક્લાસ ટેકનોલોજી અનુસાર રચાયેલ છે, જે માલ અને ચીજવસ્તુઓના પરિવહન માટે ખાસ રચાયેલ છે.
- FASTag4 RFID સાથે ઇ-વે બિલ એકીકરણ:
 - > તે કરવેરા અધિકારીઓને વ્યવસાયો દ્વારા ઈ-વે બિલ પાલન કરવા, આવકના લિકેજને અટકાવવા અને મોટા માલ વાહનોની અવરજવરને સરળ બનાવવા અંગે જીવંત જાગૃકતા રાખવામાં સક્ષમ કરશે.

ફેમ યોજના

- > ફેમ ઈન્ડિયા યોજના [Faster Adoption and Manufacturing of (Hybrid and) Electric Vehicles- FAME] ના માધ્યમથી 2030 સુધીમાં ભારતીય પરિવહન ક્ષેત્રે ઇલેક્ટ્રિક વાહનોનો હિસ્સો 30% સુધી વધારવાનો લક્ષ્યાંક છે.

ભારત સ્ટેજ-6 માપદંડ

- > આમાં તકનીકી ફેરફારોની એક વ્યાપક સૂચિ શામેલ છે, ખાસ કરીને તમામ વાહનો માટે OBD (ઓન-બોર્ડ ડાયગ્નોસ્ટિક્સ) ફરજિયાત બનાવવા.

કોર્પોરેટ એવરેજ ફ્યુઅલ એફિશિયન્સી (CAFE) નિયમો

- > CAFE ધોરણો સૌ પ્રથમ વર્ષ 2017 માં ઉર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ (Energy Conservation Act) 2001 હેઠળ કેન્દ્રીય વીજ મંત્રાલય (Union Ministry of Power) દ્વારા સૂચિત કરાયા હતા.
- > આ નિયમન 2015 ના બળતણ વપરાશના ધોરણો અનુસાર છે, જેનું લક્ષ્ય વર્ષ 2030 સુધીમાં વાહનોની બળતણ કાર્યક્ષમતા 35% સુધી વધારવાનું છે.

નાગપુરમાં બાળકો પર કોવેક્સિન રસીની ટ્રાયલ શરૂ થઈ

- > તાજેતરમાં, નાગપુરમાં બાળકો પર કોવેક્સિન રસીની ટ્રાયલ શરૂ થઈ છે. નોંધનીય છે કે આ ટ્રાયલમાં 50 બાળકો સ્વૈચ્છિક રીતે ભાગ લઈ રહ્યા છે. આ બાળકોને રસી આપતા પહેલા RT-PCR, એન્ટિબોડી ટેસ્ટ અને ટાઈમ ચેકઅપ કરવામાં આવ્યા છે. આ બાળકો 12-18 વર્ષની વય જૂથના છે. બીજો ડોઝ 28 દિવસ પછી આ બાળકોને આપવામાં આવશે. બાદમાં બાળકો પર આ રસીના પરિણામોનો અભ્યાસ કરવામાં આવશે.
- > આ અગાઉ AIIMS પટના ખાતે પણ 12 થી 18 વર્ષના બાળકો પર કોવાક્સિનની ટ્રાયલ શરૂ થઈ હતી.
- > મહત્વનું છે કે, છેલ્લા કેટલાક સમયથી, બાળકો માટે કોવિડ-19 રસીની માંગ કરવામાં આવી રહી છે. તેને ધ્યાનમાં રાખીને, બાળકો પર કોરોનાવાયરસ રસીઓનું પરીક્ષણ કરવામાં આવી રહ્યું છે. જો આ પરીક્ષણ સફળ થાય છે, તો પછી ભવિષ્યમાં, બાળકોને પણ રસી આપી શકાય છે.

Back to basics : કોવેક્સિન

- > કોવેક્સિન એ સરકાર દ્વારા સપોર્ટેડ રસી છે જે ભારત બાયોટેક દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. તેનો અસરકારકતા દર 81% છે. 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ કોવાક્સિન રસીના ત્રણ તબક્કામાં ભાગ લીધો છે. કોવાક્સિન બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. કોવાક્સિન મૃત કોવિડ -19 વાયરસથી તૈયાર કરવામાં આવી હતી.

ભારત બાયોટેક

- > તે એક ભારતીય બાયોટેકનોલોજી કંપની છે, જેનું મુખ્યાલય હૈદરાબાદમાં છે. તેની સ્થાપના કૃષ્ણ એલ્લાએ 1996 માં કરી હતી. આ કંપનીમાં 700 થી વધુ કર્મચારીઓ કામ કરે છે.

હરિયાણામાં 80 એકરમાં 'ઓક્સિ-વન' બનાવવામાં આવશે

- > હરિયાણાના મુખ્ય પ્રધાન મનોહર લાલ ખટ્ટરે કરનાલ જિલ્લામાં 80 એકર 'ઓક્સી-વન' બનાવવાની જાહેરાત કરી હતી. 5 જૂન, 2021 ના રોજ વિશ્વ પર્યાવરણ દિવસ નિમિત્તે તેની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી. ઓક્સી-વનમાં 10 પ્રકારના જંગલો શામેલ છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > આ પ્રસંગે, વૃક્ષોના મહત્વને દર્શાવતા અને વૃક્ષોને પ્રોત્સાહિત કરવા, રક્ષણ કરવા, વૃક્ષારોપણ કરવા હરિયાણા સરકારે ચાર મહત્વપૂર્ણ યોજનાઓ શરૂ કરી છે:

પ્રાણ વાયુ દેવતા પેન્શન યોજના

- > આ યોજના અંતર્ગત 75 વર્ષથી ઉપરના વૃક્ષોની જાળવણી માટે પ્રાણ વાયુ દેવતા નામે રૂ. 2500 ની પેન્શન રકમ આપવામાં આવશે. વૃદ્ધાશ્રમ સન્માન પેન્શનની તર્જ પર આ પેન્શન દર વર્ષે વધારવામાં આવશે.

હરિયાણામાં પંચવટી વાવેતર

- > આ પહેલ હેઠળ હરિયાણાના ગામોમાં પંચવટીના નામે વૃક્ષારોપણ કરવામાં આવશે. આ ઝાડમાંથી કુદરતી ઓક્સિજન મેળવવાની પ્રક્રિયાને પ્રોત્સાહન આપશે. આ પહેલ હેઠળ, ખાલી પડેલી જમીન પર કૃષિ-વનીકરણને પણ પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે. આમ, તેનાથી ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પંચાયતોની આવકમાં વધારો થશે.

કરનાલમાં ઓક્સી-વન

- > ઓક્સી ફોરેસ્ટની શરૂઆત કરનાલની મુગલ કેનાલમાં ફોરેસ્ટ વિભાગની જમીન પર કરવામાં આવી હતી. આમાં પંચવટી, બેલ, આમલા, અશોક, વડ અને પીપળના વૃક્ષો વાવવામાં આવ્યા હતા. તે 80 એકર વિસ્તારમાં બનાવવામાં આવશે.

પંચકુલામાં ઓક્સી-વન

- > પંચકુલાના રહીશોને તાજી ઓક્સિજન આપવા માટે તે 100 એકર વિસ્તારમાં બીર ઘાગર ખાતે સ્થાપવામાં આવશે. આ પહેલ માટે એક કરોડ રૂપિયાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

ભારતે એપ્રિલ અને મે મહિનામાં 3 લાખ મેટ્રિક ટન ઓક્સિજનનું ઉત્પાદન કર્યું: ધર્મેન્દ્ર પ્રધાન

- > કેન્દ્રીય પ્રધાન શ્રી ધર્મેન્દ્ર પ્રધાને તાજેતરમાં કહ્યું હતું કે ભારતે એપ્રિલ અને મે, 2021 માં 3 લાખ મેટ્રિક ટન ઓક્સિજનનું ઉત્પાદન કર્યું હતું. નોંધનીય છે કે આ 3 લાખ મેટ્રિક ટનમાં થી 2 લાખ મેટ્રિક ટન ઓક્સિજન ફક્ત સ્ટીલ પ્લાન્ટ અને પેટ્રોલિયમ રિફાઇનરીમાંથી બનાવવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > ઓડિશામાં સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (SAIL) હેઠળ રાઉરકેલા સ્ટીલ પ્લાન્ટ (Rourkela Steel Plant) દ્વારા છેલ્લા બે મહિનામાં 17,000 મેટ્રિક ટન પ્રવાહી તબીબી ઓક્સિજનનું ઉત્પાદન કરાયું છે. જ્યારે ઓડિશામાં ટાટા અને જિંદાલના અન્ય સ્ટીલ પ્લાન્ટોમાં લગભગ 38,000 મેટ્રિક ટન ઓક્સિજનનું ઉત્પાદન થયું હતું. ઓડિશા અન્ય રાજ્યોને ઓક્સિજન સપ્લાય કરવામાં અગ્રેસર રાજ્ય રહ્યું છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > ભારતમાં કોવિડ-19 ની બીજી તરંગની અસરને કારણે, દેશમાં ઓક્સિજનની અછત હતી. જેના પરિણામે સ્ટીલ ઉદ્યોગો સહિત ઘણા ઉદ્યોગોએ માત્ર ઓક્સિજન પેદા કરવા અને તેને હોસ્પિટલોમાં પહોંચાડવા માટે તેમના ઔદ્યોગિક કાર્યને અટકાવ્યું.
- > રેલવે મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, ઓક્સિજન એક્સપ્રેસ (Oxygen Express) ટ્રેનોએ દેશભરમાં 25,000 મેટ્રિક ટનથી વધુ પ્રવાહી તબીબી ઓક્સિજનનું પરિવહન કયું છે. આ ઓક્સિજન 1503 ટેન્કર દ્વારા આપવામાં આવ્યું છે. દેશમાં મેડિકલ ઓક્સિજનના સપ્લાય માટે રેલવેએ 'ઓક્સિજન એક્સપ્રેસ' શરૂ કર્યું હતું.

માલદીવ્સના અબ્દુલ્લા શાહિદે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાના 76 મા અધિવેશનના પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા

- > તાજેતરમાં, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા (UN General Assembly) નું 76 મા સત્રના પ્રમુખ તરીકે માલદીવના વિદેશ પ્રધાન અબ્દુલ્લા શાહિદ (Abdulla Shahid) ની પસંદગી કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > તેમણે 193 સદસ્યની મહાસભામાં કુલ 191 મતોમાંથી 143 મતો મેળવ્યા હતા. હવે તે સપ્ટેમ્બરમાં શરૂ થનારી સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાનું 76 મા અધ્યક્ષની અધ્યક્ષતા કરશે. આ માટે તેણે અફઘાનિસ્તાનના ભૂતપૂર્વ વિદેશ પ્રધાન ડા ઝલ્મય રસૂલ સાથે ભાગ લીધો હતો.
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભાના પ્રમુખની પસંદગી દર વર્ષે ગુપ્ત મતપત્ર દ્વારા કરવામાં આવે છે અને સામાન્ય સભાના સરળ બહુમતી મતની જરૂર પડે છે. નિયમો અનુસાર જનરલ એસેમ્બલીના 76 માં સત્રના પ્રમુખની પસંદગી એશિયા-પેસિફિક રાજ્યોના જૂથમાંથી થવાની હતી. અબ્દુલ્લા શાહિદ તુર્કીના વોલ્કન બોઝકીર (Volkan Bozkir) ની જગ્યા લેશે.

યુનાઇટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UN General Assembly – UNGA)

- > તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રના છ અંગોમાંનું એક છે, તે નીતિ નિર્માણને લગતું છે. તેની રચના 1945 માં થઈ હતી. હાલમાં તેના 193 સભ્યો છે. સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભાએ સંયુક્ત રાષ્ટ્રના બજેટને મંજૂરી આપી છે.



વિશ્વ બેન્કે ભારતના MSME ક્ષેત્રને મદદ કરવા 500 મિલિયનના પ્રોગ્રામને મંજૂરી આપી

- તાજેતરમાં વિશ્વ બેન્કે ભારતના MSME ક્ષેત્રને વેગ આપવા માટે 500 મિલિયનના એક કાર્યક્રમને મંજૂરી આપી છે. પ્રોગ્રામનો હેતુ 5,50,000 MSME ની કામગીરીમાં સુધારો કરવાનો છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- નોંધપાત્ર વાત એ છે કે, ભારતમાં આશરે 58 મિલિયન MSMEs માં 40 ટકાથી વધુની ઔપચારિક સ્ત્રોતની એક્સેસ નથી, કારણ કે માઈક્રો, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગો દેશના અર્થતંત્રની કરોડરજ્જુ ધરાવે છે, તેથી તે ભારતના GDPના 30% હિસ્સો ધરાવે છે અને તેમાં 40% નિકાસનો ફાળો આપે છે.
- અગાઉ વર્લ્ડ બેંકે જુલાઈ, 2020 માં માઈક્રો, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગો માટે 750 મિલિયન સહાય પૂરી પાડી હતી.

વિશ્વ બેંક

- વર્લ્ડ બેંકનું મુખ્ય મથક વોશિંગ્ટન ડી.સી. જુલાઈ 1945 માં તેની સ્થાપના થઈ. વર્લ્ડ બેંક એક ધિરાણ આપતી સંસ્થા છે, જેનો ઉદ્દેશ વિવિધ દેશોની અર્થવ્યવસ્થાને વ્યાપક વિશ્વના અર્થતંત્રમાં એકીકૃત કરવા અને વિકાસશીલ દેશોમાં ગરીબી દૂર કરવાના પ્રયત્નો કરવાનો છે. તેમાં કુલ 189 સભ્ય દેશો છે. તેનું સૂત્ર છે ' ગરીબી મુક્ત વિશ્વ માટે કામ કરવું '

8 જૂન: વિશ્વ મહાસાગર દિવસ 2021

- 'મહાસાગર: જીવન અને આજીવિકા' ની થીમ અંતર્ગત 8 જૂન, 2021 ના રોજ વિશ્વ વિશ્વ મહાસાગર દિવસની ઉજવણી થઈ હતી.

Back to basics : વિશ્વ મહાસાગર દિવસ વિશે

- આ દિવસ દર વર્ષે 8 જૂને ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ વિશ્વની સરકારોને સમુદ્ર પર આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અને માનવ ક્રિયાઓની અસર વિશે લોકોને જણાવવાની તક પૂરી પાડે છે.

મહત્વ

- લોકોના રોજિંદા જીવનમાં મહાસાગરો મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે. તે બાયોસ્ફિયરનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે કારણ કે તે આપણને પાણી પ્રદાન કરે છે જે આપણા રોજિંદા જીવનનો એક અવિભાજ્ય ભાગ છે. જોકે, મહાસાગરો વર્ષોથી માનવસર્જિત વિનાશનો ભોગ બની રહ્યા છે. સમુદ્રમાં ઔદ્યોગિક કચરો અને અનિચ્છનીય કચરો તેના કુદરતી

સંસાધનોને ઘટાડતો અને અસ્થિર કરી રહ્યો છે. આમ, મહાસાગરોને બચાવવાનું મહત્વપૂર્ણ બને છે અને વિશ્વ મહાસાગર દિવસ તેના માટે પ્રતિબદ્ધ છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- 1992 માં રિયો ડી જાનેરોમાં અર્થ સમિતિ દરમિયાન વિશ્વ મહાસાગર દિવસ સૂચવવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભાનું 5 ડિસેમ્બર, 2008 ના રોજ આ દિવસને નિયુક્ત કરવાનો ઠરાવ પસાર થયો.

આંતરરાષ્ટ્રીય મરીન ઓર્ગેનાઇઝેશન

- જહાજોમાંથી તેલના પ્રદૂષણના પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં લેવા 1973માં આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠનની રચના કરવામાં આવી હતી.

વિશ્વ રોજગાર અને સામાજિક દષ્ટિકોણ 2021

- વર્લ્ડ એમ્પ્લોયમેન્ટ એન્ડ સોશિયલ આઉટલુક 2021 મુજબ, વર્ષ 2019 માં 187 મિલિયનની તુલનામાં વૈશ્વિક બેરોજગારી 2022 માં વધીને 205 મિલિયન થવાની સંભાવના છે.

Back to basics : મુખ્ય તારણો

- કોવીડ -19 એ અસમાનતાઓને વધારે તીવ્ર બનાવી દીધી છે કારણ કે મહિલા મજૂર બળની બહાર આવી રહી છે. જાતિ સમાનતા પ્રાપ્ત કરવા તરફની વર્ષોની પ્રગતિ હવે જોખમમાં છે.
- અનોપચારિક અને ઓછા કુશળ કામદારો પાસે ઘરેથી કામ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નથી. તેઓ તેમની નોકરી જાળવવા માટે આરોગ્યના વિશાળ જોખમોનો સામનો કરી રહ્યા છે.
- 108 મિલિયન કામદારો અને તેમના પરિવારના સભ્યો હવે ગરીબીમાં જીવી રહ્યા છે.
- વ્યાપારમાં વિક્ષેપિત સપ્લાય ચેન, સંકોચન કરતી નાણાં અને ટૂરિઝમમાં સ્થગિતતાના કારણે મહામારીની આફ્રિકાના દેશોમાં ખરાબ અસર થઈ છે.
- કોવીડ -19 એ આફ્રિકામાં ગરીબી ઘટાડવામાં પ્રગતિને ઉલટાવી દીધી છે.

વિશ્વ રોજગાર અને સામાજિક દષ્ટિકોણ

- આ અહેવાલમાં વિશ્વભરના મજૂર બજાર પર સંકટની અસરનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છે.
- તે પુનઃપ્રાપ્તિ માટે અનુમાન પ્રદાન કરે છે અને કામદારો અને સાહસોના જુદા જુદા જૂથો પરની કટોકટીના અપ્રમાણસર અસરની વિગતો આપે છે.
- તેણે વ્યાપક-આધારિત માનવ-કેન્દ્રિત પુનઃપ્રાપ્તિ માટે હાકલ કરી છે.

બેકારી કેમ વધશે?

- આ અહેવાલ મુજબ, COVID-19 ને કારણે વિશ્વભરના મજૂર બજારોમાં અભૂતપૂર્વ વિક્ષેપ સર્જાયો છે. તેની અસર યુવા પેઢીના જીવનને અસર કરી છે જેનાથી તેમનું ભણતર ખોરવાઈ રહ્યું છે. એવા ક્ષેત્ર કે જ્યાં ડિજિટલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઓછું વિકસિત થયું છે તે ખૂબ પ્રભાવિત થયું છે. હવે તેમના માટે મજૂર બજારમાં પ્રવેશ કરવો અને નોકરી ટકાવી રાખવી મુશ્કેલ થઈ ગઈ છે. આવી સ્થિતિમાં બેરોજગારી વધી રહી છે.

આસામ સરકાર ભારત રત્ન અને પદ્મ જેવા એવોર્ડ આપશે

- ભારત રત્ન અને પદ્મ એવોર્ડ્સની તકે, આસામ કેબિનેટે અસોમ રત્ન એવોર્ડ (Asom Ratna Award) સ્થાપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

Back to basics : આસામ રત્ન એવોર્ડ (Asom Ratna Award)

- દર વર્ષે એક વ્યક્તિને સમાજમાં તેના નોંધપાત્ર યોગદાન માટે અસોમ રત્ન એવોર્ડ (Asom Ratna Award) આપવામાં આવશે.
- કેબિનેટે અસોમ વિભૂષણ (Asom Bibhushan), અસમ ભૂષણ એવોર્ડ (Assam Bhushan Award) અને અસોમ શ્રી એવોર્ડ (Asom Shree) ની સ્થાપના કરવાનું પણ નક્કી કર્યું, જે દર વર્ષે અનુક્રમે ત્રણ વ્યક્તિ, પાંચ વ્યક્તિ અને દસ વ્યક્તિને એનાયત કરવામાં આવશે.
- એવોર્ડની સાથે રોકડ ઈનામ પણ આપવામાં આવશે.
- 5 લાખ આસામ રત્ન એવોર્ડ માટે,
- 3 લાખ રૂપિયા આસામ વિભૂષણ એવોર્ડ માટે,
- અસમ ભૂષણ એવોર્ડ માટે રૂ 2 લાખ અને
- 1 લાખ આસામ શ્રી એવોર્ડ માટે.
- એવોર્ડ મેળવનારાઓને અન્ય લાભો પણ આપવામાં આવશે જેમ કે ગંભીર બીમારીની મફત તબીબી સારવાર, ASTC બસોમાં મફત મુસાફરી, આસામની ઈમારતોમાં નિ: શુલ્ક મુસાફરી.

સરકારે લીધેલા અન્ય નિર્ણયો

- તેમના નામે સાહિત્યકાર ડો.હોમેન બોરગોહન (Dr. Homen Borgohain) (7 ડિસેમ્બર) ના જન્મદિવસે સાહિત્યિક પેન્શન આપવામાં આવશે.
- તેમના જન્મદિવસ (3 સપ્ટેમ્બર) ના રોજ અર્જુન ભોગેશ્વર બરુઆ (Arjun Bhogeswar Barua) ના નામે સ્પોર્ટ્સ પેન્શન આપવામાં આવશે.
- Artiste Award દર વર્ષે 17 જાન્યુઆરીએ આપવામાં આવશે.

સુનીલ છેત્રી (Sunil Chhetri) એ આંતરરાષ્ટ્રીય ગોલમાં લાયોનેલ મેસ્સી (Lionel Messi) ને પાછળ છોડી દીધો

- 36 વર્ષીય ભારતીય ફૂટબોલ સ્ટાર સુનિલ છેત્રી(Sunil Chhetri) એ આર્જન્ટિનાના લાયોનેલ મેસ્સી (Lionel Messi) ને પાછળ છોડીને 74. ગોલ સાથે બીજા ક્રમના સૌથી વધુ સક્રિય આંતરરાષ્ટ્રીય ગોલકાર બન્યા છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- સુનિલ છેત્રી હવે બે ગોલથી બાર્સિલોના સ્ટાર મેસ્સીથી આગળ છે. UAE નો અલી માબખોટ 73 ગોલ સાથે ત્રીજા ક્રમે છે. છેત્રીએ બાંગ્લાદેશ સામે 2022 ફિફા વર્લ્ડ કપ અને 2023 AFC એશિયન કપ માટેની સંયુક્ત પ્રારંભિક ક્વોલિફાઈંગ રાઉન્ડ મેચોમાં આ સિદ્ધિ હાંસલ કરી હતી.

Back to basics : સુનીલ છેત્રી (Sunil Chhetri)

- તે સ્ટ્રાઈકર અથવા વિંગર તરીકે રમે છે અને તે ઈન્ડિયન સુપર લીગની બાજુ બેંગલોર એફસી અને ભારતીય રાષ્ટ્રીય ફૂટબોલ ટીમ બંનેનો કેપ્ટન છે. તે કેપ્ટન ફેન્ટાસ્ટિક (Captain Fantastic) તરીકે ઓળખાય છે. ક્રિસ્ટિઆનો રોનાલ્ડો પછી, ચેત્રી સક્રિય ખેલાડીઓમાં બીજા ક્રમે સૌથી વધુ આંતરરાષ્ટ્રીય ગોલ કરનાર છે, જ્યારે સર્વાધિક 10મો સૌથી વધુ ગોલ ફટકારનાર.

પૃષ્ઠભૂમિ

- તેમની વ્યાવસાયિક કારકિર્દીની શરૂઆત મોહુન બગન (Mohun Bagan)માં 2002 માં થઈ હતી. તેણે 2010 માં મેજર લીગ સોકર માટે સહી કરી હતી અને વિદેશ જવા માટે ઉપખંડમાંથી ત્રીજો ખેલાડી બન્યો હતો. તેમણે ભારતને 2007, 2009, 2012 અને 2011 SAFF ચેમ્પિયનશીપમાં નહેરૂ કપ જીતવામાં મદદ કરી. 2007, 2011, 2013, 2014, 2017 અને 2018-19માં 6 વખત રેકોર્ડ માટે તેને AIFF Player of the Year નો એવોર્ડ મળ્યો છે.

9 જૂન: વિશ્વ માન્યતા દિવસ (World Accreditation Day)

- દર વર્ષે, 9 જૂને વિશ્વ માન્યતા દિવસ (World Accreditation Day)ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. આ દિવસની ઉજવણી માટેની પહેલ આંતરરાષ્ટ્રીય માન્યતા મંચ (International Accreditation Forum) અને આંતરરાષ્ટ્રીય લેબોરેટરી માન્યતા સહકાર (International Laboratory Accreditation Cooperation) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી.

ભારત

- > ભારતમાં આ દિવસની ઉજવણી ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (Quality Council of India) દ્વારા કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત, National Accreditation Board for Testing and calibration Laboratories અને National Accreditation Board for Certification Bodies દ્વારા વેબિનાર્સનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
- FSSAI અનુસાર, ભારતમાં માન્યતા સંબંધિત નીચેની વર્તમાન આવશ્યકતાઓ છે:
 - > નિપુણતા પરીક્ષણ
 - > ઝડપી પરીક્ષણ કીટ વિકાસ
 - > માન્ય સંદર્ભ સામગ્રી ઉત્પાદકોની સંખ્યામાં વધારો થવો જોઈએ
 - > માહિતીના વિનિમય માટે એકીકૃત સિસ્ટમ
 - > ખોરાક વિશ્લેષણ માટે ઝડપી પરીક્ષણ કીટ
 - > ઉત્પાદનોને પ્રમાણિત કરવા માટે માન્યતા યોજના
 - > ભારતે પણ વર્ચુઅલ આકારણીને સંસ્થાકીય બનાવવાની જરૂર છે.

Back to basics : ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (Quality Council of India)

- > ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયાની સ્થાપના 1997 માં કરવામાં આવી હતી. QCI નો મુખ્ય ઉદ્દેશ દેશના તમામ સામાજિક અને આર્થિક ક્ષેત્રમાં ગુણવત્તાના ધોરણો સ્થાપિત કરવાનો છે. તે નેધરલેન્ડ મોડેલના આધારે જાહેર ખાનગી ભાગીદારી તરીકે સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. ઉદ્યોગ અને આંતરિક વેપાર પ્રમોશન વિભાગ (DPIIT) દ્વારા તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- > QCI ના મુખ્ય પ્રમોટરો CII (કોન્ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયન ઈન્ડસ્ટ્રી), FICCI (ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રી) છે.

કેન્દ્ર સરકાર રાષ્ટ્રીય COVID-19 રસીકરણ કાર્યક્રમના અમલીકરણ માટે સુધારેલી માર્ગદર્શિકા જારી કરી

- > તાજેતરમાં, કેન્દ્ર સરકારે રાષ્ટ્રીય COVID-19 રસીકરણ કાર્યક્રમના અમલીકરણ માટે (National COVID-19 Vaccination Programme) સુધારેલી માર્ગદર્શિકા જારી કરી હતી. આ સુધારેલી માર્ગદર્શિકા 21 જૂન, 2021 થી અમલમાં આવશે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > કેન્દ્ર સરકારની નવી માર્ગદર્શિકા મુજબ, રસી ઉત્પાદકો દ્વારા ઉત્પાદિત COVID ની 75% રસી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ખરીદવામાં આવશે. બાદમાં આ રસી રાજ્યો અને

કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં વિના મૂલ્યે ઉપલબ્ધ કરાશે. આ રસી દેશના સરકારી રસીકરણ કેન્દ્રો પર તમામ નાગરિકોને વિના મૂલ્યે આપવામાં આવશે.

- > આ નવી માર્ગદર્શિકા મુજબ, રસી વસ્તી, રોગના ભાર અને રસીકરણની પ્રગતિ જેવા માપદંડના આધારે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ફાળવવામાં આવશે.
- > આ માર્ગદર્શિકામાં ઘરેલું રસી ઉત્પાદકો (domestic vaccine manufacturers)ને સીધી ખાનગી હોસ્પિટલોમાં રસી આપવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો છે. જો કે, ઘરેલું રસી ઉત્પાદકો તેમના કુલ ઉત્પાદનમાં માત્ર 25% ખાનગી હોસ્પિટલોમાં વેચી શકે છે. ખાનગી હોસ્પિટલો માટે રસીના ભાવની જાહેરાત રસી ઉત્પાદક દ્વારા કરવામાં આવશે. સર્વિસ ચાર્જ તરીકે ખાનગી હોસ્પિટલો માત્રા દીઠ વધુમાં વધુ 150 રૂપિયા લઈ શકે છે.

આવશ્યકતા

- > કેન્દ્રીય આરોગ્ય મંત્રાલયે કહ્યું છે કે રાજ્ય સરકારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી માંગોને ધ્યાનમાં રાખીને રાષ્ટ્રીય કોવિડ ઈમ્યુનાઇઝેશન પ્રોગ્રામ માટેની માર્ગદર્શિકામાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. કેટલાક રાજ્યોએ રસીઓના ભંડોળ, ખરીદી અને લોજિસ્ટિક્સના સંચાલનમાં તેમની મુશ્કેલીઓ જણાવી છે, જેણે રાષ્ટ્રીય COVID રસીકરણ અભિયાનની ગતિને અસર કરી છે.

નીતિ આયોગ અને પિરામલ ફાઉન્ડેશન દ્વારા 'સુરક્ષા હમ સુરક્ષા તુમ અભિયાન' શરૂ કરાઈ

- > તાજેતરમાં નીતિ આયોગ (NITI Aayog) અને પિરામલ ફાઉન્ડેશન (Piramal Foundation) દ્વારા 112 મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓ (Aspirational Districts)માં 'સુરક્ષા હમ સુરક્ષા તુમ અભિયાન' (Surakshit Hum Surakshit Tum Abhiyaan) શરૂ કરાઈ હતી. અભિયાનનો હેતુ એસિમ્પટમેટિક (asymptomatic) અથવા હળવા લક્ષણો ધરાવતા COVID-19 દર્દીઓને ઘરની સંભાળ સહાય કરવામાં જિલ્લા વહીવટીતંત્રને મદદ કરવાનો છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > મહત્વનું છે કે, આ અભિયાન 20 લાખ નાગરિકોને COVID હોમ-કેર સહાય પૂરી પાડશે. આ અભિયાન એ એક વિશેષ પહેલનો ભાગ છે જેમાં સ્થાનિક આગેવાનો, નાગરિક સમાજ અને સ્વયંસેવકો એસ્પિરેશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ્સ પ્રોગ્રામ (Aspirational Districts Programme)ના કેન્દ્રિત ક્ષેત્રોમાં ઉભરતી સમસ્યાઓના નિવારણ માટે જિલ્લા વહીવટ સાથે મળીને કામ કરે છે.

- > આ અભિયાનનું નેતૃત્વ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ કરશે, જેમાં 1000 થી વધુ સ્થાનિક બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) પણ કાર્ય કરશે. આ NGO દર્દીઓ સાથે જોડાવા માટે એક લાખથી વધુ સ્વયંસેવકોને તાલીમ આપશે. આ ઉપરાંત, પીરામલ ફાઉન્ડેશન એનજીઓ અને સ્વયંસેવકોની તાલીમ આપવા માટે જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ સાથે મળીને કામ કરશે.
- > આ ઝુંબેશ આ જિલ્લાઓને પૂરા પાડવામાં આવતા ઓફિસજન કોન્ટ્રેન્ટર્સના યોગ્ય ઉપયોગ માટે નાગરિકોની ક્ષમતા પણ વધારશે. સ્વયંસેવકોને COVID પ્રોટોકોલનું પાલન કરવા, મનો-સામાજિક સપોર્ટ પ્રદાન કરવા માટે તાલીમ આપવામાં આવશે.

UDID કાર્ડ હવે Co-WIN નોંધણી માટે વાપરી શકાશે

- > કેન્દ્ર સરકારે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને UDID (Unique Disability Identification) કાર્ડને Co-WIN 2.0 પ્લેટફોર્મ પર નોંધણી કરતી વખતે ઓળખ પુરાવા તરીકે શામેલ કરવા જણાવ્યું છે. આ એક સરળ અને અસરકારક COVID-19 રસીકરણ અભિયાન સુનિશ્ચિત કરશે.

Back to basics : UDID ને કેમ મંજૂરી આપવામાં આવી?

- > UDID ને અપંગ વ્યક્તિઓને COVID-19 રસીકરણમાં પ્રવેશ કરવામાં સહાય કરવાના હેતુ સાથે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. અગાઉ, Co-WIN 2.0 ની માર્ગદર્શિકા મુજબ, રસીકરણ માટે લાભાર્થીઓની ચકાસણી માટે સાત સૂચવેલ ફોટો આઈડી સૂચવવામાં આવી હતી. આ ઉપરાંત, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલય હેઠળ વિકલાંગ વ્યક્તિઓના સશક્તિકરણ વિભાગ દ્વારા વિકલાંગોને આ કાર્ડ આપવામાં આવે છે, જેમાં નામ, જન્મ વર્ષ, લિંગ અને ફોટો જેવા લક્ષણો શામેલ છે. તે COVID-19 રસીકરણમાં ઓળખના ઉપયોગ માટેના માપદંડને પૂર્ણ કરે છે.

Unique Disability Identification (UDID)

- > વિકલાંગ વ્યક્તિઓ (Persons with Disabilities – PwDs) માટે રાષ્ટ્રીય ડેટાબેસ બનાવવા માટે UDID પ્રોજેક્ટ અમલમાં મૂકાયો હતો. તે દરેક PwD ને એક અનોખો ઓળખકાર્ડ આપે છે. તે PwD ઓને સરકારી લાભ પહોંચાડવામાં પારદર્શિતા, કાર્યક્ષમતા અને સરળતાને પ્રોત્સાહન આપે છે. તે ગ્રામ્ય સ્તરે, બ્લોક સ્તરે, જિલ્લા કક્ષાએ, રાજ્ય કક્ષાએ અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે અમલીકરણના લાભાર્થીઓની શારીરિક અને આર્થિક પ્રગતિની સમાનતા અને પ્રવાહ લાઈન ટ્રેકિંગની ખાતરી આપે છે.

ભારત અને થાઈલેન્ડ વચ્ચે CORPAT ક્વાયટ શરૂ થઈ

- > ભારત અને થાઈલેન્ડ બંને દેશો વચ્ચે સમુદ્રી સંબંધો મજબૂત બનાવવા અને હિંદ મહાસાગરને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર માટે સુરક્ષિત રાખવાના હેતુથી સંકલન કરાયેલા પેટ્રોલ (Coordinated Patrols) અથવા CORPAT ની 31 મી આવૃત્તિ શરૂ કરી હતી.

Back to basics : CORPAT ક્વાયટ

- > આ પ્રથમ દ્વિવાર્ષિક ક્વાયટ છે જેમાં ભારતીય નૌકાદળના સ્વદેશી રીતે બનાવેલા નેવલ શેફરોર પેટ્રોલ વેસેલ સરયુ અને થાઈલેન્ડ તરફથી HTMS કાબી ભાગ લેશે. આ સિવાય બંને નૌકાદળના ડોર્નીઅર મેરીટાઈમ પેટ્રોલ એરક્રાફ્ટ પણ ભાગ લેશે.

CORPAT ગું મહત્વ

- > CORPAT ક્વાયટ બે નૌકાઓ વચ્ચે સમજ અને આંતરવ્યવહારિકતા (interoperability) બનાવે છે. તે ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ, જેમ કે ગેરકાયદેસર અનપોર્ટ કરેલા અનિયંત્રિત માછીમારી, દરિયાઈ આતંકવાદ, ડ્રગની હેરફેર, સશસ્ત્ર લૂંટ અને ચાંચિયાગીરી જેવી પ્રવૃત્તિઓને અટકાવવાનાં પગલાંની સુવિધા આપે છે. તે દાણચોરી અટકાવવા, ગેરકાયદેસર ઈમિગ્રેશન અટકાવવા અને દરિયામાં શોધ અને બચાવ કામગીરી માટે માહિતી આપણે કરવા દ્વારા સુમેળ વધારવામાં પણ મદદ કરે છે.

સાગર દ્રષ્ટિ (SAGAR Vision)

- > સાગર (SAGAR – Security and Growth for All in the Region) દ્રષ્ટિ હેઠળ, ભારતીય નૌકાદળ સંયુક્ત એક્સક્યુલુઝિવ ઈકોનોમિક ઝોન સર્વેલન્સ અને માનવતાવાદી સહાયતા અને આપત્તિ રાહત (HADR) ઓપરેશન દ્વારા અને હિંદ મહાસાગરના દેશો સાથે દ્વિપક્ષીય અને બહુપક્ષીય ક્વાયટમાં વ્યસ્ત છે. આર્થિક ક્ષેત્ર સર્વેલન્સ. સક્રિયપણે કાર્યરત છે.

ભારત થાઈલેન્ડ સંબંધો

- > બંને દેશો મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો વહેંચે છે કારણ કે બંને સાત દેશોની બંગાળની ખાડીના સભ્યો છે જે દક્ષિણ એશિયા, થાઈલેન્ડ અને મ્યાનમારને દક્ષિણપૂર્વ એશિયાથી એક સાથે લાવે છે.



કેબિનેટ ભારતીય રેલ્વે માટે 5 મેગાહર્ટઝ સ્પેક્ટ્રમ ફાળવશે

- કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે ભારતીય રેલ્વે માટે 700 મેગાહર્ટઝ બેન્ડમાં 5 મેગાહર્ટઝ સ્પેક્ટ્રમ ફાળવ્યું. આ હાઈ સ્પીડ રેડિયો સંચારને પ્રોત્સાહિત કરવામાં મદદ કરશે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- સિગ્નલોના આધુનિકીકરણ અને રેલવેમાં 5G સ્પેક્ટ્રમના અમલીકરણ માટે આગામી 5 વર્ષમાં 25,000 કરોડ રૂપિયા ખર્ચ કરવામાં આવશે.
- મેક ઈન ઈન્ડિયા પહેલ અને રીઅલ-ટાઈમ કમ્યુનિકેશન અંતર્ગત 4 ભારતીય કંપનીઓ દ્વારા વિકસિત ટક્કર ટાળવાની સિસ્ટમ (collision avoidance system) રેલ મુસાફરીને સુરક્ષિત અને ઝડપી બનાવશે.
- TCAS (Train Collision Avoidance System) અને ATP (Automatic Train Protection) System ને પણ મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- રેલ્વેએ તેના રૂટ પર LTE (Long Term Evolution) આધારિત મોબાઈલ ટ્રેન રેડિયો કમ્યુનિકેશન પ્રદાન કરવાની કલ્પના કરી છે.
- સ્પેક્ટ્રમની ઉપલબ્ધતા સાથે, રેલ્વે રેડિયો સંચાર સ્થાપિત કરી શકે છે.

રેલ્વેમાં LTE (Long Term Evolution)

- સુરક્ષિત અને વિશ્વસનીય વોઈસ, વિડિઓ અને ડેટા કમ્યુનિકેશન સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે ભારતીય રેલ્વેમાં LTE નો ઉપયોગ કરવામાં આવશે. તેનો ઉપયોગ આધુનિક સિગ્નલિંગ અને ટ્રેન પ્રોટેક્શન સિસ્ટમ્સ માટે થશે. LTE લોકો પાઈલટ્સ અને ગાર્ડ્સ વચ્ચે સીમલેસ વાતચીત સુનિશ્ચિત કરી શકે છે અને કોચ, વેગન અને લોકોની ઈન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ (IoT) આધારિત રિમોટ એસેટ મોનિટરિંગને સક્ષમ કરી શકે છે. તે સુરક્ષિત, કાર્યક્ષમ અને ઝડપી ટ્રેન કામગીરીને સુનિશ્ચિત કરવા માટે ટ્રેન કોચમાં સીસીટીવી કેમેરાના લાઈવ વિડિઓ ફીડને પણ સક્ષમ કરી શકે છે.

કુ એપ (Koo App)

- 'કુ' એપ્લિકેશન (Koo App) છેલ્લા કેટલાક દિવસોમાં ખૂબ ચર્ચામાં છે. હકીકતમાં, નાઈજીરિયા સરકારે 'કુ' એપ્લિકેશન પર પોતાનું સત્તાવાર ખાતું બનાવ્યું છે, આ સિવાય નાઈજીરિયાના વપરાશકર્તાઓ મોટી માત્રામાં કુ એપનો ઉપયોગ કરી રહ્યા છે. તાજેતરમાં, નાઈજીરિયાની સરકારે દેશમાં ટ્વિટર પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ ભારતીય એપ્લિકેશન 'કુ' તેના વપરાશકારોની સંખ્યા વધારવા માટે એક શ્રેષ્ઠ તક છે. મહત્વનું છે કે, 6 મિલિયનથી વધુ લોકો 'કુ' એપ્લિકેશનનો ઉપયોગ કરે છે. તાજેતરમાં 'કુ' ને વેન્ચર કેપિટલ કંપનીઓ પાસેથી 30 મિલિયનનું રોકાણ મળ્યું છે. આ સાથે 'કુ' નું વેલ્યુએશન 100 મિલિયન રાખવામાં આવ્યું છે.

કુ એપ્લિકેશન (Koo App)

- માઈક્રોબ્લોગિંગ પ્લેટફોર્મ કુ, ટ્વિટરના વિકલ્પ તરીકે જોવામાં આવી રહ્યું છે. કુ એપ 2020 ની શરૂઆતમાં શરૂ કરવામાં આવી હતી, તે ઉલ્લેખનીય છે કે કુ એપ્લિકેશનએ ભારત સરકારનું 'સ્વનિર્ભર એપ એપ્લિકેશન ઈનોવેશન ચેલેન્જ' જીત્યું હતું. પીએમ મોદીએ 'મન કી બાત'માં પણ આ એપનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. કુ એપની સ્થાપના અપ્રમાયા રાધાકૃષ્ણન અને મયંક બિદ્વત્કાએ કરી હતી.

Global House Price Index 2021 બહાર પડાયો

- તાજેતરમાં Q1 (પેહલી ત્રિમાસી) 2021 માટે નાઈટ ફ્રેન્ક (Knight Frank)ના ગ્લોબલ હાઉસ પ્રાઈસ ઈન્ડેક્સ (Global House Price Index) અનુસાર, COVID-19 રોગચાળાને કારણે ભારત વૈશ્વિક ઘરેલુ ભાવોમાં 12 સ્થાન નીચે આવી ગયું છે. ભારતમાં સંપત્તિના ભાવમાં ઘટાડો થયો છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- આ વર્ષે, ભારતને 55 મો ક્રમ આપવામાં આવ્યો છે જ્યારે Q1 2020 દરમિયાન, સંપત્તિના ભાવની દ્રષ્ટિએ ભારત 43 મા ક્રમે છે.

Back to basics : સૂચકાંકના મુખ્ય તારણો

- વર્ષ દર વર્ષના આધારે ભારતમાં ઘરના ભાવમાં 6% નો ઘટાડો થયો છે.
- 6-મહિના (Q3 2020-Q1 2021) અને 3-મહિના (Q4 2020-Q1 2021) માં પરિવર્તનની દ્રષ્ટિએ, રહેણાંક ભાવોમાં અનુક્રમે 6% અને 1.4% નો વધારો થયો છે.
- યુ.એસ. માં 2005 પછીનો સૌથી વધુ વાર્ષિક ભાવ વૃદ્ધિદર જોવા મળ્યો છે. વર્ષે વર્ષે કિંમતોમાં 2% વધારો થયો છે.
- તુર્કી 32% ભાવો સાથે વાર્ષિક રેન્કિંગમાં ટોચ પર છે.
- ન્યુ ઝિલેન્ડમાં પ્રોપર્ટીના ભાવમાં 1% અને લક્ઝમબર્ગમાં વાર્ષિક 16.6% તુર્કી આવે છે.
- 2021 ના પ્રથમ ક્વાર્ટરમાં સ્પેન સૌથી નબળું પ્રદર્શન કરનાર ક્ષેત્ર તરીકે ઉભરી આવ્યું. સ્પેનમાં, ઘરના ભાવમાં 8 ટકાનો ઘટાડો થયો છે.
- ભારત સ્પેઈન પછી 6% ના ઘટાડા સાથે અનુસરે છે.

મકાનની કિંમત સૂચકાંક - (House Price Index – HPI)

- > HPI અમુક ચોક્કસ શરૂઆતની તારીખથી ટકાવારી ફેરફારના સંબંધમાં રહેણાંક મકાનોના ભાવમાં ફેરફારને માપે છે.

ફૂટબોલ ટૂર્નામેન્ટ યુરો 2020 (EURO 2020)

- > યુરોપની પ્રીમિયર ફૂટબોલ સ્પર્ધા 11 જૂન, 2021 થી શરૂ થશે. જેમાં યુરોપની ફૂટબોલ ટીમો ભાગ લેશે. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે આ સ્પર્ધા 2020 માં યોજવાની હતી, પરંતુ COVID-19 રોગચાળાને કારણે તેની ઘટના મોકૂફ રાખવામાં આવી.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > આ સ્પર્ધા 11 જૂનથી 11 જુલાઈ, 2021 દરમિયાન યોજવામાં આવશે. 11 દેશોના 11 શહેરોમાં તેનું આયોજન કરવામાં આવશે. યુરો 2020 નીચેના શહેરોમાં યોજાશે: એમ્સ્ટરડેમ (નેધરલેન્ડ), બકુ (અઝરબૈજાન), બુકારેસ્ટ (રોમાનિયા), બુડાપેસ્ટ (હંગેરી), કોપનહેગન (ડેનમાર્ક), ગ્લાસગો (સ્કોટલેન્ડ), લંડન (ઈંગ્લેન્ડ), મ્યુનિક (જર્મની), રોમ (ઈટાલી), સેન્ટ પીટર્સબર્ગ (રશિયા), સવિઆ (સ્પેન).
- > યુરો 2020 માં ભાગ લેનારી ટીમો આ છે: ઓસ્ટ્રિયા, બેલ્જિયમ, કોએશિયા, ચેક રિપબ્લિક, ડેનમાર્ક, ઈંગ્લેન્ડ, ફિનલેન્ડ, ફ્રાંસ, જર્મની, હંગેરી, ઈટાલી, નેધરલેન્ડ, નોર્થ મેસેડોનિયા, પોલેન્ડ, પોર્ટુગલ, રશિયા, સ્કોટલેન્ડ, સ્લોવાકિયા, સ્પેન, સ્વીડન, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, તુર્કી, યુક્રેન અને વેલ્સ.

યુરો (EURO)

- > યુરોને UEFA European Football Championship તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે યુરોપમાં યોજાયેલી મુખ્ય રમતગમતની ઘટના છે. તેનું 4 વર્ષ પછી આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. તેની શરૂઆત 1958 માં થઈ હતી. અત્યાર સુધી આ સ્પર્ધા 3-3 વખત સ્પેન અને જર્મની જીતી ચૂકી છે. જ્યારે છેલ્લી વખત 2016 માં યોજાયેલી સ્પર્ધા પોર્ટુગલે જીતી હતી.

દિલ્હી સરકારે 'જયા મત, ત્યાં રસીકરણ' અભિયાન શરૂ કર્યું

- > દિલ્હી સરકારે કોવિડ-19 સામે દિલ્હીના લોકોને રસી આપવા માટે 'જયા મત, ત્યાં રસીકરણ' અભિયાન શરૂ કર્યું છે. આ અભિયાન અંતર્ગત, 45 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકોને મતદાન મથકો પર રસી આપવામાં આવશે.
- > આ અભિયાનની શરૂઆત કરતા મુખ્યમંત્રી અરવિંદ કેજરીવાલે પ્રકાશ પાડ્યો હતો કે 45 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકોને ચૂંટણી દરમિયાન તેઓએ જ્યાં મતદાન કર્યું હતું ત્યાં રસી આપવામાં આવશે. તેમના કહેવા મુજબ ટૂંક સમયમાં ઘરે ઘરે રસીકરણ પણ કરવામાં આવશે.

Back to basics : અભિયાન વિશે

- > આ અભિયાન અંતર્ગત બૂથ લેવલના અધિકારીઓ ઘરે ઘરે જઈને 45 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકોને રસી પ્રદાન કરશે.

45 વર્ષથી ઉપરના કેટલા લોકોને રસી આપવામાં આવી હતી?

- > દિલ્હીમાં 45 લાખથી વધુ વયના 57 લાખ લોકો છે, જેમાંથી 27 લાખને કોરોનાવાયરસ રસીનો પ્રથમ ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે. 30 લાખ લોકોને રસી આપવાની બાકી છે. તેથી, 45 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકો રસીકરણ કેન્દ્રોમાં નથી આવતા અને રસીનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો નથી તે નિરીક્ષણ પછી આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.

પર્ફોમન્સ ગ્રેડિંગ ઈન્ડેક્સ 2019-20

- > શિક્ષણ પ્રધાન રમેશ પોખરીયલ નિશાંકે પર્ફોમન્સ ગ્રેડિંગ ઈન્ડેક્સ (PGI) 2019-20 ના પ્રકાશનને મંજૂરી આપી હતી.

Back to basics : PGI 2019-20

- > શિક્ષણમાં પરિવર્તનનું મૂલ્યાંકન અને ઉત્પ્રેરક કરવા માટે PGI 70 પરિમાણોના આધારે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને ગ્રેડિંગ પ્રદાન કરે છે.
- > ચંદીગઢ, પંજાબ, તામિલનાડુ, આંદામાન અને નિકોબાર આઈલેન્ડ્સ અને કેરળએ 2019-20 માટે સૌથી વધુ ગ્રેડ (ગ્રેડ એ ++) મેળવ્યા છે.
- > પાછલા વર્ષની તુલનામાં મોટાભાગના રાજ્યોના અહેવાલોમાં સુધારો જોવા મળ્યો છે.
- > આ વર્ષે, 5 રાજ્યોએ 901-950 નું લેવલ II નો સ્કોર મેળવ્યો છે જે ગ્રેડ એ અથવા 1++ છે.
- > લદાખને પ્રથમ વખત ગ્રેડ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેને ગ્રેડ સાતમાં મૂકવામાં આવ્યો છે.
- > મેઘાલયે 601-650 નો સ્કોર મેળવ્યો જે ગ્રેડ VI છે.
- > આંદામાન નિકોબાર આઈલેન્ડ્સ, પંજાબ અને અરુણાચલ પ્રદેશમાં તેમના સ્કોર્સમાં 20% નો સુધારો થયો છે.
- > 11 રાજ્યો અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ તેમના સ્કોર્સમાં 10% - 20% નો સુધારો કર્યો છે.
- > કર્ણાટક અને દિલ્હી સહિત 10 રાજ્યોએ તેમનો સ્કોર 5% થી 10% સુધી સુધાર્યો છે.

PGI પૃષ્ઠભૂમિ

- > PGI પ્રથમવાર 2019 માં 2017-18 માટે પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી. આ અભ્યાસનો હેતુ બહુપક્ષીય હસ્તક્ષેપો કરવાનો છે જે વિવિધ રાજ્યો અને પ્રશાસનને શિક્ષણના ઈચ્છિત લક્ષ્યો સુધી પહોંચવામાં મદદ કરી શકે. આ અહેવાલ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા અનુસરવામાં આવતી શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ અંગેની માહિતીના સારા સ્ત્રોત તરીકે કામ



કરે છે. આ અહેવાલ રાજ્યો અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને ચિંતાઓ અને અંતરાલના મુદ્દાઓને નિર્દેશિત કરવામાં અને તેમને અસરકારક રીતે ઘટાડવામાં મદદ કરે છે.

પીએમ મોદીએ E-100 પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ વિશ્વ પર્યાવરણ દિવસ નિમિત્તે પૂણેમાં ઈ -100 પાયલોટ પ્રોજેક્ટનો પ્રારંભ કર્યો હતો.

Back to basics : ઈ-100 પ્રોજેક્ટ

- આ મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ ભારતમાં ઈથેનોલના ઉત્પાદન અને વિતરણ માટે નેટવર્ક સ્થાપવાના હેતુથી હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.
- વડા પ્રધાને '2020-2025 ભારતમાં ઈથેનોલ મિશ્રણ માટેના માર્ગ નકશા પર નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલ 'પણ શરૂ કર્યા. તે વિશ્વ પર્યાવરણ દિવસ “વધુ સારા પર્યાવરણ માટે બાયોફ્યુઅલને પ્રોત્સાહન” ની થીમ સાથે પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું.

ભારતમાં ઈથેનોલ સેક્ટર

- વડા પ્રધાનના જણાવ્યા મુજબ ભારતે ઈથેનોલ ક્ષેત્રના વિકાસ માટે અનેક પગલા લીધા છે. 21 મી સદીના ભારતની ઈથેનોલ મુખ્ય અગ્રતા બન્યું છે, કેમ કે ઈથેનોલ પર્યાવરણ અને ખેડૂતોના જીવન પર સારી અસર કરે છે. આ જ ક્રમમાં, સરકારે 2025 સુધીમાં પેટ્રોલમાં 20 ટકા ઈથેનોલ મિશ્રણ કરવાનું લક્ષ્ય હાંસલ કરવાનો સંકલ્પ કર્યો છે. 2014 સુધીમાં, ભારતમાં લગભગ 1.5 ટકા ઈથેનોલ મિશ્રિત હતું. હવે તે 8.5 ટકા પર પહોંચી ગયો છે.

ઈથેનોલ મિશ્રણ

- ભારત સહિત ઘણા દેશોમાં પેટ્રોલમાં ઈથેનોલનું મિશ્રણ વાહનોના ઉત્સર્જનને ઘટાડવા અને કૂડ પેટ્રોલિયમ પર આયાતનો ભાર ઘટાડવા માટે કરવામાં આવ્યો છે. હાલમાં, પેટ્રોલમાં બાયોએથેનોલનું મિશ્રણ 5% છે, જે લગભગ 1.8 મિલિયન બેરલ કૂડ તેલને બદલી શકે છે.

ઈથેનોલ મિશ્રણનું મહત્વ

- ઈથેનોલ પરમાણુમાં ઓક્સિજન શામેલ છે જે એન્જિનને બળતણને સંપૂર્ણ રીતે સંયોજિત કરવા દે છે આનાથી નીચા ઉત્સર્જન થાય છે અને પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ ઓછું થાય છે. ઈથેનોલ, ખાંડ ઉદ્યોગનું આડપેદાશો છે, તે એક નવીનીકરણીય સ્ત્રોત છે જેના પરિણામે કાર્બન ડાયોક્સાઇડ, કાર્બન મોનોક્સાઇડ અને હાઇડ્રોકાર્બનના ઉત્સર્જનમાં યોગ્ય ઘટાડો થાય છે.

7 જૂન: વિશ્વ કૂડ સેફ્ટી ડે

- વિશ્વ કૂડ સેફ્ટી ડે દર વર્ષે 7 જૂને ઉજવવામાં આવે છે. 7 જૂન, 2021 ના રોજ મનાવવામાં આવતો આ વિશ્વ કૂડ સેફ્ટી ડે ત્રીજો વિશ્વ ખોરાક સલામતી દિવસ છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા 2019 માં વિશ્વ કૂડ સેફ્ટી ડેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. આ જિનેવા કોન્ફરન્સ અને 2019 માં એડિસ અબાબા કોન્ફરન્સ દ્વારા “કૂડ સિક્યુરિટીના ભવિષ્ય” માટેના સંકલ્પને મજબૂત બનાવવા માટે દિવસ મનાવવામાં આવે છે.

Back to basics : એડિસ અબાબા કોન્ફરન્સ

- એડિસ અબાબા કોન્ફરન્સ એ કૂડ સિક્યુરિટી અંગેની પહેલી આંતરરાષ્ટ્રીય કોન્ફરન્સ હતી. પરિષદમાં સસ્તેનેબલ ડેવલપમેન્ટ લક્ષ્યો સુધી પહોંચવા માટેની પ્રાથમિકતાઓ અંગે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને યુનાઈટેડ નેશન્સ ડિકેડ ઓફ ઓક્સન ઓફ ન્યુટ્રિશનને ટેકો આપ્યો હતો.

પોષણ પર યુએન દાયકાની ક્રિયા

- યુનાઈટેડ નેશન્સ ડિકેડ ઓફ ફોડ સિક્યુરિટી અને યુનાઈટેડ નેશન્સ ડિકેડ ઓફ ફોડ સિક્યુરિટી અંગેની પ્રતિબદ્ધતા છે. આ દાયકામાં વર્લ્ડ ઓર્ગેનાઈઝેશન દ્વારા પોષણ ક્રિયાઓમાં વધારો થશે.

દિવ્યાંગો માટે વિશિષ્ટ ઈ-કન્ટેન્ટ પ્રકાશિત કરાયા

- કેન્દ્રીય શિક્ષણ પ્રધાન રમેશ પોખરીયલ 'નિશંક' દ્વારા સમાવિષ્ટ શિક્ષણને પ્રોત્સાહિત કરવાના હેતુથી વિકલાંગ બાળકો માટે ઈ-સામગ્રી વિકસાવવા માટેની માર્ગદર્શિકાને મંજૂરી આપી હતી.

Back to basics : PM E-વિદ્યા કાર્યક્રમ

- કોવિડ -19 રાહત પગલાના ભાગરૂપે 17 મે, 2020 ના રોજ નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામન દ્વારા PM E-વિદ્યા કાર્યક્રમનો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત, નિષ્ણાત સમિતિએ વિશિષ્ટ E-સામગ્રીને જુદી જુદી રીતે સક્ષમ અથવા વિકલાંગ બાળકો માટે સુલભ બનાવવા વિશે વિગતવાર ભલામણો કરી છે.

ભલામણો

- આ સમિતિએ 'વિકલાંગ બાળકો માટેના ઈ-કન્ટેન્ટના વિકાસ માટેની માર્ગદર્શિકા' શીર્ષકનો અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો. જેમાં દષ્ટિ-વિકલાંગ અને બધિર વિદ્યાર્થીઓ માટે ઈ-કન્ટેન્ટ બનાવવા અંગેના 11 વિભાગ અને બે પરિશિષ્ટો છે.

- > અહેવાલમાં રેડિયો, કમ્યુનિટી રેડિયો અને પોડકાસ્ટના વ્યાપક ઉપયોગ પર વિશેષ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે, જેમાં QR કોડેડ ડિજિટલ પાઠ્યપુસ્તકો અપલોડ કરવાની પણ ભલામણ કરવામાં આવી છે.
- > સામગ્રીએ 'આંતરરાષ્ટ્રીય એક્સેસિબિલિટી ધોરણો' નું પાલન કરવું આવશ્યક છે.
- > સામગ્રીને બહુવિધ બંધારણોમાં આપવી આવશ્યક છે જેમ કે ટેક્સ્ટ, વિડિઓ, ઓડિઓ, સાઈન લેંગ્વેજ ટર્ન-ઓન અને ટર્ન-ઓફ સુવિધાઓ સાથે.
- > ઈ-લર્નિંગ પ્લેટફોર્મ્સ જેમ કે દીક્ષા (DIKSHA) અને ઈ-પાઠશાળાએ તકનીકી ધોરણોનું પાલન કરવું જોઈએ.
- > ઈ-ન્ટરનેટ પર અતિરિક્ત માહિતીને એક્સેસ કરવા માટે સામગ્રીને વર્ણનાત્મક હાયપરલિંક્સ પ્રદાન કરવી આવશ્યક છે.

તાલીમ માટે ઇ-મોડ્યુલ

- > સમિતિએ એક્સેસિબલ સામગ્રીને બનાવવા અને ફ્યુરેટ કરવા માટે સામગ્રી વિકાસકર્તાઓ અને ફ્યુરેટર્સને તાલીમ આપવા માટે ઈ-મોડ્યુલો બનાવવાની પણ ભલામણ કરી છે. બધા કન્ટેન્ટ ડેવલપર્સ અને ફ્યુરેટર્સને ફરજિયાત રીતે તાલીમ મોડ્યુલોમાંથી પસાર થવું પડશે.

WHO એ અતિશય મોંઘી રસી સામે ચેતવણી આપી

- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WHO) એ મોંઘી COVID-19 રસી સામે દેશોને ચેતવણી આપી છે.
- > વચેટિયાઓ પાસેથી ઉંચા ભાવે રસી ખરીદવાના ભય અંગેની ચિંતા બાદ WHO એ આ ચેતવણી આપી હતી.
- > WHO એ દેશોને યાદ કરાવ્યું કે દેશોએ WHO સર્ટિફાઇડ રસીઓ ખરીદવી જોઈએ અને રસીઓના મૂળની ઓળખ અને કોવિડ ઉત્પાદનની ખાતરી કરવી જોઈએ.

સમસ્યા

- > વચેટિયાઓ ઉત્પાદકો દ્વારા નિર્ધારિત કરતા વધારે કિંમતે રસી વેચતા હતા. રસી ખરીદવા માટે વચેટિયાની ભૂમિકા અંગેનો મુદ્દો સંયુક્ત આરબ અમીરાતના એક વચેટિયાને ધાના અને પાકિસ્તાનને બમણા ભાવે સ્પુટનિક રસી વેચતા પકડાયો હતો.

WHO દ્વારા શું સલાહ આપવામાં આવે છે?

- > WHO દેશોને સલાહ આપે છે કે કાં તો ઉત્પાદક પાસેથી સીધી ખરીદી કરો અથવા મધ્યવર્તી કાયદેસર છે તેની ખાતરી કરવા માટે ઉત્પાદકનો સંપર્ક કરવો.

Back to basics : WHO સર્ટિફાઇડ કોવિડ રસીઓ

- > WHO એ અત્યાર સુધીમાં એક્સફોર્ડ-એસ્ટ્રાઝેનેકા, મોડર્ના, સિનોવાક, ફાઈઝર-બાયોએનટેક, સિનોફર્મ-BBIBP, અને જહોનસન અને જોક્સનનો સમાવેશ કરીને કટોકટીના ઉપયોગ માટે આઠ COVID-19 રસીઓને મંજૂરી આપી છે.

વેયાન (Weyan) એ પુખ્ત વસ્તીના 100% રસી લેવાનું ભારતનું પ્રથમ ગામ બન્યું છે

- > જમ્મુ-કાશ્મીરના બાંદીપોરા જિલ્લાનું એક દૂરસ્થ ગામ, વેયાન (Weyan), ભારતનું પ્રથમ ગામ બન્યું છે, જેણે તેની તમામ પુખ્ત વસ્તીને COVID-19 ની રસી આપી છે.
- > ગામમાં આ સફળ રસીકરણ અભિયાન આરોગ્ય કર્મચારીઓનું પરિણામ હતું. બાંદીપોરા જિલ્લાથી 28 કિમી દૂર આવેલા આ ગામમાં પુખ્ત વસ્તી 362 છે. ગામમાં જવા માટે 18 કિ.મી.ના અંતરથી ચાલવું પડે છે કારણ કે યોગ્ય રસ્તો નથી.
- > આ ગામ 'જમ્મુ-કાશ્મીર મોડેલ' હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યું હતું, જે સમગ્ર વસ્તીને રસી આપવાની 10-મુદ્દાની વ્યૂહરચના છે.
- > આ મોડેલ હેઠળ, પ્રથમ વ્યૂહરચના બૂથ-સ્તરનું સંચાલન છે જેમાં પાત્ર વસ્તી સૂચિની તૈયારી શામેલ છે. તે પછી "વેક્સીન ઓન વ્હીલ્સ" છે જે અંતર્ગત આરોગ્ય અધિકારીઓ દૂરસ્થ વિસ્તારોમાં લોકોને રસી અપાવવા પહોંચે છે.

Back to basics : પડકારો

- > દૂરના ગામમાં રસીકરણ મુશ્કેલ અને પડકારજનક હતું કારણ કે ગામમાં વિચરતા કુટુંબનો સમાવેશ થાય છે જેઓ તેમના પશુધનને ચરાવવા ઉચ્ચ ઉંચાઈએ જાય છે. ગામમાં ઈ-ન્ટરનેટ નથી. આમ, રસીકરણ મેળવવા માટે તેમના માટે CoWin પોર્ટલ પર એપોઈન્ટમેન્ટ લેવાનું શક્ય નહોતું.
- > શરૂઆતમાં, રસીથી અચકાતા હતા. તેમ છતાં, જમ્મુ કશ્મીરે 45+ વય જૂથમાં 70 ટકા રસીકરણ પ્રાપ્ત કર્યું છે જે દેશની સરેરાશ કરતા બમણી છે.

કેન્દ્ર સરકારે પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-શહેરી (PMAY-U) અંતર્ગત 3.61 લાખ મકાનોના નિર્માણને મંજૂરી આપી

- > કેન્દ્રીય મંજૂરી અને દેખરેખ સમિતિ (Central Sanctioning and Monitoring Committee – CSMS) ની 54મી બેઠક દરમિયાન કેન્દ્ર સરકારે પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના – અર્બન (PMAY-U) હેઠળ 3.61 લાખ મકાનો બાંધવાની 708 દરખાસ્તોને મંજૂરી આપી છે.
- > આ બેઠકમાં 13 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ ભાગ લીધો હતો. આ તમામ મકાનો 'બેનિફિશર આધારિત કન્સ્ટ્રક્શન'



અને 'એફોર્ડેબલ હાઉસિંગ ઈન પાર્ટનરશિપ વર્ટીકલ' ની તર્જ પર બનાવવામાં આવશે. આ મિશન હેઠળ કુલ રોકાણ રૂ. 7.35 લાખ કરોડ છે, જેમાંથી કેન્દ્ર 1.81 લાખ કરોડની સહાય પૂરી પાડે છે. અત્યાર સુધીમાં 96,067 કરોડ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.

અત્યાર સુધીમાં કેટલા મકાનો બનાવવામાં આવ્યા છે?

- > પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-શહેરી અંતર્ગત મંજૂર થયેલ કુલ ઘરોની સંખ્યા 4 લાખ છે.
- > 5 લાખ મકાનો બાંધકામ માટેનો આધાર બનાવવામાં આવ્યો છે અને અત્યાર સુધીમાં 31 લાખનું કામ પૂર્ણ થયું છે.

Back to basics : લાઇટહાઉસ પરિયોજના (Lighthouse Projects)

- > આ બેઠક દરમિયાન, ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે 6 લાઈટ હાઉસ પ્રોજેક્ટ્સ (LHP) પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું હતું. આ લાઈટહાઉસનો શિલાન્યાસ પીએમ નરેન્દ્ર મોદીએ જાન્યુઆરી 2021 માં રાખ્યો હતો. આનું ઉત્પાદન ઈન્દોર, લખનઉ, રાજકોટ, રાંચી, અગરતલા અને ચેન્નાઈમાં થઈ રહ્યું છે.

PMAY-U એવોર્ડ 2021

- > મિશનના સફળ અમલીકરણ માટે અર્બન લોકલ બોડીઝ (ULBs), રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ઉત્કૃષ્ટ કામગીરી અને યોગદાનને માન્યતા આપવા માટે 'PMAY-U Awards 2021- 100 Days Challenge' શરૂ કરાઈ હતી.

પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-શહેરી (Pradhan Mantri Awas Yojana-Urban)

- > હાઉસિંગ અને અર્બન અફેર્સ મંત્રાલય આ મિશનનો અમલ કરી રહ્યું છે, જે શહેરી આવાસની અછતની સમસ્યાને પહોંચી વળવા જૂન 2015 માં શરૂ કરાઈ હતી. આ યોજના 2022 સુધીમાં બધા પાત્ર શહેરી ઘરોને પાકું મકાનો પૂરા પાડવાની માંગ કરે છે.

ખાનગી હોસ્પિટલો માટે કોવિડ-19 રસીના ભાવ નક્કી કરાયા

- > કેન્દ્રીય આરોગ્ય મંત્રાલયે ખાનગી હોસ્પિટલોમાં કોવિડ-19 રસી આપવાની કિંમત નક્કી કરી છે.
- > Covaxin ની મહત્તમ કિંમત 1,400 રૂપિયા નક્કી કરવામાં આવી હતી.
- > કોવિશિલ્ડની માત્રા દીઠ 780 રૂપિયા છે.
- > સ્પુટનિક વીની રસી માટે ડોઝ દીઠ 1,145 રૂપિયા ખર્ચ થશે.
- > અતિઉત્તમ ભાવના વસૂલતા ખાનગી રસીકરણ કેન્દ્રો સામે કડક કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

> આ ઉપરાંત, 21 જૂનથી 18 વર્ષથી વધુ ઉંમરના તમામ લોકોને રસીકરણ માટે સરકાર રાજ્યોને મફત રસી આપશે.

રસી ખરીદી

- > કેન્દ્ર સરકારે કોવિશિલ્ડના 25 કરોડ ડોઝ અને કોવોક્સિનના 19 કરોડ ડોઝ ખરીદવાની જાહેરાત કરી. કોવિડ-19 રસીના આ 44 કરોડ ડોઝ ઓગસ્ટથી ડિસેમ્બર 2021 દરમિયાન પૂરા પાડવામાં આવશે. આ પૂર્વણીઓની ખરીદી માટે સીરમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ Indiaફ ઈન્ડિયા અને ભારત બાયોટેકને 30% એડવાન્સ પણ જારી કરવામાં આવી છે. આ સિવાય સરકારે Corbevax નામની Biological E ની રસીના 300 મિલિયન ડોઝ ખરીદવાનો ઓર્ડર પણ આપ્યો છે. તે સપ્ટેમ્બર સુધીમાં ઉપલબ્ધ થઈ જશે.

Back to basics : કોર્બેવક્સ રસી (Corbevax Vaccine)

- > બાયોલોજિકલ-ઈ દ્વારા વિકસાવવામાં આવતી રસી એ એક રિકોમ્બિનન્ટ પ્રોટીન સબ્યુનિટ રસી છે. તે સ્પાઈક પ્રોટીન તરીકે ઓળખાતી નોવેલ કોરોનાવાયરસના ચોક્કસ ભાગમાંથી બનાવવામાં આવ્યું છે. કોર્બેવક્સ હિપેટાઈટિસ રસી જેવું જ છે. કોર્બેવક્સ આ સ્પાઈક પ્રોટીનને વાયરસથી માનવ શરીરમાં પ્રતિરક્ષા પ્રતિભાવ (immune response) આપવા માટે દાખલ કરશે. માનવ શરીરમાં સ્પાઈક પ્રોટીનની હાજરી હાનિકારક નહીં હોય કારણ કે બાકીના વાયરસ તેમાં નહીં હોય.

ભારત 2025 સુધીમાં 20 ગિગાવોટ વિન્ડ પાવર ક્ષમતા સ્થાપિત કરશે: GWEC

- > તાજેતરમાં Global Wind Energy Council (GWEC) એ India Wind Energy Market Outlook બહાર પાડ્યો. આ અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં કેન્દ્રીય અને રાજ્ય બજારોમાં બાંધકામ હેઠળ 10.3 ગિગાવોટ વિન્ડ પાવર પ્રોજેક્ટ છે. રિપોર્ટમાં ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે 2021-25 સુધીમાં ભારત 20 ગિગાવોટ વિન્ડ પાવર ક્ષમતા સ્થાપિત કરશે.

Back to basics : ગ્લોબલ વિન્ડ એનર્જી કાઉન્સિલ (Global Wind Energy Council -GWEC)

- > GWEC ની સ્થાપના 2005 માં કરવામાં આવી હતી. તે આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ સમગ્ર પવન ઉર્જા ક્ષેત્ર માટે એક વિશ્વસનીય અને પ્રતિનિધિ પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે. તેનું લક્ષ્ય એ સુનિશ્ચિત કરવાનું છે કે પવન શક્તિ વિશ્વના અગ્રણી ઉર્જા સ્ત્રોત તરીકે સ્થાપિત થાય છે, આનાથી ઘણા પર્યાવરણીય અને આર્થિક લાભ મળે છે. GWEC અનુસાર, ત્યાં અસ્થાયી સપ્લાય ચેન મુશ્કેલીઓ હોવા છતાં, આંતરરાષ્ટ્રીય પવન બજારોમાં જોરદાર વૃદ્ધિ થઈ રહી છે. યુરોપિયન યુનિયન

લગભગ 48GW ની સ્થાપિત ક્ષમતાવાળા પવન ઊર્જામાં અગ્રણી બજાર છે.

ભારતની વિન્ડ પાવર ક્ષમતા (India's Wind Power Capacity)

- તાજેતરના સમયમાં ભારતમાં પવન ઊર્જા ઉત્પાદન ક્ષમતામાં વધારો થયો છે. 2021 ફેબ્રુઆરી સુધીમાં ભારતની કુલ સ્થાપિત પવન ઊર્જા ક્ષમતા 38GW હતી. ભારત વિશ્વની ચોથી સૌથી મોટી સ્થાપિત પવન ઊર્જા ક્ષમતા ધરાવે છે. પવન ઊર્જાની સંભાવના દક્ષિણ, પશ્ચિમ અને ઉત્તરીય પ્રદેશોમાં ફેલાયેલી છે. ભારતમાં પવન ઊર્જાની કિંમત ઝડપથી ઘટી રહી છે. 2017 માં ભારતમાં પવન ઊર્જા માટેનું સમતુલિત ટેરિફ પ્રતિ કિલોવોટ દીઠ 2.43 રૂપિયા હતું, જો કે તે માર્ચ 2021 માં વધીને 2.77 રૂપિયા પ્રતિ kWh થયું છે.

ઈસરો ઉત્તરપૂર્વ વિકાસના પ્રોજેક્ટમાં સહાય કરશે

- કેન્દ્રીય પ્રધાન ડૉ. જીતેન્દ્ર સિંહના જણાવ્યા અનુસાર ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંગઠન (ISRO) અવકાશ તકનીક દ્વારા ઉત્તરપૂર્વમાં વિકાસના પ્રોજેક્ટ્સને મદદ કરશે.
- ઈસરો સેટેલાઈટ ઈમેજિંગ અને અન્ય અવકાશ તકનીકનો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ પ્રદાન કરશે.
- આ કાર્યક્રમોનો ઉપયોગ ભારતના ઉત્તર પૂર્વીય ક્ષેત્રના તમામ આઠ રાજ્યોમાં માળખાગત પ્રોજેક્ટ્સના સારા અમલીકરણ માટે થશે.
- પૂર્વોત્તરના 8 રાજ્યોમાંથી 6 રાજ્યોએ ઈસરોને તેમની વિશિષ્ટ દરખાસ્તો મોકલી દીધી છે.
- સિક્કિમ અને આસામ ટૂંક સમયમાં જ તેમના પ્રસ્તાવ મોકલશે.
- ઈસરોની ભાગીદારી દેશમાં તેની પ્રથમ પ્રકારની હશે જ્યાં વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ડેટા નક્કશા બનાવવા અને શેર કરવા માટે ઈસરોની સંસ્થાકીય ભાગીદારી છે.

Back to basics : ઈસરોના હાલના પ્રોજેક્ટ્સ

- ઈસરો 8 પૂર્વોત્તર રાજ્યોમાં 221 સાઈટ્સ પર 67 પ્રોજેક્ટ્સનું નિરીક્ષણ અને ભૂ-ટેગિંગ કરી રહ્યું છે. તમામ પ્રોજેક્ટ્સને મંત્રાલય અથવા નોર્થ ઈસ્ટર્ન કાઉન્સિલ (North Eastern Council) દ્વારા ભંડોળ આપવામાં આવે છે.

ઉત્તર પૂર્વીય કાઉન્સિલ (North Eastern Council – NEC)

- NEC ની રચના નોર્થ ઈસ્ટર્ન કાઉન્સિલ એક્ટ 1971 દ્વારા કરવામાં આવી હતી, તે એક વૈધાનિક સલાહકાર મંડળ છે. તે 7 નવેમ્બર, 1972 ના રોજ શિલોંગમાં અસ્તિત્વમાં આવ્યું. આઠ ઉત્તર-પૂર્વી રાજ્યો, આસામ, અરુણાચલ પ્રદેશ, મિઝોરમ,

મણિપુર, મેઘાલય, ત્રિપુરા, નાગાલેન્ડ અને સિક્કિમ આ કાઉન્સિલના સભ્યો છે. આ કાઉન્સિલનું પ્રતિનિધિત્વ મુખ્ય પ્રધાનો અને આ બધા રાજ્યોના રાજ્યપાલો દ્વારા કરવામાં આવે છે. સિક્કિમને 2002 માં NEC માં ઉમેરવામાં આવ્યા હતા. ઉત્તર પૂર્વીય ક્ષેત્રના વિકાસ મંત્રાલય (DONER) હેઠળ NEC કાર્ય કરે છે.

Miraculous Mosquito Hack

- તાજેતરમાં જ, યોગકર્તા (Yogyakarta), ઈન્ડોનેશિયામાં ડેન્ગ્યુ વહન કરતા મચ્છરોમાં પરિવર્તન લાવનાર એક પરીક્ષણથી ડેન્ગ્યુ તાવના કેસોમાં 77% ઘટાડો થયો છે.

Back to basics : ટ્રાયલ વિશે

- વૈજ્ઞાનિકોએ 'ચમત્કાર બેક્ટેરિયા' (miraculous bacteria) થી ચેપ લાગતા મચ્છરોનો ઉપયોગ કર્યો અને તેમને શહેરોમાં મુક્ત કર્યા. આ બેક્ટેરિયા મચ્છરની ડેન્ગ્યુ ફેલાવવાની ક્ષમતા ઘટાડે છે.
- આ પરીક્ષણમાં મચ્છરોને વોલ્બાચિયા બેક્ટેરિયા (Wolbachia Bacteria) થી ચેપ લાગ્યો હતો.
- વોલ્બાચિયા (Wolbachia) મચ્છરને નુકસાન કરતું નથી, પરંતુ તે તેના શરીરના તે જ ભાગોમાં જાય છે જ્યાં ડેન્ગ્યુ વાયરસ દાખલ થવાની જરૂર છે.
- આ બેક્ટેરિયાને લીધે, મચ્છર ડેન્ગ્યુ વાયરસને અસરકારક રીતે ફેલાવી શકતા નથી, તેઓ ડેન્ગ્યુના વાયરસની નકલ (replicate) કરી શકતા નથી, તેથી ફરીથી મચ્છરના કરડવાથી ચેપ લાગવાની સંભાવના ઓછી છે.
- વર્લ્ડ મચ્છર પ્રોગ્રામ (World Mosquito Programme) ની ટીમના જણાવ્યા મુજબ, આ પદ્ધતિ દુનિયાભરમાં ફેલાયેલા વાયરસનો ઉપાય હોઈ શકે છે.
- આ તકનીકી સફળ સાબિત થઈ છે અને સમગ્ર શહેરમાં મચ્છરો છૂટા થયા છે ડેન્ગ્યુ નાબૂદ કરવાના હેતુથી આ પ્રોજેક્ટ વધુ વિસ્તારોમાં લેવામાં આવશે.

ડેન્ગ્યુ (Dengue)

- ડેન્ગ્યુને 'હડ્ડી-તોડ બુખાર' (break-bone fever) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, કારણ કે તેનાથી સ્નાયુઓ અને હાડકામાં ભારે પીડા થાય છે. તે મચ્છરજન્ય ઉષ્ણકટિબંધીય (mosquito-borne tropical disease) રોગ છે જે ડેન્ગ્યુ વાયરસ (DENV) દ્વારા થાય છે. તેના લક્ષણો સામાન્ય રીતે ચેપના 3 થી 14 દિવસ પછી શરૂ થાય છે. સામાન્ય લક્ષણોમાં ચામડીના ફોલ્લીઓ ઉપરાંત ઉચ્ચ તાવ, ઉલટી, માથાનો દુખાવો, માંસપેશીઓમાં દુખાવો અને સાંધાનો દુખાવો શામેલ છે. 1970 માં ડેન્ગ્યુનો ફેલાવો માત્ર 9 દેશોમાં થયો હતો. હવે, આ મચ્છરથી વર્ષે 400 મિલિયન ચેપ થાય છે.



Master Plan Delhi 2041

- > Draft Master Plan of Delhi 2041, આગામી 45 દિવસ માટે જાહેર ચકાસણી માટે ખુલ્લી રાખવામાં આવી છે. તે આગામી બે દાયકા સુધી દિલ્હીના વિકાસ માટે બ્લુપ્રિન્ટ તરીકે કામ કરશે.

દસ્તાવેજ શેના પર કેન્દ્રિત છે?

- > આ માસ્ટર પ્લાન ડોક્યુમેન્ટ પર્યાવરણ અને પ્રદૂષણને લગતા નિયંત્રણ છે. આ યોજના ખાનગી વિકાસકર્તાઓને પ્રથમ વખત લેન્ડ-પૂલિંગ યોજનામાં ઓફર કરવાની મંજૂરી પણ આપે છે.
- તેનું લક્ષ્ય:
 - > દિલ્હીને રહેવા યોગ્ય અને સલામત બનાવવું
 - > સારી આર્થિક તકો પૂરી પાડવી
 - > બધા માટે આવાસો ઓફર કરવા, તે પરવડે તેવા અને ભાડાવાળા આવાસો પર ભાર મૂકે છે.
 - > દિલ્હીના જૂના વિસ્તારોનો પુનર્વિકાસ કરવા.

કુદરતી જોખમો માટેની ટિપ્સ

- > રોગચાળો, ભૂકંપ અને પૂર દરમિયાન પડકારોનો સામનો કરવા માટે, સ્ટ્રક્ચરલ સલામતી અને દિલ્હી ડિઝાસ્ટર રિસ્પોન્સ ફોર્સની સ્થાપના સુનિશ્ચિત કરવા સમયાંતરે સલામતી ઓડિટ સૂચવવામાં આવે છે.

Back to basics : ઉચ્ચ જોખમવાળા વિસ્તારો માટેની

યોજના

- > MPD 2041 વિકેન્દ્રિત વર્કસ્પેસ, ખુલ્લા વિસ્તારો અને જાહેર જગ્યાઓ બનાવવાનું, હવામાન રોગચાળા અને આવા અન્ય રોગોની સંવેદનશીલતા ઘટાડવા અને યાંત્રિક વેન્ટિલેશન સિસ્ટમ્સ પરની પરાધીનતા ઘટાડવા માટે સુધારેલ આવાસ ડિઝાઇન અને ગ્રીન રેટેડ વિકાસની દરખાસ્ત કરે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > 2041ના Master Plan of Delhi ની મુસદ્દાની તૈયારી 2017 માં શરૂ થઈ હતી. આ કામ COVID-19 વચ્ચે લોકડાઉન દરમિયાન પણ ચાલુ રહ્યું. આ યોજના GIS આધારિત હશે. આમ, દરેક સેવા, જમીનના ઉપયોગ અને માળખાગત સુવિધાઓને ડિજિટલ મેપિંગ પછી ઝોનલ યોજનાઓ તૈયાર કરવામાં આવી છે. તેને દિલ્હી વિકાસ પ્રાધિકરણ (Delhi Development Authority) દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવી છે. તે એક 'વ્યૂહાત્મક' અને 'સક્ષમ' માળખું છે જે દિલ્હીના વિકાસને માર્ગદર્શન આપશે. તે 1962, 2001 અને 2021 ની અગાઉની યોજનાઓની ભૂલો દૂર કરીને તૈયાર કરવામાં આવી છે.

આયુષ મંત્રાલયે 'નમસ્તે યોગ' (Namaste Yoga) મોબાઇલ એપ્લિકેશન શરૂ કરી

- > 11 જૂન, 2021 ના રોજ યોગના 7 મા આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ (International Day of Yoga – IDY) માટે કર્ટેન રેઝર ઈવેન્ટ દરમિયાન, "નમસ્તે યોગ' (Namaste Yoga) નામની મોબાઇલ એપ્લિકેશન શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ એપ્લિકેશન યોગને સમર્પિત છે.
- > આ કાર્યક્રમ આયુષ મંત્રાલય દ્વારા મોરારજી દેસાઈ રાષ્ટ્રીય યોગ સંસ્થા (Morarji Desai National Institute of Yoga – MDNIY) ના સહયોગથી યોજવામાં આવ્યો હતો.
- > આ પ્રસંગે, આયુષ પ્રધાન શ્રી કિરેન રિજિજુએ આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિન 2021 ના રોજ દૂરદર્શન પર 10 દિવસીય શ્રેણી વિશે અને આ શ્રેણીનો કેન્દ્રિય સંદેશ 'Be with Yoga Be at Home' પર પ્રકાશ પાડ્યો હતો.
- > નમસ્તે યોગ એપ્લિકેશન (Namaste Yoga App)ને જનતા માટે એક માહિતી પ્લેટફોર્મ તરીકે બનાવવામાં આવી છે. આ યોગ વિશે જાગૃતિ લાવવા અને તેને મોટા સમુદાય સુધી સુલભ બનાવવાના ઉદ્દેશ્યથી શરૂ કરવામાં આવી છે.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ

(International Day of Yoga)

- > આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ દર વર્ષે 21 જૂને ઉજવવામાં આવે છે. વર્ષ 2021 માં, આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ – 'Yoga at home and Yoga with Family' થીમ હેઠળ ઉજવવામાં આવશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાના 69મા અધિવેશનના ઉદઘાટન દરમિયાન ભારતે આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસનો વિચાર પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો. સંયુક્ત રાષ્ટ્રે ડિસેમ્બર 2014માં ઠરાવ પસાર કર્યો હતો અને 21 જૂનને આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ તરીકે જાહેર કર્યો હતો. પહેલો યોગ દિવસ 2015માં નવી દિલ્હીના રાજપથ ખાતે ઉજવાયો હતો. તેણે 35,985 લોકો સાથે વિશ્વના સૌથી મોટા યોગ સત્ર માટે ગિનીસ વર્લ્ડ રેકોર્ડ બનાવ્યો.

કેન્દ્રીય શિક્ષણ મંત્રાલય શાળા બહારના બાળકોનો ડેટા એકત્રિત કરશે

- > શિક્ષણ મંત્રાલયે શાળા-બહારના બાળકો (out-of-school children) ના ડેટાનું સંકલન (compile) કરવા માટે એક ઓનલાઇન મોડ્યુલ બનાવ્યું છે. કેન્દ્રીય શિક્ષણ મંત્રાલયે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને ત્રિમાસિક પ્રગતિ અહેવાલો અપલોડ કરવા પણ કહ્યું છે.

Back to basics : મોડ્યુલ વિશે

- > આ ઓનલાઈન મોડ્યુલ અંતર્ગત, સમગ્ર શિક્ષા અભિયાન (Samagra Shiksha Abhiyan) ના વિશેષ તાલીમ કેન્દ્રો સાથે શાળાના બહારના બાળકોના ડેટા મેપ કરવા જોઈએ.
- > આ ડેટા સેટ્સના સંકલનથી તે બાળકોને શાળાએ પાછા લાવવામાં મદદ મળશે, આ રીતે, આ મોડ્યુલ નવી રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિના મુખ્ય ધ્યાન સાથે સુસંગત છે.
- > બ્લોક રિસોર્સ કોઓર્ડિનેટર (Block Resource Coordinator) હેઠળ, શાળાના તમામ ઓળખાતા બાળકોની માહિતી બ્લોક કક્ષાએ અપલોડ કરવામાં આવશે.
- > ત્રિમાસિક પ્રગતિ અહેવાલ અને વપરાશકર્તા માર્ગદર્શિકા (user manual) પોર્ટલ પર શેર કરવામાં આવશે.

આ મોડ્યુલ કેમ વિકસિત કરવામાં આવ્યું?

- > આ મોડ્યુલ નિષ્ણાંતો અને શિક્ષણવિદોના વિચાર પર વિકસાવવામાં આવ્યું છે કે શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ ખુલી નથી અને ઓનલાઈન વર્ગો લેતી હોવાને કારણે લાખો વિદ્યાર્થીઓ COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે શાળાઓમાંથી બહાર નીકળી ગયા છે. વિપરીત સ્થળાંતર (Reverse Migration) ને કારણે પરિસ્થિતિ પણ ખરાબ થઈ છે.

સમગ્ર શિક્ષા (Samagra Shiksha)

- > તે શાળાના શિક્ષણ માટેની એકીકૃત યોજના છે જે પૂર્વ-શાળાથી ધોરણ 12 સુધી વિસ્તરે છે. તે શાળાના તમામ સ્તરે સમાવિષ્ટ અને સમાન ગુણવત્તાવાળા શિક્ષણની ખાતરી આપે છે. આ યોજના સર્વ શિક્ષા અભિયાન (Sarva Shiksha Abhiyan – SSA), શિક્ષક શિક્ષણ (Teacher Education – TE) અને રાષ્ટ્રીય માધ્યમિક શિક્ષા અભિયાન (Rashtriya Madhyamik Shiksha Abhiyan – RMSA) ને મજૂ કરીને શરૂ કરવામાં આવી હતી.

બોર્ડર રોડ ઓર્ગેનાઇઝેશન દ્વારા બે સેન્ટર્સ ઓફ એક્સેલન્સ (Centres of Excellence-CoE) ની સ્થાપના

- > સંરક્ષણ પ્રધાન, રાજનાથસિંહે નવી દિલ્હીના સીમા સડક ભવનમાં બોર્ડર રોડ ઓર્ગેનાઇઝેશન (Border Roads Organisation – BRO) દ્વારા સ્થાપિત બે સેન્ટર્સ ઓફ એક્સેલન્સ (Centres of Excellence (CoE) નું ઉદઘાટન કર્યું હતું.

Back to basics : શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્રો વિશે

- > માર્ગ સલામતીમાં શ્રેષ્ઠતા પ્રાપ્ત કરવા અને રસ્તાઓ, એરફિલ્ડ્સ, ટનલ અને પુલોના નિર્માણમાં વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્રોની સ્થાપના કરવામાં આવી છે, આ બે શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્રો નીચે મુજબ છે:

- > Centre of Excellence for Road Safety & Awareness (CoERSA) - માર્ગ અકસ્માતોનું વિશ્લેષણ કરીને માર્ગ સલામતી વિશે જાગૃતિ લાવવાનું લક્ષ્ય રાખે છે. તે જીવનને બચાવવાના ઉપાયો પણ સૂચવશે.
- > Centre of Excellence for Roads, Bridges, Air Fields and Tunnels (CoERBAT) - તે પૂર્વીય અને ઉત્તર-પશ્ચિમ ભારતના લગભગ 60,000 કિ.મી. રસ્તા, 19 હવાઈ ક્ષેત્ર, 56,000 મી પુલ અને ચાર ટનલના વિકાસમાં પ્રાપ્ત જ્ઞાનને સંસ્થાકીયકરણ પર કેન્દ્રિત છે.

મહત્વ

- > આ કેન્દ્રો શ્રેષ્ઠતા જીવન બચાવવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે. આ જીવન બચાવવામાં મદદ કરશે. આંકડા મુજબ, દર વર્ષે આ માર્ગ અકસ્માતો લગભગ 1.5 લાખ લોકોના જીવ લે છે. આ લોકોના જીવ બચાવવા રાષ્ટ્રીય માર્ગ સલામતી નીતિ, મોટર વાહન અધિનિયમ 2020 અને રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો પરના કાળા ડોટની ઓળખ જેવા અનેક પગલાં શરૂ કરાયા છે. આ શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્ર સરકારના પ્રયત્નોને વધુ વેગ આપશે.

સીમા સડક સંગઠન (Border Roads Organisation – BRO)

- > BRO એક માર્ગ નિર્માણ બળ છે જે ભારતીય સશસ્ત્ર દળોનો એક ભાગ છે. તે સરહદી વિસ્તારો અને મૈત્રીપૂર્ણ પાડોશી દેશોમાં રોડ નેટવર્ક વિકસાવે છે અને જાળવી રાખે છે. તે 19 રાજ્યો, ત્રણ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અને અફઘાનિસ્તાન, ભૂટાન, તાજિકિસ્તાન, મ્યાનમાર અને શ્રીલંકા જેવા પડોશી દેશોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ચલાવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. સીમા સડક સંગઠન (BRO)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. BRO એક માર્ગ નિર્માણ બળ છે જે ભારતીય સશસ્ત્ર દળોનો એક ભાગ છે.
 2. તે સરહદી વિસ્તારો અને મૈત્રીપૂર્ણ પાડોશી દેશોમાં રોડ નેટવર્ક વિકસાવે છે અને જાળવી રાખે છે.
 3. તે 19 રાજ્યો, ત્રણ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અને અફઘાનિસ્તાન, ભૂટાન, તાજિકિસ્તાન, મ્યાનમાર અને શ્રીલંકા જેવા પડોશી દેશોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ચલાવે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3



2. પર્ફોમન્સ ગ્રેડિંગ ઈન્ડેક્સ (PGI) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2017-18ના સંદર્ભમાં રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે PGI પ્રથમવાર વર્ષ 2019 માં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.

2. PGI ક્વાયતની કલ્પના છે કે ઈન્ડેક્સ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને બહુપક્ષીય હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રેરે છે જે ઈચ્છિત મહત્તમ શિક્ષણ પરિણામ લાવશે.

3. PGI રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત કેન્દ્રોને તે અંતરાલોને નિર્દેશ કરવામાં મદદ કરે છે જે શાળા શિક્ષણના દરેક સ્તરને મજબૂત બનાવવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે હસ્તક્ષેપ માટેના ક્ષેત્રોને પ્રાધાન્ય આપે છે.

4. આ શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતા વિભાગ (DoSEL) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ક્વાક્વેરેલી સાયમન્ડ્સ (QS) વ્યક્તિગત અને વ્યાવસાયિક વિકાસને આગળ વધારવાના લક્ષ્યાંક સાથે મહત્વાકાંક્ષી વ્યાવસાયિકો માટે અગ્રણી વૈશ્વિક કારકિર્દી અને શૈક્ષણિક નેટવર્ક છે.

2. QS સંસ્થાઓની ગુણવત્તાને ઓળખવા માટે તુલનાત્મક ડેટા સંગ્રહ અને વિશ્લેષણની પદ્ધતિઓનો વિકાસ અને સફળતાપૂર્વક અમલ કરે છે.

3. યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સ દર વર્ષે પ્રકાશિત થાય છે જેમાં વૈશ્વિક સ્તરે એકંદરે વિષય ક્રમાંક શામેલ છે.

4. મૂલ્યાંકન અને તેમના ભારણના છ માપદંડ: શૈક્ષણિક પ્રતિષ્ઠા (40%), નિયોક્તની પ્રતિષ્ઠા (10%), ફેકલ્ટી / વિદ્યાર્થી ગુણોત્તર (20%), ફેકલ્ટી દીઠ શ્રેષ્ઠતા (20%), આંતરરાષ્ટ્રીય ફેકલ્ટી રેશિયો (5%), આંતરરાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થી ગુણોત્તર (5%).

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સમર્પિત ફેટ કોરિડોર (DFC) એક હાઈ સ્પીડ અને ઉચ્ચ-ક્ષમતાવાળા રેલ માર્ગ છે, જે વર્લ્ડ ક્લાસ ટેકનોલોજી અનુસાર રચાયેલ છે, જે માલ અને ચીજવસ્તુઓના પરિવહન માટે ખાસ રચાયેલ છે.

2. FASTag, RFID સાથે ઈ-વે બિલ એકીકરણ એ કરવેરા અધિકારીઓને વ્યવસાયો દ્વારા ઈ-વે બિલ પાલન કરવા, આવકના લિકેજને અટકાવવા અને મોટા માલ વાહનોની અવરજવરને સરળ બનાવવા અંગે જીવંત જાગૃકતા રાખવામાં સક્ષમ કરશે.

3. ફેમ ઈન્ડિયા યોજના [Faster Adoption and Manufacturing of (Hybrid and) Electric Vehicles- FAME] ના માધ્યમથી 2030 સુધીમાં ભારતીય પરિવહન ક્ષેત્રે ઇલેક્ટ્રિક વાહનોનો હિસ્સો 30% સુધી વધારવાનો લક્ષ્યાંક છે.

4. ભારત સ્ટેજ-6 માપદંડમાં તકનીકી ફેરફારોની એક વ્યાપક સૂચિ શામેલ છે, ખાસ કરીને તમામ વાહનો માટે OBD (ઓન-બોર્ડ ડાયગ્નોસ્ટિક્સ) ફરજિયાત બનાવવામાં આવ્યા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોવેક્સિન એ સરકાર દ્વારા સપોર્ટેડ રસી છે જે ભારત બાયોટેક દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. તેનો અસરકારકતા દર 81% છે.

2. કોવાક્સિન બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. કોવાક્સિન મૃત કોવિડ-19 વાયરસથી તૈયાર કરવામાં આવી હતી.

3. ભારત બાયોટેક એક ભારતીય બાયોટેકનોલોજી કંપની છે, જેનું મુખ્યાલય હૈદરાબાદમાં છે. તેની સ્થાપના કૃષ્ણ એલ્લાએ 1996 માં કરી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. કયાં રાજ્યમાં 80 એકરમાં 'ઓક્સિ-વન' બનાવવામાં આવશે?

- (A) રાજસ્થાન (B) ગોવા
(C) કેરળ (D) હરિયાણા

7. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાના 76 મા અધિવેશનના પ્રમુખ તરીકે કયાં દેશના વિદેશ પ્રધાન ચૂંટાયા?
- (A) મ્યાનમાર (B) કઝાકિસ્તાન
(C) અફઘાનિસ્તાન (D) માલદીવ્સ
8. વિશ્વ બેંકના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. વર્લ્ડ બેંકનું મુખ્ય મથક વોશિંગ્ટન ડી.સી. જુલાઈ 1945 માં તેની સ્થાપના થઈ.
2. વર્લ્ડ બેંક એક ધિરાણ આપતી સંસ્થા છે, જેનો ઉદ્દેશ વિવિધ દેશોની અર્થવ્યવસ્થાને વ્યાપક વિશ્વના અર્થતંત્રમાં એકીકૃત કરવા અને વિકાસશીલ દેશોમાં ગરીબી દૂર કરવાના પ્રયત્નો કરવાનો છે.
3. તેમાં કુલ 189 સભ્ય દેશો છે. તેનું સૂત્ર છે ' ગરીબી મુક્ત વિશ્વ માટે કામ કરવું '
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
9. વિશ્વ મહાસાગર દિવસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ દિવસ દર વર્ષે 8 જૂને ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ વિશ્વની સરકારોને સમુદ્ર પર આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અને માનવ ક્રિયાઓની અસર વિશે લોકોને જણાવવાની તક પૂરી પાડે છે.
2. 1992 માં રિયો ડી જાનેરોમાં અર્થ સમિટ દરમિયાન વિશ્વ મહાસાગર દિવસ સૂચવવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભાનું 5 ડિસેમ્બર, 2008 ના રોજ આ દિવસને નિયુક્ત કરવાનો ઠરાવ પસાર થયો.
3. આ વર્ષની થીમ 'મહાસાગર: જીવન અને આજીવિકા' છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
10. આસામ રત્ન એવોર્ડ (Asom Ratna Award)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દર વર્ષે એક વ્યક્તિને સમાજમાં તેના નોંધપાત્ર યોગદાન માટે અસોમ રત્ન એવોર્ડ (Asom Ratna Award) આપવામાં આવશે.
2. કેબિનેટે અસોમ વિભૂષણ (Asom Bibhushan), અસમ ભૂષણ એવોર્ડ (Assam Bhushan Award) અને અસોમ શ્રી એવોર્ડ (Asom Shree) ની સ્થાપના કરવાનું પણ નક્કી કર્યું, જે દર વર્ષે અનુક્રમે ત્રણ વ્યક્તિ, પાંચ વ્યક્તિ અને દસ વ્યક્તિને એનાયત કરવામાં આવશે.
3. એવોર્ડની સાથે રોકડ ઈનામ પણ આપવામાં આવશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
11. સુનીલ છેત્રી (Sunil Chhetri)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તેમની વ્યાવસાયિક કારકિર્દીની શરૂઆત મોહુન બગન (Mohun Bagan)માં 2002 માં થઈ હતી.
2. તેણે 2010 માં મેજર લીગ સોકર માટે સહી કરી હતી અને વિદેશ જવા માટે ઉપખંડમાંથી ત્રીજો ખેલાડી બન્યો હતો. તેમણે ભારતને 2007, 2009, 2012 અને 2011 SAFF ચેમ્પિયનશીપમાં નહેરૂ કપ જીતવામાં મદદ કરી.
3. 2007, 2011, 2013, 2014, 2017 અને 2018-19માં 6 વખત રેકોર્ડ માટે તેને AIFF Player of the Year નો એવોર્ડ મળ્યો છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
12. વિશ્વ માન્યતા દિવસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દર વર્ષે, 9 જૂને વિશ્વ માન્યતા દિવસ (World Accreditation Day)ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
2. આ દિવસની ઉજવણી માટેની પહેલ આંતરરાષ્ટ્રીય માન્યતા મંચ (International Accreditation Forum) અને આંતરરાષ્ટ્રીય લેબોરેટરી માન્યતા સહકાર (International Laboratory Accreditation Cooperation) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી.
3. ભારતમાં આ દિવસની ઉજવણી ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (Quality Council of India) દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
13. 'સુરક્ષા હમ સુરક્ષા તુમ અભિયાન'ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. નીતિ આયોગ (NITI Aayog) અને પિરામલ ફાઉન્ડેશન (Piramal Foundation)દ્વારા 112 મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓ (Aspirational Districts)માં 'સુરક્ષા હમ સુરક્ષા તુમ અભિયાન' (Surakshit Hum Surakshit Tum Abhiyaan) શરૂ કરાઈ હતી.
2. અભિયાનનો હેતુ એસિમ્પટમેટિક (asymptomatic) અથવા હળવા લક્ષણો ધરાવતા COVID-19 દર્દીઓને ઘરની સંભાળ સહાય કરવામાં જિલ્લા વહીવટીતંત્રને મદદ કરવાનો છે.
3. આ અભિયાનનું નેતૃત્વ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ કરશે, જેમાં 1000 થી વધુ સ્થાનિક બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) પણ કાર્ય કરશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3



14. Unique Disability Identification (UDID)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિકલાંગ વ્યક્તિઓ ((Persons with Disabilities – PwDs) માટે રાષ્ટ્રીય ડેટાબેસ બનાવવા માટે UDID પ્રોજેક્ટ અમલમાં મૂકાયો હતો. તે દરેક PwD ને એક અનોખો ઓળખકાર્ડ આપે છે.
2. તે PwD ઓને સરકારી લાભ પહોંચાડવામાં પારદર્શિતા, કાર્યક્ષમતા અને સરળતાને પ્રોત્સાહન આપે છે.
3. તે ગ્રામ્ય સ્તરે, બ્લોક સ્તર, જિલ્લા કક્ષાએ, રાજ્ય કક્ષાએ અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે અમલીકરણના લાભાર્થીઓની શારીરિક અને આર્થિક પ્રગતિની સમાનતા અને પ્રવાહ લાઈન ટ્રેકિંગની ખાતરી આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

15. ભારત અને કયાં દેશ વચ્ચે CORPAT ક્વાયટ શરૂ થઈ?

- (A) મ્યાનમાર (B) માલદીવ્સ
(C) અફઘાનિસ્તાન (D) થાઈલેન્ડ

16. રેલ્વેમાં LTE (Long Term Evolution)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સુરક્ષિત અને વિશ્વસનીય વોઈસ, વિડિઓ અને ડેટા કમ્યુનિકેશન સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે ભારતીય રેલ્વેમાં LTE નો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.
2. તેનો ઉપયોગ આધુનિક સિગ્નલિંગ અને ટ્રેન પ્રોટેક્શન સિસ્ટમ્સ માટે થશે. LTE લોકો પાઈલટ્સ અને ગાર્ડ્સ વચ્ચે સીમલેસ વાતચીત સુનિશ્ચિત કરી શકે છે અને કોચ, વેગન અને લોકોની ઈન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ (IoT) આધારિત રિમોટ એસેટ મોનિટરિંગને સક્ષમ કરી શકે છે.
3. તે સુરક્ષિત, કાર્યક્ષમ અને ઝડપી ટ્રેન કામગીરીને સુનિશ્ચિત કરવા માટે ટ્રેન કોચમાં સીસીટીવી કેમેરાના લાઈવ વિડિઓ ફીડને પણ સક્ષમ કરી શકે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

17. કુ એપ્લિકેશન (Koo App)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. માઈક્રોબ્લોગિંગ પ્લેટફોર્મ કુ, ટ્વિટરના વિકલ્પ તરીકે જોવામાં આવી રહ્યું છે.
2. કુ એપ 2020 ની શરૂઆતમાં શરૂ કરવામાં આવી હતી, તે ઉલ્લેખનીય છે કે કુ એપ્લિકેશનએ ભારત સરકારનું 'સ્વનિર્ભર એપ એપ્લિકેશન ઈનોવેશન ચેલેન્જ' જીત્યું હતું.
3. પીએમ મોદીએ 'મન કી બાત'માં પણ આ એપનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. કુ એપની સ્થાપના અપ્રમાયા રાધાકૃષ્ણન અને મયંક બિદ્લત્કાએ કરી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

18. Global House Price Index 2021 મુખ્ય તારણોના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વર્ષ દર વર્ષના આધારે ભારતમાં ઘરના ભાવમાં 6% નો ઘટાડો થયો છે.
2. 6-મહિના (Q3 2020-Q1 2021) અને 3-મહિના (Q4 2020-Q1 2021) માં પરિવર્તનની દ્રષ્ટિએ, રહેણાંક ભાવોમાં અનુક્રમે 6% અને 1.4% નો વધારો થયો છે.
3. ન્યુ ઝિલેન્ડમાં પ્રોપર્ટીના ભાવમાં 1% અને લક્ઝમબર્ગમાં વાર્ષિક 16.6% તુર્કી આવે છે. ભારત સ્પેઈન પછી 6% ના ઘટાડા સાથે અનુસરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

19. યુરો (EURO)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુરોને UEFA European Football Championship તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
2. તે યુરોપમાં યોજાયેલી મુખ્ય રમતગમતની ઘટના છે. તેનું 4 વર્ષ પછી આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. તેની શરૂઆત 1958 માં થઈ હતી.
3. અત્યાર સુધી આ સ્પર્ધા 3-3 વખત સ્પેન અને જર્મની જીતી ચૂકી છે. જ્યારે છેલ્લી વખત 2016 માં યોજાયેલી સ્પર્ધા પોર્ટુગલે જીતી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

20. તાજેતરમાં કયાં રાજ્યે 'જયા મત, ત્યાં રસીકરણ' અભિયાન શરૂ કર્યું છે?

- (A) રાજસ્થાન (B) આસામ
(C) કર્ણાટક (D) દિલ્હી

21. પર્ફોમન્સ ગ્રેડિંગ ઈન્ડેક્સ 2019-20ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. શિક્ષણમાં પરિવર્તનનું મૂલ્યાંકન અને ઉત્પ્રેરક કરવા માટે PGI 70 પરિમાણોના આધારે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને ગ્રેડિંગ પ્રદાન કરે છે.

2. ચંદીગઢ, પંજાબ, તામિલનાડુ, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર આઈલેન્ડ્સ અને કેરળએ 2019-20 માટે સૌથી વધુ ગ્રેડ (ગ્રેડ એ ++) મેળવ્યા છે.

3. લદાખને પ્રથમ વખત ગ્રેડ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેને ગ્રેડ સાતમાં મૂકવામાં આવ્યો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

22. ઈ-100 પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ ભારતમાં ઈથેનોલના ઉત્પાદન અને વિતરણ માટે નેટવર્ક સ્થાપવાના હેતુથી હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.

2. વડા પ્રધાને '2020-2025 ભારતમાં ઈથેનોલ મિશ્રણ માટેના માર્ગ નકશા પર નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલ 'પણ શરૂ કર્યા.

3. તે વિશ્વ પર્યાવરણ દિવસ “વધુ સારા પર્યાવરણ માટે બાયોફ્યુઅલને પ્રોત્સાહન” ની થીમ સાથે પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

23. વિશ્વ ફૂડ સેફ્ટી ડેના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વ ફૂડ સેફ્ટી ડે દર વર્ષે 7 જૂને ઉજવવામાં આવે છે. 7 જૂન, 2021 ના રોજ મનાવવામાં આવતો આ વિશ્વ ફૂડ સેફ્ટી ડે ત્રીજો વિશ્વ ખોરાક સલામતી દિવસ છે.

2. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા 2019 માં વિશ્વ ફૂડ સેફ્ટી ડેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

3. આ જિનેવા કોન્ફરન્સ અને 2019 માં એડિસ અબાબા કોન્ફરન્સ દ્વારા “ફૂડ સિક્યુરિટીના ભવિષ્ય” માટેના સંકલ્પને મજબુત બનાવવા માટે દિવસ મનાવવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

24. PM E-વિદ્યા કાર્યક્રમના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોવિડ -19 રાહત પગલાના ભાગરૂપે 17 મે, 2020 ના રોજ નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામન દ્વારા PM E-વિદ્યા કાર્યક્રમનો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો હતો.

2. આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત, નિષ્ણાત સમિતિએ વિશિષ્ટ E-સામગ્રીને જુદી જુદી રીતે સક્ષમ અથવા વિકલાંગ બાળકો માટે સુલભ બનાવવા વિશે વિગતવાર ભલામણો કરી છે.

3. આ સમિતિએ 'વિકલાંગ બાળકો માટેના ઈ-કન્ટેન્ટના વિકાસ માટેની માર્ગદર્શિકા' શીર્ષકનો અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો. જેમાં દ્રષ્ટિ-વિકલાંગ અને બધિર વિદ્યાર્થીઓ માટે ઈ-કન્ટેન્ટ બનાવવા અંગેના 11 વિભાગ અને બે પરિશિષ્ટો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

25. કયાં રાજ્યનું વેયાન (Weyan) ગામ એ પુખ્ત વસ્તીના 100% રસી લેવાનું ભારતનું પ્રથમ ગામ બન્યું છે?

- (A) લદાખ (B) અરુણાચલ પ્રદેશ
(C) ઉત્તરાખંડ (D) જમ્મુ-કાશ્મીર

26. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-શહેરી હાઉસિંગ અને અર્બન અફેર્સ મંત્રાલય આ મિશનનો અમલ કરી રહ્યાં છે, જે શહેરી આવાસની અછતની સમસ્યાને પહોંચી વળવા જૂન 2015 માં શરૂ કરાઈ હતી.

2. પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-શહેરી 2022 સુધીમાં બધા પાત્ર શહેરી ઘરોને પાકું મકાનો પૂરા પાડવાની માંગ કરે છે.

3. પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-શહેરી મિશનના સફળ અમલીકરણ માટે અર્બન લોકલ બોડીઝ (ULBs), રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દ્વારા ઉત્કૃષ્ટ કામગીરી અને યોગદાનને માન્યતા આપવા માટે 'PMAY-U Awards 2021- 100 Days Challenge' શરૂ કરાઈ હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3



27. કોર્બેવેક્સ રસી (Corbevax Vaccine)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બાયોલોજિકલ-ઈ દ્વારા વિકસાવવામાં આવતી રસી એ એક રિકોમ્બિનન્ટ પ્રોટીન સબ્યુનિટ રસી છે.
2. તે સ્પાઈક પ્રોટીન તરીકે ઓળખાતી નોવેલ કોરોનાવાયરસના ચોક્કસ ભાગમાંથી બનાવવામાં આવ્યું છે. કોર્બેવેક્સ હિપેટાઈટિસ રસી જેવું જ છે.
3. કોર્બેવેક્સ આ સ્પાઈક પ્રોટીનને વાયરસથી માનવ શરીરમાં પ્રતિરક્ષા પ્રતિભાવ (immune response) આપવા માટે દાખલ કરશે. માનવ શરીરમાં સ્પાઈક પ્રોટીનની હાજરી હાનિકારક નહીં હોય કારણ કે બાકીના વાયરસ તેમાં નહીં હોય.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

28. ભારતની વિન્ડ પાવર ક્ષમતા (India's Wind Power Capacity)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરના સમયમાં ભારતમાં પવન ઊર્જા ઉત્પાદન ક્ષમતામાં વધારો થયો છે. 2021 ફેબ્રુઆરી સુધીમાં ભારતની કુલ સ્થાપિત પવન ઊર્જા ક્ષમતા 38GW હતી.
2. ભારત વિશ્વની ચોથી સૌથી મોટી સ્થાપિત પવન ઊર્જા ક્ષમતા ધરાવે છે. પવન ઊર્જાની સંભાવના દક્ષિણ, પશ્ચિમ અને ઉત્તરીય પ્રદેશોમાં ફેલાયેલી છે.
3. ભારતમાં પવન ઊર્જાની કિંમત ઝડપથી ઘટી રહી છે. 2017 માં ભારતમાં પવન ઊર્જા માટેનું સમતુલિત ટેરિફ પ્રતિ કિલોવોટ દીઠ 2.43 રૂપિયા હતું, જો કે તે માર્ચ 2021 માં વધીને 2.77 રૂપિયા પ્રતિ kWh થયું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

29. ઉત્તર પૂર્વીય કાઉન્સિલ (NEC)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. NEC ની રચના નોર્થ ઈસ્ટર્ન કાઉન્સિલ એક્ટ 1971 દ્વારા કરવામાં આવી હતી, તે એક વૈધાનિક સલાહકાર મંડળ છે. તે 7 નવેમ્બર, 1972 ના રોજ શિલોંગમાં અસ્તિત્વમાં આવ્યું.
2. આઠ ઉત્તર-પૂર્વી રાજ્યો, આસામ, અરૂણાચલ પ્રદેશ, મિઝોરમ, મણિપુર, મેઘાલય, ત્રિપુરા, નાગાલેન્ડ અને સિક્કિમ આ કાઉન્સિલના સભ્યો છે. આ કાઉન્સિલનું પ્રતિનિધિત્વ મુખ્ય પ્રધાનો અને આ બધા રાજ્યોના રાજ્યપાલો દ્વારા કરવામાં આવે છે.
3. સિક્કિમને 2002 માં NEC માં ઉમેરવામાં આવ્યા હતા. ઉત્તર પૂર્વીય ક્ષેત્રના વિકાસ મંત્રાલય (DONER) હેઠળ NEC કાર્ય કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

30. ડેન્ગ્યુ (Dengue) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ડેન્ગ્યુને 'હડી-તોડ બુખાર' (break-bone fever) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, કારણ કે તેનાથી સ્નાયુઓ અને હાડકામાં ભારે પીડા થાય છે.
2. તે મચ્છરજન્ય ઉષ્ણકટિબંધીય (mosquito-borne tropical disease) રોગ છે જે ડેન્ગ્યુ વાયરસ (DENV) દ્વારા થાય છે. તેના લક્ષણો સામાન્ય રીતે ચેપના 3 થી 14 દિવસ પછી શરૂ થાય છે.
3. સામાન્ય લક્ષણોમાં ચામડીના ફોલ્લીઓ ઉપરાંત ઉચ્ચ તાવ, ઉલટી, માથાનો દુખાવો, માંસપેશીઓમાં દુખાવો અને સાંધાનો દુખાવો સામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

31. Master Plan Delhi 2041ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ માસ્ટર પ્લાન ડોક્યુમેન્ટ પર્યાવરણ અને પ્રદૂષણને લગતા નિયંત્રણ છે. આ યોજના ખાનગી વિકાસકર્તાઓને પ્રથમ વખત લેન્ડ-પૂલિંગ યોજનામાં ઓફર કરવાની મંજૂરી પણ આપે છે.
2. તેનું લક્ષ્ય દિલ્હીને રહેવા યોગ્ય અને સલામત બનાવવું, સારી આર્થિક તકો પૂરી પાડવી, બધા માટે આવાસો ઓફર કરવા, તે પરવડે તેવા અને ભાડાવાળા આવાસો પર ભાર મૂકે છે, દિલ્હીના જૂના વિસ્તારોનો પુનર્વિકાસ કરવા વગેરે.
3. 2041ના Master Plan of Delhi ની મુસદ્દાની તૈયારી 2017 માં શરૂ થઈ હતી. આ કામ COVID-19 વચ્ચે લોકડાઉન દરમિયાન પણ ચાલુ રહ્યું. આ યોજના GIS આધારિત હશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

32. આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ (International Day of Yoga)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ દર વર્ષે 21 જૂને ઉજવવામાં આવે છે. વર્ષ 2021 માં, આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ – 'Yoga at home and Yoga with Family' થીમ હેઠળ ઉજવવામાં આવશે.
2. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાના 69મા અધિવેશનના ઉદઘાટન દરમિયાન ભારતે આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસનો વિચાર પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો. સંયુક્ત રાષ્ટ્રે ડિસેમ્બર 2014માં ઠરાવ પસાર કર્યો હતો અને 21 જૂને આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ તરીકે જાહેર કર્યો હતો.
3. પહેલો યોગ દિવસ 2015માં નવી દિલ્હીના રાજપથ ખાતે ઉજવાયો હતો. તેણે 35,985 લોકો સાથે વિશ્વના સૌથી મોટા યોગ સત્ર માટે ગિનીસ વર્લ્ડ રેકોર્ડ બનાવ્યો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટેન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.



JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotoofficial



YouTube
ICE RAJKOT



Instagram
ICE RAJKOT



Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT



twitter
ICE RAJKOT

